

ZAKON

O PREKOGRANIČNOJ RAZMJENI ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG
GASA

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet
Član 1

Ovim zakonom uređuju se:

- uslovi za pristup prenosnim sistemima za prekograničnu razmjenu električne energije i prirodnog gasa (u daljem tekstu: gas),
- međunarodna saradnja u sprečavanju, pripremi za elektroenergetsku krizu i upravljanje tom krizom;
- način obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja gasom i transparentnosti tržišta električne energije i gasa,
- dodjela prekozonskog kapaciteta i upravljanje zagušenjima na dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima električne energije;
- dodjela prekozonskih kapaciteta električne energije na dugoročnim tržištima;
- balansiranje sistema električne energije;
- rad prenosnog sistema električne energije;
- tehnički uslovi za priključenje na prenosni sistem električne energije objekata kupaca, proizvodnih jedinica i sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka;
- rad prenosnog sistema električne energije u havarijskom stanju i stanju oporavka.

Principi razmjene
Član 2

Prekogranična razmjena električne energije i gasa u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i ovim zakonom zasniva se na:

- 1) povećanju konkurentnosti tržišta električne energije i gasa dodjelom raspoloživih prekozonskih prenosnih kapaciteta uz primjenu postupaka za utvrđivanje naknade za prekogranične tokove;
- 2) uspostavljanju funkcionalnog i transparentnog veleprodajnog tržišta električne energije i gasa, sa visokim nivoom sigurnosti snabdijevanja;
- 3) primjeni postupaka za usklađivanje pravila za prekograničnu razmjenu;
- 4) usaglašavanju nediskriminatornih pravila za korišćenje sistema za prenos gasa, terminala za tečni prirodni gas (u daljem tekstu: TPG) i skladišnih postrojenja;
- 5) sigurnosti snabdijevanja gasom;
- 6) primjeni principa za alokaciju i naplatu prekograničnih kapaciteta, usaglašanih na nivou Evropske unije i Energetske zajednice (u daljem tekstu: Zajednica)
- 7) transparentnosti uslova za korišćenje prenosnih sistema, određivanju i dodjeli prekozonskih prenosnih kapaciteta u cilju nesmetane trgovine kapacitetima;
- 8) transparentnosti pravila za balansiranje prenosnih sistema i usaglašavanje na nivou Zajednice;

- 9) efikasnom postizanju ciljeva Zajednice, a posebno klimatskog i energetskog okvira za 2030. obezbjeđivanjem tržišnih signala za povećanu efikasnost, veći udio obnovljivih izvora energije, sigurnost snabdijevanja, fleksibilnost, održivost, dekarbonizaciju i inovacije;
- 10) postavljanju osnovnih principa za funkcionalna integrisana tržišta električne energije, kojima se omogućava svim pružiocima resursa i kupcima električne energije nediskriminatorni pristup mreži, osnažuju kupci, obezbjeđuje konkurentnost na globalnom tržištu, kao i upravljanje potrošnjom, skladištenje energije i energetska efikasnost, olakšava agregacija distribuirane potražnje i ponude, omogućava tržišna i sektorska integracija i tržišna naknada za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora.

Supsidijarna primjena Član 3

Na pitanja prekogranične razmjene električne energije i gasa koja nijesu uređena ovim zakonom primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje način obavljanja energetskih djelatnosti.

Značenje izraza Član 4

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) **Agencija za saradnju energetskih regulatora Evropske unije** (u daljem tekstu: ACER) je tijelo za saradnju energetskih regulatora Evropske unije koje ima svoje nadležnosti i u Energetskoj zajednici u situacijama koje imaju uticaja na najmanje jednu ugovornu stranu Energetske zajednice i jednu državu članicu Evropske unije, u skladu sa potvrđenim međunarodnim sporazumom;
- 2) **agent za prenos** je subjekat ili subjekti odgovorni za prenos neto pozicija između različitih centralnih ugovornih strana;
- 3) **agregacija** je funkcija koju obavlja fizičko ili pravno lice koje kombinuje opterećenja većeg broja kupaca ili proizvedenu električnu energiju radi prodaje, kupovine ili aukcije na bilo kojem tržištu električne energije;
- 4) **algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja** je algoritam koji se upotrebljava za uparivanje naloga u jedinstvenom unutar dnevnom povezivanju i kontinuiranu dodjelu prekozonskog kapaciteta;
- 5) **algoritam za cjenovno povezivanje tržišta** je algoritam koji se upotrebljava za istovremeno uparivanje naloga u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i dodjelu prekozonskih kapaciteta;
- 6) **aktivni kupac** je krajnji kupac, ili grupa krajnjih kupaca koji djeluju zajedno, koji troši ili skladišti električnu energiju koju proizvede u vlastitom prostoru smještenom u okviru definisanih granica ili u drugom prostoru, ili koji prodaje energiju koju sam proizvodi ili učestvuje u programima fleksibilnosti i energetske efikasnosti, pod uslovom da te aktivnosti ne predstavljaju njegovu primarnu komercijalnu ili profesionalnu djelatnost;
- 7) **funkcija operatora tržišnog povezivanja** je uparivanje naloga sa tržišta dan-unaprijed i unutar dnevnih tržišta za različite zone trgovanja uz istovremenu dodjelu prekozonskog kapaciteta;
- 8) **aukcija** je postupak kojim se dugoročni prekozonski kapacitet nudi i dodjeljuje učesnicima na tržištu koji su dostavili ponude;
- 9) **balansiranje električne energije** su sve aktivnosti i postupci u svim vremenskim okvirima, kojima operatori prenosnog sistema kontinuirano obezbjeđuju održavanje

- frekvencije sistema unutar unaprijed definisanog opsega stabilnosti i usklađenost sa količinama rezervi potrebnim za traženi kvalitet;
- 10) **balansna energija** je energija koju operatori prenosnog sistema koriste za balansiranje i koju obezbjeđuje pružalac usluge balansiranja;
  - 11) **balansni kapacitet** je količina kapaciteta koju je pružalac balansne usluge pristao da rezerviše i u odnosu na koju je pristao da podnese ponude za odgovarajuću količinu balansne energije operatoru prenosnog sistema za vrijeme trajanja ugovora;
  - 12) **balansno odgovorna strana** (u daljem tekstu: BOS) je učesnik na tržištu, ili ugovorna strana na koju je učesnik na tržištu prenio odgovornost za svoje odstupanje na tržištu električne energije;
  - 13) **centralna ugovorna strana** je subjekat ili subjekti koji zaključuju ugovore sa učesnicima na tržištu, produžavaju ugovore po osnovu postupka uparivanja i omogućavaju prenos neto pozicija po osnovu dodjele kapaciteta sa drugim centralnim ugovornim stranama ili agentima za prenos;
  - 14) **cijena odstupanja** je cijena koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, u svakom periodu poravnanja odstupanja za odstupanje u bilo kojem smjeru;
  - 15) **delegirani operator** je subjekat kome je operator prenosnog sistema ili NEMO delegirao aktivnosti ili obaveze povjerene operatoru prenosnog sistema ili nominovanom operatoru tržišta električne energije u skladu sa zakonom ili su mu te aktivnosti ili obaveze dodijelili Vlada Crne Gore ili Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti (u daljem tekstu: Agencija);
  - 16) **demonstracioni projekat** je projekat koji prikazuje neku tehnologiju kao prvu te vrste i predstavlja značajnu inovaciju koja prevazilazi najveći nivo postojeće tehnologije;
  - 17) **derogacija** je svako odstupanje od primjene zakonskog akta na ograničeni vremenski rok;
  - 18) **distribucija električne energije** je prenos električne energije, srednjenaponskim i niskonaponskim distributivnim sistemima radi isporuke energije kupcima, ne uključujući snabdijevanje električnom energijom;
  - 19) **distribuirana proizvodnja** je proizvodnja električne energije u elektroenergetskom objektu priključenom na distributivni sistem;
  - 20) **djeljivost ponude** je mogućnost da OPS iskoristi samo dio ponuda balansne energije ili ponuda balansnog kapaciteta koje ponudi pružalac usluge balansiranja, bilo u pogledu aktivacije snage bilo u pogledu trajanja;
  - 21) **dodijeljena količina** je količina energije fizički injektirana u sistem ili preuzeta iz njega i pripisana balansno odgovornom subjektu, a služi za obračun odstupanja tog subjekta;
  - 22) **dodjela kapaciteta** je prekozonska dodjela kapaciteta;
  - 23) **država članica** je država članica Evropske unije (EU);
  - 24) **dugoročna dodjela kapaciteta** je dodjela dugoročnih prekozonskih kapaciteta putem aukcija prije vremenskog okvira tržišta dan-unaprijed;
  - 25) **dugoročna prava prenosa** su fizička prava prenosa ili finansijska prava prenosa – opcija ili finansijska prava prenosa – obaveza stečena u dugoročnoj dodjeli kapaciteta;
  - 26) **dugoročne usluge** su usluge koje operator prenosnog sistema pruža u periodu koji nije kraći od jedne godine;
  - 27) **ekonomski višak kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog povezivanja** je zbir (i) viška dobavljača kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog povezivanja za određeni period, (ii) viška potrošača kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog povezivanja, (iii) prihoda od zagušenja i (iv) drugih povezanih troškova i koristi koje povećavaju ekonomsku efikasnost za određeni period, pri čemu višak dobavljača i potrošača predstavlja

razliku između prihvaćenih naloga i klirinške cijene po jedinici energije pomnoženu sa količinom energije iz naloga;

- 28) **elektroenergetska kriza** je trenutna ili predstojeća situacija u kojoj postoji značajna nestašica električne energije, kako je u planu spremnosti za rizike predviđeno od strane organa državne uprave nadležnog za poslove energetike, ili u kojoj je nemoguće snabdijevati kupce električnom energijom;
- 29) **Energetska zajednica** je zajednica osnovana Sporazumom o formiranju Energetske zajednice;
- 30) **energetski subjekat** je privredno društvo, pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koji obavlja energetske djelatnosti;
- 31) **energija iz obnovljivih izvora** je energija iz obnovljivih nefosilnih izvora, kao što je energija vjetra, solarna energija (termalna i fotonaponska), geotermalna energija, ambijentalna energija, energija plime, oseke i druga energija mora, hidroenergija, biomasa, deponijski gas, gas iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i biogas;
- 32) **Evropska mreža operatora prenosnog sistema električne energije** (u daljem tekstu: ENTSO za električnu energiju) je udruženje operatora prenosnog sistema električne energije;
- 33) **fizičko zagušenje** je svako stanje sistema u kojem se predviđenim ili ostvarenim tokovima snaga prekoračuju termičke granice elemenata sistema, stabilnost napona ili granice faktora snage elektroenergetskog sistema;
- 34) **funkcija operatora za povezivanje tržišta** (u daljem tekstu: MCO) je uparivanje naloga sa dan-unaprijed i unutar dnevnih tržišta za različite zone trgovanja uz istovremeno dodjeljivanje prekozonskih kapaciteta;
- 35) **funkcija optimizacije aktivacije** je funkcija izvođenja algoritma kojim se optimizuje aktivacija ponuda balansne energije;
- 36) **funkcija optimizacije za nabavku kapaciteta** je funkcija izvođenja algoritma kojim se optimizuje nabavka balansnog kapaciteta za operatore prenosnih sistema koji razmjenjuju taj kapacitet;
- 37) **garancija** je garantovanje da će prava na prekozonski kapacitet ostati nepromijenjena i da će u slučaju njihove izmjene biti isplaćena naknada;
- 38) **garantovani rok za dan-unaprijed tržište** je vrijeme nakon kojeg se garantuje prekozonski kapacitet;
- 39) **granica pouzdanosti** je smanjenje prekozonskog kapaciteta radi otklanjanja nesigurnosti prilikom proračuna kapaciteta;
- 40) **granice operativne sigurnosti** su prihvatljiva operativna ograničenja za siguran rad mreže kao što su termička ograničenja, naponska ograničenja, ograničenja struje kratkog spoja, frekvencijska ograničenja i granice dinamičke stabilnosti;
- 41) **integrirani sistem planiranja** je iterativni proces u kojem se koriste najmanje ponude unutar integriranog sistema planiranja koje sadrže komercijalne podatke i složene tehničke podatke o pojedinačnim proizvodnim objektima ili postrojenjima kupca te u kojem su eksplicitno obuhvaćeni početne karakteristike, najnovija analiza adekvatnosti kontrolne oblasti i granične vrijednosti pogonskih veličina kao ulazne vrijednosti procesa;
- 42) **integritet sistema** je svojstvo sistema, uključujući potrebnu prenosnu infrastrukturu, kojim se tehnički garantuje prenos gasa, održavanjem pritiska i kvaliteta gasa unutar granica koje propisuje operator prenosnog sistema;
- 43) **interkonektor** je prenosni vod ili gasovod koji prelazi ili se proteže granicom između ugovornih strana Energetske zajednice (u daljem tekstu: ugovorne strane) ili između ugovornih strana i država članica Evropske unije (u daljem tekstu: države članice) i

- koji povezuje nacionalne prenosne sisteme ugovornih strana Energetske zajednice ili ugovornih strana Energetske zajednice i država članica;
- 44) **interoperabilnost** je u kontekstu pametnog mjerenja sposobnost dvije ili više energetskih ili komunikacionih mreža, sistema, uređaja, aplikacija ili komponenti da uzajamno djeluju, razmjenjuju i koriste informacije radi izvođenja potrebnih funkcija;
  - 45) **jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta** je postupak aukcije u okviru kojeg se uparuju prikupljeni nalozi i istovremeno se dodjeljuje prekozonski kapacitet za različite zone trgovanja na dan-unaprijed tržištu;
  - 46) **jedinstveno unutarдневно povezivanje** je kontinuirani proces u okviru kojeg se uparuju prikupljeni nalozi i istovremeno se dodjeljuje prekozonski kapacitet za različite zone trgovanja na unutarđnevnom tržištu;
  - 47) **kapacitet** je maksimalni dozvoljeni protok gasa izražen u jedinici zapremine po jedinici vremena ili maksimalna dozvoljena električna snaga elementa sistema;
  - 48) **kapacitet TPG terminala** je kapacitet za pretvaranje gasa u tečno stanje na TPG terminalu ili unošenje, iznošenje, pružanje pomoćnih usluga, privremeno skladištenje i regasifikaciju TPG-a;
  - 49) **klirinška cijena** je cijena određena uparivanjem najvišeg prihvaćenog prodajnog naloga i najnižeg prihvaćenog kupovnog naloga na tržištu električne energije;
  - 50) **količinsko odstupanje** je količina energije obračunata balansno odgovornom subjektu a predstavlja razliku između dodijeljene količine pripisane tom subjektu i završne pozicije balansno odgovornog subjekta, uključujući svaku korekciju odstupanja primijenjenu na taj subjekat, unutar određenog perioda finansijskog poravnanja odstupanja tog subjekta;
  - 51) **kontrolna oblast** je koherentni dio međusobno povezanog sistema kojim upravlja jedan operator sistema i obuhvata priključena fizička opterećenja i/ili proizvodne jedinice, ako ih ima;
  - 52) **koordinator za krizu** je lice, grupa lica, tim sastavljen od relevantnih nacionalnih rukovodilaca za elektroenergetsku krizu ili institucija koja ima zadatak da djeluje kao kontaktna tačka i koordinira protok informacija tokom elektroenergetske krize;
  - 53) **koordinisani neto kapacitet prenosa** (u daljem tekstu: NTC metod) je metod proračuna kapaciteta zasnovan na principu procjene i utvrđivanja unaprijed (ex ante) maksimalne razmjene energije između susjednih zona trgovanja;
  - 54) **korekcija odstupanja** je količina energije koja predstavlja balansnu energiju primljenu od pružaoca balansne usluge i koju je OPS tokom određenog perioda poravnanja odstupanja iskoristio za balansiranje predmetnih subjekata odgovornih za odstupanja, a služi za obračun odstupanja tih subjekata;
  - 55) **korisnik sistema** je fizičko ili pravno lice koje isporučuje električnu energiju u prenosni ili distributivni sistem ili preuzima električnu energiju iz prenosnog ili distributivnog sistema;
  - 56) **krajnji kupac** je kupac koji kupuje električnu energiju ili gas za sopstvenu potrošnju;
  - 57) **kratkoročne usluge** su usluge koje operator prenosnog sistema pruža u periodu do jedne godine;
  - 58) **kritični element mreže** je element mreže bilo unutar zone trgovanja ili između zona trgovanja koji je uzet u obzir prilikom proračuna kapaciteta, ograničavajući količinu električne energije koja se može razmjenjivati;
  - 59) **kupac** je veleprodajni ili krajnji kupac električne energije ili gasa;
  - 60) **kupac iz kategorije domaćinstva** je kupac koji kupuje električnu energiju ili gas isključivo za potrošnju u svom domaćinstvu, isključujući potrošnju za komercijalne ili profesionalne djelatnosti;

- 61) **malo preduzeće** je preduzeće koje zapošljava manje od 50 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnji bilans stanja ne prelazi 10 miliona eura;
- 62) **međusobno povezani sistemi** su prenosni ili distributivni sistemi koji su međusobno povezani preko jednog ili više interkonektora;
- 63) **mehanizam za razvoj kapaciteta** je privremena mjera kojom se obezbjeđuje potrebnii nivo adekvatnosti resursa plaćanjem za njihovu raspoloživost, isključujući mjere koje se odnose na pomoćne usluge ili upravljanje zagušenjima;
- 64) **metod promjene proizvodnje** je metod pretvaranja promjene neto pozicije određene zone trgovanja u procijenjena povećanja ili smanjenja injektiranja u zajedničkom modelu mreže;
- 65) **model operator prenosnog sistema - operator prenosnog sistema (OPS-OPS)** je model za razmjenu usluga balansiranja po kojem pružalac balansne usluge pruža usluge balansiranja svom priključnom OPS-u koji zatim te usluge pruža OPS-u koji zahtijeva te usluge;
- 66) **model operator prenosnog sistema – pružalac usluge balansiranja (OPS - PUB)** je model pružanja usluga balansiranja po kojem pružalac usluge balansiranja pruža uslugu operatoru prenosnog sistema koji te usluge pruža OPS-u koji zahtijeva uslugu;
- 67) **modul upravljanja kapacitetom** je sistem koji sadrži ažurirane informacije o raspoloživom prekozonskom kapacitetu za dodjelu unutardnevnog prekozonskog kapaciteta;
- 68) **nacionalni TCM** je TCM izrađen i dostavljen na odobrenje Regulatornoj agenciji za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti od strane OPS-a i/ili NEMO-a u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima;
- 69) **nalog** je namjera kupovine ili prodaje energije ili kapaciteta koju izrazi učesnik na tržištu u skladu sa propisanim uslovima;
- 70) **nefrekvencijska pomoćna usluga** je usluga koju koristi operator prenosnog sistema ili operator distributivnog sistema u svrhu regulacije napona u stacionarnom stanju, brzog injektiranja reaktivne struje, inercije za osiguranje stabilnosti lokalne mreže, struje kratkog spoja, sposobnosti beznaponskog pokretanja (black start) sistema i sposobnosti ostrvskog rada;
- 71) **neiskorišćeni kapacitet** je kapacitet koji je korisniku sistema prirodnog gasa dodijeljen, a koji korisnik nije prijavio do propisanog roka;
- 72) **nepredviđeni događaj** je utvrđeni i mogući kvar nekog elementa ili kvar elementa koji je već nastao, uključujući ne samo elemente prenosnog sistema, već i korisnike istog, kao i elemente distributivnog sistema ako su važni za operativnu sigurnost prenosnog sistema;
- 73) **nestandardni unutardnevni proizvod** je proizvod za kontinuirano unutardnevno povezivanje koji nije namijenjen za neprekidnu isporuku energije ili za period koji prelazi jednu tržišnu vremensku jedinicu sa posebnim karakteristikama projektovanim tako da odražavaju uobičajeni rad sistema ili tržišne potrebe, na primjer, nalozi koji obuhvataju više tržišnih vremenskih jedinica ili proizvode koji odražavaju troškove pokretanja proizvodnih jedinica;
- 74) **neto pozicija** je neto zbir izvoza i uvoza električne energije za svaku tržišnu vremensku jedinicu za zonu trgovanja;
- 75) **netržišna mjera** je svaka mjera na strani ponude ili potražnje koja odstupa od tržišnih pravila ili komercijalnih sporazuma, čija je svrha ublažavanje elektroenergetske krize;
- 76) **nominacija** je prijava korišćenja dugoročnih prekozonskih kapaciteta koju nosilac fizičkih prava prenosa i njegov partner, ili ovlašćena treća strana, dostavlja OPS-u u propisanom formatu;

- 77) **nominovani operator tržišta električne energije** (u daljem tekstu: NEMO) je operator tržišta koga odredi Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), za obavljanje zadataka koji se odnose na jedinstveno dan-unaprijed ili unutarodnevno povezivanje tržišta električne energije;
- 78) **novi elektroenergetski interkonektor** je interkonektor koji nije završen do 1. jula 2007. godine;
- 79) **objekat za proizvodnju električne energije** je objekat u kojem se primarna energija pretvara u električnu energiju, a koji se sastoji od jednog ili više modula za proizvodnju električne energije priključenih na mrežu;
- 80) **očekivana neisporučena energija** je procijenjena energija koja neće biti isporučena, u određenom geografskom području u određenom vremenskom periodu, zbog nedovoljnog kapaciteta resursa da zadovolje potražnju;
- 81) **očekivani gubitak opterećenja** je očekivani broj sati, u određenom geografskom području u određenom vremenskom periodu, tokom kojih kapacitet resursa ne može da zadovolji potražnju;
- 82) **oblast odstupanja** je oblast za koju se vrši obračun odstupanja;
- 83) **odredbe i uslovi ili metodologije** (u daljem tekstu: TCM) su panevropski, regionalni ili nacionalni odredbe i uslovi ili metodologije koje primjenjuju ili izrađuju operatori prenosnog sistema i/ili nominovani operatori tržišta električne energije i koje odobravaju nacionalni regulatorni organi, Regulatorni odbor Energetske zajednice ili ACER;
- 84) **upravljanje potrošnjom** je promjena potrošnje električne energije krajnjih kupaca u odnosu na njihove uobičajene ili trenutne obrasce potrošnje kao odgovor na tržišne signale, uključujući vremenski promjenljive cijene električne energije ili novčane podsticaje ili kao odgovor na prihvatanje ponude krajnjeg kupca za prodaju smanjenja ili povećanja potražnje po cijeni na organizovanom tržištu, bilo samostalno ili kroz agregaciju;
- 85) **ograničenja prilikom dodjele** su ograničenja koja se uzimaju u obzir prilikom dodjele kapaciteta radi održavanja prenosnog sistema u granicama operativne sigurnosti i nisu prenesena u prekozonski kapacitet ili su potrebna radi veće efikasnosti dodjele kapaciteta;
- 86) **operator distributivnog sistema** je energetski subjekat koji obavlja djelatnost distribucije električne energije ili gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj distributivnog sistema na određenom području, njegovo povezivanje sa drugim sistemima i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji potrebe za distribucijom električne energije ili gasa na ekonomski opravdan način;
- 87) **operator prenosnog sistema** (u daljem tekstu: OPS) je energetski subjekat koji obavlja djelatnost prenosa električne energije ili gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj prenosnog sistema na određenom području i njegovo međusobno povezivanje s drugim sistemima, kao i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji zahtjeve za prenosom električne energije ili gasa na ekonomski opravdan način;
- 88) **OPS koji zahtijeva uslugu** je OPS koji zahtijeva isporuku balansne energije;
- 89) **OPS ugovarač** je OPS koji ima ugovorne aranžmane za usluge balansiranja s pružaocem usluge balansiranja unutar druge oblasti planiranja razmjene;
- 90) **operator tržišta električne energije** je subjekat koji pruža uslugu u kojoj se ponude za prodaju električne energije uparuju sa ponudama za kupovinu električne energije;

- 91) **panevropski TCM** je TCM odobren od strane ACER-a u skladu sa propisima Evropske unije koji su operatori prenosnog sistema i/ili nominovani operatori tržišta električne energije dužni da primjenjuju u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima;
- 92) **period poravnanja odstupanja** je vremenski period za obračun odstupanja subjekata odgovornih za odstupanje;
- 93) **period važenja** je period u kojem se može aktivirati ponuda balansne energije koju je ponudio pružalac usluge balansiranja i u kojem se poštuju sve karakteristike proizvoda i određen je vremenom početka i vremenom završetka;
- 94) **planirana razmjena** je prenos električne energije planiran između geografskih područja, za svaku tržišnu vremensku jedinicu i zadati smjer;
- 95) **pojedinačni model mreže** je skup podataka koji opisuje karakteristike elektroenergetskog sistema (proizvodnju, opterećenje i topologiju mreže) i pravila za promjenu istih prilikom proračuna kapaciteta, koji izrađuju operatori prenosnih sistema i koji se spaja sa drugim komponentama pojedinačnog modela mreže radi izrade zajedničkog modela mreže;
- 96) **pomoćna usluga** je usluga potrebna za rad prenosnog ili distributivnog sistema uključujući pomoćne usluge balansiranja i nefrekvencijske pomoćne usluge, izuzev upravljanja zagušenjima;
- 97) **poravnanje odstupanja** je mehanizam finansijskog poravnanja kojim se balansno odgovornim subjektima naplaćuje ili plaća za odstupanja;
- 98) **posebni proizvod za balansiranje** je proizvod za balansiranje koji se razlikuje od standardnog proizvoda za balansiranje;
- 99) **pozicija** je prijavljena količina energije balansno odgovornog subjekta koja služi za obračun njegovog odstupanja;
- 100) **pravila nominacije** su pravila o obavještanju odgovarajućih OPS-ova i korišćenju dugoročnih prekozonski kapaciteta koje izvršava nosilac fizičkih prava prenosa i njegov partner, ili ovlašćena treća strana;
- 101) **pravila za dodjelu** su pravila za dugoročnu dodjelu kapaciteta koja primjenjuje regionalna platforma za dodjelu;
- 102) **pravila za kompenzaciju** su pravila na osnovu kojih operatori prenosnih sistema odgovorni za granicu zone trgovanja, za koju su dodijeljena dugoročna prava prenosa, isplaćuju naknadu nosiocima prava prenosa za ograničenje dugoročnih prava prenosa;
- 103) **prekogrančni tok** je fizički tok električne energije ili gasa preko prenosne mreže države članice ili ugovorne strane koja je rezultat uticaja aktivnosti proizvođača, kupaca ili oboje, van te države članice ili ugovorne strane na njenu prenosnu mrežu;
- 104) **prekozonski kapacitet** je sposobnost međusobno povezanog sistema da prihvati prenos energije između zona trgovanja;
- 105) **prenos električne energije** je prenošenje električne energije vrlo visokim i visokim naponskim međusobno povezanim sistemom sa ciljem isporuke krajnjim kupcima ili operatoru distributivnog sistema, koje ne obuhvata snabdijevanje;
- 106) **prenos gasa** je prenošenje gasa putem mreže, koja se uglavnom sastoji od gasovoda visokog pritiska, izuzev sistema proizvodnih (magistralnih) gasovoda i dijela gasovoda visokog pritiska koji se pretežno koristi u lokalnoj distribuciji gasa u cilju dostave kupcima, koje ne obuhvata snabdijevanje;

- 107) **prenos prava na balansni kapacitet** je prenos prava na balansni kapacitet s prvobitno ugovorenog pružaoca usluge balansiranja na drugog pružaoca usluge balansiranja;
- 108) **pretkvalifikacioni postupak** je postupak za provjeru usklađenosti jedinice ili grupe za pružanje balansnog kapaciteta sa zahtjevima koje postavljaju operatori prenosnog sistema;
- 109) **prihod od zagušenja** je prihod ostvaren dodjelom kapaciteta;
- 110) **primarno tržište kapaciteta** je tržište na kojem operator prenosnog sistema nudi raspoložive kapacitete;
- 111) **princip „iskoristi ili prodaj”** je princip po kojem pripadajući prekozonski kapacitet fizičkih prava prenosa koji je dodijeljen, ali nije nominovan, automatski postaje raspoloživ za dodjelu kapaciteta dan-unaprijed i na osnovu kojeg nosilac tih fizičkih prava prenosa prima naknadu od operatora prenosnog sistema;
- 112) **prioritetno dispečiranje** je u smislu samostalnog dispečerskog modela, dispečiranje elektrana na osnovu kriterijuma koji se razlikuju od ekonomskog poretka ponuda, a u pogledu centralnog dispečerskog modela, dispečiranje elektrana na osnovu kriterijuma koji se razlikuju od ekonomskog poretka ponuda i od mrežnih ograničenja, kojim se daje prednost dispečiranju posebnih proizvodnih tehnologija;
- 113) **pripremni period** je period od momenta kada OPS priključenja, ako je riječ o modelu OPS-OPS, ili OPS ugovarač, ako je riječ o modelu OPS-BSP, podnese zahtjev za aktivaciju do početka perioda promjene snage;
- 114) **pristup zasnovan na tokovima snaga** (Flow Based method) je metod proračuna kapaciteta u kojem su razmjene energije između zona trgovanja ograničene koeficijentima raspodjele tokova snaga i raspoloživim granicama kritičnih elemenata mreže;
- 115) **pristup zasnovan na usaglašenom neto prenosnom kapacitetu** (u daljem tekstu: NTC method) je metod proračuna kapaciteta na osnovu procjene i unaprijed određivanja maksimalne razmjene energije između susjednih zona trgovanja;
- 116) **funkcija procesa razmjene odstupanja** je funkcija izvođenja algoritma koji se primjenjuje za izvođenje procesa razmjene odstupanja;
- 117) **proizvodna jedinica** je pojedinačni generator električne energije koji pripada objektu za proizvodnju električne energije;
- 118) **proizvodnja** je fizički ili hemijski proces transformacije goriva i/ili energije iz obnovljivih izvora u električnu energiju;
- 119) **proizvođač električne energije** je privredno društvo, pravno ili fizičko lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost proizvodnje električne energije;
- 120) **pružalac usluge balansiranja (u daljem tekstu: PUB)** je učesnik na tržištu koji operatorima prenosnog sistema obezbjeđuje balansnu energiju ili balansni kapacitet ili oboje;
- 121) **rano upozorenje** je davanje konkretnih, ozbiljnih i pouzdanih informacija koje ukazuju na to da može doći do događaja koji će vjerovatno dovesti do značajnog pogoršanja situacije u snabdijevanju električnom energijom i vjerovatno dovesti do elektroenergetske krize;
- 122) **raspoloživi kapacitet** je dio tehničkog kapaciteta koji nije ugovoren i može biti stavljen na raspolaganje korisnicima;
- 123) **razlika između tržišnih cijena** je razlika između satnih cijena za dan-unaprijed, u dvije zone trgovanja za odgovarajuću vremensku jedinicu tržišta u određenom smjeru;

- 124) **region za proračun kapaciteta** je geografsko područje na kojem se primjenjuje koordinisani proračun kapaciteta;
- 125) **regionalni koordinacioni centar** (u daljem tekstu: RCC) je regionalno tijelo za koordinaciju aktivnosti operatora prenosnog sistema električne energije u relevantnom regionu rada sistema;
- 126) **regionalni TCM** je TCM izrađen i predložen za odobrenje od strane operatora prenosnog sistema i/ili imenovanih operatora tržišta električne energije određenog regiona i odobren od strane svih nacionalnih regulatornih tijela predmetnog regiona, Regulatornog odbora ili ACER-a;
- 127) **regioni rada sistema** su region koji obuhvataju operatore prenosnog sistema, zone trgovanja, granice zona trgovanja, regione za proračun kapaciteta i region za koordinaciju neraspoloživosti;
- 128) **Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti** (u daljem tekstu: Agencija) je nacionalno regulatorno tijelo u Crnoj Gori;
- 129) **Regulatorni odbor Energetske zajednice** (u daljem tekstu: Regulatorni odbor) je institucija Energetske zajednice koju čine predstavnici nacionalnih regulatornih tijela ugovornih strana, osnovana u skladu sa Sporazumom o formiranju Energetske zajednice;
- 130) **regulatorni organ** je organ ugovorne strane ili države članice nadležan za regulaciju energetske djelatnosti;
- 131) **remedijalna (korektivna) mjera** je svaka mjera koju ručno ili automatski preduzima jedan ili više operatora prenosnih sistema električne energije radi održavanja operativne sigurnosti;
- 132) **rok za dostavljanje ponuda balansne energije** je trenutak od kojeg za standardni proizvod na opštoj listi ekonomskog prvenstva više nije dopušteno davati ili ažurirati ponude za balansu energiju;
- 133) **rok za dostavljanje ponude unutar integrisanog sistema planiranja** je trenutak kad unutar integrisanog sistema planiranja više nije dopušteno dostavljati ili ažurirati ponude za date iteracije tog procesa;
- 134) **samostalni dispečerski model** je model planiranja i dispečiranja u kojem se planovi proizvodnje i planovi potrošnje, kao i dispečiranje proizvodnih objekata i objekata kupaca određuju od strane agenata za planiranje tih objekata;
- 135) **scenario** je predviđeno stanje elektroenergetskog sistema za određeni vremenski period;
- 136) **sekundarno tržište kapaciteta** je tržište na kojem se trguje prenosnim kapacitetima dodijeljenim na primarnom tržištu;
- 137) **sigurnost snabdijevanja** je sposobnost sistema električne energije ili prirodnog gasa da garantuje snabdijevanje kupaca sa jasno utvrđenim nivoom kvaliteta;
- 138) **sinhrona oblast** je oblast obuhvaćena zonama upravljanja jednog ili više operatora prenosnog sistema u okviru ENTSO za električnu energiju, koje su sinhronizovano interkonektovane;
- 139) **skladištenje energije** je odlaganje krajnjeg korišćenja električne energije do određenog trenutka nakon proizvodnje ili pretvaranje električne energije u neki oblik koji se može skladištiti, skladištenje takve energije i naknadno pretvaranje te energije u električnu ili njena upotreba kao drugog nosioca energije;
- 140) **snabdijevanje** je prodaja i preprodaja električne energije ili gasa kupcima;

- 141) **standardni proizvod za balansiranje** je usaglašeni proizvod za balansiranje definisan od strane svih operatora prenosnog sistema za potrebe razmjene usluga balansiranja;
- 142) **strukturno zagušenje** je zagušenje u prenosnom sistemu koje se može nedvosmisleno definisati, koje je predvidljivo, geografski stabilno tokom vremena i često se ponavlja u normalnim uslovima elektroenergetskog sistema;
- 143) **subjekat odgovoran za koordinisani proračun kapaciteta** je subjekat ili subjekti koji vrše proračun prenosnog kapaciteta na regionalnom ili višem nivou;
- 144) **subjekat odgovoran za proračun planirane razmjene** je subjekat ili subjekti koji vrše proračun planiranih razmjena;
- 145) **subjekat operatora distributivnog sistema Evropske unije** (u daljem tekstu: subjekat ODS EU) je organizacija osnovana u cilju promovisanja jedinstvenog tržišta električne energije, kao i promovisanja optimalnog upravljanja i koordinisanog rada distributivnih sistema u EU;
- 146) **tehnički kapacitet** je maksimalni garantovani kapacitet koji operator prenosnog sistema prirodnog gasa može ponuditi korisnicima, uzimajući u obzir integritet i operativne zahtjeve prenosnog sistema;
- 147) **transevropske energetske mreže (u daljem tekstu: TEN-E)** je politika koja je fokusirana na povezivanje energetske infrastrukture država Zajednice;
- 148) **treća država** je svaka država osim Crne Gore, članice Evropske unije i ugovorne strane Energetske zajednice (u daljem tekstu: Zajednice);
- 149) **trgovina** je jedan ili više uparenih naloga;
- 150) **trgovina u suprotnom smjeru (countertrading)** je prekozonska razmjena koju su pokrenuli operatori sistema između dvije zone trgovanja radi smanjenja fizičkog zagušenja;
- 151) **tržišno vrijeme** je srednjoevropsko ljetnje vrijeme ili srednjoevropsko vrijeme, u zavisnosti od toga koje se primjenjuje;
- 152) **tržišta električne energije** su vanberzanska tržišta i berze električne energije, za trgovanje električnom energijom, kapacitetima, uslugama balansiranja i pomoćnim uslugama u svim vremenskim okvirima, uključujući dugoročna, dan-unaprijed i unutar-dnevna tržišta;
- 153) **učesnik na tržištu** je fizičko ili pravno lice, koje kupuje, prodaje ili proizvodi električnu energiju, koje se bavi agregacijom ili je operator usluga upravljanja potrošnjom ili skladištenja energije, uključujući izdavanje naloga za trgovanje, na jednom ili više tržišta električne energije, uključujući tržišta balansne energije;
- 154) **ugovoreni kapacitet** je kapacitet koji je operator prenosnog sistema prirodnog gasa dodijelio korisniku putem ugovora;
- 155) **ugovorna strana** je potpisnica Sporazuma o formiranju Energetske zajednice koja nije članica EU;
- 156) **ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom** je ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom, koji ne uključuje derivate električne energije ili gasa;
- 157) **uparivanje** je način trgovanja kojim se prodajni nalozi dodjeljuju odgovarajućim kupovnim naložima radi ostvarivanja najvećeg ekonomskog viška kod jedinstvenog povezivanja dan unaprijed ili unutar-dnevnog povezivanja;
- 158) **upareni nalozi** su svi prodajni i kupovni nalozi dobijeni algoritmom za cjenovno povezivanje tržišta ili algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja;

- 159) **upravljanje zagušenjem** je postupak upravljanja zahtjevima za dodjelu kapaciteta radi optimalne i maksimalne upotrebe kapaciteta i pravovremenog identifikovanja potencijalnih tačaka zagušenja;
- 160) **veleprodajni kupac** je fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju ili gas u svrhu dalje prodaje unutar ili izvan sistema u kojem je osnovan i nije operator prenosnog ili distributivnog sistema;
- 161) **veleprodajno tržište energije** je tržište na kojem učesnik na veleprodajnom tržištu trguje veleprodajnim energetske proizvodima;
- 162) **visokoefikasna kogeneracija**, u smislu ovog zakona, je kogeneracija kojom se ostvaruju uštede primarne energije od najmanje 10% u odnosu na referentne vrijednosti za odvojenu proizvodnju toplotne energije i električne energije i kogeneraciju u malim i mikro kogeneracionim objektima kojom se osiguravaju uštede primarne energije;
- 163) **viša sila** je svaki nepredviđen ili neuobičajen događaj ili situacija izvan kontrole operatora prenosnog sistema električne energije, koji nije nastao njegovom krivicom, a koji se ne može izbjeći ili prevazići razumnim predviđanjem i djelovanjem, niti riješiti mjerama koje bi u tehničkom, finansijskom ili ekonomskom smislu mogao preduzeti operator prenosnog sistema električne energije, a koji se zapravo dogodio i objektivno se može provjeriti i koji sprječava operatora da privremeno ili trajno ispunjava svoje obaveze u skladu sa ovim zakonom;
- 164) **period tržišta dan unaprijed** je vremenski period trgovanja električnom energijom koje traje do vremena zatvaranja tržišta dan unaprijed, u kojem se, za svaku tržišnu vremensku jedinicu, trguje proizvodima dan prije dana isporuke;
- 165) **period unutar dnevnog tržišta** je vremenski period trgovanja električnom energijom od vremena otvaranja unutar dnevnog tržišta do vremena zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona, u kojem se za svaku tržišnu vremensku jedinicu trguje proizvodima prije isporuke proizvoda kojima se trgovalo;
- 166) **vrijeme deaktivacije** je period postupnog prelaza od isporuke pune vrijednosti proizvoda do zadate vrijednosti ili od punog povlačenja do zadate vrijednosti;
- 167) **vrijeme isporuke** je period isporuke tokom kojeg pružatelj usluge balansiranja isporučuje punu zahtijevanu promjenu injektirane snage u sistem ili punu zahtijevanu promjenu preuzimanja energije iz sistema;
- 168) **vrijeme pune aktivacije** je period od momenta kada OPS priključenja, ako je riječ o modelu OPS-OPS, ili OPS ugovarač, ako je riječ o modelu OPS-BSP, podnese zahtjev za aktivaciju do odgovarajuće pune isporuke proizvoda;
- 169) **vrijeme zatvaranja tržišta dan-unaprijed** je vrijeme do kojeg se prihvataju nalozi na tržištu dan unaprijed;
- 170) **vrijeme otvaranja unutar dnevnog tržišta između zona** je vrijeme od kojeg se može trgovati prekozonskim kapacitetom između zona trgovanja za određenu tržišnu vremensku jedinicu na određenoj granici zone trgovanja;
- 171) **vrijeme zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona** je vrijeme od kojeg dodjela prekozonskog kapaciteta više nije dozvoljena za određenu tržišnu vremensku jedinicu;
- 172) **zagušenje tržišta** je stanje u kojem je ekonomski višak kod jedinstvenog povezivanja dan unaprijed ili unutar dnevnog povezivanja ograničen prekozonskim kapacitetom ili ograničenjima prilikom dodjele;
- 173) **zagušenje u prenosnom sistemu je stanje** u kojem se svi zahtjevi učesnika na tržištu za trgovinom između prenosnih sistema ili dijelova prenosnog sistema, ne mogu udovoljiti, jer bi značajno uticali na fizičke tokove na elementima prenosnog sistema koji ne mogu da prihvate te tokove;

- 174) **zainteresovane strane u energetsom sektoru** su Agencija, drugi organi utvrđeni ovim zakonom, operator prenosnog sistema, operator distributivnog sistema, NEMO, subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i RCC;
- 175) **zajednička knjiga naloga** je modul u sistemu kontinuiranog unutardnevnog povezivanja kojim se prikupljaju svi uparivi nalozi od NEMO-a koji učestvuju u jedinstvenom unutardnevnom povezivanju i obavljaju kontinuirano uparivanje tih naloga;
- 176) **zajednička lista ekonomskog prvenstva** je lista ponuda balansne energije poređanih po ponuđenoj cijeni i služi za aktivaciju tih ponuda;
- 177) **zajednički model mreže** je širi skup podataka usaglašen između više operatora prenosnog sistema, kojim se opisuju karakteristike elektroenergetskog sistema (proizvodnja, opterećenje i topologija mreže), kao i pravila za promjenu tih karakteristika tokom proračuna kapaciteta;
- 178) **zona trgovanja** je najveća geografska oblast unutar koje učesnici na tržištu mogu razmjenjivati energiju bez dodjele kapaciteta.

II. SPREMNOST ZA RIZIKE I UPRAVLJANJE RIZICIMA

Nadležni organ za spremnost za rizike Član 5

- (1) Organ državne uprave nadležan za poslove energetike (u daljem tekstu: Ministarstvo) obavlja zadatke koji se odnose na spremnost za rizike u elektroenergetskom sektoru u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Ministarstvo bez odlaganja obavještava Sekretarijat Energetske zajednice (u daljem tekstu: Sekretarijat) i Koordinacionu grupu za sigurnost snabdijevanja električnom energijom o podacima za kontakt i njihovim izmjenama i na svojoj internet stranici objavljuje te informacije.
- (3) Koordinaciona grupa za sigurnost snabdijevanja, iz stava 2 ovog člana, je grupa osnovana u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom radi olakšavanja koordinacije mjera sigurnosti snabdijevanja unutar Energetske zajednice.
- (4) Ministarstvo može prenijeti operativne poslove u vezi sa planiranjem spremnosti za rizike i upravljanje rizicima utvrđene ovim zakonom drugim organima, organizacijama i energetske subjektima.
- (5) Preneseni poslovi iz stava 4 ovog člana se obavljaju pod nadzorom Ministarstva i utvrđuju se planom spremnosti za rizike, u skladu sa propisom iz stava 6 ovog člana.
- (6) Prilikom obavljanja poslova iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo saraduje sa nadležnim organima drugih ugovornih strana.
- (7) Sadržaj plana spremnosti za rizike u pogledu nacionalnih, regionalnih i bilateralnih mjera, obrazac plana spremnosti za rizike i sadržaj izvještaja o naknadnoj evaluaciji elektroenergetske krize propisuje Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada).

Procjena rizika za sigurnost snabdijevanja električnom energijom Član 6

- (1) Ministarstvo obezbjeđuje da se svi relevantni rizici koji se odnose na sigurnost snabdijevanja električnom energijom procjenjuju u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Ministarstvo saraduje sa operatorom prenosnog sistema, operatorom distributivnog sistema, Agencijom, ENTSO-om za električnu energiju, regionalnim koordinacionim centrom i drugim relevantnim zainteresovanim stranama, po potrebi.

Utvrđivanje regionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija

Član 7

Ministarstvo i Agencija u saradnji sa regionalnim nadležnim organima, regulatornim organima ugovornih strana i grupom za koordinaciju sigurnosti snabdijevanja, učestvuju u izradi i ažuriranju najrelevantnijih regionalnih scenarija elektroenergetske krize, koje izrađuje ENTSO za električnu energiju.

Utvrđivanje nacionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija

Član 8

- (1) Ministarstvo utvrđuje najrelevantnije nacionalne elektroenergetske krizne scenarije, u skladu sa regionalnim elektroenergetskim kriznim scenarijima iz člana 7 ovog zakona, u roku od četiri mjeseca od utvrđivanja regionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija.
- (2) Prilikom utvrđivanja nacionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija, Ministarstvo se konsultuje sa Agencijom, operatorom prenosnog sistema, operatorom distributivnog sistema i relevantnim proizvođačima ili njihovim predstavničkim tijelima.
- (3) Nacionalni elektroenergetski krizni scenariji utvrđuju se na osnovu sljedećih rizika:
  - 1) rijetke i ekstremne prirodne opasnosti;
  - 2) slučajne opasnosti koje prelaze kriterijum sigurnosti N-1 i izuzetnih ispada;
  - 3) posljedične opasnosti uključujući posljedice zlonamjernih napada i nestašice goriva.
- (4) Ministarstvo ažurira nacionalne elektroenergetske krizne scenarije svake četiri godine, osim ako okolnosti nalažu češće ažuriranje.
- (5) Ministarstvo obavještava Koordinacionu grupu za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i Sekretarijat o svojoj procjeni rizika u vezi sa vlasništvom nad infrastrukturom od značaja za sigurnost snabdijevanja električnom energijom, kao i o svim mjerama koje su preduzete za sprečavanje ili ublažavanje takvih rizika, sa napomenom zašto se te mjere smatraju neophodnim i srazmjernim, u roku od četiri mjeseca od utvrđivanja regionalnih scenarija elektroenergetske krize iz člana 7 ovog zakona.

Utvrđivanje plana spremnosti za rizike

Član 9

- (1) Na osnovu regionalnih i nacionalnih elektroenergetskih kriznih scenarija utvrđenih u skladu sa čl. 7 i 8 ovog zakona, Ministarstvo izrađuje plan spremnosti za rizike, a nakon konsultacija sa Agencijom, operatorom prenosnog sistema, operatorom distributivnog sistema, relevantnim proizvođačima ili njihovim predstavničkim tijelima, subjektima za električnu energiju i prirodni gas i relevantnim organizacijama koje zastupaju interese industrijskih i neindustrijskih kupaca električne energije.
- (2) Plan spremnosti za rizike se sastoji od nacionalnih, regionalnih i ako je primjenljivo, bilateralnih mjera.
- (3) Mjere koje se planiraju ili preduzimaju za sprečavanje, pripremu i ublažavanje elektroenergetskih kriza su u skladu sa pravilima kojima se uređuje unutrašnje tržište električne energije i rad sistema.
- (4) Mjere iz stava 3 ovog člana su jasno definisane, transparentne, proporcionalne i nediskriminatorne.

- (5) Plan spremnosti za rizike izrađuje se u skladu sa sadržajem i obrascem propisanim u članu 5 stav 7 ovog zakona.
- (6) Ministarstvo prije donošenja plana spremnosti za rizike, dostavlja nacrt plana na mišljenje nadležnim organima relevantnih ugovornih strana u regionu, a ako nisu u istom regionu, nadležnim organima direktno povezanih ugovornih strana, i Koordinacionoj grupi zasigurnosti snabdijevanja električnom energijom.
- (7) U roku od devet mjeseci od dostavljanja nacrta plana spremnosti za rizike, Ministarstvo donosi plan spremnosti za rizike, uzimajući u obzir mišljenja iz stava 6 ovog člana i preporuke Koordinacione grupe za sigurnost snabdijevanja električnom energijom, ako su primljene u roku od šest mjeseci od dostavljanja nacrta plana.
- (8) Ministarstvo bez odlaganja obavještava Sekretarijat o planu spremnosti za rizike.
- (9) Ministarstvo objavljuje plan spremnosti za rizike na svojoj internet stranici, uz obezbjeđivanje povjerljivosti osjetljivih informacija, a posebno informacija o mjerama koje se odnose na sprečavanje ili ublažavanje posljedica zlonamjernih napada, u skladu sa članom 14 ovog zakona.
- (10) Plan spremnosti za rizike se ažurira svake četiri godine, a po potrebi i češće.
- (11) Ako Ministarstvo u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja obavještenja o donesenom planu spremnosti za rizike iz stava 8 ovog člana dobije neobavezujuće mišljenje Sekretarijata sa obrazloženom preporukom za reviziju plana, Ministarstvo će u potpunosti uzeti u obzir preporuku Sekretarijata i obavijestiti Sekretarijat o izmijenjenom planu spremnosti za rizike ili o razlozima zbog kojih ne prihvata preporuku, u roku od tri mjeseca od prijema mišljenja Sekretarijata.
- (12) Ako se konačni stav Ministarstva razlikuje od mišljenja Sekretarijata, Ministarstvo dostavlja Sekretarijatu razloge za svoj stav u roku od dva mjeseca od prijema mišljenja Sekretarijata.

Rano upozorenje i proglašenje elektroenergetske krize

Član 10

- (1) Ako procjena sezonske adekvatnosti ili drugi kvalifikovani izvor daju konkretne, ozbiljne i pouzdane informacije da u Crnoj Gori može doći do elektroenergetske krize, Ministarstvo bez odlaganja upućuje rano upozorenje Sekretarijatu, nadležnim organima za spremnost za rizike u istom regionu i, ako nijesu u istom regionu, nadležnim organima direktno povezanih ugovornih strana.
- (2) Ministarstvo pruža informacije o uzrocima moguće elektroenergetske krize, mjerama koje su planirane ili preduzete da bi se spriječila elektroenergetska kriza i mogućoj potrebi za pomoć drugih ugovornih strana.
- (3) Informacije iz stava 2 ovog člana obuhvataju moguće uticaje mjera na susjedna tržišta električne energije.
- (4) U slučaju elektroenergetske krize u Crnoj Gori, nakon konsultacija sa operatorom prenosnog sistema, Ministarstvo bez odlaganja proglašava elektroenergetsku krizu i obavještava nadležne organe za spremnost na rizike u istom regionu, a ako nijesu u istom regionu, nadležne organe direktno povezanih ugovornih strana i Sekretarijat.
- (5) Informacija iz stava 4 ovog člana obuhvata uzroke pogoršanja situacije u snabdijevanju električnom energijom, razloge za proglašenje elektroenergetske krize, mjere planirane ili preduzete za njeno ublažavanje i potrebu za pomoć drugih ugovornih strana.
- (6) Na zahtjev, Ministarstvo pruža dodatne informacije Sekretarijatu, Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom ili nadležnim organima ugovornih strana u istom regionu, a kada nijesu u istom regionu, nadležnim organima direktno povezanih ugovornih strana.

- (7) Ako Ministarstvo uputi rano upozorenje ili proglasi elektroenergetsku krizu, relevantni organi, organizacije i subjekti moraju sprovesti mjere predviđene planom spremnosti za rizike u najvećoj mogućoj mjeri.

Bilateralna i regionalna saradnja i pomoć

Član 11

- (1) Ministarstvo saraduje sa relevantnim nadležnim organima ugovornih strana i država članica sprovođenjem regionalnih ili bilateralnih mjera u skladu sa tehničkim mogućnostima, a koje su ugovorene u skladu sa ovim članom i aktom Vlade iz člana 5 ovog zakona.
- (2) Radi zaštite javne i lične sigurnosti, Ministarstvo je dužno da zaključi sporazume o regionalnim ili bilateralnim mjerama u cilju koordinisane isporuke električne energije.
- (3) Sporazumi o neophodnim tehničkim, pravnim i finansijskim aranžmanima za sprovođenje regionalnih ili bilateralnih mjera se moraju zaključiti prije nego što strane iz stava 1 ovog člana ponude pomoć.
- (4) Sporazumi iz stava 3 ovog člana sadrže podatke o maksimalnoj količini električne energije koja će se isporučiti na regionalnom ili bilateralnom nivou, uslove za pokretanje pomoći i obustavu pomoći, način na koji će električna energija biti isporučena i odredbe o pravičnoj naknadi između strana iz sporazuma u skladu sa zakonom.
- (5) Uzajamna pomoć je predmet sporazuma iz stava 3 ovog člana sa predmetnim državama u pogledu pravične naknade, koja obuhvata najmanje:
- 1) troškove električne energije isporučene na teritoriju strane iz sporazuma koja traži pomoć i povezane troškove prenosa; i
  - 2) sve druge razumne troškove koje ima država koja pruža pomoć, uključujući naknade za pripremljenu pomoć koja nije angažovana, kao i sve troškove koji proističu iz sudskih postupaka, arbitražnih postupaka ili sličnih postupaka i poravnanja.
- (6) U slučaju elektroenergetske krize u kojoj ne postoji sporazum o regionalnim ili bilateralnim mjerama i tehničkim, pravnim i finansijskim aranžmanima u skladu sa ovim članom, Ministarstvo sa relevantnim državama zaključuje sporazum o ad hoc mjerama i aranžmanima, kao i o pravičnoj naknadi iz stava 4 ovog člana.
- (7) Ako je pomoć iz stava 5 ovog člana tražena prije zaključivanja sporazuma o ad hoc mjerama i aranžmanima, Ministarstvo obezbjeđuje da se pravična naknada iz stava 4 ovog člana isplati prije primanja pomoći.
- (8) Pravična naknada iz stava 4 ovog člana naročito obuhvata sve razumne troškove države koja pruža pomoć i koji nastanu iz obaveze plaćanja naknade troškova na osnovu osnovnih prava zagarantovanih propisima Zajednice i na osnovu važećih međunarodnih obaveza pri sprovođenju odredaba o pomoći i dalje razumne troškove nastale plaćanjem naknade u skladu sa ovim zakonom.
- (9) Ministarstvo obezbjeđuje da pravična naknada bude isplaćena bez odlaganja državi koja pruža pomoć Crnoj Gori.

Usklađenost sa tržišnim pravilima

Član 12

- (1) Mjere koje se preduzimaju za sprječavanje ili ublažavanje elektroenergetskih kriza moraju biti u skladu sa pravilima utvrđenim u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti.

- (2) Netržišne mjere se aktiviraju u elektroenergetskoj krizi samo kao posljednje sredstvo, ako su iskorišćene sve mjere koje nudi tržište ili kada je očigledno da tržišne mjere nijesu dovoljne da spriječe dalje pogoršanje situacije u snabdijevanju električnom energijom.
- (3) Netržišnim mjerama se ne smije neopravdano narušavati tržišna konkurencija i efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta električne energije.
- (4) Netržišne mjere iz stava 3 ovog člana treba da budu neophodne, proporcionalne, nediskriminatorne i privremene.
- (5) Ministarstvo obavještava sve zainteresovane strane u Crnoj Gori o primjeni svih netržišnih mjera.
- (6) Ograničenje transakcija uključujući ograničenje već dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, kao i ograničenje prekozonskog kapaciteta za dodjelu kapaciteta ili ograničenje prijave transakcija sprovodi se samo u skladu sa članom 34 st. 4, 5 i 6 ovog zakona.

Naknadna evaluacija **Član 13**

- (1) Ministarstvo, nakon konsultacija sa Agencijom, dostavlja Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i Sekretarijatu izvještaj o naknadnoj evaluaciji elektroenergetске krize, bez odlaganja, a najkasnije tri mjeseca nakon završetka elektroenergetске krize.
- (2) Ministarstvo, na zahtjev dostavlja dodatne informacije o elektroenergetskoj krizi Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i Sekretarijatu.
- (3) Ministarstvo prezentuje rezultate naknadne evaluacije iz stava 1 ovog člana na sastanku Koordinacione grupe za sigurnost snabdijevanja električnom energijom i u skladu sa tim rezultatima ažurira plan spremnosti na rizike.

Postupanje sa povjerljivim informacijama **Član 14**

- (1) Ako se povjerljive informacije i podaci o spremnosti za rizike ne objelodanjuju, Ministarstvo na zahtjev dostavlja zainteresovanoj strani nepovjerljivi dio tih informacija.
- (2) Ministarstvo, Agencija i druga relevantna tijela, subjekti ili lica koji dobiju povjerljive informacije o spremnosti za rizike u skladu sa ovim zakonom dužni su da čuvaju povjerljive informacije u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.

III. ADEKVATNOST RESURSA

Evropska procjena adekvatnosti resursa **Član 15**

- (1) Evropska procjena adekvatnosti resursa (ERAA) je procjena koju sprovodi ENTSO za električnu energiju i koja određuje probleme adekvatnosti resursa procjenom ukupne adekvatnosti elektroenergetskog sistema za snabdijevanje trenutnih i projektovanih potreba za električnom energijom na evropskom nivou, na nivou država članica i ugovornih strana, kao i na nivou pojedinačnih zona trgovanja, ako je relevantno, i pokriva svaku godinu u periodu od 10 godina od dana izvršene procjene.

- (2) Operator prenosnog sistema obezbjeđuje ENTSO-u za električnu energiju podatke koji su mu potrebni za sprovođenje evropske procjene adekvatnosti resursa.
- (3) Proizvođači i drugi učesnici na tržištu dužni su da operatorima prenosnog sistema dostavljaju podatke o očekivanom korišćenju proizvodnih resursa, uzimajući u obzir raspoloživost primarnih resursa i odgovarajuće scenarije projektovane potražnje i ponude.
- (4) Operator prenosnog sistema učestvuje u konsultacijama koje organizuje ENTSO za električnu energiju prije sprovođenja evropske procjene adekvatnosti resursa, kao i u konsultacijama o rezultatima evropske procjene adekvatnosti resursa.

Nacionalna procjena adekvatnosti resursa

Član 16

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, pored učešća u pripremi evropske procjene adekvatnosti resursa, sprovodi procjenu adekvatnosti resursa na nacionalnom nivou najmanje svakih pet godina.
- (2) Energetski subjekti su dužni da podatke neophodne za izradu nacionalne procjene adekvatnosti resursa dostave operatoru prenosnog sistema.
- (3) Nacionalna procjena adekvatnosti resursa identifikuje probleme adekvatnosti resursa procjenom ukupne adekvatnosti elektroenergetskog sistema za snabdijevanje trenutnih i projektovanih potreba za električnom energijom na nacionalnom nivou.
- (4) Nacionalna procjena adekvatnosti resursa se odnosi na svaku godinu u periodu od 10 godina od datuma te procjene.
- (5) Nacionalne procjene adekvatnosti resursa imaju regionalni obuhvat i zasnivaju se na Metodologiji za evropsku procjenu adekvatnosti resursa koju je odobrio ACER.
- (6) Nacionalne procjene adekvatnosti resursa sadrže referentne centralne scenarije projektovane potražnje i ponude, uključujući ekonomsku procjenu vjerovatnoće zatvaranja, konzervacije, izgradnje novih proizvodnih objekata kao i, mjere za postizanje ciljeva energetske efikasnosti i elektroenergetske povezanosti i odgovarajuće analize osjetljivosti o ekstremnim vremenskim prilikama, hidrološkim uslovima, veleprodajnim cijenama i kretanjima cijena ugljenika.
- (7) Prilikom izrade nacionalne procjene adekvatnosti resursa mogu se uzeti u obzir i dodatne analize osjetljivosti, pored analiza iz stava 6 ovog člana.
- (8) U slučaju iz stava 7 ovog člana, nacionalne procjene adekvatnosti resursa mogu da:
  - 1) sadrže pretpostavke vezane za specifičnosti nacionalne potražnje i ponude električne energije;
  - 2) koriste alate i podatke komplementarne onima koje koristi ENTSO za električnu energiju za evropsku procjenu adekvatnosti resursa.
- (9) Prilikom procjene doprinosa pružalaca kapaciteta koji se nalaze u drugoj državi članici ili ugovornoj strani sigurnosti snabdijevanja zona trgovanja koje su obuhvaćene nacionalnom procjenom adekvatnosti resursa koriste se tehničke specifikacije za prekogranično učešće u mehanizmima kapaciteta koje je odobrio ACER u skladu sa članom 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona.
- (10) Operator prenosnog sistema objavljuje nacionalne procjene adekvatnosti resursa i, ako je primjenjivo, evropsku procjenu adekvatnosti resursa i mišljenje Regulatornog odbora u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.
- (11) Ako nacionalna procjena adekvatnosti resursa utvrdi problem adekvatnosti u vezi sa zonom trgovanja, a koji nije utvrđen u evropskoj procjeni adekvatnosti resursa, nacionalna procjena adekvatnosti resursa mora obuhvatiti razloge za odstupanje

između dvije procjene adekvatnosti resursa, uključujući podatke o korišćenim analizama osjetljivosti i osnovnim pretpostavkama.

- (12) Ministarstvo na svojoj internet stranici objavljuje procjenu iz stava 3 ovog člana i dostavlja Sekretarijatu.
- (13) Ako Ministarstvo, u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja procjene, dobije obrazloženo mišljenje Sekretarijata da razlike između nacionalne procjene adekvatnosti resursa i evropske procjene adekvatnosti resursa nijesu opravdane, dužno je da uzme u obzir mišljenje Sekretarijata i po potrebi naloži operatoru prenosnog sistema da izmijeni svoju procjenu.
- (14) Ako OPS odluči da mišljenje Sekretarijata ne uzme u obzir u potpunosti, OPS na svojoj internet stranici objavljuje izvještaj sa obrazloženjem razloga zbog kojih mišljenje Sekretarijata nije uzeto u obzir.

Vrijednost neisporučene energije

Član 17

- (1) Vrijednost neisporučene energije je procjena u EUR/MWh maksimalne cijene električne energije koju su kupci spremni da plate kako bi izbjegli prekid u snabdijevanju.
- (2) Ako je to potrebno, radi utvrđivanja standarda pouzdanosti u skladu sa članom 18 ovog zakona, operator prenosnog sistema, u saradnji sa Agencijom i organom uprave nadležnim za poslove statistike, utvrđuje jedinstvenu procjenu vrijednosti neisporučene energije koja je javno dostupna.
- (3) Ako se zona trgovanja sastoji od teritorija više od jedne ugovorne strane, operator prenosnog sistema, u saradnji sa nadležnim organima ovih država, utvrđuje jedinstvenu procjenu vrijednosti neisporučene energije za tu zonu trgovanja.
- (4) Prilikom utvrđivanja jedinstvene procjene vrijednosti neisporučene energije, operator prenosnog sistema primjenjuje metodologiju za proračun vrijednosti neisporučene energije, troška uvođenja novog postrojenja za proizvodnju ili upravljanje potrošnjom i standarda pouzdanosti koju donosi ENTSO za električnu energiju u skladu sa članom 63 stav 4 tačka 9 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog sistema ažurira procjenu vrijednosti neisporučene energije najmanje svakih pet godina ili češće ako se primijeti značajna promjena.

Standard pouzdanosti

Član 18

- (1) Mehanizmi za razvoj kapaciteta mogu se primijeniti samo kada je utvrđen standard pouzdanosti.
- (2) Standard pouzdanosti na transparentan način ukazuje na neophodan nivo sigurnosti snabdijevanja.
- (3) U slučaju prekograničnih zona trgovanja, standarde pouzdanosti zajednički uspostavljaju relevantni organi.
- (4) Standard pouzdanosti utvrđuje Vlada, na predlog Ministarstva uz mišljenje Agencije.
- (5) Standard pouzdanosti zasniva se na metodologiji koju je izradio ENTSO za električnu energiju i odobrio ACER u skladu sa članom 63 stavom 4 tačkom 9 ovog zakona.
- (6) Standard pouzdanosti se proračunava korišćenjem najmanje vrijednosti neisporučene energije i troška uvođenja novog objekta u datom vremenskom okviru i izražava se kao „očekivana neisporučena energija“ i „očekivani gubitak opterećenja“.

- (7) Prilikom primjene mehanizama za razvoja kapaciteta, parametre kojima se utvrđuje obim kapaciteta koji se nabavlja u mehanizmu za razvoj kapaciteta odobrava Vlada, na predlog Ministarstva uz prethodno mišljenje Agencije.

Praćenje adekvatnosti resursa

Član 19

- (1) Ministarstvo prati adekvatnost energetske resursa u Crnoj Gori na osnovu evropske procjene adekvatnosti resursa i nacionalne procjene adekvatnosti resursa iz člana 16 ovog zakona.
- (2) Ako evropska procjena adekvatnosti resursa ili nacionalna procjena adekvatnosti resursa utvrdi problem adekvatnosti resursa, Ministarstvo identifikuje regulatorne i tržišne nedostatke koji su izazvali ili doprinijeli nastanku problema.
- (3) Ako se utvrde problemi u procjeni adekvatnosti resursa, Ministarstvo u okviru postupka dodjele i kontrole državne pomoći, usvaja i objavljuje plan sprovođenja mjera za uklanjanje uočenih regulatornih i/ili tržišnih nedostataka, sa rokovima za preduzimanje istih.
- (4) Prilikom sagledavanja problema adekvatnosti resursa, Ministarstvo uzima u obzir principe utvrđene u članu 23 ovog zakona, i to:
- 1) uklanjanje regulatornih nedostataka;
  - 2) uklanjanje ograničenja cijena u skladu sa članom 29 ovog zakona;
  - 3) uvođenje funkcije određivanja cijena manjka za balansnu energiju;
  - 4) povećanje kapaciteta interkonekcije i interne mreže radi postizanja ciljeva interkonekcije koji su navedeni u Nacionalnom energetske i klimatske planu;
  - 5) omogućavanje sopstvene proizvodnje, skladištenja energije, mjera na strani potražnje i energetske efikasnosti, usvajanjem mjera za uklanjanje svih utvrđenih regulatornih nedostataka;
  - 6) obezbeđivanje isplative i tržišne nabavke balansnih i pomoćnih usluga;
  - 7) uklanjanje regulisanih cijena snabdijevanja električnom energijom, ako postoje.
- (5) Plan iz stava 3 ovog člana, Ministarstvo dostavlja Sekretarijatu na uvid.
- (6) Ministarstvo može izmijeniti plan sprovođenja, ako dobije mišljenje Sekretarijata kojim se takva izmjena zahtijeva u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja mišljenja.
- (7) Ministarstvo prati primjenu plana sprovođenja, objavljuje rezultate praćenja u godišnjem izvještaju i taj izvještaj dostavlja Sekretarijatu.
- (8) Ministarstvo se pridržava plana sprovođenja nakon što se riješi utvrđeni problem adekvatnosti resursa.

Opšti principi za mehanizme za razvoj kapaciteta

Član 20

- (1) Vlada može, na predlog Ministarstva, prilikom sprovođenja mjera iz člana 19 stav 3 ovog zakona, uvesti mehanizme za razvoj kapaciteta, donošenjem posebnog propisa.
- (2) Prije nego što predloži mehanizme za razvoj kapaciteta, Ministarstvo sprovodi studiju o mogućim efektima takvih mehanizama na susjedne države članice i ugovorne strane, tako što konsultuje barem svoje susjedne države članice i ugovorne strane, sa kojima je povezana interkonektorom, kao i zainteresovane strane iz tih država.
- (3) Ministarstvo procjenjuje da li je mehanizam za razvoj kapaciteta u vidu strateške rezerve može da odgovori na pitanja adekvatnosti resursa.
- (4) Ako mehanizam za razvoj kapaciteta ne može da odgovori na pitanja adekvatnosti resursa, Ministarstvo može da predloži Vladi sprovođenje druge vrste mehanizma za razvoj kapaciteta.

- (5) Vlada neće uvesti mehanizme za razvoj kapaciteta, ako evropska procjena adekvatnosti resursa i nacionalna procjena adekvatnosti resursa ne utvrdi problem adekvatnosti resursa.
- (6) Vlada neće uvesti mehanizme za razvoj kapaciteta prije nego što plan sprovođenja iz člana 19 stav 3 ovog zakona dobije mišljenje Sekretarijata, ako se to mišljenje dobije u roku od četiri mjeseca, od dana dostavljanja plana sprovođenja.
- (7) Ako se primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta, Ministarstvo preispituje taj mehanizam i obezbjeđuje da se u okviru tog mehanizma ne zaključuju novi ugovori, ako evropska procjena adekvatnosti resursa i nacionalna procjena adekvatnosti resursa nijesu utvrdile problem adekvatnosti resursa ili ako na plan sprovođenja iz člana 19 stav 3 ovog zakona nije dobijeno mišljenje Sekretarijata u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja plana sprovođenja.
- (8) Predlog mehanizama za razvoj kapaciteta, koji priprema Ministarstvo obavezno sadrži odredbu koja omogućava efikasno administrativno postupno ukidanje mehanizma za razvoj kapaciteta, kada se u tri uzastopne godine ne zaključuju novi ugovori iz stava 7 ovog člana.
- (9) Mehanizmi za razvoj kapaciteta iz stava 8 ovog člana su privremeni.
- (10) Mehanizme za razvoj kapaciteta odobrava nezavisni organ nadležan za državnu pomoć nakon što obavijesti Sekretarijat, na period do 10 godina.
- (11) Na osnovu planova sprovođenja iz člana 19 ovog zakona, postupno se ukidaju ili smanjuju iznosi angažovanih kapaciteta.
- (12) Nakon uvođenja mehanizma za razvoj kapaciteta, Ministarstvo nastavlja sa primjenom plana iz člana 19 stava 3 ovog zakona.

Principi projektovanja mehanizama za razvoj kapaciteta

Član 21

- (1) Mehanizam za razvoj kapaciteta je privremen:
  - 1) ne stvara neopravdane poremećaje tržišta i ne ograničava prekozonsku trgovinu;
  - 2) ne prelazi minimum uslova za rješavanje problema adekvatnosti iz člana 19 ovog zakona;
  - 3) je takav da se pružaioci kapaciteta biraju putem transparentnog, nediskriminatornog i konkurentnog postupka;
  - 4) obezbjeđuje podsticaj pružiocima kapaciteta da budu raspoloživi u vrijeme očekivanog opterećenja sistema;
  - 5) obezbjeđuje da se naknada utvrđuje kroz konkurentan postupak;
  - 6) utvrđuje tehničke uslove za učešće pružalaca kapaciteta prije postupka izbora;
  - 7) otvoren je za učešće svih energetskih resursa koji mogu da obezbijede potrebne tehničke karakteristike, uključujući skladištenje energije i upravljanje potrošnjom;
  - 8) sadrži odgovarajuće kazne za pružaoce kapaciteta koji nisu raspoloživi u kritičnim režimima rada sistema.
- (2) Projektovanje strateških rezervi, pored principa iz stava 1 ovog člana, treba da ispuni i sljedeće uslove:
  - 1) ako je mehanizam za razvoj kapaciteta projektovan kao strateška rezerva, njegovi resursi treba da se dispećiraju samo ako je vjerovatno da će operatori prenosnog sistema iscrpiti svoje balansne resurse da bi uspostavili ravnotežu između potražnje i ponude električne energije;
  - 2) tokom perioda poravnjanja odstupanja kada se resursi iz strateške rezerve dispećiraju, odstupanja na tržištu treba da se poravnaju po većoj od vrijednosti neisporučene energije ili vrijednosti tehničkog ograničenja unutar dnevnog ciklusa iz člana 29 stava 1;

- 3) učinak strateške rezerve nakon dispečiranja pripisuje se balansno odgovornim stranama kroz mehanizam poravnjanja odstupanja;
  - 4) za resurse koji učestvuju u strateškoj rezervi ne smiju da se primaju naknade iz veleprodajnih tržišta električne energije ili balansnih tržišta;
  - 5) resursi u strateškoj rezervi treba da se drže van tržišta najmanje tokom trajanja ugovornog perioda;
  - 6) ograničenje iz tačke 1 ovog stava ne odnosi se na rad resursa koji je tehnički neophodan za obezbjeđenje potrebnog opsega regulacije;
  - 7) proizvedena električna energija iz strateške rezerve tokom aktiviranja u skladu sa tačkom 6 ovog stava neće se raspodjeljivati balansnim grupama registrovanim na tržištu i neće mijenjati njihova odstupanja.
- (3) Pored zahtjeva iz stava 1 ovog člana mehanizmi za razvoj kapaciteta osim strateških rezervi:
- 1) izgrađuju se tako da se obezbijedi da cijena plaćena za raspoloživost automatski teži nuli kada se očekuje da će nivo isporučenog kapaciteta biti adekvatan da ispuni nivo traženog kapaciteta;
  - 2) nadoknađuju troškove raspoloživosti i obezbjeđuju da ta naknada ne utiče na odluke pružaoca kapaciteta o tome da li da proizvodi električnu energiju ili ne;
  - 3) obezbjeđuju da se obaveze raspoloživosti kapaciteta mogu prenositi između kvalifikovanih pružaoca kapaciteta.
- (4) Mehanizmi za razvoj kapaciteta uključuju sljedeće zahtjeve u pogledu ograničenja emisije CO₂:
- 1) proizvodni kapacitet koji je započeo komercijalnu proizvodnju od 15. decembra 2022. godine ili nakon toga i koji emituje više od 550 g CO₂ fosilnog porijekla po kWh električne energije ne preuzima obaveze niti prima plaćanja ili obaveze za buduća plaćanja u okviru mehanizma kapaciteta;
  - 2) najkasnije od 1. jula 2025. godine, proizvodni kapacitet koji je započeo komercijalnu proizvodnju prije 15. decembra 2022. godine i koji emituje više od 550g CO₂ fosilnog porijekla po kWh električne energije i više od 350 kg CO₂ fosilnog porijekla u prosjeku godišnje po instalisanom kWe, ne preuzima obaveze niti prima plaćanja ili obaveze za buduća plaćanja u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta.
- (5) Ograničenje emisije od 550g CO₂ fosilnog porijekla po kWh električne energije i granica od 350kg CO₂ fosilnog porijekla u prosjeku godišnje po instalisanom kWe iz stava 4 tač. 1 i 2 ovog člana se proračunava na osnovu projektovane efikasnosti proizvodne jedinice, što znači neto efikasnost pri nominalnom kapacitetu prema relevantnim standardima, koje predviđa Međunarodna organizacija za standardizaciju.
- (6) Vrstu mehanizama za razvoj kapaciteta, tehničke i druge uslove za učešće u mehanizmima za razvoj kapaciteta, postupak sticanja i ugovaranja kapaciteta, bitne elemente, važenje i raskid ugovora o nabavci kapaciteta, način određivanja iznosa kapaciteta koji se nabavlja, validnost mehanizama za razvoj kapaciteta, plaćanja u okviru mehanizama za razvoj kapaciteta propisuje Ministarstvo.

Prekogranično učešće u mehanizmima za razvoj kapaciteta

Član 22

- (1) Mehanizmi za razvoj kapaciteta osim strateških rezervi su otvoreni za direktno prekogranično učešće pružaoca kapaciteta koji se nalaze u drugoj državi članici ili ugovornoj strani, u skladu sa uslovima iz stava ovog člana, a ako je tehnički izvodljivo i strateške rezerve.

- (2) Inostrani kapacitet koji može da obezbijedi ekvivalentne tehničke karakteristike domaćim kapacitetima, ima pravo da učestvuje u istom konkurentskom postupku kao domaći kapacitet.
- (3) Inostrani kapacitet iz stava 1 ovog člana mora se nalaziti u državi članici ili ugovornoj strani koja ima direktnu vezu sa Crnom Gorom preko interkonektora.
- (4) Kapacitet koji se nalazi u Crnoj Gori ima pravo da učestvuje u mehanizmima za razvoj kapaciteta drugih država članica ili ugovornih strana.
- (5) Prekogranično učešće u mehanizmima za razvoj kapaciteta neće izmijeniti ili na drugi način uticati na prekogranične planove razmjene (rasporede) ili prekogranične fizičke tokove između država članica ili ugovornih strana, koji se određuju isključivo na osnovu rezultata dodjele kapaciteta u skladu sa članom 34 ovog zakona.
- (6) Pružaoci kapaciteta mogu da učestvuju u više od jednog mehanizma za razvoj kapaciteta.
- (7) Ako pružaoci kapaciteta učestvuju u više od jednog mehanizma za razvoj kapaciteta za isti period isporuke, ti pružaoci učestvuju do očekivane raspoloživosti interkonekcije i mogućeg istovremenog opterećenja sistema, između sistema u kojem se mehanizam primjenjuje i sistema u kojem se inostrani kapacitet nalazi, u skladu sa metodologijom za proračun maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće koju je izradio ENTSO za električnu energiju i odobrio ACER u skladu sa članom 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona.
- (8) Pružaoci kapaciteta su dužni da izvrše plaćanja zbog neraspoloživosti, kada njihov kapacitet nije raspoloživ.
- (9) Ako pružaoci kapaciteta učestvuju u više od jednog mehanizma za razvoj kapaciteta za isti period isporuke, isti su dužni da izvrše višestruka plaćanja zbog neraspoloživosti ako nijesu u mogućnosti da ispune više obaveza.
- (10) Operator prenosnog sistema utvrđuje maksimalni ulazni kapacitet koji je na raspolaganju za učešće inostranih kapaciteta, na osnovu preporuke regionalnog koordinacionog centra na godišnjem nivou.
- (11) Ulazni kapacitet iz stava 7 ovog člana dodjeljuje se kvalifikovanim pružaocima kapaciteta na transparentan, nediskriminatoran i tržišno zasnovan način.
- (12) Ako mehanizmi za razvoj kapaciteta dozvoljavaju prekogranično učešće u dvije susjedne države članice ili ugovorne strane, svi prihodi koji nastanu putem dodjele iz stava 8 ovog člana pripadaju predmetnim operatorima prenosnog sistema i dijele se između njih u skladu sa:
  - 1) metodologijom koju je izradio ENTSO za električnu energiju i odobrio ACER u skladu sa članom 63 stavom 4 tačka 13 ovog zakona, ili
  - 2) u skladu sa zajedničkom metodologijom koju su pripremili operatori prenosnog sistema i odobrila oba nadležna regulatorna organa.
- (13) Ako susjedna država ne primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta ili primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta koji nije otvoren za prekogranično učešće, udio prihoda odobrava Agencija nakon što zatraži mišljenje regulatornog organa susjedne države.
- (14) Operator prenosnog sistema prihode iz stava 13 ovog člana koristi za svrhe utvrđene članom 37 stavom 2 ovog zakona.
- (15) Ako kapacitet koji se nalazi u Crnoj Gori učestvuje u mehanizmu za razvoj inostranog kapaciteta, operator prenosnog sistema:
  - 1) utvrđuje da li zainteresovani pružaoci kapaciteta mogu da obezbijede tehničke karakteristike u skladu sa mehanizmom za razvoj kapaciteta u kojima pružalac kapaciteta namjerava da učestvuje i registruje tog pružaoca kapaciteta kao

kvalifikovanog pružaoca kapaciteta u registru koji je za tu svrhu uspostavio ENTSO za električnu energiju;

- 2) vrši provjeru raspoloživosti;
- 3) obavještava operatora prenosnog sistema u državi koja primjenjuje mehanizam za razvoj kapaciteta o informacijama koje dobija iz tač. 1 i 2 ovog stava.
- (16) Nadležni pružalac kapaciteta bez odlaganja obavještava operatora prenosnog sistema o svom učešću u mehanizmu za razvoj inostranog kapaciteta.
- (17) Agencija u saradnji sa nadležnim regulatornim tijelima provjerava da li su kapaciteti proračunati u skladu sa metodologijom za proračun maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće koju je izradio ENTSO za električnu energiju i odobrio ACER u skladu sa članom 63 stav 4 tačka 13 ovog zakona.
- (18) U slučaju da Agencija utvrdi da kapaciteti nijesu proračunati u skladu sa metodologijom iz stava 17 ovog člana, može zahtijevati od operatora prenosnog sistema da ispravi proračun.
- (19) Agencija u saradnji sa nadležnim regulatornim tijelima obezbjeđuje da prekogranično učešće u mehanizmima kapaciteta bude organizovano na efikasan i nediskriminatoran način.
- (20) Agencija u saradnji sa nadležnim regulatornim tijelima obezbjeđuje administrativne aranžmane koji omogućavaju prinudnu naplatu naknade po osnovu prekogranične neraspoloživosti.
- (21) Kapaciteti dodijeljeni u skladu sa stavom 11 ovog člana mogu se prenositi između kvalifikovanih pružaoca kapaciteta.
- (22) Kvalifikovani pružaoci kapaciteta prijavljuju prenos iz stava 21 registru iz stava 15 tačka 1 u skladu sa pravilima ENTSO za električnu energiju.

IV. OPŠTA PRAVILA ZA TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Principi u vezi sa funkcionisanjem tržišta električne energije

Član 23

Vlada, Ministarstvo, Agencija, operator prenosnog sistema, operator distributivnog sistema, operator tržišta i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, postupanjem u okviru svojih nadležnosti obezbjeđuju da tržišta električne energije funkcionišu u skladu sa sljedećim principima:

- 1) cijene se formiraju na osnovu potražnje i ponude;
- 2) podsticanje slobodnog formiranja cijena i izbjegavanja radnji koje sprečavaju formiranje cijena na osnovu potražnje i ponude;
- 3) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad sistema podržavaju razvoj fleksibilnije proizvodnje, održivu proizvodnju sa niskim sadržajem ugljenika i fleksibilniju potražnju;
- 4) kupcima se omogućava da iskoriste tržišne mogućnosti i povećanu konkurenciju na maloprodajnim tržištima i ovlašćuju se da djeluju kao tržišni učesnici na energetskom tržištu i energetske tranziciji;
- 5) učešće na tržištu krajnjih kupaca i malih preduzeća se omogućava agregacijom proizvodnje iz više objekata za proizvodnju električne energije ili potrošnje u više objekata za upravljanje potrošnjom radi dostavljanja zajedničkih ponuda na tržištu električne energije i zajedničkog upravljanja u elektroenergetskom sistemu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije;

- 6) tržišna pravila omogućavaju dekarbonizaciju elektroenergetskog sistema, a time i privrede, uključujući omogućavanje integracije električne energije iz obnovljivih izvora i pružanje podsticaja za energetske efikasnost;
- 7) tržišna pravila obezbjeđuju odgovarajuće podsticaje za investicije za proizvodnju električne energije, posebno za dugoročna ulaganja u dekarbonizovani i održivi sistem električne energije, skladištenje energije, energetske efikasnost i upravljanje potrošnjom kako bi se zadovoljile potrebe tržišta, i omogućavaju fer konkurenciju radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja električnom energijom;
- 8) postepeno se uklanjaju barijere za prekogranične tokove električne energije između zona trgovanja ili strana Zajednice i za prekogranične transakcije na tržištima električne energije i povezanim tržištima usluga;
- 9) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad sistema obezbjeđuju regionalnu saradnju;
- 10) bezbjedna i održiva proizvodnja, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom ravnopravno učestvuju na tržištu;
- 11) svi proizvođači su direktno ili indirektno odgovorni za prodaju električne energije koju proizvode;
- 12) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad sistema omogućavaju razvoj demonstracionih projekata iz oblasti održivih, sigurnih i niskouglednih izvora energije, tehnologija ili sistema u korist društva;
- 13) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad sistema omogućavaju efikasno raspoređivanje proizvodnih kapaciteta, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom;
- 14) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad sistema omogućavaju ulazak i izlazak subjekata za proizvodnju električne energije, skladištenje energije i snabdijevanje električnom energijom na osnovu procjene tih subjekata o ekonomskoj i finansijskoj održivosti njihovog poslovanja;
- 15) kako bi se učesnicima na tržištu omogućilo da budu zaštićeni od rizika nestabilnosti cijena na tržišnoj osnovi i ublažila neizvjesnost u pogledu budućeg povrata na investiciju, dugoročnim proizvodima za zaštitu od rizika (hedžing) se može trgovati na berzama na transparentan način, a o dugoročnim ugovorima o snabdijevanju električnom energijom se može pregovarati vanberzanski, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije;
- 16) propisi kojima se uređuje tržište električne energije i rad sistema olakšavaju trgovinu proizvodima širom Zajednice, a regulatorne promjene uzimaju u obzir efekte, kako na kratkoročna tako i na dugoročna buduća i terminska tržišta i proizvode;
- 17) učesnici na tržištu imaju pravo da dobiju pristup prenosnim i distributivnim sistemima pod objektivnim, transparentnim i nediskriminatornim uslovima.

Balansna odgovornost

Član 24

- (1) Učesnici na tržištu su odgovorni za odstupanja koja uzrokuju u sistemu.
- (2) Učesnici na tržištu, kao balansno odgovorne strane mogu da prenesu svoju odgovornost na balansno odgovornu stranu po svom izboru putem ugovora.
- (3) Svaka balansno odgovorna strana je finansijski odgovorna za svoja odstupanja i nastoji da bude izbalansirana ili pomaže da se elektroenergetski sistem izbalansira.
- (4) Izuzeća od balansne odgovornosti mogu se obezbijediti samo za:
  - 1) demonstracione projekte za inovativne tehnologije, koji podliježu odobrenju Agencije, pod uslovom da su ta izuzeća ograničena na vrijeme i obim koji su neophodni za postizanje svrhe demonstracije;

- 2) objekte za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije sa instalisanom snagom električne energije manjom od 400 kW;
- 3) objekte za proizvodnju električne energije koji su pušteni u rad od 1. januara 2026. godine, izuzeća se mogu obezbijediti samo za postrojenja za proizvodnju koja koriste obnovljive izvore energije sa instalisanom snagom električne energije manjom od 200 kW;
- 4) objekti koji koriste podršku koju su odobrili nadležni organi prema pravilima o državnoj pomoći i koja su puštena u rad prije 15. decembra 2022. godine.
- (5) U slučaju kada je izuzeće obezbijeđeno u skladu sa stavom 4 ovog člana, finansijsku odgovornost za odstupanja snosi subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.

Balansno tržište

Član 25

- (1) Balansna tržišta su organizovana na takav način da:
  - 1) obezbjeđuju efektivnu nediskriminaciju između učesnika na tržištu uzimajući u obzir različite tehničke potrebe elektroenergetskog sistema i različite tehničke mogućnosti izvora proizvodnje, skladištenja energije i upravljanja potrošnjom;
  - 2) obezbjeđuju da su usluge uređene na transparentan i tehnološki neutralan način i da se nabavljaju na transparentan, tržišno zasnovan način;
  - 3) obezbjeđuju nediskriminatoran pristup svim učesnicima na tržištu, pojedinačno ili putem agregacije, uključujući električnu energiju proizvedenu iz varijabilnih obnovljivih izvora energije, upravljanje potrošnjom i skladištenje energije;
  - 4) uvažavaju potrebu da se primi sve veći udio varijabilne proizvodnje, povećano upravljanje potrošnjom i pojavu novih tehnologija.
- (2) Cijena balansne energije se ne utvrđuje unaprijed u ugovorima za balansni kapacitet.
- (3) Postupci nabavki balansne energije moraju biti transparentni u skladu sa zakonom kojim se uređuje način obavljanja energetske djelatnosti, uz zaštitu povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.
- (4) Balansna tržišta obezbjeđuju operativnu sigurnost istovremeno omogućavajući maksimalno korišćenje i efikasnu dodjelu prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 35 ovog zakona.
- (5) Poravnanje balansne energije za standardne balansne proizvode i konkretne balansne proizvode zasniva se na marginalnim cijenama (plaćanje po obračunu) osim ako Agencija u saradnji sa regulatornim tijelima ugovornih strana ne odobri alternativni metod određivanja cijena u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (6) Učesnicima na tržištu se omogućava da dostavljaju ponude što je moguće bliže realnom vremenu, a vrijeme za dostavljanje ponuda balansne energije neće biti prije vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta.
- (7) Odstupanja se obračunavaju po cijeni koja odražava vrijednost energije angažovane za balansiranje u realnom vremenu.
- (8) Svaka oblast definisanja cijene odstupanja pripada jednoj zoni trgovanja.
- (9) Dimenzionisanje rezervnog kapaciteta vrše operatori prenosnog sistema i može se optimizovati na regionalnom nivou.
- (10) Nabavku balansnog kapaciteta vrši operator prenosnog sistema i može je optimizovati na regionalnom nivou.
- (11) Rezervacija prekograničnog kapaciteta u svrhu omogućavanja optimizacije iz stava 10 ovog člana se može ograničiti.

- (12) Nabavka balansnog kapaciteta mora biti tržišno zasnovana i organizovana tako da bude nediskriminatorna između učesnika na tržištu u pretkvalifikacionom postupku, u skladu sa zakonom kojim se uređuje način obavljanja energetskih djelatnosti, bez obzira da li učesnici na tržištu učestvuju pojedinačno ili putem agregacije.
- (13) Nabavka balansnog kapaciteta obavlja se na primarnom tržištu osim ako i u mjeri u kojoj je Agencija, na obrazloženi zahtjev operatora prenosnog sistema, dozvolila derogacije radi korišćenja drugih oblika tržišnih nabavki usljed nedostatka konkurencije na balansnom tržištu.
- (14) Agencija preispituje odstupanje od obaveze nabavke balansnog kapaciteta na primarnom tržištu svake tri godine.
- (15) Nabavka balansnog kapaciteta naviše i balansnog kapaciteta naniže vrši se odvojeno, osim ako Agencija, na obrazloženi zahtjev operatora prenosnog sistema, odobri izuzeće od ovog principa, da bi se ostvarila veća efikasnost.
- (16) Ekonomska efikasnost se dokazuje procjenom koju vrši operator prenosnog sistema.
- (17) Ugovori o balansnom kapacitetu ne mogu se zaključivati duže od jednog dana prije pružanja balansnog kapaciteta, a ugovorni rok ne može biti duži od jednog dana, osim ako i u mjeri u kojoj je Agencija, na osnovu obrazloženog zahtjeva operatora prenosnog sistema, odobrila ranije ugovaranje ili duže ugovorne rokove radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja ili poboljšanja ekonomske efikasnosti.
- (18) Kada je odobrena derogacija (odstupanje) iz stava 17 ovog člana, ugovori o balansnom kapacitetu za najmanje 40% standardnih balansnih proizvoda i najmanje 30% svih proizvoda koji se koriste za balansni kapacitet, zaključuju se najduže jedan dan prije pružanja balansnog kapaciteta, a ugovorni rok ne može biti duži od jednog dana.
- (19) Ugovaranje preostalog dijela balansnog kapaciteta vrši se najduže mjesec dana prije obezbjeđivanja balansnog kapaciteta i ima ugovoreni rok od najviše mjesec dana.
- (20) Na zahtjev operatora prenosnog sistema, Agencija može odlučiti da produži ugovorni period preostalog dijela balansnog kapaciteta iz stava 19 ovog člana na period od najviše 6 mjeseci, ako je takva odluka vremenski ograničena, a pozitivni efekti u smislu smanjenja troškova za krajnje kupce prevazilaze negativne uticaje na tržište.
- (21) Zahtjev operatora prenosnog sistema sadrži sljedeće:
  - 1) period tokom kojeg bi se izuzeće primjenjivalo;
  - 2) obim balansnog kapaciteta na koji bi se izuzeće odnosilo;
  - 3) analizu uticaja izuzeća na učesnike balansnih resursa; i
  - 4) opravdanje za izuzeće koje pokazuje da bi takvo izuzeće dovelo do nižih troškova za krajnje kupce.
- (22) Operator prenosnog sistema i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije objavljuje, ali sa zakašnjenjem nakon isporuke od ne više od 30 minuta, informacije o trenutnoj izbalansiranosti sistema na području planiranja, procijenjenim cijenama odstupanja i procijenama cijena poravnjanja.
- (23) Kada standardni balansni proizvodi nijesu dovoljni da obezbijede operativnu sigurnost ili kada neki balansni resursi ne mogu da učestvuju na balansnom tržištu preko standardnih balansnih proizvoda, operator prenosnog sistema može da predloži, a Agencija na njegov predlog odobri, derogacije (odstupanja) od st. 2 i 4 ovog člana za posebne balansne proizvode koji se aktiviraju u zemlji, bez razmjene istih sa drugim operatorima prenosnog sistema.
- (24) Predlozi za derogacije (odstupanja) uključuju opis predloženih mjera kako bi se upotreba posebnih proizvoda svela na minimum, u zavisnosti od ekonomske efikasnosti, dokaz da posebni proizvodi ne stvaraju značajnu neefikasnost i poremećaje na balansnom tržištu, bilo unutar ili izvan područja planiranja, a ako je

primjenjivo, predlozi za izuzeća sadrže i pravila i informacije za postupak pretvaranja ponuda za balansnu energiju iz posebnih balansnih proizvoda u ponude za balansnu energiju iz standardnih balansnih proizvoda.

Dan-unaprijed i unutarodnevna tržišta

Član 26

- (1) Operator prenosnog sistema i NEMO zajedno sa operatorima prenosnog sistema i nominovanim operatorima tržišta električne energije država članica i ugovornih strana organizuju upravljanje integrisanim dan-unaprijed i unutarodnevnim tržištima u skladu sa zakonom, međunarodno potvrđenim ugovorima i čl. 70 do 142 ovog zakona.
- (2) Operator prenosnog sistema i NEMO saraduju sa operatorima prenosnog sistema i nominovanim operatorima tržišta električne energije na nivou Zajednice ili, gdje je prikladnije, na regionalnom nivou kako bi maksimalno povećali efikasnost i efektivnost dan-unaprijed i unutarodnevnog trgovanja električnom energijom u okviru Zajednice.
- (3) Operator prenosnog sistema i NEMO u poslovima trgovine električnom energijom podliježu regulatornom nadzoru Agencije i Regulatornog odbora.
- (4) Dan-unaprijed i unutarodnevna tržišta:
  - 1) moraju biti organizovana na takav način da budu nediskriminatorna;
  - 2) maksimizuju sposobnost svih učesnika na tržištu da upravljaju odstupanjima;
  - 3) maksimizuju mogućnosti za sve učesnike na tržištu da učestvuju u prekozonskoj trgovini u što je moguće bliže realnom vremenu u svim zonama trgovanja;
  - 4) obezbjeđuju cijene koje odražavaju tržišne osnove, uključujući vrijednost energije u realnom vremenu, na koje učesnici na tržištu mogu da se oslone kada se dogovaraju o dugoročnijim proizvodima za zaštitu od rizika;
  - 5) obezbjeđuju operativnu sigurnost uz omogućavanje maksimalnog korišćenja prenosnog kapaciteta;
  - 6) moraju biti transparentna, istovremeno štiteći povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija i obezbjeđujući da se trgovina odvija na anoniman način;
  - 7) ne prave razliku između trgovine u okviru zone trgovanja i između zona trgovanja; i
  - 8) moraju biti organizovana na način da se obezbijedi da svi učesnici na tržištu mogu da pristupe tržištu pojedinačno ili putem agregacije.

Trgovina na dan-unaprijed i unutarodnevnim tržištima

Član 27

- (1) NEMO omogućava učesnicima na tržištu da trguju energijom što je moguće bliže realnom vremenu i najmanje do vremena zatvaranja unutarodnevnog prekozonskog tržišta.
- (2) Na dan-unaprijed i unutarodnevnom tržištu, NEMO pruža mogućnost učesnicima da trguju energijom u vremenskim intervalima koji su jednaki ili kraći od perioda poravnanja odstupanja.
- (3) NEMO obezbjeđuje proizvode za trgovanje na dan-unaprijed i unutarodnevnim tržištima, sa minimalnim ponudama od 500 kW ili manje do nivoa neophodnog da bi se omogućilo efektivno učešće upravljanja potrošnjom, skladištenja energije i malih obnovljivih izvora energije, uključujući direktno učešće kupaca.
- (4) Period poravnanja odstupanja je 15 minuta.

Dugoročna tržišta

Član 28

- (1) Operator prenosnog sistema izdaje dugoročna prava prenosa ili preduzima ekvivalentne mjere koje omogućavaju učesnicima na tržištu, uključujući vlasnike

objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije, zaštitu od rizika cijena preko granica zona trgovanja, osim ako procjena dugoročnog tržišta na granicama zona trgovanja koju je izvršila Agencija u saradnji sa nacionalnim regulatornim organima tih zona, pokaže da je u predmetnim zonama trgovanja obezbijeđen adekvatan nivo zaštite od rizika.

- (2) Operator tržišta je slobodan da razvija buduće proizvode za zaštitu od rizika, uključujući dugoročne buduće proizvode za zaštitu od rizika, kako bi učesnicima na tržištu, uključujući vlasnike objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore, obezbijedio odgovarajuće mogućnosti za zaštitu od finansijskih rizika od fluktuacija cijena, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije.
- (3) Aktivnost zaštite od rizika iz stava 3 ovog člana neće biti ograničena na trgovinu unutar Crne Gore ili jedne zone trgovanja.
- (4) Aktivnost zaštite od rizika iz stava 3 ovog člana neće biti ograničena na trgovinu unutar Crne Gore ili jedne zone trgovanja.

Tehnička ograničenja trgovanja

Član 29

- (1) Veleprodajna cijena električne energije ne smije imati ni najveću ni najmanju unaprijed utvrđenu dozvoljenu vrijednost.
- (2) Odredba iz stava 1 ovog člana se, između ostalog, primjenjuje na trgovanje i kliring u svim vremenskim okvirima i obuhvata balansnu energiju i cijene odstupanja, ne dovodeći u pitanje tehnička ograničenja cijena koja se mogu primijeniti u vremenskom okviru balansnog tržišta, u dan-unaprijed i unutardnevnim vremenskim okvirima, u skladu sa stavom 3 ovog člana.
- (3) NEMO može primijeniti usaglašena ograničenja na maksimalne i minimalne cijene kliringa za dan-unaprijed i unutardnevne vremenske okvire.
- (4) Ograničenja su dovoljno visoka da nepotrebno ne ograničavaju trgovinu, usklađena su na pan-evropskom nivou i uzimaju u obzir maksimalnu vrijednost neisporučene energije.
- (5) NEMO blagovremeno primjenjuje transparentan mehanizam za automatsko prilagođavanje tehničkih ograničenja trgovanja, u slučaju da se očekuje da će postavljena ograničenja biti dostignuta.
- (6) Prilagođena veća ograničenja ostaju primjenljiva sve dok se ne zahtijevaju dalja povećanja u okviru tog mehanizma.
- (7) Operator prenosnog sistema ne smije preduzimati mjere radi promjene veleprodajnih cijena.
- (8) Po potrebi i u saradnji sa nezavisnim organom nadležnim za poslove zaštite konkurencije, Agencija identifikuje mjere koje se primjenjuju na teritoriji Crne Gore, koje bi mogle doprinijeti indirektnom ograničavanju formiranja veleprodajnih cijena, uključujući ograničavanje ponuda koje se odnose na aktiviranje balansne energije, mehanizme za razvoj kapaciteta, mjere operatora prenosnog sistema, mjere koje imaju za cilj osporavanje tržišnih ishoda, ili sprečavanje zloupotrebe dominantnog položaja ili neefikasno definisanih zona trgovanja.
- (9) Ako je Agencija identifikovala mjeru koja bi mogla da posluži za ograničavanje formiranja veleprodajnih cijena, po potrebi i u saradnji sa nezavisnim organom nadležnim za poslove zaštite konkurencije, ista preduzima sve odgovarajuće radnje da eliminiše ili, ako nije moguće, da ublaži uticaj tih mjera na ponašanje pri trgovanju.
- (10) Agencija dostavlja izvještaj Sekretarijatu u kojem se navode mjere i radnje koje je preduzela ili namjerava da preduzme.

Dispečiranje proizvodnje i upravljanja potrošnjom

Član 30

- (1) Dispečiranje objekata za proizvodnju električne energije i upravljanja potrošnjom je nediskriminatorno, transparentno i tržišno zasnovano.
- (2) Pri dispečiranju objekata za proizvodnju električne energije operatori sistema daju prioritet proizvodnim objektima koji koriste obnovljive izvore energije u mjeri u kojoj to omogućava sigurno funkcionisanje nacionalnog elektroenergetskog sistema, na osnovu transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma i ako su takvi objekti:
  - 1) objekti za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore i imaju instalisanu snagu manju od 400 kW;
  - 2) demonstracioni projekti za inovativne tehnologije, podložni odobrenju Agencije, pod uslovom da je takav prioritet ograničen na vrijeme i obim koji su neophodni za postizanje demonstracione svrhe .
- (3) Pri dispečiranju objekata za proizvodnju električne energije koji su pušteni u rad od 1. januara 2026. godine, prioritet se može dati objektima za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore i imaju instalisanu snagu manju od 200 kW.
- (4) Vlada može odlučiti da se pravo prioritetskog dispečiranja ne primjenjuje na objekte iz stava 2 tač. 1 i 2 ovog člana sa početkom rada najmanje šest mjeseci nakon donošenja odluke, ili da se primjenjuje niži minimalni kapacitet od onog iz stava 2 tačka 1 ovog člana, pod uslovom:
  - 1) da postoji unutarnevno tržište, druga veleprodajna tržišta i balansno tržište koja dobro funkcionišu i koja su u potpunosti dostupna svim učesnicima na tržištu;
  - 2) da su pravila o redispečiranju i upravljanju zagušenjima transparentna;
  - 3) da učešće obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji električne energije iznosi najmanje 50%;
  - 4) da je Ministarstvo obavijestilo Sekretarijat o planiranoj derogaciji (odstupanju) navodeći detalje o ispunjenosti uslova iz tač. 1, 2 i 3 ovog stava; i
  - 5) da je Ministarstvo objavilo derogaciju, uključujući i detaljno obrazloženje za odobravanje te derogacije (odstupanje), vodeći računa o zaštiti komercijalno osjetljivih informacija, ako je to potrebno.
- (5) U svakoj derogaciji (odstupanje) izbjegavaju se retroaktivne promjene koje utiču na objekte za proizvodnju koja već imaju koristi od prioritetskog dispečiranja, bez obzira na bilo kakav sporazum sa operatorom proizvodnog objekta na dobrovoljnoj osnovi.
- (6) Operatori sistema daju prioritet električnoj energiji proizvedenoj u objektima za proizvodnju energije koji koriste visokoefikasnu kogeneraciju sa instalisanom snagom električne energije manjom od 400 kW.
- (7) Objekti za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju, a pušteni su u rad prije 15. decembra 2022. godine i, kada su pušteni u rad, podlijegali su prioritetnom dispečiranju u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje način obavljanja energetske djelatnosti, i dalje će imati koristi od prioritetskog dispečiranja.
- (8) Prioritetno dispečiranje iz stava 7 ovog člana se neće primjenjivati na te objekte za proizvodnju električne energije od datuma kada objekat za proizvodnju električne energije postane predmet značajnih izmjena, odnosno kada je potreban novi ugovor o priključenju ili kada se proizvodni kapacitet objekta za proizvodnju električne energije poveća.
- (9) Prioritetnim dispečiranjem se ne smije ugroziti sigurno funkcionisanje elektroenergetskog sistema i ne može se koristiti kao opravdanje za smanjenje

prekozonskih kapaciteta u većoj mjeri od one koja je predviđena u članu 34 ovog zakona, a zasniva se na transparentnim i nediskriminatornim kriterijumima.

Redispečiranje

Član 31

- (1) Redispečiranje proizvodnje i redispečiranje upravljanje potrošnjom je mjera, uključujući ograničavanje, koju aktivira jedan ili više operatora prenosnog sistema ili operatora distributivnog sistema promjenom proizvodnje, potrošnje ili oboje, kako bi se promijenili fizički tokovi u elektroenergetskom sistemu i smanjilo fizičko zagušenje ili na neki drugi način obezbijedila sigurnost sistema.
- (2) Redispečiranje se zasniva na objektivnim, transparentnim i nediskriminatornim kriterijumima.
- (3) Pravo učešća u redispečarenju je zagarantovano za sve tehnologije proizvodnje, sve oblike skladištenja energije i upravljanja potrošnjom, uključujući i one koje se nalaze u državama članicama ili drugim ugovornim stranama, osim ako tehnički nije izvodljivo.
- (4) Resursi koji se redispečiraju se biraju između objekata za proizvodnju, skladištenja energije ili upravljanje potrošnjom korišćenjem tržišnih mehanizama i isti se finansijski nadoknađuju.
- (5) Ponude za balansnu energiju koje se koriste za redispečiranje ne utvrđuju se cijene balansne energije.
- (6) Netržišno redispečiranje proizvodnje, skladištenja energije i upravljanja potrošnjom može se koristiti samo ako:
  - 1) nije raspoloživa tržišna alternativa;
  - 2) su iskorišćeni svi raspoloživi tržišni resursi;
  - 3) je broj raspoloživih objekata za proizvodnju, skladištenje energije ili upravljanje potrošnjom suviše nizak da bi se obezbijedila efektivna konkurencija u oblasti u kojoj se nalaze odgovarajući objekti za pružanje usluge; ili
  - 4) trenutna situacija na mreži dovodi do zagušenja na redovan i predvidljiv način, tako da bi tržišno redispečiranje dovelo do redovnog strateškog trgovanja, što bi povećalo nivo unutrašnjeg zagušenja, a predmetna ugovorna strana ili je usvojila akcioni plan za rješavanje ovog zagušenja ili obezbjeđuje da je minimalni raspoloživi kapacitet za prekozonsku trgovinu u skladu sa članom 34 stav 22 ovog zakona.
- (7) Operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema dužni su da izvještavaju Agenciju najmanje jednom godišnje o:
  - 1) nivou razvijenosti i efektivnosti tržišnih mehanizama redispečiranja objekata za proizvodnju električne energije, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom;
  - 2) razlozima angažovanja, angažovanim količinama električne energije u MWh i vrsti proizvodnih objekata koji podliježu redispečiranju;
  - 3) mjerama preduzetim da bi se smanjila potreba za redispečiranjem naniže postrojenja za proizvodnju koja koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju u budućnosti, uključujući ulaganja u digitalizaciju mrežne infrastrukture i usluge kojima se povećava fleksibilnost.
- (8) Agencija dostavlja izvještaj Regulatornom odboru i objavljuje kratak pregled podataka iz stava 7 tač. 1, 2 i 3 ovog člana zajedno sa preporukama za poboljšanje po potrebi.
- (9) U skladu sa zahtjevima koji se odnose na održavanje pouzdanosti i sigurnosti mreže, na osnovu transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma koje utvrđuje Agencija, operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema dužni su da:
  - 1) garantuju sposobnost prenosne mreže i distributivne mreže da prenose električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora ili visokoefikasne kogeneracije uz minimalno moguće redispečiranje, čime se ne sprječava operatoru da pri planiranju mreže uzme

u obzir ograničeno redispečiranje kada je u mogućnosti da na transparentan način pokaže da je to ekonomski efikasnije i da ne prelazi 5% godišnje proizvedene električne energije u objektima koji koriste obnovljive izvore i koji su direktno povezani na njihovu mrežu;

- 2) preduzmu odgovarajuće operativne mjere vezane za mrežu i tržište, kako bi se smanjilo redispečiranje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora ili iz visokoefikasne kogeneracije;
  - 3) obezbijede da njihove mreže budu dovoljno fleksibilne kako bi mogli njima da upravljaju.
- (10) Ako se koristi netržišno redispečiranje naniže, primjenjuju se sljedeći principi:
- 1) objekti za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore energije podliježu redispečiranju naniže samo ako ne postoji druga mogućnost ili ako bi druga rješenja rezultirala značajno nesrazmjernim troškovima ili ozbiljnim rizicima po sigurnost mreže;
  - 2) električna energija proizvedena u procesu visokoefikasne kogeneracije podliježe redispečiranju naniže samo ako, osim redispečiranja naniže objekata za proizvodnju električne energije koji koriste obnovljive izvore, ne postoji druga mogućnost ili ako bi druga rješenja rezultirala nesrazmjernim troškovima ili ozbiljnim rizicima po sigurnost mreže;
  - 3) električna energija iz objekta za proizvodnju koja koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju, koja se ne isporučuje u prenosnu ili distributivnu mrežu, ne podliježe redispečiranju naniže osim ako nijedno drugo rješenje ne bi riješilo probleme sigurnosti mreže;
  - 4) redispečiranje naniže iz tač. 1, 2 i 3 ovog stava mora biti detaljno i transparentno obrazloženo u izvještaju iz stava 7 ovog člana.
- (11) Ako se koristi netržišno redispečiranje, operator sistema koji zahtjeva redispečiranje plaća finansijsku naknadu operatoru redispečirane proizvodnje, skladištenja energije ili objekta za upravljanje potrošnjom, osim u slučaju proizvođača koji su prihvatili ugovor o priključenju prema kojem ne postoji garancija čvrste isporuke energije.
- (12) Finansijska naknada iz stava 11 ovog člana mora biti barem jednaka većem od sljedećih elemenata ili kombinaciji oba ako bi primjena samo većeg među njima dovela do neopravdano niske ili neopravdano visoke naknade:
- 1) dodatni operativni troškovi uzrokovani redispečiranjem, kao što su dodatni troškovi goriva u slučaju redispečiranja naviše, ili obezbjeđivanje rezervne toplote u slučaju redispečiranja naniže objekata za proizvodnju električne energije koji koriste visokoefikasnu kogeneraciju;
  - 2) neto prihodi od prodaje električne energije na tržištu dan-unaprijed koju bi objekat za proizvodnju električne energije, skladištenje energije ili objekat za upravljanje potrošnjom proizveo bez zahtjeva za redispečiranje.
- (13) Ako je dodijeljena finansijska podrška objektima za proizvodnju električne energije, skladištenje energije ili objektima za upravljanje potrošnjom na osnovu količine proizvedene ili potrošene električne energije, dijelom neto prihoda iz stava 12 tačka 2 smatra se finansijska podrška koja bi bila primljena bez zahtjeva za redispečiranje

V. PRISTUP MREŽI I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM

1. Dodjela kapaciteta

Preispitivanje zone trgovanja

Član 32

- (1) Vlada preduzima mjere za rješavanje zagušenja.
- (2) Granice zona trgovanja zasnivaju se na dugoročnim, strukturnim zagušenjima u prenosnoj mreži.
- (3) Zone trgovanja ne sadrže strukturna zagušenja osim ako nemaju uticaja na susjedne zone trgovanja ili ako se, kao privremeno izuzeće, njihov uticaj na susjedne zone trgovanja ne ublaži korišćenjem korektivnih mjera i ako ta strukturna zagušenja ne dovode do smanjenja kapaciteta prekozonske trgovine u skladu sa zahtjevima iz člana 34 ovog zakona.
- (4) Konfiguracija zona trgovanja se projektuje na način da se maksimizira ekonomska efikasnost i mogućnosti za prekozonsko trgovanje u skladu sa članom 34 ovog zakona za zone trgovanja u istom regionu za proračun kapaciteta, uz obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja.
- (5) Operator prenosnog sistema dostavlja podatke i saraduje sa ENTSO za električnu energiju radi izrade izvještaja o zagušenjima, u skladu sa ovim zakonom.
- (6) Izvještaj o zagušenjima, koji se pripremasvake tri godine, sadrži podatke o strukturnim zagušenjima i drugim velikim fizičkim zagušenjima između i unutar zona trgovanja, uključujući lokaciju i učestalost takvih zagušenja, kao i procjenu da li je prekozonski kapacitet trgovine dostigao linearnu putanju u skladu sa članom 33 ovog zakona, odnosno minimalni kapacitet iz člana 34 ovog zakona.
- (7) Agencija saraduje sa Regulatornim odborom i, u mjeri u kojoj su države članice pogođene zagušenjima, ACER-om u pripremi izvještaja o tržištu Regulatornog odbora i/ili ACER-a o konfiguraciji zone trgovanja, u skladu sa ovim zakonom.
- (8) Izvještaj o tržištu iz stava 7 ovog člana, koji se priprema svake tri godine, sadrži ocjenu trenutne konfiguracije zone trgovanja na efikasnost tržišta.
- (9) Preispitivanje postojeće konfiguracije zone trgovanja može pokrenuti:
  - 1) Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj su države članice pogođene, ACER u slučaju da izvještaji iz st. 2 ili 3 ovog člana identifikuju neefikasnost u trenutnoj konfiguraciji zone trgovanja;
  - 2) više regulatornih organa, u skladu sa preporukom Regulatornog odbora ili ACER-a;
  - 3) operatori prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, zajedno sa svim zainteresovanim operatorima prenosnog sistema čije se kontrolne oblasti, uključujući interkonektore, nalaze u geografskom području u kome se nalazi zona trgovanja, koja je predmet izvještaja iz stava 3 ovog člana;
  - 4) Agencija ili operator prenosnog sistema uz odobrenje Agencije, za zone trgovanja unutar kontrolne oblasti operatora prenosnog sistema, ako konfiguracija zone trgovanja ima zanemarljiv uticaj na kontrolne oblasti susjednih operatora prenosnog sistema, uključujući interkonektore, a preispitivanje konfiguracije zone trgovanja je neophodno da bi se poboljšala efikasnost ili da bi se održala operativna sigurnost;
  - 5) organi državne uprave država članica i ugovornih strana u regionu za proračun kapaciteta nadležni za poslove energetike.
- (10) Da bi se obezbijedila optimalna konfiguracija zona trgovanja, preispitivanje zone trgovanja se vrši najkasnije šest mjeseci nakon prvog izvještaja ENTSO za električnu energiju u skladu sa stavom 2 ovog člana, ali najkasnije do 31. decembra 2025. godine.
- (11) Preispitivanje treba da identifikuje sva strukturna zagušenja i uključi analizu različitih konfiguracija zona trgovanja na koordinisan način, uz uključivanje zainteresovanih strana na koje se to odnosi iz svih relevantnih ugovornih strana i država članica.
- (12) Trenutne zone trgovanja se preispituju u odnosu na njihove sposobnosti da stvore pouzdano tržišno okruženje, uključujući fleksibilnu proizvodnju i kapacitet opterećenja, što je ključno za izbjegavanje uskih grla u mreži, balansiranje potražnje i ponude

električne energije i obezbjeđivanje dugoročne sigurnosti ulaganja u mrežnu infrastrukturu.

- (13) Metodologija i pretpostavke koje se koriste u procesu preispitivanja zone trgovanja, koriste se i za alternativnu konfiguraciju zone trgovanja, koju su razvili svi relevantni operatori prenosnog sistema u skladu sa članom 63 stav 4 tačka 10 ovog zakona.
- (14) Ako je strukturno zagušenje utvrđeno u izvještaju iz stava (6) ovog člana ili su prilikom preispitivanja zone trgovanja u skladu sa stavom (10) ovog člana, ili od strane operatora prenosnog sistema u izvještaju koji je odobrila Agencija, ili od strane operatora prenosnog sistema zajedno se drugim operatorima prenosnog sistema odobrenim od strane relevantnih regulatornih organa uključujući Agenciju u roku od šest mjeseci od prijema informacije o strukturnom zagušenju Vlada donosi odluku o uspostavljanju akcionog plana u skladu sa članom 33 ovog zakona ili o provjeri i izmjeni konfiguracije zone trgovanja.
- (15) Odluka iz stava 14 ovog člana se dostavlja Sekretarijatu, Regulatornom odboru.
- (16) U slučaju da se Vlada opredijeli za izmjenу konfiguracije zone trgovanja, Ministarstvo dostavlja obrazloženu odluku Sekretarijatu, Regulatornom odboru i gdje je primjenljivo, drugim institucijama u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (17) Vlada donosi odluku o izmjeni ili zadržavanju konfiguracije zone trgovanja kojom se u potpunosti transponuje odluka Regulatornog odbora, ako je dostavljena šest mjeseci nakon prijema obavještenja iz stava 8 ovog člana.
- (18) Ministarstvo konsultuje relevantne zainteresovane strane prije usvajanja bilo koje odluke iz ovog člana.
- (19) Odluke donesene u skladu sa ovim članom sadrže rokove za sprovođenje.
- (20) Rokovi za sprovođenje iz stava 19 ovog člana određuju se uzimajući u obzir potrebu za brzinom postupanja i praktične primjene, uključujući i dugoročnu trgovinu električom energijom.

Akcioni planovi

Član 33

- (1) Nakon usvajanja odluke iz člana 32 stav 14 ovog zakona, u slučaju prepoznavanja strukturnih zagušenja, Ministarstvo u saradnji sa Agencijom izrađuje akcioni plan koji usvaja Vlada i koji sadrži plan mjera za smanjenje prepoznatih strukturnih zagušenja u roku od četiri godine, od usvajanja te odluke
- (2) Bez obzira na konkretan napredak akcionog plana, Vlada obezbjeđuje da se, ne dovodeći u pitanje odstupanja iz člana 34 st. 10 i 23 ovog zakona, prekozonski kapacitet trgovine povećava na godišnjem nivou do dostizanja minimalnog kapaciteta iz člana 34 stav 22 ovog zakona.
- (3) Godišnja povećanja kapaciteta u cilju dostizanja vrijednosti iz stava 2 ovog člana prate linearnu putanju
- (4) Polazna tačka linearne putanje iz stava 3 ovog člana je kapacitet dodijeljen na granici zone trgovanja ili na kritičnom elementu mreže u godini prije usvajanja akcionog plana ili prosjek tokom tri godine prije usvajanja akcionog plana, zavisno od toga koji je iznos veći.
- (5) Tokom sprovođenja akcionih planova, kapacitet stavljen na raspolaganje za prekozonsku trgovinu mora biti najmanje jednak vrijednostima linearne putanje, uključujući korišćenje korektivnih mjera u regionu za proračun kapaciteta u skladu sa članom 34 stavom 22 ovog zakona.
- (6) Troškove korektivnih mjera neophodnih za ostvarivanje linearne putanje iz stava 3 ovog člana ili za obezbjeđivanje raspoloživosti prekozonskog kapaciteta na granicama

ili na kritičnim elementima mreže na koje se odnosi akcioni plan, snose ugovorne strane koje sprovode akcioni plan.

- (7) Tokom sprovođenja akcionog plana, operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema, svake godine procjenjuje da li je raspoloživi prekozonski kapacitet u prethodnih 12 mjeseci dostigao linearnu putanju.
- (8) U roku od šest mjeseci od isteka roka za sprovođenje akcionog plana, operator prenosnog sistema zajedno sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema procjenjuje da li su ostvareni minimalni kapaciteti iz člana 34 stava 22 ovog zakona.
- (9) Operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema, dostavlja izvještaj o procjeni iz stava 8 Regulatornom odboru i nadležnim regulatornim organima.
- (10) Prije izrade izvještaja, operator prenosnog sistema za potrebe izrade istog, dostavlja podatke Agenciji na odobrenje.
- (11) Vlada usvaja odluku o izmjeni ili zadržavanju konfiguracije zone trgovanja kojom se odluka Sekretarijata u potpunosti transponuje, pod uslovom da se takva odluka usvoji u roku od šest mjeseci od dostavljanja izvještaja iz stava 10 Sekretarijatu.
- (12) Šest mjeseci prije isteka akcionog plana, Vlada odlučuje da li će preostala zagušenja riješiti izmjenom svoje zone trgovanja ili će preostala unutrašnja zagušenja riješiti korektivnim mjerama čije troškove pokriva operator prenosnog sistema.
- (13) Ako se u roku od šest mjeseci od prepoznavanja strukturnog zagušenja u skladu sa članom 32 stav 11 ovog zakona ne utvrdi akcioni plan, operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema, u roku od 12 mjeseci od prepoznavanja tog strukturnog zagušenja, procjenjuje da li je raspoloživi prekozonski kapacitet dostigao minimalne kapacitete iz člana 34 stav 22 ovog zakona, tokom prethodnih 12 mjeseci i dostavlja izveštaj o procjeni Agenciji, drugim relevantnim regulatornim organima i Regulatornom odboru.
- (14) Prije izrade izvještaja, operator prenosnog sistema dostavlja sve relevantne podatke Agenciji na odobrenje.
- (15) Ako procjena pokaže da operator prenosnog sistema nije dostigao minimalni kapacitet, primjenjuje se postupak iz st 9 do 14 ovog člana.

Opšti principi dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem

Član 34

- (1) Upravljanje zagušenjima u prenosnom sistemu operator prenosnih sistema sprovodi na nediskriminatoran način u skladu sa tržišnim principima, koji obezbjeđuju cijene koje učesnike na tržištu i operatore prenosnih sistema mogu uputiti na preduzimanje odgovarajućih poslovnih aktivnosti.
- (2) Upravljanje zagušenjima vrši se primjenom redispečiranja, trgovine u suprotnom smjeru i drugim metodama koje ne ugrožavaju realizaciju ugovorenih transakcija i ne daju prioritet bilo kojoj transakciji.
- (3) Prilikom preduzimanja operativnih mjera, da bi obezbijedio da parametri prenosnog sistema budu u propisanim granicama, operator prenosnog sistema uzima u obzir efekat tih mjera na susjedne kontrolne oblasti i koordinira te mjere sa drugim pogođenim operatorima prenosnog sistema u skladu sa ovim zakonom
- (4) Postupci smanjenja obima tržišnih transakcija koriste se samo u vanrednim situacijama, odnosno kada operator prenosnog sistema mora djelovati bez odlaganja i nije moguće redispečiranje ili trgovina u suprotnom smjeru.
- (5) Smanjenje obima transakcija iz stava 4 ovog člana vrši se na nediskriminatoran način.

- (6) Učesnicima na tržištu kojima je dodijeljen prekozonski kapacitet nadoknađuje se svako smanjenje kapaciteta koje nije posljedica dejstva više sile.
- (7) Operator prenosnog sistema dostavlja podatke regionalnom koordinacionom centru za proračun prekozonskih kapaciteta uz poštovanje operativnih sigurnosnih ograničenja, uključujući podatke o tehničkoj dostupnosti korektivnih mjera, ne uključujući smanjenje potrošnje električne energije.
- (8) Operator prenosnog sistema primjenjuje koordinisane radnje smanjenja prekozonskih kapaciteta koje je odredio regionalni koordinacioni centar.
- (9) Radnje iz stava 8 ovog člana primjenjuju se u slučajevima kada su remedijalne mjere u regionu za obračun kapaciteta ili između regiona za obračun kapaciteta nedovoljne za dostizanje linearne putanje u skladu sa članom 33 stav 2 ovog zakona ili minimalnih kapaciteta iz stava 22 ovog člana uz poštovanje operativnih sigurnosnih ograničenja.
- (10) Operatori prenosnog sistema mogu odstupiti od koordinisanih mjera u pogledu koordinisanog proračuna kapaciteta i koordinisane analize sigurnosti, u skladu sa članom 44 stav 2 ovog zakona.
- (11) Agencija, uzimajući u obzir mišljenje ACER-a ili Regulatornog odbora da nijesu ispunjeni preduslovi za odstupanje iz stava 10 ovog člana ili su strukturne prirode, preduzima mjere u odnosu na operatora prenosnog sistema u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetskih djelatnosti.
- (12) Odstupanja strukturne prirode rješavaju se akcionim planom iz člana 33 stava 1 ovog zakona ili ažuriranjem akcionog plana.
- (13) Učesnicima na tržištu stavlja se na raspolaganje maksimalni nivo kapaciteta interkonektora i prenosne mreže relevantnih za prekogranični kapacitet između ugovornih strana, uz poštovanje standarda sigurnog rada mreže.
- (14) Trgovina u suprotnom smjeru i redispečiranje, uključujući prekogranično redispečiranje, koristi se za maksimiziranje raspoloživih kapaciteta, radi dostizanja minimalnog kapaciteta iz stava 22 ovog člana.
- (15) Koordinirani i nediskriminatorni postupak za prekogranične korektivne mjere primjenjuje se kako bi se omogućila maksimizacija prekograničnog kapaciteta, a nakon donošenja metodologije za raspodjelu troškova za redispečiranje i trgovinu u suprotnom smjeru.
- (16) Kapacitet se dodjeljuje putem metoda eksplicitnih ili implicitnih aukcija koje uključuju kapacitet i energiju, pri čemu obje metode mogu koegzistirati na istoj interkonekciji.
- (17) Za unutardnevnu trgovinu koristi se kontinuirano trgovanje, koje može biti dopunjeno aukcijama.
- (18) U slučaju zagušenja, uspješne ponude su važeće ponude najveće vrijednosti za mrežni kapacitet, bilo implicitne ili eksplicitne, koje nude najveću vrijednost za ograničeni prenosni kapacitet u datom vremenskom okviru.
- (19) Osim u slučaju novih interkonektora koji imaju pravo na izuzeće iz člana 57 ovog zakona, zabranjeno je utvrđivanje rezervnih cijena u metodama dodjele kapaciteta.
- (20) Kapacitetom se može slobodno trgovati na sekundarnom tržištu, pod uslovom da je operator prenosnog sistema unaprijed obaviješten.
- (21) Ako operator prenosnog sistema odbije transakciju na sekundarnom tržištu, jasno i transparentno to saopštava i objašnjava svim učesnicima na tržištu i o tome obavještava Agenciju.
- (22) Operator prenosnog sistema ne smije koristiti ograničavanje interkonektivnog kapaciteta koji će biti stavljen na raspolaganje učesnicima na tržištu, kao sredstvo za rješavanje zagušenja unutar sopstvene zone trgovanja ili kao sredstvo za upravljanje tokovima koji proizilaze iz transakcija unutar zona trgovanja, odnosno dužan je da

obezbjedi sledeći minimalni nivo raspoloživih kapaciteta za prekozonsku trgovinu na način da:

- 1) za granice koje koriste pristup koordinisanog neto prenosnog kapaciteta, minimalni kapacitet iznosi 70% prenosnog kapaciteta, poštujući operativna sigurnosna ograničenja nakon umanjenja zbog nepredviđenih situacija, u skladu sa čl. 70 do 142 ovog zakona;
  - 2) za granice koje koriste pristup zasnovan na tokovima snaga, minimalni kapacitet je margina određena u postupku proračuna kapaciteta kao raspoloživa za tokove prouzrokovane prekozonskom razmjenom i iznosi 70% kapaciteta, uz poštovanje operativnih granica sigurnosti unutrašnjih i prekozonskih kritičnih elemenata mreže, uzimajući u obzir nepredviđene situacije, kao što je utvrđeno čl. 70 do 142 ovog zakona, a ukupan iznos od 30% kapaciteta se može koristiti za margine pouzdanosti, kružne tokove i unutrašnje tokove na svakom kritičnom elementu mreže.
- (23) Na zahtjev operatora prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, Agencija, nakon konsultacija sa drugim relevantnim regulatornim organima, može odobriti derogaciju obaveze iz stava 22 ovog člana na osnovu predvidljivih razloga ako je to potrebno radi održavanja operativne sigurnosti.
  - (24) Derogacije koje se ne odnose na smanjenje kapaciteta u skladu sa stavom 23 ovog člana, odobravaju se svaki put na najviše godinu dana ili na najviše dvije godine, ako se obim derogacije značajno smanjio nakon prve godine.
  - (25) Obim derogacija je ograničen na ono što je neophodno za održavanje operativne sigurnosti i izbjegava diskriminaciju između interne i prekozonske razmjene.
  - (26) Prije nego što odobri derogaciju, Agencija konsultuje regulatorne organe drugih ugovornih strana i država članica, koje čine dio relevantnih regiona za proračun kapaciteta.
  - (27) Obrazloženje derogacije i razlozi za derogaciju iz stava 23 ovog člana moraju biti objavljeni.
  - (28) U slučaju da je derogacija odobrena, operator prenosnog sistema u saradnji sa drugim relevantnim operatorima prenosnog sistema izrađuje i objavljuje metodologiju i projekte koji obezbjeđuju dugoročno rješenje za problem koji derogacijom želi da riješi.
  - (29) Derogacija prestaje istekom roka na koji je odobrena ili primjenom rješenja iz stava 28 ovog člana, što nastupi ranije.
  - (30) Učesnici na tržištu dužni su da blagovremeno obavijeste operatora prenosnog sistema prije relevantnog operativnog perioda o korišćenju dodijeljenog kapaciteta.
  - (31) Operator prenosnog sistema dužan je da:
    - 1) na transparentan i nediskriminatoran način ponovo ponudi dodijeljeni kapacitet čije korišćenje nije potvrđeno u skladu sa stavom 30 ovog člana;
    - 2) kombinuje sve nominacije za prekograničnim prenosom energije u suprotnim smjerovima preko zagušenog interkonektora (u daljem tekstu: netovanje), u mjeri u kojoj je to tehnički moguće, kako bi kapacitet bio iskorišćen u maksimalnoj mogućoj mjeri;
    - 3) odobri zahtjev za prekogranični prenos električne energije koji umanjuje zagušenje u prenosnom sistemu, ako se tim prenosom ne ugrožava sigurnost sistema.
  - (32) Finansijske posljedice neispunjenja obaveza povezanih sa dodjelom kapaciteta, snose operator prenosnog sistema ili NEMO, u zavisnosti od toga ko je odgovoran za to neispunjenje.
  - (33) Ako učesnici na tržištu ne iskoriste kapacitet za koji su se obavezali da će iskoristiti, ili, u slučaju kapaciteta koji je dodijeljen putem eksplicitne aukcije, ne trguju kapacitetom na sekundarnom tržištu ili ne vrata kapacitet na vrijeme, ti učesnici na tržištu gube pravo na taj kapacitet i dužni su da nadoknade troškove za neiskorišćeni kapacitete.

- (34) Sve naknade koje odražavaju troškove za neiskorišćenje kapaciteta moraju biti opravdane i srazmjerne.
- (35) Ako operator prenosnog sistema ne ispuni svoju obavezu obezbjeđenja utvrđenog prenosnog kapaciteta, dužan je da učesniku na tržištu nadoknadi gubitak prava na kapacitet, pri čemu se indirektni gubici ne uzimaju u obzir u tu svrhu.
- (36) Ključni koncepti i metode za utvrđivanje obaveza koje nastaju neispunjenjem obaveza utvrđuju se unaprijed u pogledu finansijskih posljedica i iste podliježu pregledu od strane Agencije.
- (37) Prilikom raspodjele troškova korektivnih mjera između operatora prenosnog sistema, Agencija, zajedno sa relevantnim regulatornim organima, analizira u kojoj mjeri tokovi koji proizilaze iz transakcija unutar zona trgovanja, doprinose zagušenju između dvije posmatrane zone trgovanja.
- (38) Troškovi korektivnih mjera se raspodjeljuju na osnovu doprinosa zagušenju operatorima prenosnog sistema u zonama trgovanja koje stvaraju te tokove, osim troškova izazvanih tokovima koji su rezultat transakcija unutar zona trgovanja koji su ispod nivoa koji bi se mogao očekivati bez strukturnog zagušenja u zoni trgovanja.
- (39) Operator prenosnog sistema, zajedno sa svim operatorima prenosnog sistema u regionu za proračun kapaciteta, analizira i definiše taj nivo za svaku pojedinačnu granicu zone trgovanja, što podliježe zajedničkom odobrenju od strane Agencije i svih drugih regulatornih organa u regionu za proračun kapaciteta.

Dodjela prekozonskog kapaciteta po vremenskim okvirima

Član 35

- (1) Operator prenosnog sistema, zajedno sa relevantnim operatorima prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, preračunava raspoloživi prekozonski kapacitet barem ili najmanje nakon vremena zatvaranja dan-unaprijed tržišta i nakon vremena zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta.
- (2) Operator prenosnog sistema dodjeljuje raspoloživi prekozonski kapacitet, svaki preostali prekozonski kapacitet koji nije prethodno dodijeljen kao i svaki prekozonski kapacitet koji je oslobodio imalac fizičkih prava na prenos iz prethodnih dodjela, u prvom narednom postupku za dodjelu prekozonskog kapaciteta.
- (3) Operator prenosnog sistema, nakon konsultacija sa relevantnim operatorima prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, usvaja odgovarajuću strukturu za dodjelu prekozonskog kapaciteta po vremenskim okvirima, uključujući dan-unaprijed, unutar dnevni i balansiranje.
- (4) Struktura za dodjelu podliježe preispitivanju od strane Agencije i relevantnih regulatornih organa regiona za proračun kapaciteta i odobrenju od strane Agencije.
- (5) Operator prenosnog sistema pri usvajanju strukture vodi računa o:
  - 1) karakteristikama tržišta;
  - 2) operativnim uslovima elektroenergetskog sistema, kao što su posljedice netovanja usaglašenih nominacija;
  - 3) nivo usklađenosti procenat kapaciteta dodijeljenog po različitim vremenskim okvirima i vremenskih okvira usvojenih za različite mehanizme za dodjelu prekozonskog kapaciteta koji su već na snazi.
- (6) Ako je prekozonski kapacitet raspoloživ nakon vremena zatvaranja unutar dnevnog tržišta, operator prenosnog sistema koristi prekozonski kapacitet za razmjenu balansne energije ili za vođenje postupka netovanja odstupanja.
- (7) Ako se prekozonski kapacitet dodjeljuje za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezerve u skladu sa članom 25 stav 8 ovog zakona, operator prenosnog sistema koristi metodologiju iz člana 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona.

- (8) Operator prenosnog sistema ne povećava marginu pouzdanosti proračunatu u skladu sa propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanja zagušenjem, radi razmjene balansnog kapaciteta ili podjele rezervi.

VI. PRISTUP MREŽI I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM – MREŽNE NAKNADE I PRIHODI OD ZAGUŠENJA

Naknade za pristup mrežama, korišćenje i pojačanje mreža

Član 36

- (1) Naknade koje operatori sistema primjenjuju za pristup sistemima, uključujući naknade za priključenje, naknade za korišćenje i ako je primjenljivo, naknade za neophodna pojačanja mreže-za priključenja, odražavaju troškove, transparentne su, uzimaju u obzir potrebu za sigurnošću i fleksibilnošću mreže i odražavaju stvarne nastale troškove u mjeri u kojoj odgovaraju troškovima efikasnog i strukturno uporedivog operatora.
- (2) Metoda koja se koristi za određivanje mrežnih naknada, podržava ukupnu dugoročnu efikasnost sistema, pružajući informacije o cijenama kupcima i proizvođačima, i primjenjuje na način koji ne pravi diskriminaciju između proizvodnje priključene na nivou distribucije i proizvodnje priključene na nivou prenosa.
- (3) Mrežne naknade ne prave pozitivnu ili negativnu diskriminaciju između skladištenja ili agregacije energije i ne stvaraju destimulaciju za proizvodnju za sopstvenu potrošnju ili za učešće u upravljanju potrošnjom.
- (4) Metodologije za tarife odražavaju fiksne troškove operatora prenosnog sistema i operatora distributivnog sistema i obezbjeđuju odgovarajuće podsticaje za operatore prenosnog sistema i operatore distributivnog sistema radi povećanja efikasnosti, uključujući energetske efikasnost, radi podsticanja integracije tržišta i sigurnosti snabdijevanja, podrške efikasnim investicijama, podrške povezanim istraživačkim aktivnostima i inovacijama u interesu kupaca u digitalizaciji, uslugama fleksibilnosti i interkonekcijama.
- (5) Nivo tarifa koji se primjenjuje na proizvođače i/ili krajnje kupce, obezbjeđuje lokacijske signale na nivou Energetske zajednice i uzima u obzir iznos gubitaka na mreži i prouzrokovanih zagušenja, kao i investicione troškove za infrastrukturu.
- (6) U postupku utvrđivanja cijena korišćenja prenosnog sistema uzimaju se u obzir:
- 1) prihodi i troškovi koji su rezultat mehanizma za međusobnu naknadu troškova operatora prenosnog sistema (u daljem u tekstu: ITC mehanizam);
  - 2) realizovana međusobna plaćanja, kao i očekivana plaćanja za budući period, procijenjena na osnovu podataka iz prethodnog perioda.
- (7) Utvrđene naknade za pristup mreži iz stava 1 ovog člana ne utiču na naknade koje proizilaze iz upravljanja zagušenjima iz člana 34 ovog zakona.
- (8) Nijesu dozvoljene posebne mrežne naknade za pojedinačne transakcije za prekozonsku trgovinu električnom energijom.
- (9) Distributivne tarife odražavaju troškove uzimajući u obzir korišćenje distributivne mreže od strane korisnika sistema, uključujući aktivne kupce.
- (10) Distributivne tarife mogu da sadrže elemente kapaciteta mrežnog priključka i mogu se razlikovati na osnovu profila potrošnje ili proizvodnje korisnika sistema.
- (11) Agencija uzima u obzir vremenski diferencirane mrežne tarife prilikom utvrđivanja ili odobravanja prenosnih tarifa i distributivnih tarifa ili metodologija koje donosi u skladu sa zakonom kojim se uređuje način obavljanja energetske djelatnosti, a po potrebi se mogu uvesti vremenski diferencirane mrežne tarife koje odražavaju korišćenje mreže, na transparentan, isplativ i predvidljiv način za krajnjeg kupca.

- (12) Metodologije za distributivne tarife podstiču operatore distributivnih sistema na najekonomičniji, najefikasniji rad i razvoj njihovih mreža.
- (13) Agencija priznaje relevantne troškove kao prihvatljive, uključuje te troškove u distributivne tarife, i može uvesti ciljeve koje treba postići kako bi pružila podsticaj operatorima distributivnih sistema da povećaju efikasnost u svojim mrežama, uključujući energetska efikasnost, fleksibilnost i razvoj pametnih mreža i inteligentnih sistema mjerenja.
- (14) Prilikom utvrđivanja ili odobravanja prenosnih tarifa i distributivnih tarifa ili njihovih metodologija u skladu sa zakonom kojim se uređuje način obavljanja energetskih djelatnosti, Agencija uzima u obzir izvještaj o najboljoj praksi o metodologijama za prenosne i distributivne tarife koji objavljuje Regulatorni odbor.

Prihod od zagušenja

Član 37

- (1) Procedure upravljanja zagušenjem povezane sa unaprijed određenim vremenskim okvirom, mogu generisati prihod od zagušenja samo u slučaju zagušenja koje nastane u tom vremenskom okviru.
- (2) Procedura za raspodjelu tih prihoda predmet je preispitivanja od strane regulatornih organa i ne narušava postupak dodjele kapaciteta ili energije, niti predstavlja destimulaciju za smanjenje zagušenja.
- (3) Prihode ostvarene po osnovu dodjele raspoloživih prekozonskih prenosnih kapaciteta operator prenosnog sistema može da koristi za postizanje sledećih ciljeva:
  - 1) garantovanje neprekidne raspoloživosti dodijeljenog kapaciteta; ili
  - 2) održavanje ili povećanje prekozonskih kapaciteta kroz optimizaciju korišćenja postojećih interkonektora pomoću koordinisanih korektivnih mjera, ako je primjenljivo, ili pokrivanje troškova koji proističu iz ulaganja u mrežu, koja su relevantna za smanjenje zagušenja interkonektora.
- (4) Ako su prioritetni ciljevi iz stava 3 ovog člana ispunjeni, prihodi ostvareni po osnovu dodjele raspoloživih prekozonskih kapaciteta mogu se, do iznosa koji odredi Agencija, utvrditi kao ostali prihodi i uključiti u regulatorno dozvoljeni prihod operatora prenosnog sistema u skladu sa metodologijom kojom se uređuje način utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije koju Agencija donosi u skladu sa zakonom kojim se uređuje obavljanje energetskih djelatnosti.
- (5) Dio prihoda koji prelazi iznos iz stava 4 ovog člana čuva se na posebnom internom računu operatora prenosnog sistema kao rezervacija za namjene iz stava 3 ovog člana.
- (6) Korišćenje prihoda u skladu sa stavom 3 tač- 1 ili 2 podliježe metodologiji koju je usvojio ACER u skladu sa članom 63 stav 3 tačka 11 ovog zakona.
- (7) Operator prenosnog sistema unaprijed jasno utvrđuje kako će se koristiti prihod od zagušenja i izvještava Agenciju o stvarnom korišćenju tog prihoda.
- (8) Agencija obavještava Regulatorni odbor i objavljuje izvještaj do 1. marta tekuće godine, u kojem se navodi:
  - 1) iznos prikupljenih prihoda za prethodnu godinu;
  - 2) kako je taj prihod korišćen u skladu sa stavom 3 ovog člana, uključujući konkretne projekte za koje je prihod korišćen, i iznos stavljen na poseban račun;
  - 3) iznos koji je korišćen pri utvrđivanju mrežnih tarifa;
  - 4) potvrda da je iznos iz tačke 3 ovog stava u skladu sa zakonom i metodologijom izrađenom u skladu sa stavom 6 ovog člana.

- 5) U slučaju da se prihodi od zagušenja koriste prilikom proračuna mrežnih tarifa, u izvještaju se navodi kako je operator prenosnog sistema ispunio prioritete ciljeve u skladu sa stavom 2 ovog člana, ako je to primjenljivo.

VII. MEĐUNARODNA SARADNJA OPERATORA PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Evropska mreža operatora prenosnog sistema električne energije

Član 38

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije saraduje preko ENTSO za električnu energiju sa drugim operatorima prenosnog sistema radi promovisanja funkcionisanja unutrašnjeg tržišta električne energije i prekozonsku trgovinu i obezbjeđivanja optimalnog upravljanja, koordiniranog rada i odgovarajućeg tehničkog razvoja crnogorskog i evropskih prenosnih sistema električne energije.
- (2) Operator prenosnog sistema učestvuje u aktivnostima ENTSO za električnu energiju u skladu sa zakonom i strateškim dokumentima iz oblasti energetike.

Troškovi

Član 39

- (1) Troškove u vezi sa aktivnostima ENTSO za električnu energiju iz člana 17, čl. 24 do 30, kao i troškove iz člana 38 ovog zakona, snosi operator prenosnog sistema i isti se uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja tarife.
- (2) Agencija odobrava troškove iz stava 1 ovog člana samo ako su razumni i srazmjerni.

Regionalna saradnja operatora prenosnog sistema električne energije

Član 40

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da uspostavlja regionalnu saradnju, u mjeri u kojoj je to moguće, u okviru ENTSO za električnu energiju i promoviše operativne dogovore na regionalnom nivou radi obezbjeđenja optimalnog upravljanja sistemom, razvoja razmjene električne energije, integracije mehanizama balansiranja sistema i obezbjeđenja systemske rezerve, kao i koordinirane dodjele prekozonskih kapaciteta pod jednakim uslovima na tržišnim principima, uzimajući u obzir značaj kratkoročne dodjele prekozonskih kapaciteta u okviru energetskih transakcija (u daljem tekstu: implicitne aukcije).
- (2) Operator prenosnog sistema posebno objavljuje regionalni plan investicija, svake dvije godine i može donositi investicione odluke na osnovu tog regionalnog plana investicija.
- (3) Radi postizanja ciljeva iz st. 1 i 2 ovog člana, geografsko područje je obuhvaćeno posebnom strukturom regionalne saradnje.

Regionalni koordinacioni centri

Član 41

- (1) Operator prenosnog sistema saraduje sa regionalnim koordinacionim centrima relevantnih regiona rada sistema, u skladu sa zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (2) Operator prenosnog sistema je odgovoran za upravljanje tokovima električne energije i obezbjeđivanje sigurnog, pouzdanog i efikasnog elektroenergetskog sistema.

- (3) Operator prenosnog sistema učestvuje u radu u relevantnim regionalnim koordinacionim centrima.
- (4) Ako se aktivnosti dva ili više regionalnih koordinacionih centara preklapaju u regionu rada sistema, operator prenosnog sistema, zajedno sa drugim operatorima prenosnog sistema tog regiona rada sistema, odlučuju ili da odrede jedinstven regionalni koordinacioni centar u regionu ili da dva ili više regionalnih koordinacionih centara obavljaju neke ili sve poslove od regionalnog značaja u cijelom regionu rada sistema na rotacionoj osnovi u koordinaciji.

Zadaci regionalnih centara za koordinaciju

Član 42

- (1) Operator prenosnog sistema pruža podršku nadležnim regionalnim centrima za koordinaciju u obavljanju poslova od regionalnog značaja u regionu rada sistema:
  - 1) vršenju koordinisanog proračuna kapaciteta u skladu sa metodologijama razvijenim u skladu sa propisom-iz člana 88 ovog zakona;
  - 2) vršenju koordinisane analize sigurnosti u skladu sa metodologijama razvijenim u skladu sa propisom iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 3) kreiranju zajedničkih mrežnih modela u skladu sa metodologijama i procedurama razvijenim u skladu sa propisom iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 4) procjeni konzistentnosti odbrambenih planova i planova restauracije sistema u skladu sa propisom iz člana 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona;
  - 5) sprovođenju regionalne prognoze adekvatnosti sistema za sedmicu unaprijed do najmanje za dan unaprijed i pripremi mjera za smanjenje rizika;
  - 6) vršenju koordinacije regionalnog planiranja neraspoloživosti elemenata sistema;
  - 7) obuci i sertifikaciji kadrova za regionalne koordinacione centre;
  - 8) koordinaciji i optimizaciji oporavka sistema nakon poremećaja sistema regiona po zahtjevu operatora prenosnog sistema;
  - 9) vršenju analize i izvještavanju o radu sistema i poremećajima u sistemu;
  - 10) regionalnom dimenzionisanju sistemskih rezervi;
  - 11) olakšavanju regionalne nabavke balansnih kapaciteta;
  - 12) pružanju podrške operatorima prenosnog sistema, na njihov zahtjev, pri poravnanjima između operatora prenosnih sistema (redispečing, prihodi od zagušenja, nabavke rezerve);
  - 13) pripremi scenarija regionalnih elektroenergetskih kriza, ako i u mjeri u kojoj su povjereni regionalnim koordinacionim centrima u skladu sa članom 7 ovog zakona;
  - 14) obavljanju aktivnosti koje se odnose na procjenu sezonske adekvatnosti, u mjeri u kojoj su povjereni regionalnim koordinacionim centrima;
  - 15) izračunavanju vrijednosti maksimalnog ulaznog kapaciteta, raspoloživog za učešće inostranog kapaciteta u mehanizmima kapaciteta, za potrebe davanja preporuke u skladu sa članom 22 ovog zakona;
  - 16) obavljanju poslova podrške operatorima prenosnog sistema u identifikaciji potreba za novim prenosnim kapacitetima, za nadogradnjom postojećih prenosnih kapaciteta ili njihovim alternativama, koje treba dostaviti regionalnim grupama osnovanim u okviru transevropskih energetskih mreža i uključenim u desetogodišnji plan razvoja mreže donesenim u skladu sa zakonom kojim se uređuje-obavljanje energetske djelatnosti.
- (2) Operator prenosnog sistema regionalnim koordinacionim centrima pruža informacije neophodne za obavljanje njegovih zadataka.
- (3) Operator prenosnog sistema može od svog regionalnog koordinacionog centra zatražiti informacije koje su neophodne za sprovođenje koordinisanih radnji i preporuka datih od strane regionalnih koordinacionih centara.

Saradnja unutar i između regionalnih koordinacionih centara

Član 43

(1) Operator prenosnog sistema, zajedno sa regionalnim operatorima prenosnog sistema, učestvuje u svakodnevnoj koordinaciji unutar i između regionalnih koordinacionih centara kroz kooperativne postupke, uključujući aranžmane za koordinaciju između regionalnih koordinacionih centara, ako je to primjenljivo.

(2) Kooperativni postupak se zasniva na:

- 1) radnim aranžmanima za rješavanje planskih i operativnih aspekata relevantnih za zadatke iz člana 42 stav 1 ovog zakona;
- 2) proceduri za razmjenu analiza i konsultacija o predlozima regionalnih koordinacionih centara sa operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema i relevantnim zainteresovanim stranama i drugim regionalnim koordinacionim centrima, na efikasan način, u obavljanju operativnih dužnosti i zadataka;
- 3) proceduri za donošenje koordinisanih radnji i preporuka u skladu sa članom 44 ovog zakona.

Koordinisane radnje i preporuke regionalnih koordinacionih centara

Član 44

- (1) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema, izrađuje proceduru za donošenje i reviziju koordinisanih radnji i preporuka koje izdaju regionalni koordinacioni centri u skladu sa kriterijumima iz st. 2, 3 i 4 ovog člana.
- (2) Kada regionalni koordinacioni centar izdaje preporuke za koordinisane radnje operatoru prenosnog sistema u vezi sa zadacima iz člana 42 stav 1 tač. 1 i 2, operatori prenosnog sistema sprovode koordinisane radnje, osim u slučajevima kada bi sprovođenje tih koordinisanih radnji za posljedicu imalo povredu operativnih bezbjedonosnih ograničenja, utvrđenih od strane svakog operatora prenosnog sistema u skladu sa propisom kojim se uređuje rad prenosnog sistema.
- (3) Kada operator prenosnog sistema odluči da ne sprovede koordinisanu radnju iz razloga navedenih u stavu 2 ovog člana, dužan je da bez nepotrebnog odlaganja, na transparentan način prijavi detaljne razloge regionalnom koordinacionom centru i operatorima prenosnog sistema u okviru regiona rada sistema.
- (4) U slučajevima iz stava 3 ovog člana, regionalni koordinacioni centar procjenjuje uticaj odluke na ostale operatore prenosnog sistema regiona rada sistema i može predložiti drugačiji set koordinisanih radnji u skladu stavom 1 ovog člana.
- (5) Regionalni koordinacioni centri mogu da daju preporuku operatoru prenosnog sistema u vezi sa zadacima iz člana 42 stav 1 tač. 3 do 16 ovog zakona ili novim zadacima koje je odobrio ACER.
- (6) Kada operator prenosnog sistema odluči da ne postupi po preporuci iz stava 1 ovog člana, dužan je da bez nepotrebnog odlaganja dostavi obrazloženje za svoju odluku regionalnim koordinacionim centrima i drugim operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema.
- (7) Operator prenosnog sistema može pokrenuti preispitivanje koordinisanih radnji ili preporuka.
- (8) Nakon sagledavanja koordinisanih radnji ili preporuka, regionalni koordinacioni centri mogu potvrditi ili modifikovati preporuku iz stava 2 ovog člana.
- (9) Ako je koordinisana radnja predmet preispitivanja iz stava 4 ovog člana, zahtjev za preispitivanjem ne obustavlja koordinisanu radnju osim ako bi sprovođenje

koordinisane radnje dovelo do kršenja operativnih sigurnosnih ograničenja koja definiše svaki individualni operator prenosnog sistema u skladu sa propisom iz člana 68 stav 1 tačka 5 ovog zakona.

- (10) Ministarstvo može, na predlog države članice ili ugovorne strane u regionu rada sistema, da odluči da svom regionalnom koordinacionom centru dodijeli nadležnost za izdavanje koordinisanih radnji po osnovu jednog ili više zadataka iz člana 42 stav 1 tač. 3 do 16 ovog zakona.
- (11) Operator prenosnog sistema prilikom izrade procedura za donošenje i reviziju koordinisanih radnji i preporuka u skladu sa stavom 1 ovog člana, konsultuje nadležne operatore prenosnog sistema susjednih regiona rada sistema oko granica zona trgovanja, pri čemu će operator prenosnog sistema u najvećoj mjeri, uzeti u obzir stavove koje su izrazili nadležni operatori prenosnog sistema susjednih regiona rada sistema.

Upravljački odbor regionalnog koordinacionog centra

Član 45

Operator prenosnog sistema će odrediti predstavnike u upravljačkom odboru relevantnog regionalnog koordinacionog centra.

Organizaciona struktura i odgovornost

Član 46

- (1) Operator prenosnog sistema je dužan da, zajedno sa operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema, uspostavi organizacionu strukturu regionalnih koordinacionih centara radi izvršavanja zadataka iz člana 42 ovog zakona.
- (2) Organizacionom strukturom iz stava 1 ovog člana, utvrđuju se:
  - 1) ovlašćenja, dužnosti i odgovornosti osoblja;
  - 2) poslovni procesi, odnosi i izvještavanje između različitih djelova organizacije.
- (3) Operator prenosnog sistema zajedno sa operatorima prenosnog sistema u regionu rada sistema je dužan da, u predloge za osnivanje regionalnih koordinacionih centara u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, uključi neophodne mjere za pokriće odgovornosti u vezi sa sprovođenjem zadataka regionalnih koordinacionih centara.
- (4) Metoda kojom će se obezbijediti pokriće odgovornosti uzima u obzir pravni status regionalnih koordinacionih centara i nivo raspoloživog pokrića komercijalnog osiguranja.

Mehanizam naknade između operatora prenosnih sistema

Član 47

- (1) Operator prenosnog sistema ima pravo na naknadu troškova nastalih kao rezultat ustupanja svoje prenosne infrastrukture za prekogranične tokove električne energije.
- (2) Naknadu iz stava 1 ovog člana plaćaju operatori nacionalnih prenosnih sistema iz kojih potiču prekogranični tokovi i sistema u kojima se ti tokovi završavaju.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da plati naknadu troškova za korišćenje sistema drugih operatora prenosnih sistema za potrebe korisnika sistema u Crnoj Gori.
- (4) Isplate naknade će se vršiti redovno u odnosu na predmetni period u prošlosti.
- (5) Naknadna korekcija isplaćene naknade se vrši ako je neophodno, i odražava stvarno nastale troškove.
- (6) Količina prekograničnih tokova koji su nastali ustupanjem infrastrukture iz st. 1 i 2 ovog člana, a potiču i/ili završavaju u sistemu Crne Gore, određuje se na osnovu izmjerenih fizičkih tokova električne energije u određenom vremenskom intervalu.

- (7) Naknade troškova nastale kao rezultat ustupanja infrastrukture za prekogranične tokove električne energije određuju se na osnovu očekivanog višegodišnjeg prosjeka dodatnih troškova koji uključuju tehničke gubitke, investicije u novu infrastrukturu i troškove amortizacije i održavanja postojeće infrastrukture srazmjerno korišćenju za prekogranične tokove, naročito uzimajući u obzir sigurnost snabdijevanja.
- (8) Naknade iz st. 1 i 2 ovog člana određuju se na osnovu troškova utvrđenih primjenom standardnih metoda u skladu sa ugovorom iz člana 48 stav 1 ovog zakona.
- (9) Naknade iz st. 1 i 2 ovog člana, u postupku određivanja, umanjuju se za koristi od ustupanja sistema za prekogranične tokove električne energije.
- (10) Isključivo za potrebe mehanizma naknade između operatora prenosnog sistema, kada prenosne mreže dvije ili više država članica ili ugovornih strana čine dio, u cjelini ili djelimično, jednog kontrolnog bloka, kontrolni blok kao cjelina će se smatrati dijelom prenosne mreže jedne od zainteresovanih država članica ili ugovornih strana, kako tokovi unutar kontrolnih blokova ne bi bili smatrani prekograničnim tokovima i doveli do plaćanja naknade iz stava 1 ovog člana.
- (11) Agencija, zajedno sa regulatornim organima zainteresovanih država članica ili ugovornih strana, može da odluči koja će od zainteresovanih država članica ili ugovornih strana biti ona čiji će se kontrolni blok kao cjelina smatrati dijelom prenosne mreže.

Ugovor o mehanizmu naknade

Član 48

Međusobna prava i obaveze uključujući način i rokove za obračun naknada iz člana 47 ovog zakona i njihove korekcije utvrđuju se ugovorom, koji sa operatorima prenosnih sistema električne energije država članica i ugovornih strana, zaključuje operator prenosnog sistema.

Dostavljanje informacija

Član 49

- (1) Operator prenosnog sistema je dužan da uspostavi mehanizme koordinacije i razmjene informacija, kako bi osigurao sigurnost mreža radi upravljanja zagušenjem.
- (2) Standardi bezbjednosti, rada i planiranja koje koristi operator prenosnog sistema se objavljuju na internet stranici operatora prenosnog sistema.
- (3) Objavljene informacije sadrže opšte principe za proračun ukupnog kapaciteta prenosa i margine pouzdanosti prenosa na osnovu električnih i fizičkih karakteristika mreže.
- (4) Principe iz stava 3 ovog člana odobrava Agencija u saradnji sa drugim relevantnim regulatornim organima.
- (5) Operator prenosnog sistema je dužan da objavi procjene raspoloživog prenosnog kapaciteta za svaki dan, navodeći sve raspoložive kapacitete prenosa koji su već rezervisani.
- (6) Objavljivanje informacija se vrši u određenim intervalima prije dana prenosa i u svakom slučaju će uključivati procjene za sedmicu i mjesec unaprijed, kao i kvantitativnu naznaku očekivane pouzdanosti raspoloživog kapaciteta.
- (7) Operator prenosnog sistema je dužan da objavi podatke o ukupnoj prognozi i stvarnoj potrošnji električne energije, o raspoloživosti i stvarnoj proizvodnji i potrošnji, o raspoloživosti i korišćenju mreža i interkonekcija, o balansnoj snazi i raspoloživosti kapaciteta za balansiranje.
- (8) Za raspoloživost i stvarno angažovanje malih proizvođača i potrošača, mogu se koristiti ukupni procijenjeni podaci.
- (9) Učesnici na tržištu su dužni da operatoru prenosnog sistema dostave podatke iz ovog člana, kojima raspolažu.

- (10) Proizvođači električne energije koji posjeduju ili upravljaju proizvodnim sredstvima, gdje bar jedna proizvodna jedinica ima instalisanu snagu od najmanje 250 MW, ili čiji portfolio čini najmanje 400 MW snage proizvodnih jedinica, dužni su da Agenciji, organu za zaštitu konkurencije i Sekretarijatu, stave na raspolaganje sve podatke za period od pet godina, po satu po postrojenju koji su neophodni za verifikaciju svih operativnih dispečerskih odluka i ponašanja pri trgovanju na berzama električne energije, aukcijama za interkonekciju, tržištima za balansiranje i pomoćne usluge i vanberzanskim tržištima.
- (11) Informacije po postrojenju i po satu koje se čuvaju uključuju, ali nijesu ograničene na, podatke o raspoloživim proizvodnim kapacitetima i angažovanim rezervama, uključujući alokaciju tih rezervi na nivou postrojenja, u vrijeme kada se trgovanje sprovodi i kada se odvija proizvodnja.
- (12) Da bi omogućio proračun tokova snaga, operator prenosnog sistema je dužan da redovno razmjenjuje podatke o mreži i tokovima snaga sa svakim operatorom prenosnog sistema u sinhronoj oblasti.
- (13) Podaci se stavljaju na raspolaganje Agenciji i Sekretarijatu, regulatornim organima i nadležnim organima država članica i ugovornih strana na njihov zahtjev.
- (14) Agencija i nadležni organ dužni su da sa podacima postupaju u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.

Vrste informacija

Član 50

- (1) Podatke iz člana 49 ovog zakona dužni su da stave na raspolaganje operatoru prenosnog sistema:
  - 1) energetski subjekat koji posjeduje ili upravlja proizvodnim jedinicama električne energije, podatke o instalisanim jedinicama, planiranoj i ostvarenoj proizvodnji, planiranom ostvarenom prekidu proizvodnje i druge podatke o proizvodnim jedinicama od značaja za utvrđivanje pouzdanosti sistema;
  - 2) operator distributivnog sistema, podatke o planiranoj ostvarenoj distributivnoj potrošnji i druge podatke o potrošnji krajnjih kupaca od značaja za uspostavljanje pouzdanosti sistema;
  - 3) potrošači električne energije snage veće od 100 MW, podatke o planiranoj i realizovanoj potrošnji i prekidima u radu, kao i druge podatke od značaja za utvrđivanje pouzdanosti sistema;
  - 4) energetski subjekat koji vrši dodjelu kapaciteta, podatke o procijenjenim i ponuđenim prekozonskim prenosnim kapacitetima sa ostvarenim cijenama i prihodima po osnovu upravljanja zagušenjima;
  - 5) operator balansnog tržišta, podatke od značaja za obezbjeđenje balansne energije i cijene odstupanja.
- (2) Operator prenosnog sistema obezbjeđuje druge podatke od značaja za rad prenosnog sistema, koje ne dostave energetski subjekti i potrošači iz stava 1 ovog člana (u daljem tekstu: primarni vlasnici podataka), u skladu sa propisom iz člana 51 ovog zakona.
- (3) Primarni vlasnici podataka dužni su da operatoru prenosnog sistema dostavljaju potpune podatke na način i u formatu koji omogućava njihovu dalju obradu i blagovremeno prosljeđivanje ENTSO za električnu energiju.
- (4) Operator prenosnog sistema dužan je da, bez odlaganja, obradi i prosljedi podatke iz st. 1 i 2 ovog člana ENTSO za električnu energiju, radi objavljivanja i ima pravo da te podatke objavi na svojoj internet stranici.

- (5) Primarni vlasnik podataka može, uz prethodnu saglasnost operatora prenosnog sistema, podatke iz stava 1 ovog člana dostaviti ENTSO za električnu energiju i posredstvom provajdera podataka.
- (6) Operator prenosnog sistema prije davanja saglasnosti iz stava 5 ovog člana, procjenjuje da li provajder podataka ispunjava uslove za posredovanje sa podacima iz stava 3 ovog člana.

Odgovornost primarnih vlasnika podataka

Član 51

- (1) Odgovornost primarnih vlasnika podataka i operatora prenosnog sistema za tačnost podataka iz člana 49 ovog zakona ograničena je na slučajeve nemara i/ili namjerne greške.
- (2) Primarni vlasnik podataka i operator prenosnog sistema u slučaju iz stava 1 ovog člana ne odgovaraju korisniku zbog izgubljene dobiti ili druge eventualne štete.
- (3) Bliže podatke koje obezbjeđuje operator prenosnog sistema, način dostavljanja i objavljivanja podataka od značaja za tržište električne energije propisuje Ministarstvo.

VIII. USLOVI ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ZA PREKOGRANIČNU RAZMJENU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Uslovi za prekogranični prenos električne energije

Član 52

- (1) Prekogranični prenos električne energije može da obavlja operator prenosnog sistema koji je sertifikovan, ima uspostavljen sistem međunarodne saradnje i obezbjeđuje uslove za rad u elektroenergetskoj interkonekciji u skladu sa zakonom kojim se uređuje način obavljanja energetske djelatnosti.
- (2) Korisnik prenosnog sistema koji obavlja prekograničnu razmjenu električne energije dužan je da sistem za prekogranični prenos koristi pod uslovima koje utvrdi operator prenosnog sistema.

Potvrđivanje odluke o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije

Član 53

- (1) Ispunjenost uslova za sertifikaciju utvrđuje i odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije donosi Agencija na način utvrđen zakonom kojim se uređuje način obavljanja energetske djelatnosti.
- (2) Agencija bez odlaganja dostavlja Sekretarijatu privremenu odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije, radi dobijanja mišljenja.
- (3) Agencija je dužna da, u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom, uzme u obzir mišljenje Sekretarijata.
- (4) Ako Sekretarijat ne dostavi mišljenje u roku od dva mjeseca, smatra se da je saglasan.
- (5) U slučaju da je Sekretarijat zatražio mišljenje Regulatornog odbora o odluci Agencije, dvomjesečni period iz stava 4 se produžava za još dva mjeseca.
- (6) Agencija će u roku od dva mjeseca, od dana dostavljanja mišljenja, odnosno isteka roka za dostavljanje mišljenja Sekretarijata donijeti odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema.
- (7) Operator prenosnog sistema i energetske subjekti koji obavljaju djelatnost proizvodnje i/ili snabdijevanja električnom energijom dužni su da, na zahtjev Sekretarijata i/ili regulatornih organizacija država članica, bez odlaganja dostave sve tražene informacije koje su potrebne za davanje mišljenja iz stava 2 ovog člana.

- (8) Odluku o sertifikaciji sa mišljenjem Sekretarijata Agencija objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“.
- (9) Ako odluka o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije odstupa od mišljenja Sekretarijata, Agencija sa tom odlukom objavljuje i obrazloženje za odstupanje.

Učešće Agencije u sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije drugih država

Član 54

- (1) Agencija učestvuje u postupku davanja mišljenja na odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije druge države članice Zajednice.
- (2) Agencija može, u bilo kojoj fazi davanja mišljenja iz stava 1 ovog člana, da zatraži potrebne informacije od operatora prenosnog sistema i/ili energetskog subjekta koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja.
- (3) Agencija je dužna da čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija do kojih dođe u postupku iz stava 2 ovog člana.
- (4) Ako u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja odluke iz stava 1 ovog člana ne da mišljenje, Agencija ne može podnijeti prigovor na tu odluku.

IX. RAD DISTRIBUTIVNOG SISTEMA

Grupa za koordinaciju aktivnosti operatora distributivnih sistema

Član 55

- (1) Operator distributivnog sistema saraduje sa drugim regionalnim operatorima distributivnog sistema na nivou Ugovorne strane preko Grupe za koordinaciju aktivnosti operatora distributivnog sistema Zajednice osnovane u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima radi promovisanja jedinstvenog tržišta električne energije i promovisanja optimalnog upravljanja i koordinisanog rada sistema distribucije i prenosa.
- (2) Saradnja iz stava 1 ne isključuje pravo pridruživanja operatora distributivnog sistema subjektu EU ODS pojedinačno na osnovu zajedničkog dogovora.

Saradnja između operatora distributivnog sistema i operatora prenosnog sistema

Član 56

- (1) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema međusobno saraduju u planiranju i upravljanju svojim mrežama.
- (2) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema razmjenjuju sve potrebne informacije i podatke o radu proizvodnih jedinica i upravljanju potrošnjom, svakodnevnom radu svog sistema i dugoročnom planiranju investicija u mrežu, kako bi se obezbijedio isplativ, siguran i pouzdan razvoj i rad njihovih sistema.
- (3) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema međusobno saraduju radi postizanja koordinisanog pristupa resursima, kao što su distribuirana proizvodnja, skladištenje energije ili upravljanje potrošnjom.

X. NOVI INTERKONEKTORI

Novi interkonektori

Član 57

- (1) Interkonektori jednosmjerne struje čijoj izgradnji se pristupa, mogu se na zahtjev investitora interkonektora na određeno vrijeme izuzeti iz primjene člana 37 st. 2 i 3 ovog zakona (u daljem tekstu: izuzeće), kao i zakona kojima se uređuje obavljanje

energetskih djelatnosti i pristup trećih lica na osnovu objavljenih tarifa, razdvajanja vlasništva operatora prenosnog sistema i primjenljivosti akata Agencije o određivanju, odobravanju ili izmjeni naknade za priključak ili korišćenje sistema, pružanju pomoćnih usluga i dodjeli kapaciteta i upravljanju zagušenjima, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) investicijom se povećava konkurencija u snabdijevanju električnom energijom;
  - 2) nivo rizika je takav da se investicija neće realizovati bez odobrenja izuzeća;
  - 3) interkonektor je u svojini pravnog ili fizičkog lica koje je pravno odvojeno od operatora sistema na čije sisteme će se priključiti;
  - 4) da troškove korišćenja interkonektora plaćaju njegovi neposredni korisnici;
  - 5) da se od 1. jula 2007. godine kapital, odnosno investicija i operativni troškovi interkonektora ne nadoknađuju iz bilo koje komponente naknada za korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema povezanih interkonektorom;
  - 6) da se izuzećem ne narušava konkurencija i efikasno funkcionisanje tržišta ili efikasno funkcionisanje sistema na koji je interkonektor povezan.
- (2) Izuzeće iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i na interkonektore naizmjenične struje, ako su troškovi i rizik investicije znatno veći od troškova i rizika koji uobičajeno prate povezivanje sa susjednim prenosnim sistemima drugih država putem interkonektora naizmjenične struje.
- (3) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju rekonstrukcije postojećih interkonektora kojom se znatno povećava kapacitet.
- (4) Radi realizacije izgradnje interkonektora, koji imaju status projekta od značaja za Zajednicu, kao i povezane infrastrukture koja je potrebna za njihovo funkcionisanje, uspostavlja se javni interes u korist energetskih subjekata koji vrše gradnju u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija.
- (5) Javni interes iz stava 4 ovog člana se odnosi na nepokretnosti, na kojima će biti izgrađeni interkonektori i povezana infrastruktura koja je potrebna za njihovo nesmetano funkcionisanje.

Odobrovanje izuzeća za novi interkonektor

Član 58

- (1) U postupku odobravanja izuzeća iz člana 57 ovog zakona Agencija će:
- 1) utvrditi obim izuzeća kapaciteta (cjelokupni ili dio) interkonektora;
  - 2) utvrditi trajanje izuzeća i objektivne uslove za pristup interkonektoru pod jednakim uslovima;
  - 3) uzeti u obzir procjenu uticaja izgradnje planiranih kapaciteta u Crnoj Gori u odnosu na period realizacije projekta interkonektora;
  - 4) odobriti pravila za upravljanje i dodjelu raspoloživih kapaciteta koja pripremi investitor i kojima se ne narušava izvršavanje dugoročnih ugovora;
  - 5) razmotriti mišljenje operatora prenosnog sistema na pravila iz tačke 4 ovog stava;
  - 6) cijenity opšte okolnosti u državi u vezi sa novim interkonekcijama;
  - 7) uzeti u obzir mišljenje Regulatornog odbora, ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a, ako se dostavi u roku od dva mjeseca od prijema zahtjeva za izuzeće koje dostavi relevantni regulatorni organ.
- (2) Pravilima iz stava 1 tačka 4 ovog člana se utvrđuje:
- 1) obaveza da se ponude neiskorišćeni kapaciteti na tržištu;
  - 2) pravo korisnika infrastrukture da trguju svojim ugovorenim kapacitetima na sekundarnom tržištu.
- (3) Investitor je dužan da pravila iz stava 1 tačka 4 ovog člana dostavi operatoru prenosnog sistema radi davanja mišljenja.

- (4) O izuzeću iz člana 57 ovog zakona odlučuje Agencija nakon postizanja saglasnosti sa regulatornim organizacijama država na čije prenosne sisteme električne energije izgradnja interkonektora ima uticaja.
- (5) Sadržaj zahtjeva i dokumentaciju koja se dostavlja uz zahtjev za izuzeće propisuje Agencija.
- (6) Odluka iz stava 4 ovog člana sadrži:
  - 1) naziv i sjedište investitora;
  - 2) naziv i lokaciju interkonektora;
  - 3) naponski nivo i kapacitet interkonektora;
  - 4) obim izuzeća kapaciteta i vrijeme izuzeća;
  - 5) razloge za odobravanje izuzeća uključujući finansijske podatke koji opravdavaju potrebu izuzeća;
  - 6) izvršene analize uticaja na konkurenciju i efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta električne energije koji nastaje odobravanjem izuzeća;
  - 7) razloge za period i udio ukupnog kapaciteta odnosno infrastrukture za koju se odobrava izuzeće;
  - 8) rezultat konsultacija sa uključenim regulatornim organima;
  - 9) doprinos interkonektora diversifikaciji snabdijevanja.
- (7) Ako u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za izuzeće postigne saglasnost o izuzeću sa nadležnim regulatornim organima iz stava 4 ovog člana, Agencija odlučuje o izuzeću i o tome obavještava Regulatorni odbor ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica ACER.
- (8) Odluku iz stava 7 ovog člana Agencija objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“.

Saradnja sa nadležnim organima drugih država u postupku odobravanja izuzeća

Član 59

- (1) U slučaju da se u postupku konsultacija ne postigne saglasnost sa nadležnim regulatornim organima drugih ugovornih strana ili država članica u roku od šest mjeseci od dana podnošenja posljednjeg zahtjeva za izuzeće ili ako se tako dogovori sa tim organima, Agencija će Regulatornom odboru, ili, u mjeri u kojoj se to tiče države članice, ACER-u dostaviti zahtjev za donošenje odluke o izuzeću, u skladu članom 63 ovog zakona.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, Agencija i podnosilac zahtjeva za izuzeće dužni su da na zahtjev Regulatornog odbora i ACER-a u mjeri u kojoj se to tiče država članica, dostave svoje mišljenje, u roku utvrđenim zahtjevom.

Saradnja sa ACER-om u postupku odobravanja izuzeća

Član 60

- (1) Kopiju zahtjeva iz člana 57 stav 1 ovog zakona, Agencija po prijemu bez odlaganja dostavlja Sekretarijatu i Regulatornom odboru, a u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji i ACER-u.
- (2) Odluka Agencije, sa svim relevantnim informacijama vezanim za tu odluku dostavlja se bez odlaganja Sekretarijatu i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji.
- (3) Informacije iz stava 2 ovog člana se u zbirnom obliku mogu dostaviti Sekretarijatu, a u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropskoj komisiji, što omogućava Sekretarijatu ili Evropskoj komisiji da donese odluku.
- (4) Informacije iz stava 2 ovog člana posebno sadrže elemente odluke propisane članom 58 stav 6 tač. 5 do 8 ovog zakona.

- (5) Agencija može prihvatiti mišljenje Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije da izmijeni ili povuče odluku o odobravanju izuzeća, ako se takvo mišljenje dostavi u roku od 50 radnih dana, od dana prijema odluke iz stava 2 ovog člana.
- (6) Period iz stava 5 ovog člana se može produžiti za još 50 radnih dana kada Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija zatraži dodatne informacije.
- (7) Dodatni period počinje prvog narednog dana od dana prijema potpunih informacija.
- (8) Početni period iz stava 5 ovog člana se može produžiti uz saglasnost Sekretarijata, ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije i Agencije.
- (9) Agencija će, na zahtjev i u roku koji odredi Sekretarijat, ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija dostaviti dodatne informacije o izuzeću.
- (10) Ako Agencija tražene informacije iz stava 4 ovog člana ne dostavi u ostavljenom roku, zahtjev iz stava 1 ovog člana smatra se povučenim, osim ako je, prije isteka, ostavljeni rok produžen uz saglasnost Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije i nadležnih regulatornih organa ili regulatorni organi obavijeste Sekretarijat, ili u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropsku komisiju da smatraju da je obavješavanje završeno.
- (11) Agencija je dužna da u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom uvaži mišljenje Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropske komisije, koje preporučuje da se izmijeni ili povuče odluka o izuzeću, i odlučuje, u roku od mjesec dana po prijemu mišljenja, o zahtjevu za izuzeće i obavještava o tome Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropsku komisiju.
- (12) Ako se konačna odluka razlikuje od mišljenja Sekretarijata ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, mišljenja Evropske komisije, Agencija će, zajedno sa odlukom, obezbijediti i objaviti i obrazloženje.
- (13) Mišljenje o odobrenju izuzeća u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom prestaje da važi ako izgradnja interkonektora ne započne u roku od dvije godine, odnosno ako interkonektor nije pušten u upotrebu u roku od pet godina, od dana davanja mišljenja, osim ako Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija uvaži, na osnovu utemeljenog zahtjeva regulatornih organa, da je do kašnjenja došlo iz razloga koji su van kontrole investitora kojem je odobreno izuzeće.

Izmjena odluke o izuzeću

Član 61

- (1) Kada Agencija odluči da izmijeni odluku o izuzeću u skladu sa članom 60 stav 5 ovog zakona, o toj odluci i svim relevantnim informacijama u vezi sa tom odlukom bez odlaganja obavještava Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropsku komisiju.
- (2) Odredbe čl. 57 do 60 ovog zakona primjenjuju se na odluku o izmjeni odluke o izuzeću, uzimajući u obzir specifičnosti postojećeg izuzeća.
- (3) Sekretarijat ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, Evropska komisija može, na zahtjev ili na sopstvenu inicijativu, ponovo pokrenuti postupak u vezi sa zahtjevom za izuzeće u slučaju:
  - 1) kada je, uvažavajući legitimna očekivanja strana i ekonomsku ravnotežu - postignutu u prvobitnoj odluci o izuzeću, došlo do materijalne promjene bilo koje činjenice na kojima je odluka zasnovana;
  - 2) ako predmetni subjekti postupaju suprotno svojim obavezama vezano za izuzeće; ili

- 3) ako je odluka zasnovana na nepotpunim, netačnim ili obmanjujućim informacijama, koje su dostavile strane.

XI. REGIONALNA SARADNJA ZAINTERESOVANIH STRANA U SEKTORU ENERGETIKE

Saradnja zainteresovanih strana u energetsom sektoru na prekograničnim pitanjima

Član 62

- (1) Zainteresovane strane u energetsom sektoru saraduju sa zainteresovanim stranama ugovornih strana i država članica iz sektora energetike, radi postizanja efikasnog, integrisanog i funkcionalnog tržišta električne energije, a u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i ovim zakonom.
- (2) Operator prenosnog sistema i NEMO, zajedno sa operatorima prenosnog sistema i nominovanim operatorom tržišta električne energije iz ugovornih strana i država članica, organizuju upravljanje jedinstvenim dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištem i saraduju na nivou Zajednice, kako bi ostvarili najviši nivo efikasnosti i efektivnosti dan unaprijed i unutar dnevnog tržišta električne energije.
- (3) Ministarstvo i zainteresovane strane iz sektora energetike dužni su da, na zahtjev, dostave Sekretarijatu sve neophodne informacije radi izvršavanja obaveza u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima.

Zahtjevi, mišljenja, preporuke i odluke ACER-a

Član 63

- (1) Zainteresovane strane u energetsom sektoru su dužne da uvažavaju mišljenja i preporuke koje im je uputio ACER.
- (2) Zainteresovane strane u energetsom sektoru su dužne da se pridržavaju pojedinačnih odluka koje su im upućene i odluka koje su za njih obavezujuće koje je donio ili odobrio ACER.
- (3) Agencija će obezbijediti poštovanje pojedinačnih odluka ACER-a upućenih ili obavezujućih za zainteresovane strane u energetsom sektoru, koje nadgleda Agencija putem izdavanja obavezujućih uputstava.
- (4) Odluke ACER-a iz stava 2 ovog člana, mogu se odnositi na:
  - 1) odluke o zahtjevima za dostavljanje informacija od strane zainteresovanih strana iz stava 1 ovog člana;
  - 2) odluke o odobravanju odredbi, uslova ili metodologija TCM u vezi sa novim ili izmjenama i dopunama panevropskih ili regionalnih TCM-a, uključujući i slučajeve nepostojanja sporazuma između nadležnih nacionalnih regulatornih organa;
  - 3) prilagođavanja konfiguracije regiona za proračun kapaciteta;
  - 4) prilagođavanja konfiguracije regiona rada sistema;
  - 5) prilagođavanje konfiguracije regionalnih koordinacionih centara;
  - 6) neusklađenost od strane regionalnih koordinacionih centara;
  - 7) izuzeća novih interkonektora;
  - 8) derogacije iz člana 34 stav 23 ovog zakona u slučaju da se Agencija ili bilo koji nacionalni regulatorni organ u istom regionu proračuna kapaciteta, ne složi sa zahtjevom za odstupanje;
  - 9) metodologiju za izračunavanje vrijednosti neisporučene energije, troškove uvođenja novog proizvodnog objekta (proizvođača) odnosno standarda koji se odnosi na upravljanje potrošnjom i pouzdanost;

- 10) metodologiju i pretpostavke koje će se koristiti u postupku preispitivanja zone trgovanja;
  - 11) metodologiju korišćenja prihoda od zagušenja;
  - 12) metodologiju za evropsku procjenu adekvatnosti resursa;
  - 13) metodologiju izračunavanja maksimalnog ulaznog kapaciteta za prekogranično učešće u mehanizmu kapaciteta, u skladu sa članom 22 ovog zakona;
  - 14) metodologiju podjele prihoda u skladu sa članom 22 stav 9 ovog zakona;
  - 15) metodologiju za identifikaciju najprikladnijih scenarija regionalne elektroenergetske krize;
  - 16) druge odluke ili akte u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (5) Na zahtjev ACER-a, zainteresovane strane u energetsom sektoru će ACER-u pružiti informacije neophodne za obavljanje zadataka ACER-a:

Zahtjevi, mišljenja, preporuke i odluke Regulatornog odbora

Član 64

- (1) Zainteresovane strane u energetsom sektoru su dužne da uvažavaju mišljenja i preporuke koje im je uputio Regulatorni odbor.
  - (2) Zainteresovane strane u energetsom sektoru su dužne da se pridržavaju pojedinačnih odluka koje su im upućene i odluka koje su za njih obavezujuće i koje je donio Regulatorni odbor.
  - (3) Agencija će obezbijediti poštovanje pojedinačnih odluka Regulatornog odbora, upućenih ili obavezujućih za zainteresovane strane u energetsom sektoru, koje nadgleda Agencija putem izdavanja obavezujućih uputstava.
  - (4) Odluke Regulatornog odbora iz stava 2 ovog člana, mogu se odnositi na:
    - 1) zahtjeve za dostavljanje informacija od strane zainteresovanih strana iz stava 1 ovog člana;
    - 2) odluke o odobravanju TCM u vezi sa novim-izmjenama i dopunama regionalnih TCM, uključujući i slučajeve nepostizanja saglasnosti između nadležnih nacionalnih regulatornih organa;
    - 3) druge odluke u skladu sa ovim zakonom, u slučaju nepostizanja saglasnosti nadležnih državnih regulatornih organa;
    - 4) prilagođavanja konfiguracije regiona proračuna kapaciteta;
    - 5) prilagođavanja konfiguracije regiona rada sistema;
    - 6) prilagođavanja konfiguracije regionalnih koordinacionih centara;
    - 7) neusklađenost od strane regionalnih koordinacionih centara;
    - 8) izuzeća novih interkonektora;
    - 9) derogacija iz člana 34 stav 23 ovog zakona u slučaju da se Agencija ili bilo koji nacionalni regulatorni organ u istom regionu proračuna kapaciteta, protivi zahtjevu za derogaciju, u mjeri u kojoj se to tiče ugovornih strana;
  - 10) druge odluke ili akte u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (5) Na zahtjev Regulatornog odbora, zainteresovane strane u energetsom sektoru dužne su da Regulatornom odboru daju informacije neophodne za obavljanje poslova Regulatornog odbora u skladu sa ovim zakonom.

Pravo žalbe

Član 65

- (1) Fizičko ili pravno lice zainteresovanih strana u energetsom sektoru kome je ACER-ova odluka upućena ili koje se direktno ili pojedinačno tiče tog lica, ima pravo žalbe na odluku ACER-a.

- (2) Žalba sadrži izjavu o postojanju osnova za žalbu i podnosi se u pisanoj formi ACER-u, u roku od dva mjeseca od obavještenja o odluci ili u roku od dva mjeseca od dana kada je ACER objavio svoju odluku.
- (3) Tužba radi poništaja odluke ACER-a i tužbe za nepostupanje u rokovima mogu se pokrenuti pred Sudom pravde Evropske unije, tek nakon iscrpljivanja žalbenog postupka iz stava 1 ovog člana.

Opšti poslovi Agencije na integraciji regionalnog tržišta električne energije

Član 66

- (1) Agencija:
  - 1) obezbjeđuje usaglašenost postupanja operatora prenosnog sistema i operatora distributivnog sistema, kao i usklađenost svih elektroenergetskih subjekata i drugih učesnika na tržištu, uključujući i prekogranična pitanja, sa ovim zakonom, odlukama Regulatornog odbora i ACER-a;
  - 2) poštuje i sprovodi odluke Regulatornog odbora i ACER-a;
  - 3) odobrava regionalne TCM, zajedno sa drugim regionalnim regulatornim organima u skladu sa propisom iz člana 68 stav 1 tač. 1 do 5 ovog zakona.
  - 4) odobrava nacionalne TCM u skladu sa ovim zakonom;
  - 5) preduzima mjere zajedno sa Regulatornim odborom i ACER-om za usvajanje potrebnog TCM u skladu sa ovim zakonom, aktima donijetim u skladu sa članom 68 ovog zakona i ratifikovanim međunarodnim ugovorima, ako operator prenosnog sistema ili NEMO ne dostavi inicijalni ili izmijenjeni predlog za TCM u propisanim rokovima;
  - 6) godišnje izvještava o svojim aktivnostima i ispunjavanju svojih obaveza nadležne organime, Sekretarijat i Regulatorni odbor, uključujući preduzete korake i dobijene rezultate za svaki zadatak u primjeni ovog zakona;
  - 7) godišnje izvještava o prihodima od zagušenja i njihovom korišćenju u skladu sa članom 37 ovog zakona i o tome obavještava Regulatorni odbor;
  - 8) ako se sprovodi akcioni plan, odobrava doprinos operatora prenosnog sistema izvještaju o realizaciji akcionog plana u skladu sa članom 33 stav 4 ovog zakona, uključujući relevantne podatke prije dostavljanja procjene operatora prenosnog sistema Regulatornom odboru;
  - 9) obezbjeđuje usaglašenost centra za regionalnu saradnju sa obavezama iz ovog zakona, posebno u pogledu prekograničnih pitanja, i zajedno sa regulatornim organima ugovornih strana utvrđuje neusklađenosti centra za regionalnu saradnju sa njihovim obavezama, ako nacionalni regulatorni organi nijesu u mogućnosti da postignu sporazum u periodu od četiri mjeseca nakon početka konsultacija u cilju zajedničkog utvrđivanja neusklađenosti, predmet se upućuje Regulatornom odboru i/ili ACER-u;
  - 10) prati koordiniranje sistema i godišnje izvještava Regulatorni odbori i/ili ACER;
  - 11) obezbjeđuje usaglašenost postupanja energetskih subjekata sa aktima donijetim u skladu sa zakonom;
  - 12) ako je potrebno, zahtijeva preispitivanje konfiguracije zone trgovanja na osnovu preporuke Regulatornog odbora i/ili ACER-a u skladu sa članom 32 ovog zakona;
  - 13) prati poštovanje obaveza od strane subjekata koji obavljaju funkcije operatora tržišnog povezivanja – MCO (dalje u tekstu MCO);
  - 14) na zahtjev operatora prenosnog sistema ili na sopstvenu inicijativu vrši procjenu odluke o mehanizmima zaštite od prekozonskog rizika;
  - 15) pokreće preispitivanje dugoročnih prava prenosa na zahtjev Regulatornog odbora ili ACER-a ili na sopstvenu inicijativu;

- 16) obavještava operatora prenosnog sistema, Regulatorni odbor i Sekretarijat o odluci o odstupanju od akta donijetog u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona;
- 17) vodi registar svih odobrenih ili odbijenih odstupanja i derogacija i informiše o tome Regulatorni odbor svakih šest mjeseci;
- 18) po potrebi daje preporuke operatorima prenosnog sistema za promovisanje dobre prakse kod aktivnosti oporavka sistema.

Opšti zadaci operatora prenosnog sistema NEMO-a vezani za integraciju regionalnog tržišta električne energije

Član 67

- (1) Operator prenosnog sistema i NEMO:
  - 1) dostavljaju regionalne i nacionalne TCM Agenciji, svim drugim relevantnim nacionalnim regulatornim organima, Regulatornom odboru i/ili ACER-u na odobrenje u skladu sa zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona;
  - 2) saraduju i sa drugim operatorima prenosnog sistema i NEMO-ima i informišu nacionalne regulatorne organe, Regulatorni odbor i ACER o pripremi odredbi, uslova ili metodologija TCM;
  - 3) obezbjeđuju nacrt TCM-a u slučaju nesaglasnosti o prvobitnom ili izmijenjenom predlogu TCM-a;
  - 4) dostavljaju regionalni TCM Regulatornom odboru i/ili ACER-u u roku od jedne sedmice nakon što ga dostave nacionalnim regulatornim organima;
  - 5) mogu da podnesu nacionalni TCM Regulatornom odboru i/ili ACER-u u roku od jednog mjeseca, nakon što ga dostave nacionalnim regulatornim organima;
  - 6) su dužni da na zahtjev podnesu Regulatornom odboru i/ili ACER-u nacionalni TCM kada postoji prekogranični uticaj;
  - 7) dostavljaju izmijenjeni TCM u roku od dva mjeseca od zahtjeva nacionalnih regulatornih organa, Regulatornog odbora i/ili ACER-a;
  - 8) objavljuju usvojeni TCM nakon odobrenja nadležnih organa u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema regiona za proračun kapaciteta, dogovara statističke i pokazatelje kvaliteta za potrebe dvogodišnjeg izvještaja o proračunu kapaciteta.
- (3) Operator prenosnog sistema može, zajedno sa operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema, predložiti prilagođavanje konfiguracije Regionalnog koordinacionog centra.
- (4) Operator prenosnog sistema učestvuje u radu regiona za proračun kapaciteta sa svim svojim granicama prema susjednim sistemima.
- (5) Izmjena regiona za proračun kapaciteta, sprovodi se u slučaju da ACER donese odluku u skladu sa članom 63 stav 3 ovog zakona i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.
- (6) Operator prenosnog sistema, zajedno sa ostalim operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema, podnosi Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima predlog za uspostavljanje regionalnih koordinacionih centara.
- (7) Predlog iz stava 3 ovog člana uključuje regionalne koordinacione centre u Evropskoj uniji za granice zone trgovanja između država članica i ugovornih strana, osim ako zainteresovani susjedni operatori prenosnog sistema Evropske unije ne pristanu da Regionalni koordinacioni centar bude u jednoj od ugovornih strana.
- (8) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema svog regiona rada sistema, saraduje sa operatorima prenosnog sistema drugih regiona rada

sistema i konsultuje se posebno sa onim operatorima prenosnog sistema kod kojih se regioni rada sistema preklapaju sa regionima za proračun kapaciteta.

XII. PRAVILA ZA FUNKCIONISANJE PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE U INTERKONEKCIJI

Pravila za rad operatora prenosnog sistema u interkonekciji

Član 68

(1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi rad sistema u interkonekciji u skladu sa posebnim propisima, kojima se uređuje:

- 1) rad elektroprenosnog sistema;
- 2) priključenje na prenosni sistem objekata kupaca, proizvodnih jedinica i sistema za prenos jednosmjernje struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka;
- 3) rad sistema u havarijskom stanju i stanju oporavka.

(2) Korisnici prenosnog sistema električne energije dužni su da postupaju u skladu sa propisima iz stava 1 ovog člana.

(3) Propise iz stava 1 ovog člana u skladu sa potvrđenim međunarodnim sporazumima, pravilima, uputstvima za rad sistema u interkonekciji ENTSO za električnu energiju i nadležnih organa Zajednice donosi Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), na predlog Ministarstva.

Odredbe, uslovi i metodologije (TCM)

Član 69

- (1) Operator prenosnog sistema i NEMO primjenjuju Panevropske TCM i izmjene Panevropske TCM odobrene od strane ACER-a i objavljene na internet stranici Agencije, operatora prenosnog sistema i NEMO.
- (2) Operator prenosnog sistema i NEMO učestvuju, zajedno sa operatorima prenosnog sistema i/ili NEMO iz odgovarajućeg regiona, u izradi i predlaganju regionalnih TCM-a na odobrenje Agenciji.
- (3) Operator prenosnog sistema je dužan da izradi i predloži na odobrenje Agenciji ili drugom nadležnom organu, nacionalne TCM u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Agencija:
  - 1) obezbjeđuje da operator prenosnog sistema i NEMO primjenjuju panevropske TCM u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje obavljanje energetske djelatnosti;
  - 2) saraduje sa drugim nacionalnim regulatornim organima iz odgovarajućeg regiona na odobravanju regionalnih TCM-a i na podnošenju takvih TCM-a Regulatornom odboru ili ACER-u na odobrenje u slučaju nepostizanja sporazuma;
  - 3) osim ako ovim zakonom nije drugačije uređeno, odobrava nacionalne TCM koje dostavlja operator prenosnog sistema i/ili NEMO.

XIII. DODJELA KAPACITETA I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM

Smjernice za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjem

Član 70

(1) Dodjela prekozonskog kapaciteta i upravljanje zagušenjima na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima, uključujući uslove za izradu zajedničkih metodologija za određivanje vrijednosti raspoloživih kapaciteta između zona trgovanja i kriterijuma za procjenu efikasnosti kao i revizija postupka definisanja zona trgovanja, vrše se u skladu sa odredbama čl. 70-142 ovog zakona.

(2) Odredbe članova iz stava (1) ovog člana se primjenjuju na sve prenosne sisteme i interkonekcije u Crnoj Gori, osim na prenosne sisteme koji nisu povezani sa drugim prenosnim sistemima preko interkonektivnih vodova.

Ciljevi saradnje prilikom dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima

Član 71

Saradnja prilikom dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima vrši se u cilju:

- 1) podsticanja efektivne konkurentnosti u proizvodnji, trgovini i snabdijevanju električnom energijom;
- 2) obezbjeđivanja optimalnog korišćenja prenosne infrastrukture;
- 3) obezbjeđivanja operativne sigurnosti;
- 4) optimizacije proračuna i dodjele prekozonskog kapaciteta;
- 5) obezbjeđivanja i unapređenja transparentnosti i pouzdanosti informacija;
- 6) doprinosa efikasnijem dugoročnom radu i razvoju elektroprenosnog sistema i elektroenergetskog sektora u Crnoj Gori;
- 7) uvažavanja potrebe za pravičnim i uređenim tržištem električne energije i načinom formiranja cijena;
- 8) stvaranja ravnopravnih uslova za NEMO-e;
- 9) obezbjeđivanja nediskriminatornog pristupa prekozonskom kapacitetu.

Prava, obaveze i odgovornosti NEMO

Član 72

(1) NEMO je dužan da:

- 1) prima naloge od učesnika na tržištu;
- 2) uparuje i dodjeljuje naloge u skladu sa rezultatima jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja;
- 3) objavljuje cijene koje su rezultat trgovanja na jedinstvenom dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu;
- 4) vrši finansijska poravnanja;
- 5) vrši plaćanja na osnovu ugovora koji se odnose na trgovanja u skladu sa relevantnim sporazumima sa učesnicima i propisima.

(2) U vezi s jedinstvenim dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem, NEMO naročito vrši sljedeće poslove:

- 1) obavlja poslove operatora tržišnog povezivanja utvrđenih u skladu stavom 3 ovog člana u saradnji sa nominovanim operatorima tržišta električne energije drugih država;
- 2) zajednički utvrđuje zahtjeve za jedinstveno dan-unaprijed i unutar dnevno povezivanje, zahtjeva za funkcije operatora tržišnog povezivanja i algoritam za cjenovno povezivanje tržišta u pogledu svih pitanja povezanih s funkcionisanjem tržišta električne energije u skladu sa stavom 3 ovog člana i članom 103 ovog zakona.

- 3) određuje maksimalne i minimalne cijene u saradnji sa nominovanim operatorima tržišta električne energije i operatorima prenosnog sistema električne energije drugih država, koje će se primjenjivati u zonama trgovanja;
  - 4) obezbjeđuje anonimnost i dijeljenje primljenih informacija o nalogima neophodnih za izvršenje funkcija operatora tržišnog povezivanja u skladu sa stavom 3 ovog člana;
  - 5) ocjenjuje rezultate koji su dobijeni funkcijama operatora tržišnih povezivanja u skladu sa stavom 3 ovog člana, dodjeljivanje naloga na bazi tih rezultata, potvrđivanje rezultata kao konačnih ako se smatraju ispravnim i odgovornost za iste;
  - 6) pravovremeno izvještavanje učesnika na tržištu o rezultatima njihovih naloga za kupovinu i prodaju;
  - 7) djeluje kao centralna ugovorna strana za finansijsko poravnanje i plaćanje u razmjeni energije koja je rezultat jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja;
  - 8) zajednički uspostavlja rezervne postupke za rad nacionalnih ili regionalnih tržišta s relevantnim nominovanim operatorima tržišta i operatorima prenosnih sistema u slučaju da nema rezultata iz funkcija operatora tržišnih povezivanja, uzimajući u obzir alternativne postupke čije predloge izrađuje operator prenosnog sistema električne energije u saradnji sa operatorima prenosnog sistema drugih država, kako bi se obezbijedila efikasna, transparentna i nediskriminatorna dodjela kapaciteta;
  - 9) dostavlja zajedno sa ostalim nominovanim operatorima tržišta, procjene troškova, kao i informacije o troškovima jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja operatoru prenosnog sistema električne energije kada se troškovi za uspostavljanje, izmjenu i vođenje jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja pokrivaju doprinosom operatora prenosnog sistema električne energije;
- (3) Pored obaveza iz st. 1 i 2 ovog člana, NEMO vrši i sledeće funkcije operatora tržišnog povezivanja (MCO), zajedno sa nominovanim operatorima tržišta drugih država, i to:

- 1) razvoj i održavanje algoritama, sistema i postupaka za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta;
  - 2) obrada ulaznih podataka o kapacitetu između zona trgovanja i ograničenjima pri dodjeli, koje obezbjeđuju izvođači koordiniranog proračuna kapaciteta;
  - 3) upravljanje algoritmima za cjenovno povezivanje tržišta i uparivanje kontinuiranog trgovanja;
  - 4) potvrda i slanje rezultata jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja nominovanim operatorima tržišta električne energije i operatorima prenosnog sistema električne energije.
- (4) NEMO, zajedno sa NEMO-ima iz ugovornih strana i država članica, dostavlja svim regulatornim organima, Regulatornom odboru i ACER-u plan kojim se utvrđuje kako zajednički uspostaviti i izvesti funkcije operatora tržišnog povezivanja utvrđene u stavu 3 ovog člana.
- (5) Plan iz stava 4 ovog člana sadrži detaljan opis i predloženi rok za realizaciju, koji ne može biti duži od 12 mjeseci, kao i opis očekivanih uticaja realizacije plana na uspostavljanje i izvođenje funkcija operatora tržišnog povezivanja (MCO) iz stava 3 ovog člana.

Podnošenje zahtjeva za imenovanje NEMO

Član 73

- (1) Za potrebe imenovanja NEMO, podnosilac zahtjeva, Ministarstvu dostavlja zahtjev sa potrebnom dokumentacijom.

- (2) O ispunjavanju uslova za imenovanje NEMO, uz prethodno mišljenje Agencije, odlučuje Ministarstvo u roku od dva mjeseca od dana prijema zahtjeva.
- (3) Odluku o imenovanju NEMO, na predlog Ministarstva donosi Vlada.
- (4) Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana, propisuje Ministarstvo.

Odlučivanje o zahtjevu

Član 74

- (1) Odlukom iz člana 73 stav 3 ovog zakona, određuje se pružalac usluge dan-unaprijed i/ili unutar dnevnog trgovanja koji kumulativno ispunjava uslove propisane ovim zakonom.
- (2) U slučaju postojanja više predloga za određivanje pružaoca usluga iz stava 1 ovog člana, u skladu sa načelom transparentnosti i nediskriminacije, Vlada bira podnosioca zahtjeva koji na najsveobuhvatniji način ispunjava uslove iz člana 75 ovog zakona.
- (3) Na predlog Ministarstva, NEMO određuje Vlada na period od četiri godine.
- (4) Odluku o imenovanju i opozivu NEMO, Ministarstvo objavljuje na svojoj internet stranici i o tome obavještava Regulatorni odbor.

Uslovi za imenovanje NEMO

Član 75

- (1) Podnosilac zahtjeva iz člana 73 ovog zakona, može biti izabran za nominovanog operatora tržišta ako:
  - 1) ima zaključene ugovore ili zaključuje ugovore kojima se obezbjeđuju odgovarajući resursi za zajedničko, koordinisano i usklađeno sprovođenje jedinstvenog dan-unaprijed i/ili unutar dnevnog povezivanja, uključujući resurse neophodne za izvršenje funkcija NEMO, finansijske resurse, potrebne informacione tehnologije, tehničku infrastrukturu i radne postupke, ili ako obezbjeđuje dokaze kojima potvrđuje da će navedene resurse steći tokom razumnog pripremnog perioda prije preuzimanja svojih zadataka, prava, obaveza i odgovornosti utvrđenih ovim zakonom;
  - 2) je u mogućnosti da obezbijedi učesnicima na tržištu otvoren pristup informacijama u vezi sa nadležnostima NEMO i njegovim pravima, obavezama i odgovornostima, utvrđenih ovim zakonom;
  - 3) je troškovno efikasan u pogledu jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, te u okviru svog internog računovodstva vodi zasebno računovodstvo za funkcije operatora tržišnog povezivanja i druge aktivnosti radi sprečavanja unakrsnog subvencionisanja;
  - 4) je u odgovarajućoj mjeri poslovno odvojen od drugih učesnika na tržištu;
  - 5) ne koristi naknade za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu za finansiranje svojih dan-unaprijed ili unutar dnevnih aktivnosti u drugim zemljama;
  - 6) obezbjeđuje nediskriminatoran tretman učesnika na tržištu;
  - 7) ima uspostavljene odgovarajuće mehanizme za nadzor tržišta;
  - 8) ima zaključene odgovarajuće sporazume o transparentnosti i povjerljivosti sa učesnicima na tržištu i operatorom prenosnog sistema električne energije;
  - 9) može da obezbijedi pružanje usluga finansijskog poravnanja i plaćanja; i
  - 10) može da uspostavi potrebne komunikacione sisteme i postupke za koordinaciju s operatorom prenosnog sistema električne energije.

Gubitak statusa nominovanog operatora tržišta električne energije

Član 76

(1) Ako Ministarstvo utvrdi da operator tržišta koji je izabran za nominovanog operatora tržišta električne energije više ne ispunjava uslove iz člana 72 ovog zakona, Ministarstvo je dužno da, nominovanom operatoru tržišta, dostavi obavještenje o neispunjavanju utvrđenih uslova.

(2) Ako NEMO, u roku od šest mjeseci od dana prijema obavještenja iz stava 1 ovog člana, ne obezbijedi ispunjenost potrebnih uslova, Vlada na predlog Ministarstva, a uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije, donosi odluku o oduzimanju statusa nominovanog operatora tržišta električne energije.

Aktivnosti operatora prenosnih sistema koje se odnose na jedinstveno povezivanje dan unaprijed i unutarodnevno povezivanje

Član 77

OPS dužan je da, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, a u cilju povezivanja dan-unaprijed i unutarodnevnog tržišta električne energije, sprovodi sledeće aktivnosti:

- 1) utvrđuje uslove OPS-a za algoritam za cjenovno povezivanje tržišta i algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja u pogledu svih aspekata dodjele kapaciteta;
- 2) potvrđuje algoritme uparivanja u odnosu na zahtjeve iz tačke 1 ovog stava,
- 3) uspostavlja i vrši proračun kapaciteta u skladu sa čl. 82 do 97;
- 4) po potrebi, uspostavlja dodjelu prekozonskog kapaciteta i druge aranžmane;
- 5) vrši proračun prekozonskih kapaciteta i dostavlja rezultate proračuna i ograničenja prilikom dodjele u skladu sa članovima 111 i 122 ovog zakona;
- 6) provjerava rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed u pogledu potvrđenih prekozonskih kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele u skladu sa čl. 113 i 117 ovog zakona;
- 7) po potrebi, uspostavlja subjekte odgovorne za proračun planirane razmjene radi proračuna i objavljivanja planiranih razmjena na granicama između zona trgovanja u skladu sa čl. 109 i 114 ovog zakona;
- 8) uvažava rezultate jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutarodnevnog povezivanja proračunate u skladu sa čl. 105 i 117 ovog zakona;
- 9) uspostavlja i sprovodi odgovarajuće rezervne postupke za dodjelu kapaciteta u skladu sa članom 110 ovog zakona;
- 10) primjenjuje vrijeme otvaranja i zatvaranja unutarodnevnog tržišta između zona u skladu sa članom 112 ovog zakona;
- 11) dijeli prihode od zagušenja u skladu sa metodologijom izrađenom u skladu sa metodologijom iz člana 144 stav 1 tačka 5 ovog zakona.
- 12) po dogovoru, postupa kao agent za prenos neto pozicija u skladu sa članom 128 st. 5 i 6 ovog zakona.

Donošenje metodologija i akata

Član 78

- (1) OPS i NEMO su dužni da u cilju povezivanja dan-unaprijed i unutarodnevnog tržišta električne energije, primjenjuju, uz odobrenje Agencije i u saradnji sa OPS-ovima,

NEMO-ima i regulatornim tijelima ugovornih strana i država članica, metodologije i akta kojima se uređuju:

- 1) plan zajedničkog izvođenja funkcija operatora tržišnog povezivanja u skladu sa članom 72 stav 4 ovog zakona;
  - 2) regioni proračuna kapaciteta u skladu sa članom 83 stav 1 ovog zakona;
  - 3) metodologija za dostavljanje podataka o proizvodnji i opterećenju u skladu sa članom 84 stav 1 ovog zakona;
  - 4) metodologija za zajednički model mreže;
  - 5) predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta u skladu sa članom 88 stav 1 ovog zakona;
  - 6) rezervna metodologija u skladu sa članom 103 stav 3 ovog zakona;
  - 7) algoritam koji se koristi u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja tržišta, uzimajući u obzir zahtjeve OPS-a i NEMO-a za njegov razvoj u skladu sa članom 103 stav 1 ovog zakona;
  - 8) proizvodi koje NEMO-i mogu uzeti u obzir u postupku jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja u skladu sa članom 106 stav 1 i članom 118 stav 1 ovog zakona;
  - 9) maksimalne i minimalne cijene u skladu sa članom 107 i članom 119 ovog zakona;
  - 10) metodologija za određivanje cijena unutar dnevnog kapaciteta izrađena u skladu sa članom 120 stav 1 ovog zakona;
  - 11) vrijeme otvaranja i zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona u skladu sa članom 123 stav 1 ovog zakona;
  - 12) rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan-unaprijed u skladu sa članom 129 ovog zakona;
  - 13) metodologija za raspodjelu prihoda od zagušenja u skladu sa članom 133 stav 1 ovog zakona.
- (2) Predlozi sljedećih odredbi i uslova ili metodologija i sve njihove izmjene predmet su odobrenja svih regulatornih tijela predmetnog regiona:
- 1) zajednička metodologija za proračun kapaciteta u skladu sa članom 87 stav 2 ovog zakona;
  - 2) odluke o uvođenju i odlaganju proračuna zasnovanog na tokovima snaga u skladu sa članom 87 st. 2- 5 ovog zakona, kao i o izuzećima u skladu sa članom 87 stav 6 ovog zakona;
  - 3) metodologija za redispečing i trgovinu u suprotnom smjeru u skladu sa članom 102 stav 1 ovog zakona;
  - 4) zajedničke metodologije za proračun planiranih razmjena u skladu sa članom 109 stav 1 i članom 121 stav 1 ovog zakona;
  - 5) rezervni postupci u skladu sa članom 110 ovog zakona;
  - 6) dodatne regionalne aukcije u skladu sa članom 127 stav 1 ovog zakona;
  - 7) metodologija za raspodjelu troškova redispečinga ili trgovine u suprotnom smjeru u skladu sa članom 134 stav 1 ovog zakona .
- (3) Sljedeće odredbe i uslovi ili metodologije i sve njihove izmjene predmet su odobrenja svakog regulatornog tijela ili drugih nadležnih tijela ugovornih strana:
- 1) po potrebi, imenovanje i opoziv ili privremeno ukidanje imenovanja NEMO-a u skladu sa zakonom;

- 2) po potrebi, naknade ili metodologije koje se koriste za obračun naknada NEMO-a u vezi sa trgovanjem na tržištima dan-unaprijed i unutardnevnim tržištima u skladu sa odredbama ovog zakona;
- 3) predlozi pojedinačnih OPS-ova za preispitivanje konfiguracije zone trgovanja u skladu sa članom 99 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
- 4) po potrebi, predlog dodjele prekozonskih kapaciteta u skladu sa ovim zakonom;
- 5) troškovi dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima u skladu sa čl. 135-139;
- 6) po potrebi, raspodjela regionalnih troškova jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog povezivanja u skladu sa članom 140 stav 4 ovog zakona.
- (4) Osim u slučajevima iz člana 109 stav 1, člana 110, člana 121 stav 1, člana 127 i člana 134 stav 1 ovog zakona, ako OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država koji odlučuju o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana, nijesu u mogućnosti da postignu dogovor i ako region čini više od pet ugovornih strana i/ili država članica, oni donose odluke kvalifikovanom većinom.
- (5) Kvalifikovana većina iz stava 4 ovog člana se postiže u okviru grupe glasanja OPS-ova i NEMO-a.
- (6) Kvalifikovanu većinu iz stava 4 ovog člana koja je potrebna za donošenje predloga odredbi, uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana čini sljedeća većina:
  - 1) OPS-ova koji predstavljaju najmanje 72% ugovornih strana i/ili država članica; i
  - 2) OPS-ova koji predstavljaju ugovorne strane i/ili države članice koje čine najmanje 65% stanovništva predmetnog regiona.
- (7) Manjinu koja sprečava donošenje odluka o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana čini najmanje minimalan broj OPS-ova koji predstavljaju više od 35% stanovništva ugovornih strana i/ili država članica, kao i OPS-ovi koji predstavljaju najmanje još jednu ugovornu stranu i/ili državu članicu, u suprotnom smatraće se da je postignuta kvalifikovana većina iz stava 4 ovog člana.
- (8) OPS odlučuje konsenzusom u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana, u odnosu na regione koje čine pet ugovornih strana i/ili država članica ili manje.
- (9) Za odluke OPS-a o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana, dodjeljuje se jedan glas po ugovornoj strani ili državi članici, a ako postoji više OPS-ova na teritoriji ugovorne strane ili države članice, država članica raspoređuje glasačka prava među OPS-ovima.
- (10) NEMO odlučuje konsenzusom u saradnji sa NEMO-ima drugih država o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana.
- (11) Ukoliko ne dostave inicijalni ili izmijenjeni predlog odredbi i uslova ili metodologija nadležnim regulatornim tijelima ili ACER-u, u skladu sa st. 2, 3 ili 19, 20 i 21 ovog člana, u rokovima utvrđenim ovim zakonom, OPS i NEMO u saradnji sa OPS-ovima i NEMO-ima drugih država će dostaviti nacрте predloga odredbi i uslova ili metodologije nadležnim regulatornim tijelima, Regulatornom odboru i ACER-u, uz obrazloženje za nepostizanje sporazuma.
- (12) Predlozi odredbi i uslova ili metodologija sadrže predložene rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ciljeve ovog zakona.
- (13) Predlozi odredbi i uslova ili metodologija koji su predmet odobrenja više regulatornih tijela u skladu sa stavom 2 ovog člana dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od sedam dana nakon njihovog dostavljanja regulatornim tijelima.

- (14) Predlozi odredbi i uslova ili metodologija koji su predmet odobrenja jednog regulatornog tijela u skladu sa stavom 3 ovog člana dostavljaju se Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od mjesec dana nakon njihovog dostavljanja po odobrenju regulatornog tijela, dok se isti dostavljaju na zahtjev Regulatornog odbora ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, ako se smatra da predlog ima prekogranični uticaj.
- (15) Na zahtjev Agencije, Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER, daju mišljenje o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u roku od tri mjeseca.
- (16) Ako je za odobrenje odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 2 ovog člana ili njihovih izmjena i dopuna u skladu sa st. 19, 20 i 21 ovog člana potrebna odluka više regulatornih tijela, Agencija obavlja konsultacije, blisko saradjuje i usaglašeno djeluje sa regulatornim tijelima drugih država u cilju postizanja dogovora.
- (17) Po potrebi, Agencija u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država uzima u obzir mišljenje Regulatornog odbora i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a.
- (18) Ako regulatorna tijela ne postignu dogovor u roku iz st. 19, 20 i 21 ovog člana, ili na njihov zajednički zahtjev ili na zahtjev Regulatornog odbora ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a, Regulatorni odbor ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER, donose odluku o dostavljenim predlozima odredbi i uslova ili metodologija u roku od šest mjeseci.
- (19) Ako Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER ili sva nadležna regulatorna tijela zajedno, ili nadležna regulatorna tijela, zahtijevaju izmjene kako bi odobrili odredbe i uslove ili metodologije dostavljene u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana, OPS ili NEMO u saradnji sa OPS-ovima ili NEMO-ima drugih država dostavlja predlog izmijenjenih odredbi i uslova ili metodologija na odobrenje u roku od dva mjeseca nakon zahtjeva upućenog od strane Regulatornog odbora i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a ili nadležnih regulatornih tijela ili nadležnog regulatornog tijela.
- (20) Ako Agencija ne postigne dogovor u roku od dva mjeseca u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država o odredbama i uslovima ili metodologijama u skladu sa stavom 2 ovog člana, može podnijeti zajednički zahtjev Regulatornom odboru ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u za donošenje odluke o izmijenjenim odredbama i uslovima ili metodologijama.
- (21) Ako OPS ili NEMO u saradnji sa OPS-ovima i NEMO-ima drugih država ne dostavi predlog izmijenjenih odredbi i uslova ili metodologija, primjenjuje se postupak iz stava 11 ovog člana.
- (22) OPS ili NEMO u saradnji sa OPS-ovima i NEMO-ima drugih država, može dostaviti predlog izmjena odredbi, uslova ili metodologija regulatornim tijelima i Regulatornom odboru ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u.
- (23) Predlozi izmjena odredbi i uslova ili metodologija stavljaju se na javnu raspravu u skladu sa članom 80 ovog zakona, a odobravaju u skladu sa ovim članom.
- (24) OPS je dužan da objavi na internet stranici utvrđene ili odobrene odredbe i uslove ili metodologije od strane Regulatornog odbora ili ACER-a, osim ako navedeni akti sadrže povjerljive informacije.

Svakodnevno upravljanje jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem

Član 79

(1) OPS i NEMO, zajedno sa OPS-ovima i NEMO-ima drugih država, organizuju svakodnevno upravljanje jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem tržišta električne energije.

(2) U cilju realizacije aktivnosti iz stava 1 ovog člana, OPS i NEMO održavaju redovne sastanke sa OPS-ovima i NEMO-ima drugih država.

Javna rasprava o TCM-ovima za upravljanje zagušenjima

Član 80

(1) Metodologije i akta iz člana 78 ovog zakona OPS i NEMO donose nakon sprovedene javne rasprave koja traje najmanje 30 dana.

(2) OPS i NEMO su dužni da sprovedu javnu raspravu sa zainteresovanim stranama i objave izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi.

Obaveza čuvanja poslovne tajne

Član 81

Sve informacije označene kao povjerljive, a dobijene, razmijenjene ili prenešene u skladu sa ovim zakonom predstavljaju poslovnu tajnu.

Vremenski periodi proračuna kapaciteta

Član 82

(1) OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, vrši proračun prekozonskog kapaciteta najmanje za sljedeće vremenske periode:

- 1) dan unaprijed za tržište dan-unaprijed;
- 2) unutar dana za unutar dnevno tržište.

(2) Za vremenski period tržišta dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, vrši se proračun pojedinačnih vrijednosti za prekozonski kapacitet za svaku vremensku jedinicu tržišta dan-unaprijed, odnosno za svaku preostalu vremensku jedinicu unutar dnevnog tržišta.

(3) Za period tržišta dan-unaprijed proračun kapaciteta zasniva se na najnovijim dostupnim informacijama, čije ažuriranje ne počinje prije 15:00 h dva dana prije dana isporuke.

(4) OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država regiona proračuna kapaciteta, u skladu sa članom 83 stav 1 ovog zakona, obezbjeđuje da se prekozonski kapacitet ponovo proračuna u periodu unutar dnevnog tržišta na osnovu najnovijih dostupnih informacija, uzimajući u obzir efikasnost i sigurnost sistema.

Regioni proračuna kapaciteta

Član 83

(1) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima ugovornih strana i država članica, učestvuje u izradi predloga regiona za proračun kapaciteta.

(2) Predlog iz stava 1 ovog člana sadrži sve granice zone trgovanja u nadležnosti OPS-a sa zonama trgovanja u nadležnosti susjednih OPS-ova.

- (3) Prilikom određivanja regiona proračuna kapaciteta moraju biti ispunjeni sljedeći zahtjevi:
- 1) uzimaju se u obzir regioni proračuna kapaciteta definisani u skladu sa stavom 1 ovog člana;
  - 2) svaka granica zone trgovanja ili, po potrebi, dvije zasebne granice zone trgovanja, preko kojih postoji interkonekcija između dvije zone trgovanja, dodjeljuju se jednom regionu proračuna kapaciteta;
  - 3) operatori prenosnih sistema koji imaju granice zone trgovanja dodijeljene regionu za proračun kapaciteta moraju biti uključeni u taj region.
- (4) Regioni proračuna kapaciteta, definisani stavom 1 ovog člana, u kojima se primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga spajaju se u jedan region proračuna kapaciteta ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- 1) ako su prenosni sistemi regiona proračuna kapaciteta direktno međusobno povezani;
  - 2) ako učestvuju na istom području jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog povezivanja;
  - 3) ako je spajanje regiona proračuna kapaciteta efikasnije od odvojenih regiona.
- (5) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država regiona proračuna kapaciteta, na zahtjev regulatornih tijela nadležnih za regione proračuna kapaciteta, izrađuje zajedničku analizu troškova i koristi u cilju procjene efikasnosti spajanja.

Metodologija za dostavljanje informacija o proizvodnji i opterećenju

Član 84

- (1) OPS električne energije je dužan da primjenjuje metodologiju za dostavljanje informacija o proizvodnji i opterećenju iz člana 78 stav 1 tačka 3.
- (2) Metodologijom iz stava 1 ovog člana propisuje se koji proizvođači i kupci, i u kojim rokovima, dostavljaju OPS-u informacije za potrebe proračuna kapaciteta i u kojim rokovima.
- (3) OPS, u skladu sa metodologijom iz stava 1 ovog člana, koristi i razmjenjuje sa drugim OPS-ovima najmanje sljedeće informacije:
  1. informacije o tehničkim karakteristikama proizvođača i kupaca iz stava 2 ovog člana;
  2. informacije o raspoloživosti proizvodnih jedinica i opterećenja;
  3. informacije o voznim redovima proizvodnih jedinica;
  4. odgovarajuće dostupne informacije o planu angažovanja proizvodnih jedinica.
- (4) Informacije iz stava 3 ovog člana koriste se isključivo u svrhu proračuna kapaciteta.
- (5) U roku od osam mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona, ENTSO za električnu energiju objavljuje:
  - 1) spisak subjekata koji dostavljaju informacije operatorima prenosnih sistema;
  - 2) spisak informacija iz stava 3 ovog člana koje se dostavljaju;
  - 3) rokove za dostavljanje informacija.

Scenariji

Član 85

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, primjenjuje zajedničke scenarije za svaki vremenski period proračuna kapaciteta iz člana 82 stav 1 tačke 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Scenariji iz stava 1 ovog člana opisuju pojedinačne planirane situacije vezane za proizvodnju, opterećenje i topologiju mreže koje imaju uticaja na zajednički model mreže.
- (3) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država primjenjuje zajednička pravila za utvrđivanje neto pozicije u svakoj zoni trgovanja i tokova za svaki dalekovod jednosmjerne struje. Ta zajednička pravila su utemeljena na najboljem predviđanju neto pozicije za svaku zonu trgovanja i na najboljem predviđanju tokova snage na svakom vodu jednosmjerne struje za svaki scenario i obuhvataju ukupnu ravnotežu između opterećenja i proizvodnje za prenosni sistem sporazumnih strana i članica. Pri definisanju scenarija ne smije postojati neopravdana diskriminacija između unutrašnjih razmjena i razmjena između zona trgovanja.

Pojedinačni model mreže

Član 86

- (1) Za svaku zonu trgovanja i svaki scenario:
  - 1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u zoni trgovanja priprema jedan pojedinačni model mreže u skladu sa članom 8 stav 3 ovog zakona, ili
  - 2) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u zoni trgovanja priprema pojedinačni model mreže za svoju kontrolnu oblast, uključujući interkonekcije, pod uslovom da je zbir neto pozicija u kontrolnim oblastima, uključujući interkonekcije koje obuhvataju zonu trgovanja u skladu sa članom 85 stav 3 ovog zakona.
- (2) Svaki pojedinačni model mreže predstavlja najbolju moguću prognozu stanja prenosnog sistema za svaki scenario koji je OPS ili OPS-ovi drugih država, pripremio u trenutku izrade pojedinačnog modela mreže.
- (3) Pojedinačnim modelima mreže obuhvaćeni su svi elementi mreže prenosnog sistema koji se koriste za analizu regionalne sigurnosti rada sistema za određeni vremenski period.
- (4) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, dužan je da u najvećoj mogućoj mjeri usklađuje način izrade pojedinačnih modela mreže.
- (5) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, dužan je da navede sve potrebne podatke u pojedinačnom modelu mreže, kako bi omogućio analize tokova aktivne i reaktivne snage i napona u stacionarnom stanju.
- (6) OPS, po potrebi, razmjenjuje podatke sa OPS-ovima drugih država radi analize stabilnosti napona i dinamičke stabilnosti.

Uvođenje metodologije za proračun kapaciteta zasnovane na tokovima snaga

Član 87

- (1) Za vremenske periode tržišta dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta pristup koji se koristi u zajedničkim metodologijama za proračun kapaciteta zasnovan je na tokovima snaga, osim ako je ispunjen zahtjev iz stava 7 ovog člana.
- (2) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta utvrđuje predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za odgovarajući region, u roku od šest mjeseci od uspostavljanja regiona proračuna kapaciteta u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Predlog iz stava 2 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona i isti mora biti usklađen sa metodologijom za proračun kapaciteta koja se primjenjuje u susjednim regionima proračuna kapaciteta.
- (4) U roku od šest mjeseci od povezivanja u jedinstveno tržište dan-unaprijed, svih ugovornih strana Energetske zajednice jugoistočne Evrope, OPS u saradnji sa OPS-ovima ugovornih strana i OPS-ovima iz najmanje Hrvatske, Rumunije, Bugarske, Mađarske i Grčke, dostavlja predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta primjenom pristupa zasnovanog na tokovima snaga za vremenske periode tržišta dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta.
- (5) Rok za početak primjene metodologije iz stava 2 ovog člana ne može biti duži od dvije godine nakon povezivanja svih ugovornih strana Energetske zajednice iz jugoistočne Evrope u jedinstveno dan-unaprijed tržište.
- (6) Ako OPS može dokazati da primjena zajedničke metodologije zasnovane na tokovima snaga nije efikasnija u poređenju sa pristupom zasnovanim na NTC metodi i uz pretpostavku jednakog nivoa operativne sigurnosti, OPS u koordinaciji sa OPS-ovima drugih država može zahtijevati odlaganje roka za primjenu iz stava 5 ovog člana, od strane Agencije.
- (7) U cilju prilagođavanja učesnika na tržištu, promjeni u pristupu proračuna kapaciteta, OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, provjerava novi pristup uporedo sa postojećim i uključuje učesnike na tržištu najmanje šest mjeseci prije izrade predloga za izmjenu pristupa proračuna kapaciteta.
- (8) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, u slučaju da primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga, uspostavlja i stavlja na raspolaganje alat koji učesnicima na tržištu omogućava da ocijene interakciju između prekozonskih kapaciteta i prekozonskih razmjena između zona trgovanja.

Metodologija za proračun kapaciteta

Član 88

- (1) Predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za region proračuna kapaciteta iz člana 87 stav 2 ovog zakona za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, sadrži najmanje sljedeće:
  - 1) metodologiju za proračun ulaznih podataka za proračun kapaciteta, koja sadrži sljedeće parametre:
    - metodologiju za određivanje granice pouzdanosti u skladu sa članom 89 ovog zakona;

- metodologiju za određivanje granica sigurnosti sistema, nepredviđenih događaja značajnih za proračun kapaciteta i ograničenja pri dodjeli koji se mogu primjenjivati u skladu sa članom 90 ovog zakona;
  - metodologiju za određivanje metoda promjene proizvodnje u skladu sa članom 91 ovog zakona;
  - metodologiju za određivanje korektivnih mjera koje je potrebno uzeti u obzir pri proračunu kapaciteta u skladu sa članom 92 ovog zakona;
- 2) detaljan opis pristupa proračuna kapaciteta koji obuhvata:
- matematički opis primijenjenog pristupa proračuna kapaciteta sa različitim ulaznim podacima za proračun kapaciteta;
  - pravila koja na transparentan način, obezbjeđuju primjenu pristupa proračuna kapaciteta u cilju sprječavanja diskriminacije između internih i prekozonskih razmjena;
  - ako je potrebno, pravila za uključivanje prethodno dodijeljenog prekozonskog kapaciteta;
  - pravila prilagođavanja tokova snaga na kritičnim elementima mreže ili prekozonskog kapaciteta zbog korektivnih mjera u skladu sa članom 92 ovog zakona;
  - za pristup zasnovan na tokovima snaga, matematički opis proračuna koeficijenata raspodjele tokova snaga i proračuna raspoloživih granica na kritičnim elementima mreže;
  - za pristup zasnovan na usaglašenoj NTC metodi, pravila za proračun prekozonskog kapaciteta, uključujući pravila za efikasnu raspodjelu tokova snaga kritičnih elemenata mreže između različitih granica zone trgovanja;
  - kada na tokove snaga na kritičnim elementima mreže utiču razmjene snage između zona trgovanja u različitim regionima proračuna kapaciteta, pravila za raspodjelu sposobnosti prenosa toka snage kritičnih elemenata mreže između različitih regiona proračuna kapaciteta, kako bi mreža mogla prihvatiti te tokove;
- 3) metodologiju za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 93 ovog zakona.
- (2) Za unutarnevni vremenski period proračuna kapaciteta, metodologija za proračun kapaciteta sadrži broj ponavljanja proračuna kapaciteta u skladu sa članom 82 stav 4 ovog zakona, uz navođenje razloga za odabrani broj ponavljanja.
- (3) Metodologija za proračun kapaciteta sadrži rezervni postupak za slučaj da inicijalni proračun kapaciteta ne dovodi do očekivanih rezultata.
- (4) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta u najvećoj mogućoj mjeri koristi usaglašene ulazne podatke za proračun kapaciteta.

Metodologija za određivanje granice pouzdanosti

Član 89

- (1) Metodologija za određivanje granice pouzdanosti predviđa dvije faze, i to:
- 1) OPS vrši procjenu raspodjele vjerovatnoće odstupanja između očekivanih tokova snaga prilikom proračuna kapaciteta i ostvarenih tokova snaga u realnom vremenu.

2) OPS izračunava granicu pouzdanosti izvođenjem vrijednosti iz raspodjele vjerovatnoće.

- (2) Metodologijom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se pravila za proračun raspodjele vjerovatnoće odstupanja između očekivanih tokova snaga prilikom proračuna kapaciteta i ostvarenih tokova snaga u realnom vremenu i određuje koje nesigurnosti je potrebno uzeti u obzir prilikom proračuna.
- (3) Prilikom određivanja nesigurnosti iz stava 2 ovog člana, naročito se uzimaju u obzir:
  - 1) neplanirana odstupanja fizičkih tokova električne energije unutar tržišne vremenske jedinice, koja su nastala zbog prilagođavanja tokova električne energije unutar i između kontrolnih oblasti, radi održavanja stabilne frekvencije;
  - 2) nesigurnosti koje bi mogle uticati na proračun kapaciteta i koje bi se mogle pojaviti između vremenskog perioda proračuna kapaciteta i realnog vremena, za tržišnu vremensku jedinicu za koju se radi proračun.
- (4) Metodologijom iz stava 1 ovog člana, OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država utvrđuje usaglašena pravila za dobijanje granice pouzdanosti iz raspodjele vjerovatnoće.
- (5) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država određuje granicu pouzdanosti uzimajući u obzir granice operativne sigurnosti i nesigurnosti između vremenskog perioda proračuna kapaciteta i realnog vremena, kao i korektivne mjere raspoložive nakon proračuna kapaciteta.
- (6) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država određuje za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, granicu pouzdanosti:
  - 1) za kritične elemente mreže ako se primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga,
  - 2) za prekozonski kapacitet ako se primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi.

Metodologija za određivanje granica operativne sigurnosti, nepredviđenih događaja i ograničenja prilikom dodjele

Član 90

- (1) OPS je dužan da uzme u obzir granice operativne sigurnosti i nepredviđene događaje koji se koriste u analizi sigurnosti rada sistema.
- (2) Ako granice operativne sigurnosti i nepredviđeni događaji koji se koriste u proračunu kapaciteta nisu isti kao u analizi sigurnosti rada sistema, OPS u predlogu zajedničke metodologije za proračun kapaciteta, opisuje metode i kriterijume koje je koristio prilikom određivanja granica operativne sigurnosti i nepredviđenih događaja korišćenih u proračunu kapaciteta.
- (3) U slučaju da OPS primjenjuje ograničenja prilikom dodjele prekozonskog kapaciteta, ista se određuju isključivo uz upotrebu:
  - 1) ograničenja koja su potrebna za održavanje prenosnog sistema u granicama operativne sigurnosti i koja se ne mogu efikasno pretvoriti u maksimalne tokove na kritičnim elementima mreže, ili

- 2) ograničenja planirana za povećanje ekonomskog viška kod jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed ili unutar dnevnog povezivanja.

Metodologija promjene proizvodnje

Član 91

- (1) Predlog metodologije za promjene proizvodnje izrađuje se za svaku zonu trgovanja i scenario u skladu sa članom 85 ovog zakona.
- (2) Postupci promjene proizvodnje predstavljaju najbolje predviđanje odnosa promjene neto pozicije zone trgovanja prema određenoj promjeni proizvodnje ili opterećenja u zajedničkom modelu mreže, uzimajući u obzir informacije iz metodologije za dostavljanje podataka o proizvodnji i opterećenju.

Metodologija za korektivne mjere prilikom proračuna kapaciteta

Član 92

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, u regionu proračuna kapaciteta utvrđuje raspoložive korektivne mjere koje je potrebno uzeti u obzir pri proračunu kapaciteta radi postizanja ciljeva iz člana 71 ovog zakona.
- (2) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta usaglašava primjenu remedijalnih mjera koje je potrebno uzeti u obzir prilikom proračuna kapaciteta i njihovu primjenu u radu u realnom vremenu.
- (3) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država obezbjeđuje da se remedijalne mjere iz stava 1 ovog člana, uzimaju u obzir prilikom proračuna kapaciteta pod uslovom da su raspoložive korektivne mjere koje su preostale nakon proračuna, zajedno sa granicom pouzdanosti iz člana 92 ovog zakona, dovoljne da obezbijede operativnu sigurnost.
- (4) OPS uzima u obzir korektivne mjere bez troškova u proračunu kapaciteta.
- (5) OPS obezbjeđuje da su korektivne mjere, koje je potrebno uzeti u obzir prilikom proračuna kapaciteta, iste za svaki vremenski period proračuna kapaciteta, uzimajući u obzir njihovu tehničku raspoloživost.

Metodologija potvrđivanja prekozonskog kapaciteta

Član 93

- (1) OPS potvrđuje i ima pravo da vrši korekciju prekozonskog kapaciteta relevantnog za granice zone trgovanja OPS-a ili kritične elemente mreže, koji dostavljaju koordinatori proračuna kapaciteta, u skladu sa čl. 94-98 ovog zakona.
- (2) Ako se primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi, OPS-ovi u regionu proračuna kapaciteta, metodologijom za proračun kapaciteta iz člana 88 ovog zakona, utvrđuju pravilo za raspodjelu korekcija prekozonskog kapaciteta između različitih granica zone trgovanja.
- (3) Tokom potvrđivanja prekozonskog kapaciteta iz stava 1 ovog člana, OPS može smanjiti prekozonski kapacitet radi operativne sigurnosti.

- (4) Koordinator proračuna kapaciteta saraduje sa susjednim subjektima odgovornim za koordinisani proračun kapaciteta prilikom proračuna i potvrđivanja kapaciteta.
- (5) Koordinator proračuna kapaciteta, u saradnji sa koordinatorima proračuna kapaciteta drugih regiona, je dužan da obavještava, svaka tri mjeseca, regulatorna tijela regiona proračuna kapaciteta o svakom smanjenju prekozonskog kapaciteta u skladu sa stavom 3 ovog člana sa informacijom o mjestu i iznosu smanjenja uz obrazloženje smanjenja.
- (6) Agencija, u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država u regionu proračuna kapaciteta odlučuje o objavljivanju cijelog ili dijela obavještenja iz stava 5 ovog člana.

Postupak proračuna kapaciteta

Član 94

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, u roku od šest mjeseci od uspostavljanja regiona proračuna kapaciteta iz člana 83 stav 1 ovog zakona, određuje koordinate proračuna kapaciteta i utvrđuje pravila za njihov rad.
- (2) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da preispita kvalitet podataka dostavljenih u proračunu kapaciteta svake druge godine u okviru dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta pripremljenog u skladu sa članom 98 ovog zakona.
- (3) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država na osnovu poslednjih dostupnih informacija, najmanje jednom godišnje preispituje i ažurira:
  - 1) granice operativne sigurnosti, nepredviđene događaje i ograničenja prilikom dodjele koji se koriste za proračun kapaciteta;
  - 2) raspodjelu vjerovatnoće odstupanja između očekivanih tokova snaga prilikom proračuna kapaciteta i ostvarenih tokova snaga u realnom vremenu, koji se koriste za proračun granica pouzdanosti;
  - 3) korektivne mjere koje su uzete u obzir u proračunu kapaciteta;
  - 4) primjenu metodologija za određivanje načina promjene proizvodnje, kritičnih elemenata mreže i nepredviđenih događaja iz čl. 89-91 ovog zakona.

Spajanje u zajednički model mreže

Član 95

- (1) Proizvođači i kupci, su dužni da za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa članom 82 stav 1 i članom 84 ovog zakona, dostavljaju podatke o proizvodnji i opterećenju, OPS-u u predviđenim rokovima.
- (2) Proizvođači i kupci iz stava 1 ovog člana, dostavljaju podatke iz člana 84 stav 3 ovog zakona, koji sadrže najpouzdanije procjene.
- (3) OPS je dužan da izradi pojedinačni model mreže za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa članom 86 ovog zakona, u cilju spajanja pojedinačnih modela mreže u zajednički model mreže.
- (4) OPS je dužan da dostavi OPS-u, nadležnom za spajanje pojedinačnih modela mreže u zajednički model mreže, najpouzdanije procjene za svaki pojedinačni model mreže.

- (5) Zajednički model mreže iz stava 3 ovog člana izrađuje se za svaki vremenski period proračuna kapaciteta u skladu sa metodologijom iz člana 78 stav 1 tačka 4 ovog zakona.

Proračun prekozonskog kapaciteta u regionu proračuna kapaciteta

Član 96

- (1) OPS, je dužan da, dostavlja koordinatoru proračuna kapaciteta i drugim OPS-ovima u regionu proračuna kapaciteta, za svaki vremenski period proračuna kapaciteta sljedeće informacije:
- 1) granice operativne sigurnosti,
  - 2) metode promjene proizvodnje,
  - 3) korektivne mjere,
  - 4) granice pouzdanosti,
  - 5) ograničenja prilikom dodjele i
  - 6) prethodno dodijeljeni prekozonski kapacitet.
- (2) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da sprovodi analizu sigurnosti rada sistema koristeći granice operativne sigurnosti pomoću zajedničkog modela mreže koji je izrađen za svaki scenario u skladu sa članom 95 stav 5 ovog zakona.
- (3) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da prilikom proračuna prekozonskog kapaciteta:
- 1) koristi postupke promjene proizvodnje i tokova na jednosmjernim dalekovodima, za proračun uticaja promjena neto pozicija zone trgovanja;
  - 2) ne uzima u obzir kritične elemente mreže na koje ne utiču značajno promjene neto pozicija zone trgovanja u skladu sa metodologijom iz člana 88 ovog zakona;
  - 3) obezbjeđuje da su sve grupe neto pozicija zone trgovanja i tokova na jednosmjernim dalekovodima, koji ne prelaze prekozonski kapacitet, u skladu sa granicama pouzdanosti i granicama operativne sigurnosti u skladu sa članom 88 stav 1 tačka 1 alineje 1 i 2 ovog zakona, uzimajući u obzir prethodno dodijeljeni prekozonski kapacitet u skladu sa članom 88 stav 1 tačka 1 alineja 3 ovog zakona.
- (4) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da optimizuje prekozonski kapacitet primjenom raspoloživih korektivnih mjera koje su uzete u obzir prilikom proračuna kapaciteta u skladu sa članom 88 stav 1 tačka 1 alineja 4 ovog zakona.
- (5) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da primjenjuje pravila raspodjele u skladu sa članom 88 stav 1 tačka 2 alineja 6 ovog zakona.
- (6) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da uzima u obzir matematički opis primijenjenog pristupa proračuna kapaciteta u skladu sa članom 88 stav 1 tačka 2 alineja 1 ovog zakona.
- (7) Koordinator proračuna kapaciteta, u slučaju da, pri proračunu kapaciteta primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga, je dužan da:
- 1) koristi podatke o granicama operativne sigurnosti za proračun maksimalnih tokova na kritičnim elementima mreže;
  - 2) koristi zajednički model mreže, metode promjene proizvodnje i nepredviđene događaje za proračun koeficijenata raspodjele tokova snaga;

- 3) koristi koeficijente raspodjele tokova snaga za proračun tokova koji su rezultat prethodno dodijeljenog prekozonskog kapaciteta u regionu proračuna kapaciteta;
  - 4) vrši proračun tokova na kritičnim elementima mreže za svaki scenario (uzimajući u obzir nepredviđene događaje) i prilagođava ih uz pretpostavku da u regionima proračuna kapaciteta nema prekozonskih razmjena snage, primjenjujući pravila iz člana 88 stav 1 tačka 2 alineje 2 ovog zakona;
  - 5) proračunava raspoložive granice na kritičnim elementima mreže, uzimajući u obzir nepredviđene događaje, koje su jednake maksimalnim tokovima snaga umanjenim za prilagođene tokove iz tačke 4 ovog stava, granice pouzdanosti i tokove koji su rezultat prethodno dodijeljenog prekozonskog kapaciteta;
  - 6) prilagođava raspoložive granice na kritičnim elementima mreže ili koeficijente raspodjele tokova snaga primjenom raspoloživih korektivnih mjera koje je potrebno uzeti u obzir u proračunu kapaciteta u skladu sa članom 92 ovog zakona.
- (8) Koordinator proračuna kapaciteta u slučaju da pri proračunu kapaciteta primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi, je dužan da:
- 1) koristi zajednički model mreže, metode promjene proizvodnje i nepredviđene događaje za proračun maksimalne razmjene snage na granicama zone trgovanja, koja je jednaka maksimalnoj proračunatoj razmjeni između dvije zone trgovanja na obje strane granice zone trgovanja, uzimajući u obzir granice operativne sigurnosti;
  - 2) prilagođava maksimalnu razmjenu snage primjenom korektivnih mjera koje su uzete u obzir prilikom proračuna kapaciteta u skladu sa članom 92 ovog zakona;
  - 3) prilagođava maksimalnu razmjenu snage primjenjujući pravila iz člana 88 stav 1 tačka 2 alineja 2 ovog zakona;
  - 4) primjenjuje pravila definisana članom 88 stav 1 tačka 2 alineja 6 ovog zakona;
  - 5) vrši proračun prekozonskog kapaciteta, koji je jednak maksimalnoj razmjeni snage prilagođenoj granici pouzdanosti i prethodno dodijeljenim prekozonskim kapacitetom.
- (9) Koordinator proračuna kapaciteta utvrđuje:
- 1) parametre zasnovane na tokovima snaga za svaku zonu trgovanja u okviru regiona proračuna kapaciteta ako primjenjuje pristup zasnovan na tokovima snaga, ili
  - 2) vrijednosti prekozonskog kapaciteta za svaku granicu zone trgovanja u regionu proračuna kapaciteta ako primjenjuje pristup zasnovan na NTC metodi.
- (10) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da dostavlja prekozonski kapacitet OPS-ovima u regionu proračuna kapaciteta na potvrđivanje u skladu sa članom 88 stav 1 ovog zakona.

Potvrđivanje i isporuka prekozonskog kapaciteta

Član 97

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da potvrđuje rezultate regionalnog proračuna kapaciteta za svoje granice zone trgovanja ili kritične elemente mreže u skladu sa članom 93 ovog zakona.
- (2) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da dostavlja potvrdu kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim

koordinatorima proračuna kapaciteta i drugim OPS-ovima u regionu proračuna kapaciteta.

- (3) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da dostavlja potvrđene prekozonske kapacitete i ograničenja prilikom dodjele radi dodjele kapaciteta u skladu sa članovima 111 i 122 ovog zakona.

Dvogodišnji izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta

Član 98

OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, usaglašava statističke pokazatelje i pokazatelje kvaliteta u cilju izrade dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta koje izrađuje ENTSO za električnu energiju.

Preispitivanje postojećih konfiguracija zona trgovanja

Član 99

- (1) Preispitivanje postojeće konfiguracije zona trgovanja može pokrenuti:
- 1) Agencija, u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država;
  - 2) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država čije se kontrolne oblasti, uključujući interkonektivne vodove, nalaze na geografskom području u kojem se ocjenjuje konfiguracija zona trgovanja.
- (2) U preispitivanju konfiguracije zone trgovanja iz stava 1 ovog člana se navodi:
- 1) geografsko područje u kojem se ocjenjuje konfiguracija zona trgovanja i susjedna geografska područja za koja se uzimaju u obzir uticaji;
  - 2) OPS-ovi koji učestvuju;
  - 3) regulatorna tijela koja učestvuju.
- (3) Postupak preispitivanja konfiguracije zone trgovanja iz stava 1 ovog člana je podijeljen u dvije faze:
- 1) u prvoj fazi, OPS je dužan da u saradnji sa drugim OPS-ovima koji učestvuju u preispitivanju konfiguracije zona trgovanja, izradi metodologiju i pretpostavke koje će se koristiti u postupku preispitivanja kao i da predloži alternativne konfiguracije zona trgovanja za ocjenjivanje;
  - 2) u drugoj fazi, OPS je dužan da u saradnji sa OPS-ovima drugih država, koji učestvuju u preispitivanju konfiguracije zona trgovanja:

- ocjenjuje i upoređuje postojeću konfiguraciju zona trgovanja i svaku alternativnu konfiguraciju zona trgovanja primjenom kriterijuma iz člana 100 ovog zakona;

- sprovodi javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona i organizuje radionicu o predlozima alternativne konfiguracije zona trgovanja u odnosu na postojeću konfiguraciju zona trgovanja, uključujući rokove za sprovođenje, osim ako konfiguracija zona trgovanja ima zanemarljiv uticaj na kontrolne oblasti susjednih OPS-ova;

- dostavlja zajednički predlog za zadržavanje ili izmjenu konfiguracije zona trgovanja ugovornim stranama Zajednice i državama članicama (za njihove interkonekcije sa ugovornim stranama) i relevantnim regulatornim tijelima u roku od 15 mjeseci od donošenja odluke o pokretanju preispitivanja.

- (4) Predlog metodologije i pretpostavki, kao i alternativne konfiguracije zona trgovanja iz stava 3 ovog člana, OPS u saradnji sa OPS-ovima drugih država, dostavlja Agenciji i drugim relevantnim regulatornim tijelima.
- (5) Agencija može zahtijevati usaglašene izmjene iz stava 4 ovog člana u roku od tri mjeseca od dana prijema zahtjeva.
- (6) Nakon dobijanja zajedničkog predloga za zadržavanje ili izmjenu konfiguracije zona trgovanja države članice i ugovorne strane u skladu sa stavom 3 tačkom 2 alinejom 3 ovog člana, ili ako isti dostavljaju države članice i ugovorne strane, Agencija u saradnji sa relevantnim regulatornim tijelima, usaglašava predlog za zadržavanje ili izmjenu konfiguracije zona trgovanja u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja predloga.
- (7) Na zahtjev OPS-a i OPS-ova država regiona, NEMO ili učesnici na tržištu su dužni da dostave OPS-ovima, koji učestvuju u preispitivanju zona trgovanja, informacije potrebne za ocjenjivanje konfiguracija zona trgovanja.
- (8) Informacije iz stave 7 ovog člana se razmjenjuju samo između OPS-ova koji učestvuju u preispitivanju, isključivo u svrhu ocjenjivanja konfiguracija zona trgovanja.
- (9) OPS objavljuje inicijativu za preispitivanje konfiguracije zona trgovanja i rezultate preispitivanja, ako je pokrenuto u skladu sa stavom 1 tačka 2 ovog člana.

Kriterijumi za preispitivanje konfiguracija zona trgovanja

Član 100

- (1) Preispitivanje konfiguracije zona trgovanja iz člana 99 ovog zakona, obuhvata najmanje sljedeće kriterijume:
  - 1) u pogledu sigurnosti mreže:
    - mogućnost konfiguracija zona trgovanja da obezbijede operativnu sigurnost i sigurnost snabdijevanja;
    - stepen nesigurnosti u proračunu prekozonskog kapaciteta;
  - 2) u pogledu ukupne efikasnosti tržišta:
    - svako povećanje ili smanjenje ekonomske efikasnosti kao rezultat promjena;
    - efikasnost tržišta, uključujući najmanje trošak garantovanja kapaciteta, tržišnu likvidnost, tržišnu koncentraciju i tržišnu moć, podsticanje efektivne konkurentnosti, cjenovne pokazatelje za izgradnju infrastrukture, tačnost i sigurnost cjenovnih pokazatelja;
    - transakcioni i tranzicioni troškovi, uključujući troškove izmjena postojećih ugovornih obaveza koje imaju učesnici na tržištu, NEMO-vi i OPS-ovi;
    - trošak izgradnje nove infrastrukture kojom se može smanjiti postojeće zagušenje;
    - ostvarivanje tržišnog rezultata bez potrebe za pretjeranom primjenom ekonomski neefikasnih korektivnih mjera;
    - svi štetni uticaji internih transakcija na druge zone trgovanja u skladu sa ovim zakonom;
    - uticaj na rad i efikasnost balansnih mehanizama i postupaka obračuna odstupanja;
  - 3) u pogledu stabilnosti i sigurnosti zona trgovanja:
    - stabilnost i sigurnost zona trgovanja tokom određenog vremenskog perioda;
    - konzistentnost zona trgovanja za sve vremenske okvire proračuna kapaciteta;

- svaki proizvođač i kupac treba da pripada samo jednoj zoni trgovanja za sve tržišne vremenske jedinice;
  - lokacija i učestalost zagušenja ako strukturno zagušenje utiče na razgraničenje zona trgovanja, uzimajući u obzir sva buduća ulaganja koja bi smanjila postojeće zagušenje.
- (2) Preispitivanje zone trgovanja iz člana 99 ovog zakona, obuhvata scenarije mogućih razvoja infrastrukture tokom desetogodišnjeg perioda nakon godine u kojoj je donesena odluka o pokretanju preispitivanja.

Redovno izvještavanje o postojećoj konfiguraciji zona trgovanja

Član 101

OPS i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER dostavlja podatke i analizu u cilju pripreme tehničkog izvještaja o postojećoj konfiguraciji zona trgovanja, koji izrađuje Regulatorni odbor.

Koordinisani redispečing i trgovina u suprotnom smjeru

Član 102

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da izradi predlog zajedničke metodologije za koordinisani redispečing i trgovinu u suprotnom smjeru, u roku od 16 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Predlog metodologije iz stava 1 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona.
- (3) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži mjere od prekograničnog značaja u cilju omogućavanja OPS-ovima da efikasno smanje fizička zagušenja u mreži, bez obzira da li su ona nastala izvan kontrolne oblasti nadležnosti OPS-ova u regionu proračuna kapaciteta.
- (4) Metodologija iz stava 1 ovog člana mora ukazati da se njenom primjenom može značajno uticati na tokove izvan kontrolne oblasti u nadležnosti OPS-a.
- (5) OPS može angažovati uslugu redispečinga od strane raspoloživih proizvođača i kupaca u skladu sa odgovarajućim mehanizmima i sporazumima koji se primjenjuju na njegovu kontrolnu oblast, uključujući interkonektivne vodove.
- (6) OPS je dužan da u roku od 26 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, pripremi izvještaj, koji je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona, o ocjeni postepenog usaglašavanja i usklađivanja mehanizama i sporazuma, kao i predmetnog predloga.
- (7) Izvještaj iz stava 6 ovog člana dostavlja se Agenciji na reviziju sa predlozima kojima se sprječava da mehanizmi i sporazumi negativno utiču na tržište električne energije.
- (8) OPS je dužan da usaglasi angažovanje resursa za redispečing i trgovinu u suprotnom smjeru, uzimajući u obzir njihov uticaj na operativnu sigurnost i ekonomsku efikasnost, i ne može preduzimati jednostrane ili neusaglašene mjere redispečinga i trgovine u suprotnom smjeru od prekograničnog značaja.
- (9) Proizvođači i kupci su dužni da dostavljaju OPS-u cijene redispečinga i trgovine u suprotnom smjeru prije angažovanja resursa za redispečing i trgovinu u suprotnom smjeru.

- (10) Cijene redispjećinga i trgovine u suprotnom smjeru iz stava 9 ovog člana, formiraju se na osnovu:
- 1) cijena na tržištima električne energije za određeni vremenski period; ili
  - 2) troška resursa za redispjećing i trgovinu u suprotnom smjeru koji se na transparentan način obračunava na osnovu nastalih troškova.
- (11) Proizvođači i kupci su dužni da unaprijed dostavljaju OPS-u, sve potrebne informacije za obračun troškova redispjećinga i trgovine u suprotnom smjeru.
- (12) Informacije iz stava 11 ovog člana OPS razmjenjuje samo za potrebe redispjećinga i trgovine u suprotnom smjeru.

Izrada algoritama

Član 103

- (1) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da primjenjuje:
- 1) algoritam za cjenovno povezivanje tržišta, i
  - 2) algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja.
- (2) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, obezbjeđuje da algoritam za cjenovno povezivanje tržišta i algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja budu u skladu sa zahtjevima iz čl. 105 i 117 ovog zakona.
- (3) Nakon uključivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište električne energije, NEMO i OPS primjenjuju rezervnu metodologiju iz člana 78 stav 1 tačka 6 ovog zakona.
- (4) Kad je to moguće, NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, primjenjuje usaglašena rješenja radi efikasnog ostvarivanja ciljeva ovog zakona.

Ciljevi algoritma za cjenovno povezivanje tržišta

Član 104

- (1) Algoritmom za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 103 stav 1 tačka 1, dobijaju se rezultati iz člana 105 stav 2 ovog zakona kojima:
- 1) je cilj povećanje ekonomskog viška za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed tržišta, cjenovno povezani region za sledeći dan trgovanja;
  - 2) se primjenjuje princip marginalne cijene na osnovu kojeg sve prihvaćene ponude imaju jednaku cijenu po zoni trgovanja po tržišnoj vremenskoj jedinici;
  - 3) se olakšava efikasno formiranje cijena;
  - 4) se uvažavaju prekozonski kapaciteti i ograničenja prilikom dodjele;
  - 5) se može ponavljati i čija se veličina može mijenjati.
- (2) Algoritam za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 103 stav 1 tačka 1 ovog zakona, izrađen je tako da se može primijeniti na veći ili manji broj zona trgovanja.

Ulazni podaci i rezultati algoritma za cjenovno povezivanje tržišta

Član 105

- (1) Za dobijanje rezultata algoritma za cjenovno povezivanje tržišta koriste se:
- 1) ograničenja prilikom dodjele iz člana 90 stav 3 ovog zakona;

- 2) rezultati proračuna prekozonskog kapaciteta potvrđeni u skladu sa članom 97 ovog zakona;
  - 3) nalozi dostavljeni u skladu sa članom 106 ovog zakona.
- (2) Algoritmom za cjenovno povezivanje tržišta istovremeno se dobijaju najmanje sljedeći rezultati za svaku tržišnu vremensku jedinicu:
- 1) jedinstvena klirinška cijena za svaku zonu trgovanja i tržišnu vremensku jedinicu u EUR/MWh;
  - 2) jedinstvena neto pozicija za svaku zonu trgovanja i svaku tržišnu vremensku jedinicu;
  - 3) informacije na osnovu kojih se može odrediti status izvršenja naloga.
- (3) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da obezbijedi tačnost i efikasnost rezultata dobijenih iz algoritma za jedinstveno cjenovno povezivanje tržišta.
- (4) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, je dužan da provjerava usklađenost rezultata algoritma za cjenovno povezivanje tržišta sa prekozonskim kapacitetom i ograničenjima prilikom dodjele.

Prihvaćeni proizvodi trgovine električnom energijom na jedinstvenom dan-unaprijed tržištu

Član 106

- (1) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da obezbijedi da su nalozi u vezi sa proizvodima, koji se mogu uzeti u obzir prilikom trgovine električnom energijom, unijeti u algoritam za cjenovno povezivanje tržišta, izraženi u eurima i da imaju obilježje tržišnog vremena.
- (2) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da obezbijedi da algoritam za cjenovno povezivanje tržišta prihvati naloge, u vezi sa proizvodima iz stava 1 ovog člana, koji obuhvataju jednu tržišnu vremensku jedinicu i više tržišnih vremenskih jedinica.
- (3) U roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona i svake druge godine nakon toga, NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da obavlja javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona i to sa:
  - 1) učesnicima na tržištu, kako bi obezbijedio da se raspoloživim proizvodima odražavaju njihove potrebe;
  - 2) OPS-om i OPS-ovima drugih država, kako bi obezbijedio da se proizvodima trgovine električnom energijom vodi računa o operativnoj sigurnosti;
  - 3) regulatornim tijelima, kako bi obezbijedio da su raspoloživi proizvodi trgovine električnom energijom u skladu sa ciljevima ovog zakona.
- (4) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, po potrebi mijenja proizvode trgovine električnom energijom nakon javne rasprave iz stava 3 ovog člana.

Maksimalne i minimalne cijene

Član 107

Nakon uključivanja u jedinstveno dan-unaprijed tržište električne energije, NEMO i OPS u saradnji sa NEMO-ima i OPS-ovima drugih država, su dužni da primjenjuju maksimalne i minimalne cijene iz člana 78 stav 1 tačka 9 ovog zakona.

Određivanje cijene prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed

Član 108

- (1) Cijena prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed odražava zagušenje na tržištu i predstavlja razliku između odgovarajućih klirinških cijena za dan unaprijed u relevantnim zonama trgovanja.
- (2) Osim cijena određenih u skladu sa stavom 1 ovog člana, na prekozonski kapacitet za dan unaprijed ne primjenjuju se naknade, kao što su naknade za odstupanja ili dodatne naknade.

Metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed

Član 109

- (1) OPS u saradnji sa OPS-ovima drugih država, je dužan da pripremi predlog zajedničke metodologije za proračun planiranih razmjena koje su rezultat jedinstvenog povezivanja dan unaprijed.
- (2) Predlog metodologije iz stava 1 ovog člana, je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona.
- (3) Metodologija iz stava 1 ovog člana, sadrži opis proračuna i spisak informacija koje NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, dostavlja subjektu odgovornom za proračun planirane razmjene u skladu sa članom 78 stav 1 tačka 7 ovog zakona, kao i rokove za dostavljanje informacija.
- (4) Rok za dostavljanje informacija iz stava 3 ovog člana je najkasnije do 15:30 po tržišnom vremenu dan unaprijed.
- (5) Proračun se vrši na osnovu neto pozicija za svaku vremensku jedinicu tržišta.
- (6) Najkasnije dvije godine nakon odobrenja predloga metodologije iz stava 1 ovog člana, od strane Agencije, OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta preispituje predmetnu metodologiju, a nakon toga, preispitivanje se vrši na zahtjev nadležnih regulatornih tijela, svake druge godine.

Uspostavljanje rezervnih postupaka

Član 110

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da pripremi predlog pouzdanih i blagovremenih rezervnih postupaka u cilju efikasne, transparentne i nediskriminatorne dodjele kapaciteta, ukoliko se postupkom jedinstvenog povezivanja dan unaprijed ne mogu dobiti rezultati.
- (2) Predlog iz stava 1 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona.

Dostavljanje ulaznih podataka za jedinstveno dan-unaprijed povezivanje

Član 111

- (1) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da obezbijedi blagovremeno dostavljanje prekozonskog kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim NEMO-ima u cilju objavljivanja prekozonskog kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele na tržištu najkasnije do 11:00 h po tržišnom vremenu dan unaprijed.
- (2) U slučaju da koordinator proračuna kapaciteta ne može da obezbijedi prekozonski kapacitet i ograničenja prilikom dodjele kapaciteta, jedan sat prije vremena zatvaranja tržišta dan unaprijed, dužan je da o tome obavijesti nadležne NEMO-e, koji bez odlaganja objavljuju obavještenje za učesnike na tržištu.
- (3) U slučajevima iz stava 2 ovog člana, koordinator proračuna kapaciteta je dužan da dostavi prekozonski kapacitet i ograničenja prilikom dodjele najkasnije 30 minuta prije kraja trgovanja odnosno zatvaranja tržišta dan unaprijed.

Funkcionisanje jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed

Član 112

- (1) Vrijeme otvaranja dan-unaprijed tržišta je najkasnije do 11:00 h po tržišnom vremenu dan unaprijed.
- (2) Vrijeme zatvaranja dan-unaprijed tržišta u svakoj zoni trgovanja je 12:00 h po tržišnom vremenu dan unaprijed.
- (3) OPS ili NEMO mogu odrediti drugo vrijeme zatvaranja iz stava 2 ovog člana, sve dok ne pristupe jedinstvenom dan-unaprijed tržištu.
- (4) Učesnici na tržištu dostavljaju NEMO-u sve naloge, prije zatvaranja dan-unaprijed tržišta, u skladu sa čl. 105 i 106 ovog zakona.
- (5) NEMO dostavlja naloge koje dobije, u cilju izvršenja funkcije operatora tržišnog povezivanja u skladu sa članom 72 stav 3 ovog zakona, a u skladu sa algoritmom za cjenovno povezivanje iz člana 103 ovog zakona.
- (6) Nalozi upareni u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed smatraju se zagarantovanim.
- (7) Funkcijom operatora tržišnog povezivanja obezbjeđuje se anonimnost dostavljenih naloga.

Dostavljanje rezultata

Član 113

- (1) NEMO, koji obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja, je dužan da, dostavlja rezultate povezanog jedinstvenog dan-unaprijed tržišta:
  - 1) OPS-ovima, koordinatorima proračuna kapaciteta i NEMO-ima drugih država, iz člana 105 stav 2 tač. 1 i 2 ovog zakona;
  - 2) svim nominovanim operatorima tržišta električne energije, iz člana 105 stav 2 tačka 3 ovog zakona.
- (2) OPS je dužan da provjerava da li su rezultati jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed iz algoritma za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 195 stav 2 tačka 2 ovog zakona, proračunati u skladu sa ograničenjima prilikom dodjele i potvrđenim prekozonskim kapacitetom.
- (3) NEMO je dužan da provjerava, da li su rezultati jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed iz algoritma za cjenovno povezivanje tržišta iz člana 105 stav 2 tačka 3 ovog zakona, proračunati u skladu sa nalogima.
- (4) NEMO je dužan da obavijesti, bez odlaganja, učesnike na tržištu o statusu izvršenja njihovih naloga.

Proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed

Član 114

Subjekt odgovoran za proračun planirane razmjene je dužan da:

- 1) vrši proračun planirane razmjene između zona trgovanja za svaku tržišnu vremensku jedinicu u skladu sa metodologijom iz člana 109 ovog zakona,
- 2) obavještava nadležne NEMO-e, centralne ugovorne strane, agente za prenos i OPS-ove o usaglašenim planiranim razmjenama.

Pokretanje rezervnih postupaka

Član 115

- (1) Ako NEMO koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja, nije u mogućnosti da dostavi dio ili sve rezultate algoritma za cjenovno povezivanje tržišta, koji se primjenjuje u skladu sa članom 103 ovog zakona, sprovede se rezervni postupci iz člana 110 ovog zakona.
- (2) Ako postoji rizik da NEMO koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja, nije u mogućnosti da u roku dostavi dio ili sve rezultate, dužan je da obavijesti OPS-ove odmah nakon utvrđivanja rizika.
- (3) NEMO koji obavlja funkciju operatora tržišnog povezivanja je dužan da bez odlaganja objavi obavještenje za učesnike na tržištu o sprovođenju rezervnih postupaka.

Ciljevi algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja

Član 116

- (1) Od otvaranja unutardnevnog tržišta do vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona trgovanja, algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja iz člana 103 stav 1 tačka 2 ovog zakona, biraju se nalozi tako da se uparivanjem:
  - 1) maksimalno povećava ekonomski višak, za jedinstveno unutardnevno povezivanje, po trgovanju za vremenski period unutardnevnog tržišta, dodjeljivanjem kapaciteta nalogima koji se mogu upariti, u skladu sa cijenom i rokom dostavljanja;
  - 2) uvažavaju ograničenja prilikom dodjele u skladu sa članom 122 stav 1 ovog zakona;
  - 3) uvažava prekozonski kapacitet u skladu sa članom 122 stav 1 ovog zakona;
  - 4) uvažavaju uslovi za dostavljanje rezultata u skladu sa članom 124 ovog zakona;
  - 5) proces može ponavljati i mijenjati.
- (2) Algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja daje rezultate predviđene članom 117 ovog zakona i odgovara mogućnostima i funkcionalnostima proizvoda u skladu sa članom 108 ovog zakona.

Rezultati algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja

Član 117

- (1) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, u okviru funkcionisanja operatora tržišnog povezivanja, je dužan da obezbijedi da se algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja dobiju najmanje sljedeći rezultati:
  - 1) status izvršenja naloga i cijena po trgovanju;
  - 2) jedinstvena neto pozicija za svaku zonu trgovanja i tržišnu vremensku jedinicu na unutardnevnom tržištu.
- (2) NEMO je dužan da obezbijedi tačnost i efikasnost rezultata dobijenih algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja.
- (3) OPS je dužan da provjerava usklađenost rezultata algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja sa prekozonskim kapacitetom i ograničenjima prilikom dodjele u skladu sa članom 122 stav 2 ovog zakona.

Prihvaćeni proizvodi trgovine električnom energijom u jedinstveno unutardnevno tržište

Član 118

- (1) NEMO obezbjeđuje da su svi nalozi dobijeni kao rezultat proizvoda izvršenjem funkcije operatora tržišnog povezivanja, izraženi u eurima i da imaju obilježje tržišnog vremena.
- (2) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da obezbijedi usklađenost naloga dobijenih kao rezultat proizvoda iz stava 1 ovog člana, sa

karakteristikama prekozonskog kapaciteta, pri čemu se omogućava istovremeno uparivanje.

- (3) NEMO je dužan da obezbijedi da algoritam uparivanja kontinuiranog trgovanja prihvati naloge koji obuhvataju jednu tržišnu vremensku jedinicu i više tržišnih vremenskih jedinica.
- (4) U roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona i svake druge godine nakon toga, NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da sprovodi javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona, i to sa:
  - 1) učesnicima na tržištu, kako bi obezbijedio da se raspoloživim proizvodima odražavaju njihove potrebe;
  - 2) OPS-ovima, kako bi obezbijedio da se proizvodima trgovine električnom energijom vodi računa o operativnoj sigurnosti;
  - 3) regulatornim tijelima, kako bi obezbijedio da su raspoloživi proizvodi trgovine električnom energijom u skladu sa ciljevima ovog zakona.
- (5) NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, po potrebi mijenja proizvode trgovine električnom energijom nakon sprovedene javne rasprave iz stava 4 ovog člana.

Maksimalne i minimalne cijene

Član 119

NEMO, u saradnji sa NEMO-ima drugih država, je dužan da primjenjuje maksimalne i minimalne cijene iz člana 78 stav 1 tačka 9 ovog zakona

Određivanje cijene unutardnevnog kapaciteta

Član 120

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, je dužan da primjenjuje jedinstvenu metodologiju za određivanje cijene unutardnevnog prekozonskog kapaciteta iz člana 78 stav 1 tačka 10 ovog zakona, koja odražava zagušenje na tržištu na bazi realnih naloga.
- (2) Osim cijene određene u skladu sa stavom 1 ovog člana, na unutar dnevni prekozonski kapacitet ne primjenjuju se naknade, kao što su naknade za odstupanja ili dodatne naknade.

Metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog unutardnevnog povezivanja

Član 121

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, je dužan da pripremi predlog zajedničke metodologije za proračun planiranih razmjena koje su rezultat jedinstvenog unutardnevnog povezivanja, u roku od 16 mjeseci nakon uključivanja u jedinstveno unutardnevno povezivanje.
- (2) Predlog metodologije iz stava 1 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona.

- (3) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži opis proračuna i po potrebi spisak informacija koje NEMO-i dostavljaju subjektu odgovornom za proračun planiranih razmjena, kao i rokove za dostavljanje informacija.
- (4) Proračun planiranih razmjena se vrši na osnovu neto pozicija u skladu sa članom 117 stav 1 tačka 2 ovog zakona.
- (5) Najkasnije dvije godine nakon odobrenja predloga metodologije iz stava 1 ovog člana, od strane Agencije, OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, preispituje predmetnu metodologiju, a nakon toga, preispitivanje se vrši na zahtjev nadležnih regulatornih tijela, svake druge godine.

Dostavljanje ulaznih podataka za jedinstveno unutarдневно povezivanje

Član 122

- (1) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da obezbijedi dostavljanje prekozonskog kapaciteta i ograničenja prilikom dodjele nadležnim NEMO-ima, najkasnije 15 minuta prije vremena otvaranja unutar dnevnog tržišta između zona.
- (2) U slučaju da je potrebno ažurirati podatke o prekozonskom kapacitetu i ograničenjima prilikom dodjele, zbog promjena u radu prenosnog sistema, OPS je dužan da o tome obavijesti koordinatora proračuna kapaciteta u nadležnom regionu.
- (3) U slučaju ažuriranja podataka iz stava 2 ovog člana, koordinator proračuna kapaciteta je dužan da obavijesti nadležne NEMO-e o tome.
- (4) U slučaju da koordinator za proračun kapaciteta ne može ispuniti zahtjev iz stava 1 ovog člana, dužan je da o tome obavijesti nadležne NEMO-e.
- (5) NEMO je dužan da bez odlaganja objavi obavještenje iz stava 4 ovog člana u cilju informisanja učesnika na tržištu.

Funkcionisanje jedinstvenog unutar dnevnog povezivanja

Član 123

- (1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država primjenjuje vrijeme otvaranja i vrijeme zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona trgovanja u skladu sa članom 78 stav 1 tačka 11 ovog zakona.
- (2) Vrijeme zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona trgovanja određuje se tako da se:
  - 1) učesnicima na tržištu u najvećoj mogućoj mjeri omogući prilagođavanje svojih bilansa, trgovanjem u vremenskom periodu unutar dnevnog tržišta što je moguće bliže realnom vremenu;
  - 2) OPS-ovima i učesnicima na tržištu obezbijedi dovoljno vremena za postupke planiranja i balansiranje u odnosu na mrežnu i operativnu sigurnost.
- (3) Vrijeme zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona određuje se za svaku tržišnu vremensku jedinicu za određenu granicu zone trgovanja, odnosno najviše jedan sat prije početka određene tržišne vremenske jedinice, pri čemu se u obzir uzimaju odgovarajući postupci balansiranja povezani sa operativnom sigurnošću sistema.
- (4) Unutar dnevno trgovanje energijom za datu tržišnu vremensku jedinicu za granicu zone trgovanja, počinje najkasnije u vrijeme otvaranja unutar dnevnog tržišta

između zona određenih granica zone trgovanja i traje do vremena zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona trgovanja.

- (5) Učesnici na tržištu dostavljaju sve naloge za određenu tržišnu vremensku jedinicu nadležnom NEMO-u prije vremena zatvaranja unutar dnevnog tržišta između zona trgovanja.
- (6) NEMO je dužan da dostavi naloge za određenu tržišnu vremensku jedinicu za jedinstveno uparivanje odmah nakon prijema naloga od strane učesnika na tržištu.
- (7) Nalozi upareni u jedinstvenom unutar dnevnom povezivanju smatraju se zagarantovanim.
- (8) Funkcijom operatora tržišnog povezivanja obezbeđuje se anonimnost naloga dostavljenih posredstvom zajedničke knjige naloga.

Dostavljanje rezultata

Član 124

- (1) NEMO koji obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja, je dužan da, dostavlja rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja:
  - 1) NEMO-ima drugih država, za rezultate o statusu izvršenja po trgovanju u skladu sa članom 117 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 2) OPS-ovima i subjektima odgovornim za proračun planiranih razmjena, za rezultate jedinstvene neto pozicije u skladu sa članom 117 stav 1 tačka 2 ovog zakona.
- (2) U slučaju da NEMO nije u mogućnosti da dostavi rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja iz stava 1 tačka 1 ovog člana, zbog razloga van svoje odgovornosti, dužan je da o tome obavijesti NEMO-e drugih država.
- (3) U slučaju da NEMO nije u mogućnosti da dostavi rezultate algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja iz stava 1 tačka 2 ovog člana, zbog razloga van svoje odgovornosti, dužan je da o tome obavijesti OPS-ove i subjekte odgovorne za proračun planiranih razmjena drugih država, u najkraćem mogućem roku.
- (4) NEMO je dužan da obavijesti učesnike na tržištu u slučaju nemogućnosti dostavljanja rezultata iz st. 2 i 3 ovog člana i bez odlaganja im dostavi potrebne informacije u cilju sprovođenja aktivnosti iz člana 128 i člana 133 stav 3 ovog zakona.

Proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog unutar dnevnog povezivanja

Član 125

- (1) Subjekt odgovoran za proračun planirane razmjene je dužan da vrši proračun planiranih razmjena između zona trgovanja za svaku tržišnu vremensku jedinicu u skladu sa metodologijom iz člana 121 ovog zakona.
- (2) Subjekt odgovoran za proračun planirane razmjene je dužan da, obavještava nadležne NEMO-e, centralne ugovorne strane, agente za prenos i OPS-ove o usaglašenim planiranim razmjenama.

Objavlivanje tržišnih informacija

Član 126

- (1) Nakon uparivanja naloga, NEMO je dužan da objavi relevantnim učesnicima na tržištu, najmanje status izvršenja naloga i cijena po trgovanju dobijenih algoritmom uparivanja kontinuiranog trgovanja u skladu sa članom 127 stav 1 tačka 1 ovog zakona.
- (2) NEMO je dužan da obezbijedi da informacije o sakupljenim ostvarenim količinama i cijenama budu javno dostupne u odgovarajućem lako dostupnom formatu zapisa i to najmanje pet godina.

Dodatne regionalne aukcije

Član 127

- (1) NEMO i OPS, u saradnji sa NEMO-ima i OPS-ovima drugih država, na granicama zona trgovanja mogu dostaviti zajednički predlog za pripremu i sprovođenje dodatnih regionalnih unutardnevnih aukcija.
- (2) Predlog iz stava 1 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 80 ovog zakona.
- (3) Dodatne regionalne unutardnevne aukcije mogu se sprovoditi unutar ili između zona trgovanja kao dodatak jedinstvenom unutardnevnom povezivanju iz člana 116 ovog zakona.
- (4) U cilju održavanja regionalnih unutardnevnih aukcija, kontinuirano trgovanje unutar i između određenih zona trgovanja može se prekinuti na određeno vrijeme prije vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta između zona, a koje ne smije trajati duže od minimalnog vremena potrebnog za održavanje aukcije, a najduže 10 minuta.
- (5) Za dodatne regionalne unutardnevne aukcije, metodologija za određivanje cijena unutardnevnog prekozonskog kapaciteta može se razlikovati od metodologije iz člana 120 stav 1 ovog zakona, s tim što mora odražavati zagušenje na tržištu na bazi realnih naloga.
- (6) Agencija, u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država, odobrava predlog dodatnih aukcija iz stava 1 ovog člana ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
  - 1) regionalne aukcije ne smiju negativno uticati na likvidnost jedinstvenog unutardnevnog povezivanja;
  - 2) svi prekozonski kapaciteti dodjeljuju se preko modula upravljanja kapacitetom;
  - 3) regionalnim aukcijama se ne smije vršiti diskriminacija između učesnika na tržištu iz susjednih regiona;
  - 4) vremenski plan regionalnih aukcija mora biti u skladu sa jedinstvenim unutardnevnim povezivanjem kako bi se učesnicima na tržištu omogućilo da trguju u što je moguće bliže realnom vremenu;
  - 5) regulatorna tijela će se konsultovati sa učesnicima na tržištu ugovornih strana i država članica.
- (7) Agencija, u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država je dužna da preispituje usklađenost svih regionalnih rješenja sa jedinstvenim unutardnevnim povezivanjem kako bi obezbijedili ispunjenost uslova iz stava 6 ovog člana i to

najmanje svake druge godine nakon donošenja odluke o dodatnim regionalnim aukcijama.

Finansijsko poravnanje i plaćanje za jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutarnevno povezivanje

Član 128

- (1) Centralna ugovorna strana je dužna da:
  - 1) obezbjeđuje blagovremeno finansijsko poravnanje i plaćanje svih uparenih naloga;
  - 2) postupa kao ugovorna strana u odnosu na učesnike na tržištu prilikom svih njihovih trgovanja u pogledu finansijskih prava i obaveza po osnovu trgovanja;
  - 3) obezbijedi anonimnost između učesnika na tržištu.
- (2) Centralne ugovorne strane međusobno postupaju kao ugovorne strane u razmjeni energije između zona trgovanja u pogledu finansijskih prava i obaveza po osnovu razmjene energije.
- (3) Prilikom razmjene energije iz stava 2 ovog člana u obzir se uzimaju:
  - 1) neto pozicije dobijene u skladu sa članom 105 stav 2 tačka 2 i članom 117 stav 1 tačka 2 ovog zakona;
  - 2) planirane razmjene proračunate u skladu sa čl. 114 i 125 ovog zakona.
- (4) Centralna ugovorna strana za svaku tržišnu vremensku jedinicu obezbjeđuje da:
  - 1) preko svoje zona trgovanja, uzimajući, po potrebi, u obzir ograničenja prilikom dodjele, ne dođe do odstupanja između ukupne energije prenesene iz zona trgovanja sa viškom energije i ukupne energije prenesene u zone trgovanja sa manjkom energije;
  - 2) izvoz i uvoz električne energije između zona trgovanja međusobno budu jednaki, pri čemu odstupanja mogu nastati u slučaju ograničenja prilikom dodjele kapaciteta, kada je to primjenjivo.
- (5) Izuzetno od stava 2 ovog člana, agent za prenos može postupati kao ugovorna strana između različitih centralnih ugovornih strana u razmjeni energije ako strane u tu svrhu zaključe poseban sporazum.
- (6) U slučaju nepostizanja sporazuma iz stava 5 ovog člana, o aranžmanu prenosa odlučuje Agencija u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država, nadležnim za zone trgovanja između kojih je potrebno izvršiti finansijsko poravnanje i plaćanje razmjene energije.
- (7) Centralna ugovorna strana ili agent za prenos, je dužan da naplaćuje prihod od zagušenja po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed iz čl. 111-113 ovog zakona i jedinstvenog unutarnevnog povezivanja iz čl. ovog zakona 122-124 ovog zakona.
- (8) Centralna ugovorna strana ili agent za prenos, je dužan da obezbijedi prenos OPS- u naplaćenih prihoda od zagušenja, najkasnije dvije sedmice od dana plaćanja.

- (9) Ako vrijeme plaćanja iz stava 8 ovog člana, nije usaglašeno između dvije zone trgovanja, ugovorna strana i država članica obezbjeđuju imenovanje subjekta koji će upravljati vremenskom neusaglašenošću i snositi pripadajuće troškove.

Rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed

Član 129

OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, je dužan da primjenjuje rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed, koji ne smije biti kraći od 30 minuta od vremena zatvaranja trgovanja na tržištu dan unaprijed.

Garancija validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed i ograničenja prilikom dodjele

Član 130

- (1) Koordinator proračuna kapaciteta može, prije isteka roka iz člana 129 ovog zakona, prilagoditi podatke o prekozonskom kapacitetu i ograničenjima prilikom dodjele, koji su dostavljeni nadležnom NEMO-u.
- (2) Nakon isteka roka iz člana 129 ovog zakona, svi prekozonski kapaciteti i ograničenja prilikom dodjele biće garantovani za dodjelu kapaciteta dan-unaprijed, osim u slučaju iz člana 111 stav 2 ovog zakona, kada se prekozonski kapacitet i ograničenja prilikom dodjele garantuju nakon njihovog dostavljanja nadležnim NEMO-ima.
- (3) Nakon isteka roka iz člana 129 ovog zakona, nedodijeljeni prekozonski kapacitet može se uzeti u obzir za naredne dodjele prekozonskog kapaciteta.

Garancija unutar dnevnog kapaciteta

.Član 131

Prekozonski kapacitet na unutar dnevnom tržištu garantuje se nakon dodjele istog.

Validnost dodijeljenog prekozonskog kapaciteta u slučaju više sile ili vanrednih situacija

Član 132

- (1) U slučaju više sile ili vanredne situacije, kada je OPS dužan da hitno reaguje, a redispečing ili trgovina u suprotnom smjeru nijesu mogući, OPS može da ograniči dodijeljeni prekozonski kapacitet.
- (2) U slučajevima iz stava 1 ovog člana, ograničenje se sprovodi u saradnji sa OPS-ovima na koje postoji direktni uticaj.
- (3) U slučaju više sile ili vanredne situacije, OPS je dužan da objavi obavještenje o višoj sili i njenoj prirodi odnosno o nastaloj vanrednoj situaciji, kao i o mogućem trajanju istih.
- (4) Obavještenje iz stava 3 ovog člana se stavlja na raspolaganje učesnicima na tržištu preko NEMO-a.

- (5) Ako se OPS pozvao na višu silu ili vanrednu situaciju, a primjenjuje se eksplicitna dodjela kapaciteta, dužan je da dostavi obavještenje direktno ugovornim stranama koje su nosioci prava prekozonskog kapaciteta za određeni tržišni vremenski period.
- (6) Ako je dodijeljeni kapacitet ograničen zbog više sile ili vanredne situacije, na koje se poziva OPS, dužan je da naknade troškove ili obezbijedi naknadu za period trajanja više sile ili vanredne situacije u skladu sa sljedećim zahtjevima:
  - 1) u slučaju implicitne dodjele, centralna ugovorna strana ili agent za prenos ne podliježe finansijskoj šteti ili koristi po osnovu odstupanja koje je nastalo zbog ograničenja;
  - 2) u slučaju više sile, ako je kapacitet dodijeljen eksplicitnom dodjelom, učesnici na tržištu imaju pravo na naknadu po cijeni koja je plaćena za kapacitet tokom eksplicitne dodjele;
  - 3) u slučaju vanredne situacije, ako je kapacitet dodijeljen eksplicitnom dodjelom, učesnici na tržištu imaju pravo na naknadu koja je jednaka razlici u cijeni na tržištima između predmetnih zona trgovanja u određenom vremenskom okviru; ili
  - 4) u slučaju vanredne situacije, ako je kapacitet dodijeljen eksplicitnom dodjelom, ali cijena zone trgovanja nije obračunata u najmanje jednoj od dvije predmetne zone trgovanja u određenom vremenskom okviru, učesnici na tržištu imaju pravo na naknadu cijene koja je plaćena za kapacitet tokom eksplicitne dodjele.
- (7) U slučaju da se OPS pozvao na višu silu ili vanrednu situaciju, dužan je da preduzme mjere u cilju ograničenja posljedica i trajanje više sile ili vanredne situacije.

Metodologija za raspodjelu prihoda od zagušenja po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja

Član 133

- (1) OPS primjenjuje metodologiju za raspodjelu prihoda od zagušenja iz člana 78 stav 1 tačka 13 ovog zakona.
- (2) Metodologijom iz stava 1 ovog člana se:
  - 1) obezbjeđuje efikasan dugoročni rad i razvoj elektroprenosnog sistema i efikasan rad tržišta električne energije Zajednice;
  - 2) uvažavaju opšta pravila i načela upravljanja zagušenjima u skladu sa ovim zakonom;
  - 3) obezbjeđuje realno finansijsko planiranje;
  - 4) obezbjeđuje usklađenost u svim vremenskim okvirima;
  - 5) uspostavljaju aranžmani za raspodjelu prihoda od zagušenja, koji se odnose na prenosnu infrastrukturu u vlasništvu subjekata, koji nisu operatori prenosnih sistema.
- (3) OPS vrši raspodjelu prihoda od zagušenja u skladu sa metodologijom iz stava 1 ovog člana u najkraćem roku, a najkasnije sedam dana nakon prenosa prihoda od zagušenja u skladu sa članom 128 stav 8 ovog zakona.

Metodologija za raspodjelu troškova redispečinga i trgovine u suprotnom smjeru po osnovu jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja

Član 134

- (1) Najkasnije 16 mjeseci od dana donošenja odluke o regionima proračuna kapaciteta, OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, u regionu proračuna kapaciteta, dužan je da pripremi predlog zajedničke metodologije za raspodjelu troškova redispečinga i trgovine u suprotnom smjeru.
- (2) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži način raspodjele troškova za aktivnosti od prekozonskog značaja.
- (3) Troškovi redispečinga i trgovine u suprotnom smjeru koji su prihvatljivi za nadležne OPS-ove utvrđuju se na transparentan način i podliježu reviziji.
- (4) Metodologijom iz stava 1 ovog člana, najmanje se:
  - 1) utvrđuju troškovi nastali primjenom korektivnih mjera, koje su korišćene u postupku proračuna kapaciteta i ako je uspostavljen zajednički okvir za primjenu takvih mjera, prihvatljivi za raspodjelu između nadležnih OPS-ova, u regionu proračuna kapaciteta, u skladu sa metodologijom za proračun kapaciteta iz čl. 87 i 88 ovog zakona;
  - 2) određuju troškovi, koji su nastali po osnovu redispečinga ili trgovine u suprotnom smjeru radi obezbjeđenja garancije prekozonskog kapaciteta i koji su prihvatljivi za raspodjelu između nadležnih OPS-ova u regionu proračuna kapaciteta, u skladu sa metodologijom za proračun kapaciteta iz čl. 87 i 88 ovog zakona;
  - 3) utvrđuju pravila za raspodjelu troškova regiona proračuna kapaciteta u skladu sa tačkama 1 i 2 ovog stava.
- (5) Metodologija iz stava 1 ovog člana sadrži:
  - 1) mehanizam kojim se provjerava stvarna potreba za redispečingom ili trgovinom u suprotnom smjeru između OPS-ova;
  - 2) naknadni mehanizam za praćenje primjene korektivnih mjera i troškova;
  - 3) mehanizam za analizu uticaja korektivnih mjera, na osnovu operativne sigurnosti i ekonomskih kriterijuma;
  - 4) postupak koji omogućava unapređenje korektivnih mjera;
  - 5) postupak koji omogućava Agenciji nadzor rada regiona proračuna kapaciteta.
- (6) Metodologijom iz stava 1 ovog člana se:
  - 1) obezbjeđuju podsticaji za upravljanje zagušenjima, uključujući korektivne mjere i podsticaje za efikasna ulaganja;
  - 2) obezbjeđuje usklađenost odgovornosti i obaveza između OPS-ova;
  - 3) obezbjeđuje pravična raspodjela troškova i prihoda između OPS-ova;
  - 4) obezbjeđuje usklađenost sa drugim povezanim mehanizmima, uključujući najmanje:
    - metodologiju za raspodjelu prihoda od zagušenja iz člana 133 ovog zakona;
    - mehanizam naknada između OPS-ova u skladu sa ovim zakonom;
    - 5) obezbjeđuje efikasan dugoročni razvoj i rad panevropskog međusobno povezanog sistema i efikasan rad panevropskog tržišta električne energije;

- 6) obezbjeđuje uvažavanje opštih pravila upravljanja zagušenjima u skladu sa propisom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa
  - 7) omogućava realno finansijsko planiranje;
  - 8) obezbjeđuje usklađenost u vremenskim periodima tržišta dan unaprijed i unutar dnevnog tržišta;
  - 9) uvažavaju principi transparentnosti i nediskriminacije.
- (7) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta usaglašava metodologije za raspodjelu troškova redispečinga i kontra-trgovine koje se primjenjuju unutar relevantnog regiona proračuna kapaciteta.

Opšte odredbe o naknadi troškova po osnovu dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima

Član 135

- (1) Agencija je dužna da vrši procjenu troškova po osnovu obaveza OPS-a iz člana 77 ovog zakona, uključujući troškove iz člana 134 i čl. 136-139 ovog zakona.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana koji su procijenjeni kao opravdani, efikasni i srazmjerni blagovremeno se nadoknađuju OPS-u, kroz mrežne tarife ili druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija.
- (3) Učešće ugovornih strana u zajedničkim troškovima iz člana 140 stav 2 tačka 1 ovog zakona, regionalnim troškovima iz člana 140 stav 2 tačka 2 ovog zakona i nacionalnim troškovima iz člana 140 stav 2 tačka 3 ovog zakona, koji su procijenjeni kao opravdani, efikasni i srazmjerni nadoknađuju se kroz naknade NEMO-a, mrežne tarife ili druge odgovarajuće mehanizme koje odredi Agencija.
- (4) Na zahtjev Agencije, OPS, NEMO i ovlašćeni subjekti u skladu sa članom 138 ovog zakona, dostavljaju informacije potrebne za procjenu nastalih troškova u roku od tri mjeseca od prijema predmetnog zahtjeva.

Troškovi uspostavljanja, izmjene i funkcionisanja jedinstvenog povezivanja dan- unaprijed i unutar dnevnog povezivanja

Član 136

- (1) NEMO je dužan da učestvuje u podjeli sljedećih troškova:
  - 1) zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova uspostavljanja, ažuriranja ili daljeg razvoja algoritma za cjenovno povezivanje i povezivanje u jedinstveno dan-unaprijed tržište;
  - 2) zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova uspostavljanja, ažuriranja ili daljeg razvoja algoritma za uparivanje pri kontinuiranom trgovanju i povezivanja u jedinstveno unutar dnevno tržište;
  - 3) zajedničkih, regionalnih i nacionalnih troškova upravljanja jedinstvenim povezanim dan- unaprijed i unutar dnevnim tržištem.
- (2) U dogovoru sa NEMO-om, OPS može učestvovati u podjeli troškova iz stava 1 ovog člana, uz odobrenje Agencije, na način da OPS, u roku od dva mjeseca po dobijanju prognoze od NEMO-a, dostavi predlog podjele troškova Agenciji na odobrenje.
- (3) NEMO ima pravo na naknadu troškova u skladu sa stavom 1 ovog člana koje ne snosi OPS u skladu sa stavom 2 ovog člana, kroz naknade ili druge

odgovarajuće mehanizme, pod uslovom da su troškovi opravdani i srazmjerni, u skladu sa zakonom.

Troškovi finansijskog poravnanja i plaćanja

Član 137

- (1) Troškovi koje snosi centralna ugovorna strana i agent za prenos nadoknađuju se kroz naknade ili druge odgovarajuće mehanizme ako su razumni i proporcionalni.
- (2) Centralna ugovorna strana i agent za prenos nastoje da obezbijede efikasne aranžmane finansijskog poravnanja i plaćanja, pri čemu se izbjegavaju nepotrebni troškovi, a odražava nastali rizik.
- (3) Prekogranični aranžmani finansijskog poravnanja i plaćanja predmet su odobrenja Agencije.

Troškovi uspostavljanja i funkcionisanja koordinisanog proračuna kapaciteta

Član 138

- (1) OPS je dužan da snosi troškove dostavljanja ulaznih podataka za postupak proračuna kapaciteta.
- (2) OPS je dužan da snosi troškove spajanja pojedinačnih modela mreže kao i da u regionu proračuna kapaciteta snosi troškove uspostavljanja i rada koordinatora za proračun kapaciteta.
- (3) Troškove učesnika na tržištu nastale pri ispunjavanju zahtjeva iz ovog zakona snose ti učesnici na tržištu.

Troškovi obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta

Član 139

- (1) Troškove obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 130 stav 2 i članom 131 ovog zakona, snosi OPS u mjeri u kojoj je to moguće u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana, uključuju troškove po osnovu mehanizma naknada u vezi obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta, troškove redispečinga, trgovine u suprotnom smjeru, kao i troškove odstupanja u vezi naknada učesnicima na tržištu.

Raspodjela troškova između NEMO-a i operatora prenosnih sistema u drugim državama članicama i ugovornim stranama

Član 140

- (1) NEMO i OPS dostavljaju godišnji izvještaj Agenciji u kojem su detaljno obrazloženi troškovi uspostavljanja, izmjene i funkcionisanja jedinstvenog povezivanja dan- unaprijed i unutar dnevnog povezivanja.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana dijele se na:
  - 1) zajedničke troškove po osnovu usaglašenih aktivnosti NEMO-a ili OPS-ova ugovornih strana i država članica (za interkonekcije sa ugovornim

- stranama), koji učestvuju u jedinstvenom povezivanju dan- unaprijed i unutar dnevnog povezivanja;
- 2) regionalne troškove po osnovu aktivnosti NEMO-a ili OPS-ova koji sarađuju u određenom regionu;
  - 3) nacionalne troškove po osnovu aktivnosti NEMO-a ili OPS-ova ugovorne strane.
- (3) OPS-ovi i NEMO-i u državama članicama i ugovornim stranama dijele zajedničke troškove iz stava 2 tačka 1 ovog člana na način da:
- jedna osmina zajedničkog troška se dijeli ravnopravno između svake države članice i ugovorne strane,
  - pet osmina dijeli se između svake države članice i ugovorne strane proporcionalno njihovoj potrošnji, i
  - dvije osmine dijele se ravnopravno između uključenih NEMO-a.
- (4) NEMO-i i OPS-ovi, koji sarađuju u određenom regionu, zajedno usaglašavaju predlog raspodjele regionalnih troškova u skladu sa stavom 2 tačka 2 ovog člana.
  - (5) Predlog iz stava 4 ovog člana odobravaju nadležna nacionalna tijela svake ugovorne strane i države članice u regionu.
  - (6) NEMO-i i OPS-ovi koji sarađuju u određenom regionu mogu alternativno koristiti aranžmane o raspodjeli troškova.

Delegiranje aktivnosti

Član 141

- (1) OPS ili NEMO mogu delegirati sve ili dio aktivnosti, koje su im dodijeljene ovim zakonom, jednoj ili više trećih strana pod uslovom da treća strana može obavljati te aktivnosti najmanje jednako efikasno kao i strana koja delegira aktivnosti.
- (2) Strana koja delegira aktivnosti ostaje i dalje odgovorna za izvršenje obaveza iz ovog zakona, uključujući obezbjeđenje pristupa informacijama neophodnim za praćenje od strane regulatornog tijela.
- (3) Prije delegiranja, treća strana mora jasno dokazati strani koja delegira aktivnosti da može izvršavati sve obaveze predviđene ovim zakonom.
- (4) Ako su sve ili dio aktivnosti iz ovog zakona delegirane trećoj strani, strana koja delegira aktivnosti dužna je da, prije delegiranja aktivnosti, zaključi sporazum o povjerljivosti podataka.

Praćenje sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja

Član 142

- (1) Agencija vrši nadzor nad subjektom koji obavlja aktivnosti operatora tržišnog povezivanja.
- (2) OPS dostavlja ACER-u i Sekretarijatu informacije potrebne za aktivnosti praćenja sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja.

- (3) NEMO, učesnici na tržištu i druge relevantne organizacije povezane sa jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem, dostavljaju ACER-u, Sekretarijatu i ENTSO za električnu energiju informacije potrebne za aktivnosti praćenja sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja.

XIV. DUGOROČNA DODJELA PREKOZONSKIH PRENOSNIH KAPACITETA

Smjernice za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije Član 143

- (1) Dugoročna dodjela kapaciteta između zona trgovanja na dugoročnim tržištima, uspostavljanje zajedničke metodologije za utvrđivanje dugoročnih kapaciteta između zona trgovanja, uspostavljanje regionalne platforme za dodjelu na kojoj se nude dugoročna prava prenosa, mogućnost vraćanja dugoročnih prava prenosa za naknadnu dugoročnu dodjelu kapaciteta ili prenos prava dugoročnog prenosa između učesnika na tržištu i drugi elementi koji se odnose na dodjelu kapaciteta između zona trgovanja na dugoročnim tržištima vrši se u skladu sa odredbama čl. 143 do 203 ovog zakona.
- (2) Odredbe čl. 143 do 203 ovog zakona se primjenjuju na sve prenosne sisteme i interkonekcije u Crnoj Gori, osim na prenosne sisteme koji nijesu povezani sa drugim prenosnim sistemima preko interkonektivnih vodova.

Panevropski TCM za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije Član 144

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje sledeće panevropske TCM-ove i sve izmjene i dopune po odobrenju ACER-a:
- 1) metodologiju proizvodnje i obezbjeđivanja podataka o opterećenju;
  - 2) metodologiju zajedničkog modela mreže;
  - 3) zahtjeve za jedinstvenu platformu za dodjelu, gdje je to primjenljivo;
  - 4) usaglašena pravila dodjele;
  - 5) metodologiju raspodjele prihoda od zagušenja;
  - 6) metodologiju podjele troškova uspostavljanja, razvoja i funkcionisanja jedinstvene platforme za dodjelu, ako je to primjenljivo;
  - 7) metodologiju podjele troškova nastalih radi obezbjeđivanja stabilnosti i naknade za pravo dugoročnog prenosa.

Regionalni TCM za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije Član 145

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, zajedno sa OPS-ovima iz predmetne regije, učestvuje u izradi i podnošenju na odobrenje Agenciji i regulatornim organima predmetne regije sljedećih regionalnih TCM-ova:
- 1) metodologije proračuna kapaciteta;
  - 2) metodologije podjele prekozonskog kapaciteta;
  - 3) regionalnog projektovanja prava dugoročnog prenosa;
  - 4) pravila za uspostavljanje rezervnih procedura;

- 5) regionalnih zahtjeva za usaglašavanje pravila za dodjelu uključujući regionalna pravila za naknadu;
- 6) zahtjeva za regionalnu platformu za dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta;
- 7) metodologije podjele troškova uspostavljanja, razvoja i funkcionisanja regionalne platforme za dodjelu.

Naknada troškova dugoročne alokacije

Član 146

- (1) Troškove operatora prenosnog sistema koji proističu iz obaveza propisanih čl. 144 do 203 ovog zakona procjenjuje Agencija u saradnji sa drugim regulatornim organima ugovornih strana i država članica.
- (2) Troškovi za koje se procijeni da su razumni, efikasni i srazmjerni, blagovremeno će se nadoknaditi kroz mrežne tarife ili druge adekvatne mehanizme koje utvrđuje Agencija.
- (3) Operator prenosnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije dostavi informacije neophodne za procjenu nastalih troškova, i to u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva.

Ciljevi dugoročne dodjele kapaciteta

Član 147

Ciljevi dugoročne dodjele kapaciteta su:

- 1) podsticanje efektivne dugoročne prekozonske trgovine uz mogućnost smanjenja dugoročnog prekozonskog rizika za učesnike na tržištu;
- 2) optimizacija proračuna i dodjele dugoročnog prekozonskog kapaciteta;
- 3) obezbjeđenje nediskriminatornog pristupa dugoročnim prekozonskim kapacitetima;
- 4) uvažavanje potrebe za pravičnom i uređenom dugoročnom dodjelom kapaciteta i uređenim formiranjem cijena;
- 5) obezbjeđenje i poboljšanje transparentnosti i pouzdanosti informacija o dugoročnoj dodjeli kapaciteta;
- 6) doprinos efikasnom dugoročnom radu i razvoju elektroprenosnog sistema i elektroenergetskog sektora u Crnoj Gori.

Donošenje metodologija i akata

Član 148

(1) OPS je dužan da radi dodjele prekozonskih kapaciteta donosi, uz odobrenje Agencije i u saradnji sa operatorima prenosnih sistema električne energije drugih država donese metodologije i akta kojima se uređuju:

- 1) zahtjevi za regionalnu platformu za dodjelu iz člana 190 stav 3 i člana 191 ovog zakona;
- 2) harmonizovana pravila za dodjelu u skladu sa članom 192 ovog zakona;
- 3) raspodjela troškova uspostavljanja, razvoja i rada regionalne platforme za dodjelu u skladu sa članom 190 stav 2 i članom 200 ovog zakona;
- 4) raspodjela troškova nastalih po osnovu obezbjeđenja garancije i naknade za dugoročna prava prenosa u skladu sa članom 201 ovog zakona.

(2) Ako OPS-ovi koji odlučuju o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 1 ovog člana nijesu u mogućnosti da postignu sporazum i kada se regioni

sastoje od više od pet ugovornih strana i/ili država članica, oni donose odluke kvalifikovanom većinom.

(3) Kvalifikovanu većinu iz stava 2 ovog člana koja je potrebna za donošenje predloga u skladu sa stavom 1 čini sljedeća većina:

- 1) OPS-ova koji predstavljaju najmanje 72 % ugovornih strana i/ili država članica; i
- 2) OPS-ova koji predstavljaju ugovorne strane i/ili države članice koje čine najmanje 65% stanovništva predmetnog regiona.

(4) Manjinu koja sprečava donošenje odluka o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 1 ovog člana čini najmanje minimalan broj OPS-ova koji predstavljaju više od 35% stanovništva ugovornih strana učesnica i/ili država članica, uz OPS-ove koji predstavljaju najmanje još jednu ugovornu stranu i/ili državu članicu, u suprotnom smatraće se da je postignuta kvalifikovana većina.

(5) Za regione koje čine pet ugovornih strana i/ili država članica ili manje, OPS i operatori prenosnih sistema tih ugovornih strana i/ili država članica odlučuju konsenzusom o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 1 ovog člana.

(6) Za odluke OPS-a o predlozima odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 1 ovog člana, dodjeljuje se jedan glas po ugovornoj strani ili državi članici.

(7) Ako postoji više od jednog OPS-a na teritoriji ugovorne strane ili države članice, ugovorna strana ili država članica raspoređuje glasačka prava među OPS-ovima.

(8) Ako ne dostave inicijalni ili izmijenjeni predlog odredbi i uslova ili metodologija nadležnim regulatornim tijelima ili ACER-u, u skladu sa stavom 1 ovog člana, u rokovima utvrđenim ovim zakonom, OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima će dostaviti relevantne nacрте predloga odredbi i uslova ili metodologije nadležnim regulatornim tijelima i ACER-u i Regulatornom odboru i objasniti razloge nepostizanja sporazuma.

(9) Agencija je dužna da, kada je to potrebno za donošenje, odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 1 ovog člana, zahtijeva izmjene i dopune ili izvrši reviziju i dovrši ili u potpunosti izradi nacрте, i da iste odobri.

(10) Agencija je odgovorna za odobravanje odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa stavom 1 ovog člana.

(11) Predlozi sljedećih odredbi i uslova ili metodologija i sve njihove izmjene i dopune predmet su odobrenja svih regulatornih tijela predmetnog regiona:

- 1) metodologija za proračun kapaciteta u skladu sa članom 153 ovog zakona;
- 2) metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 159 ovog zakona;
- 3) regionalni koncept dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 172 ovog zakona;
- 4) sprovođenje rezervnih postupaka u skladu sa članom 183 ovog zakona;
- 5) regionalni zahtjevi za harmonizovana pravila za dodjelu u skladu sa članom 193 ovog zakona, uključujući regionalna pravila za kompenzacije u skladu sa članom 196 ovog zakona.

(12) Predlozi odredbi i uslova ili metodologija sadrže rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ciljeve ovog zakona.

(13) Predlozi odredbi i uslova ili metodologija koji su predmet odobrenja nekoliko ili svih regulatornih tijela u skladu sa stavom 12 ovog člana dostavljaju se Regulatornom

odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od jedne sedmice od njihovog dostavljanja regulatornim tijelima

(14) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima koji su odgovorni za izradu predloga odredbi i uslova ili metodologija može predložiti izmjene i dopune regulatornim tijelima i ACER-u.

(15) Predlozi izmjena i dopuna odredbi i uslova ili metodologija dostavljaju se na konsultacije u skladu sa postupkom iz člana 149 ovog zakona i odobravaju u skladu sa postupkom iz ovog člana.

(16) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima koji su odgovorni za utvrđivanje odredbi i uslova ili metodologija u skladu sa ovim zakonom, dužan je da iste objave na internet stranici nakon odobrenja od strane Regulatornog odbora ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a ili nadležnih regulatornih tijela ili, ako odobrenje nije potrebno, nakon njihovog utvrđivanja, osim ako se te informacije smatraju povjerljivim u skladu sa članom 151 ovog zakona.

Javna rasprava o dugoročnoj dodjeli kapaciteta

Član 149

(1) Metodologije i akta iz čl. 144 i 145 ovog zakona OPS donosi nakon sprovedene javne rasprave koja traje najmanje 30 dana.

(2) OPS je dužan da javnu raspravu iz stava 1 ovog člana sprovede sa zainteresovanim stranama i objavi izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi.

Obaveza čuvanja poslovne tajne u vezi sa dugoročnom dodjelom kapaciteta

Član 150

(1) Sve informacije označene kao povjerljive, a dobijene, razmijenjene ili prenešene u skladu sa ovim zakonom predstavljaju poslovnu tajnu.

(2) Svi subjekti na koje se primjenjuju odredbe ovog zakona dužni su da čuvaju poslovnu tajnu u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.

Regioni proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 151

Regioni proračuna kapaciteta za potrebe dugoročne dodjele su regioni utvrđeni u skladu sa članom 83 ovog zakona.

Vremenski okviri proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 152

OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, u svakom regionu proračuna kapaciteta obezbjeđuje da se dugoročni prekozonski kapaciteti proračunavaju za svaku dugoročnu dodjelu kapaciteta, a najmanje na godišnjem i mjesečnom nivou.

Metodologija za proračun kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 153

(1) OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, je dužan da, u roku od šest mjeseci od donošenja metodologije za proračun kapaciteta u skladu sa

članom 87 stav 2, utvrdi za region na koji se proračun kapaciteta odnosi, predlog zajedničke metodologije za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire.

(2) Zajednička metodologija za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire podrazumijeva primjenu metoda zasnovanog na koordinisanom neto prenosnom kapacitetu ili metoda zasnovanog na tokovima snaga.

(3) Metodologija za proračun kapaciteta iz stava 2 ovog člana mora biti usklađena sa metodologijom za proračun kapaciteta koja se odnosi na dan-unaprijed i unutar dnevnih vremenski okvir u skladu sa članom 87 stav 2 ovog zakona.

(4) Prilikom proračuna kapaciteta za dugoročne vremenske okvire uzimaju se u obzir:

- 1) analize sigurnosti zasnovane na više scenarija i korišćenju ulaznih podataka za proračun kapaciteta, kao i metod proračuna kapaciteta u skladu sa članom 87 stav 2, ili
- 2) statistički pristup zasnovan na istorijskim podacima o prekozonskom kapacitetu za dan-unaprijed ili unutar dnevnih vremenski okvir, ako takav pristup može:
  - povećati efikasnost metodologije za proračun kapaciteta;
  - prepoznati neraspodjivosti u proračunu dugoročnog prekozonskog kapaciteta bolje od analize sigurnosti iz alineje 1 ovog stava;
  - povećati ekonomsku efikasnost uz jednak nivo sigurnosti sistema.

(5) OPS zajedno sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu proračuna kapaciteta može primijeniti metod zasnovan na tokovima snaga za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) da metod zasnovan na tokovima snaga dovodi do povećanja ekonomske efikasnosti u regionu proračuna kapaciteta uz jednak nivo sigurnosti sistema;
- 2) da je osigurana transparentnost i tačnost rezultata tokova snaga u regionu proračuna kapaciteta;
- 3) da OPS učesnicima na tržištu omogući rok od šest mjeseci za prilagođavanje svojih poslovnih procesa.

(6) Ako se za izradu metodologije za proračun kapaciteta u regionu proračuna kapaciteta uzima u obzir analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija, primjenjuju se zahtjevi za ulazne podatke za proračun kapaciteta, pristup proračunu kapaciteta i potvrđivanje prekozonskog kapaciteta u skladu sa čl. 72-140 ovog zakona.

(7) Prilikom izrade metodologije za proračun kapaciteta u obzir se uzimaju zahtjevi za rezervne postupke u skladu sa čl. 110 i 183 ovog zakona.

Metodologija za određivanje granice pouzdanosti kapaciteta za dugoročnu dodjelu Član 154

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za određivanje granice pouzdanosti koja ispunjava zahtjeve utvrđene propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 89 ovog zakona.

Metodologija za određivanje margina operativne sigurnosti za dugoročnu dodjelu Član 155

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za određivanje margine operativne sigurnosti i nepredviđenih okolnosti koje ispunjavaju zahtjeve utvrđene propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 90 ovog zakona.

Metodologija za određivanje promjene proizvodnje za dugoročnu dodjelu **Član 156**

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za određivanje promjene proizvodnje koja ispunjava zahtjeve utvrđene propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 91 ovog zakona.

Metodologija za utvrđivanje korektivnih mjera prilikom dugoročne dodjele **Član 157**

OPS je dužan da, ako se prilikom proračuna dugoročnog kapaciteta uzimaju u obzir korektivne mjere, obezbijedi da te korektivne mjere budu tehnički raspoložive u realnom vremenu i da ispunjavaju zahtjeve utvrđene propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 92 ovog zakona.

Metodologija za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta za dugoročnu dodjelu **Član 158**

Zajednička metodologija za proračun kapaciteta uključuje metodologiju za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta koja ispunjava zahtjeve utvrđene propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 93 ovog zakona.

Metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta za dugoročnu dodjelu **Član 159**

(1) OPS je dužan da, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, najkasnije do donošenja metodologije za proračun kapaciteta iz člana 153 ovog zakona utvrdi predlog metodologije za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta za različite dugoročne vremenske okvire za region na koji se proračun kapaciteta odnosi.

(2) Metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta mora ispunjavati sljedeće uslove:

- 1) zadovoljenje potreba učesnika na tržištu u pogledu smanjenja rizika;
- 2) da bude usklađena sa metodologijom za proračun kapaciteta;
- 3) ne smije dovoditi do ograničavanja konkurencije, a naročito u pogledu pristupa dugoročnim pravima prenosa.

Scenariji za dugoročnu dodjelu **Član 160**

OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država u regionu za proračun kapaciteta u kojem se primjenjuje analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija, u skladu sa članom 153 ovog zakona, dužan je da primjenjuje zajednički skup scenarija utvrđenih propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 85 ovog zakona, a koji će se koristiti u zajedničkom modelu mreže za svaki vremenski okvir proračuna dugoročnog kapaciteta.

Pojedinačni model mreže za dugoročnu dodjelu

Član 161

OPS je dužan da prilikom izrade pojedinačnog modela mreže za dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta za region na koji se proračun odnosi, u kome se koristi analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija u skladu sa članom 153 ovog zakona, primjenjuje zahtjeve utvrđene propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima iz člana 86 ovog zakona.

Postupak proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 162

(1) OPS u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, je dužan da izradi operativna pravila za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta, kojima se dopunjuju pravila za spajanje pojedinačnih modela mreže u skladu sa članom 86 ovog zakona.

(2) Koordinator proračuna kapaciteta u skladu sa propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima, dužan je da proračunava dugoročne prekozonske kapacitete za region proračuna kapaciteta za koji je nadležan.

(3) OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, je dužan da, u svrhu proračuna kapaciteta iz stava 2 ovog člana, najkasnije šest mjeseci nakon donošenja metodologije za proračun kapaciteta za dugoročne vremenske okvire u skladu sa članom 153 ovog zakona, za region proračuna kapaciteta izradi operativna pravila za dugoročne vremenske okvire kojima se dopunjavaju pravila za rad koordinatora proračuna kapaciteta u skladu ovim zakonom.

(4) Prilikom proračuna kapaciteta za dugoročne vremenske okvire primjenjuju se zahtjevi iz člana 88 ovog zakona.

Izrada zajedničkog modela mreže za dugoročnu dodjelu

Član 163

Za izradu zajedničkog modela mreže za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta u regionima proračuna kapaciteta u kojima se koristi analiza sigurnosti zasnovana na više scenarija iz člana 153 ovog zakona, primjenjuju se postupak i zahtjevi u skladu sa članom 95 ovog zakona.

Regionalni proračuni dugoročnih prekozonskih kapaciteta

Član 164

(1) Ako OPS primjenjuje statistički pristup iz člana 153 stav 4 tačka 2 ovog zakona pri proračunu dugoročnih prekozonskih kapaciteta postupak proračuna kapaciteta uključuje najmanje:

- 1) izbor grupe ostvarenih istorijskih podataka o prekozonskom kapacitetu dan unaprijed ili unutar dnevnog nivou, za jedan period ili skup perioda, uz raspoređivanje podataka u krivu trajanja;
- 2) proračun kapaciteta koji odgovara nivou rizika za odabranu grupu podataka;

- 3) proračun dugoročnih prekozonskih kapaciteta koji će biti ponuđeni za dugoročnu dodjelu, uzimajući u obzir marginalnu vrijednost koja će odražavati razliku između ostvarenih istorijskih vrijednosti prekozonskog kapaciteta i predviđenih vrijednosti dugoročnog prekozonskog kapaciteta;
- 4) zajednička pravila za korišćenje dostupnih informacija o planiranim isključenjima, novoj infrastrukturi i strukturi proizvodnje i opterećenja za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta.
  - (2) Ako OPS koristi analizu sigurnosti zasnovanu na više scenarija iz člana 153 ovog zakona, za dugoročne vremenske okvire proračuna kapaciteta u regionu proračuna kapaciteta primjenjuju se zahtjevi u skladu sa članom 96 ovog zakona.
  - (3) Koordinator proračuna kapaciteta raspoređuje proračunati dugoročni prekozonski kapacitet za svaku dugoročnu dodjelu kapaciteta primjenom metodologije za raspodjelu prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 159 ovog zakona.
  - (4) Koordinator proračuna kapaciteta dostavlja proračunati dugoročni prekozonski kapacitet i raspodjelu istog na potvrđivanje OPS-ovima u regionu proračuna kapaciteta u skladu sa članom 165 ovog zakona.

Potvrđivanje, dostavljanje i raspodjela prekozonskog kapaciteta

Član 165

- (1) OPS provjerava rezultate proračuna dugoročnih prekozonskih kapaciteta na granicama zone trgovanja ili kritičnim mrežnim elementima za svaki dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta u skladu sa članom 158 ovog zakona.
- (2) OPS provjerava rezultate raspodjele dugoročnog prekozonskog kapaciteta na svojim granicama zone trgovanja ili kritičnim mrežnim elementima u skladu sa članom 159 ovog zakona.
- (3) OPS dostavlja Koordinatoru proračuna kapaciteta i drugim OPS-ovima za region na koji se proračun odnosi potvrdu kapaciteta i potvrđenu raspodjelu tog kapaciteta za svaku dugoročnu dodjelu.
- (4) Koordinator proračuna kapaciteta dostavlja potvrđenu raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta radi izvršenja dugoročne dodjele kapaciteta u skladu sa članom 170 ovog zakona.
- (5) OPS na zahtjev Agencije dostavlja detaljan izvještaj o načinu na koji je utvrđena vrijednost prekozonskog kapaciteta za određeni dugoročni vremenski okvir proračuna kapaciteta.

Koordinisano ograničenje prekozonskih kapaciteta

Član 166

- (1) OPS je dužan da utvrdi i koordinira ograničenja dodijeljenih dugoročnih prekozonskih kapaciteta, najkasnije 48 sati prije dana isporuke električne energije.
- (2) Ako dođe do ograničenja dugoročnih prava prenosa, uključujući nominacije u vezi sa pravom prenosa, u periodu od 48 sati prije početka dana isporuke, OPS je dužan da u regionu proračuna kapaciteta sprovede postupak proračuna kapaciteta za dan-unaprijed i unutar dnevnog vremenskog okvira u skladu sa članom 96 ovog zakonom.

(3) OPS je dužan da, u slučaju potrebe za ograničenjem dodijeljenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta, dostavi koordinatoru za proračun kapaciteta zahtjev za pokretanje koordinisanog proračuna ograničenja, sa potrebnim informacijama

(4) Koordinator proračuna kapaciteta dužan je da dostavi korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta na potvrđivanje OPS-u.

(5) OPS je dužan da potvrdi korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta na granicama zone trgovanja ili na kritičnim mrežnim elementima u skladu sa članom 165 ovog zakona.

(6) Koordinator proračuna kapaciteta je dužan da dostavi potvrđenu korigovanu vrijednost prekozonskog kapaciteta OPS-u i regionalnoj platformi za dodjelu radi sprovođenja ograničenja u skladu sa članom 194 ovog zakona.

Dvogodišnji izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta za dugoročnu dodjelu

Član 167

OPS je dužan da, za potrebe izrade dvogodišnjeg izvještaja o proračunu i dodjeli kapaciteta koji priprema ENTSO za električnu energiju, koristi statističke pokazatelje i pokazatelje kvaliteta u skladu sa ovim zakonom.

Zone trgovanja za dugoročnu dodjelu

Član 168

Zone trgovanja koje važe za trgovanje dan-unaprijed ili unutarдневно trgovanje primjenjuju se na proračun i dodjelu dugoročnih kapaciteta.

Ako granica zone trgovanja više ne postoji, nosioci dugoročnih prava prenosa na toj granici zone trgovanja imaju pravo na naknadu koju im isplaćuje OPS po cijeni plaćenju za dugoročna prava prenosa.

Principi dugoročne dodjele kapaciteta

Član 169

(1) Dugoročna dodjela kapaciteta sprovodi se na način kojim se:

- 1) primjenjuje princip određivanja marginalne cijene za dobijanje rezultata za svaku granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i tržišnu vremensku jedinicu; i
- 2) ne dodjeljuje više od ponuđenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 180 ovog zakona.

(2) Dugoročna dodjela kapaciteta iz stava 1 ovog člana može se ponavljati u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

Ulazni podaci i rezultati dodjele kapaciteta

Član 170

(1) Regionalna platforma za dodjelu koristi sljedeće ulazne podatke za dugoročnu dodjelu kapaciteta:

- 1) potvrđenu raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta koju dostavlja koordinator proračuna kapaciteta, kao i kapacitete povezane sa vraćenim dugoročnim pravima prenosa u skladu sa članom 184 ovog zakona i
- 2) ponude koje su dostavili učesnici na tržištu.

(2) Za svaku dugoročnu dodjelu kapaciteta, regionalna platforma za dodjelu istovremeno utvrđuje najmanje sljedeće rezultate za svaku granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i tržišnu vremensku jedinicu:

- 1) količinu dodijeljenih dugoročnih prava prenosa izraženu u MW;
- 2) cijenu dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 181 ovog zakona;
- 3) status ponuda.

(3) Regionalna platforma za dodjelu kapaciteta obezbjeđuje tačnost rezultata aukcije.

(4) OPS je dužan da u saradnji sa regionalnom platformom za dodjelu obezbijedi usaglašenost rezultata aukcije sa ulaznim podacima koji su dostavljeni regionalnoj platformi za dodjelu u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Opcije smanjenja rizika prekozonskog prenosa

Član 171

(1) Agencija, uzimajući u obzir mišljenja nadležnih regulatornih tijela drugih država na granici zone trgovanja, donosi odluke o:

- 1) neizdavanju dugoročnih prava prenosa;
- 2) uvođenju dugoročnih prava prenosa, ako u trenutku stupanja na snagu ovog zakona ne postoje dugoročna prava prenosa na nekoj granici zone trgovanja.

(2) Odluku iz stava 1 ovog člana Agencija donosi na osnovu analize usaglašene sa nadležnim regulatornim tijelima država na granici zone trgovanja.

(3) Analizom iz stava 2 ovog člana utvrđuje se da li dugoročno tržište električne energije pruža dovoljno mogućnosti za smanjenje rizika u zonama trgovanja i ista uključuje najmanje:

- 1) potrebe za mogućnostima smanjenja prekozonskog rizika na granicama zone trgovanja, a na osnovu konsultacija koje Agencija obavlja sa učesnicima na tržištu;
- 2) procjenu da li proizvodi ili kombinacija proizvoda koji su ponuđeni na dugoročnom tržištu predstavljaju smanjenje rizika od promjene cijena predmetne zone trgovanja za dan-unaprijed, odnosno da li postoji zadovoljavajuća korelacija između cijene za dan-unaprijed i pripadajuće cijene u odnosu na proizvod ili kombinaciju proizvoda;
- 3) procjenu da li su proizvodi ili kombinacija proizvoda koji su ponuđeni na dugoročnim tržištima efikasni u smislu:
  - vremenskog okvira trgovanja;
  - razlike između ponuđene i tražene cijene;
  - količine trgovanja u odnosu na fizičku potrošnju;
  - otvorene pozicije u odnosu na fizičku potrošnju.

(4) Ako se analizom iz stava 2 ovog člana utvrdi da u jednoj ili više zona trgovanja nema dovoljno mogućnosti za smanjenje rizika, Agencija će zahtijevati od OPS-a da:

- 1) vrši dodjelu dugoročnih prava prenosa; ili
- 2) obezbijedi da drugi dugoročni prekozonski proizvodi smanjenja rizika budu stavljeni na raspolaganje kako bi podržali funkcionisanje veleprodajnog tržišta električne energije.

(5) Ako Agencija odluči da OPS postupi u skladu sa zahtjevom iz stava 4 tačka 2 ovog člana, OPS je dužan da pripremi odgovarajuće prekozonske proizvode smanjenja rizika i iste dostavi Agenciji na odobrenje najkasnije šest mjeseci od dostavljanja zahtjeva Agencije.

(6) OPS će ponuditi prekozonske proizvode iz stava 5 ovog člana najkasnije šest mjeseci od odobrenja Agencije.

(7) Agencija, na zahtjev OPS-a može produžiti rok za ponudu prekozonskih proizvoda najduže za šest mjeseci.

(8) Ako Agencija odluči da OPS ne vrši dodjelu dugoročnih prava prenosa ili da ponudi druge dugoročne prekozonske proizvode smanjenja rizika, odredbe čl. 159, 169, 170, 172-197, 199 i 201 ovog zakona se neće primjenjivati.

(9) Analizu iz stava 2 ovog člana Agencija vrši na sopstevnu inicijativu ili na osnovu zajedničkog zahtjeva OPS-ova granice zone trgovanja, a najmanje jednom u četiri godine.

Regionalni koncept dugoročnih prava prenosa

Član 172

(1) Dugoročni prekozonski kapaciteti dodjeljuju se učesnicima na tržištu preko platforme za dodjelu u formi fizičkih prava prenosa po principu „iskoristi ili prodaj” ili u formi finansijskih prava prenosa – opcije ili finansijskih prava prenosa – obaveze.

(2) OPS je dužan da učesnicima na tržištu nudi dugoročna prava prenosa preko regionalne platforme za dodjelu u skladu sa članom 190 ovog zakona, najmanje na godišnjem i mjesečnom nivou.

(3) OPS zajedno sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta može ponuditi dugoročna prava prenosa i u drugim vremenskim okvirima.

(4) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta u kojem se dodjeljuju dugoročna prava prenosa, dužan je da pripremi predlog regionalnog koncepta dugoročnih prava prenosa koja će nuditi na svakoj granici zone trgovanja unutar regiona proračuna kapaciteta.

(5) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da pripremi predlog regionalnog koncepta dodjele dugoročnih prava prenosa koja će se nuditi na svakoj granici zone trgovanja unutar regiona proračuna kapaciteta, najkasnije šest mjeseci od donošenja odluke Agencije iz člana 171 stav 1 ovog zakona.

(6) Agencija, u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država, kod kojih se važeći regionalni koncept dugoročnih prava prenosa koristi od strane OPS-a za prekozonski redišpečing, može donijeti odluku da zadrži fizička dugoročna prava prenosa na svojim granicama zone trgovanja radi obezbjeđenja rada sistema u granicama operativne sigurnosti.

(7) Predlog iz stava 4 ovog člana sadrži vremenski plan sprovođenja i obavezne elemente koji se detaljnije utvrđuju pravilima za dodjelu kapaciteta:

- 1) vrstu dugoročnih prava prenosa;
- 2) vremenske okvire dugoročne dodjele kapaciteta;
- 3) vrstu proizvoda;
- 4) obuhvaćene granice zone trgovanja.

(8) Predlog regionalnog koncepta dugoročnih prava prenosa iz stava 4 ovog člana je predmet javne rasprave u skladu sa članom 149 ovog zakona.

(9) Istovremena dodjela fizičkih prava prenosa i finansijskih prava prenosa – opcije, odnosno fizičkih prava prenosa i finansijskih prava prenosa – obaveze, na istoj granici zone trgovanja nije dozvoljena.

(10) Agencija, kao i druga nadležna regulatorna tijela za granice zone trgovanja mogu pokrenuti reviziju dugoročnih prava prenosa ponuđenih na granici zone trgovanja:

- 1) na svoju inicijativu; ili
- 2) na osnovu preporuke Regulatornog odbora ili ACER-a, ili
- 3) na osnovu zajedničkog zahtjeva svih OPS-ova granice zone trgovanja.

(11) OPS u regionu proračuna kapaciteta odgovoran je za sprovođenje revizije iz stava 12 ovog člana.

(12) OPS je dužan prilikom revizije dugoročnih prava prenosa da:

- 1) procjenjuje ponuđena dugoročna prava prenosa uzimajući u obzir elemente iz stava 7 ovog člana;
- 2) predlaže, ako je potrebno, alternativna dugoročna prava prenosa uzimajući u obzir rezultat procjene iz tačke 1 ovog stava;
- 3) sprovodi javnu raspravu u skladu sa članom 149 ovog zakona u pogledu:
  - rezultata procjene ponuđenih dugoročnih prava prenosa i
  - predloga alternativnih dugoročnih prava prenosa, ako je potrebno.

(13) Nakon javne rasprave iz stava 12 tačka 3 ovog člana, u roku od tri mjeseca od pokretanja postupka revizije OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, dostavlja predlog Agenciji za zadržavanje ili izmjenu vrste dugoročnih prava prenosa.

Fizička prava prenosa

Član 173

(1) Nosilac fizičkih prava prenosa ima pravo da nominuje sva ili dio svojih fizičkih prava prenosa u skladu sa članom 177 ovog zakona.

(2) Ako ne izvrši nominaciju u roku utvrđenom pravilima nominacije, nosilac fizičkih prava prenosa ima pravo na isplatu naknade u skladu sa članom 176 ovog zakona.

Finansijska prava prenosa – opcije

Član 174

(1) Nosilac finansijskih prava prenosa – opcije ima pravo na isplatu naknade u skladu sa članom 176 ovog zakona.

(2) Realizacija finansijskih prava prenosa – opcije zavisi od primjene cjenovnog povezivanja tržišta dan unaprijed u skladu sa odredbama čl. 70 do 142 ovog zakona.

Finansijska prava prenosa – obaveze

Član 175

(1) Nosilac finansijskih prava prenosa – obaveze ima pravo na isplatu ili je dužan da isplati finansijsku naknadu u skladu sa članom 176 ovog zakona.

(2) Realizacija finansijskih prava prenosa – obaveze zavisi od primjene cjenovnog povezivanja tržišta dan-unaprijed u skladu sa odredbama čl. 70 do 142 ovog zakona.

Principi isplate naknade za dugoročna prava prenosa

Član 176

(1) OPS koji vrši dodjelu prava prenosa na granici zone trgovanja preko regionalne platforme za dodjelu isplaćuje naknadu nosiocu dugoročnih prava prenosa, ako je razlika u cijeni pozitivna u smjeru dugoročnih prava prenosa.

(2) Nosilac finansijskih prava prenosa – obaveze isplaćuje naknadu OPS-u na granici zone trgovanja preko regionalne platforme za dodjelu, ako je razlika u cijeni negativna u smjeru finansijskih prava prenosa – obaveze.

(3) Naknada za dugoročna prava prenosa u skladu sa st. 1 i 2 ovog člana zasniva se na sljedećim principima:

- 1) ako je prekozonski kapacitet dodijeljen implicitnom aukcijom ili drugom metodom koja proizilazi iz rezervnog postupka u vremenskom okviru dan-unaprijed, naknada za dugoročna prava prenosa biće jednaka razlici tržišnih cijena;
- 2) ako je prekozonski kapacitet dodijeljen eksplicitnom aukcijom u vremenskom okviru dan-unaprijed, naknada za dugoročna prava prenosa biće jednaka postignutoj cijeni dnevne aukcije.

(4) U slučaju da postupak dodjele kapaciteta dan-unaprijed obuhvata ograničenja dodjele na interkonekcijama između zona trgovanja u skladu sa propisom kojim se uređuje dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima, takva ograničenja se uzimaju u obzir prilikom obračuna naknade za dugoročna prava prenosa u skladu sa stavom 3 ovog člana.

Postupak nominacije fizičkih prava prenosa

Član 177

(1) Ako OPS izdaje i primjenjuje fizička prava prenosa na granicama zone trgovanja, dužan je da omogući nosiocima fizičkih prava prenosa i/ili njihovim partnerima da nominuju svoje planove razmjene električne energije.

(2) Nosilac fizičkih prava prenosa može ovlastiti kvalifikovanu treću stranu da nominuje planove razmjene električne energije u njegovo ime po pravilima nominacije iz stava 4 ovog člana.

(3) OPS dostavlja na odobrenje Agenciji predlog pravila nominacije za planove razmjene električne energije između granica zona trgovanja, koji je predmet javne rasprave u skladu sa članom 149 ovog zakona.

(4) Pravila nominacije sadrže:

- 1) pravo nosioca fizičkih prava prenosa da nominuje planove razmjene električne energije;
- 2) minimalne tehničke zahtjeve za nominaciju;
- 3) opis postupka nominacije;
- 4) rokove nominacije;
- 5) format nominacije i komunikacije.

(5) OPS je dužan da usklađuje pravila nominacije na svim granicama zone trgovanja na kojima se primjenjuju fizička prava prenosa.

(6) Nosilac fizičkih prava prenosa, njegovi partneri, ili treća strana koja postupa u njihovo ime, nominuje sva ili dio fizičkih prava prenosa između zona trgovanja u skladu sa pravilima nominacije.

(7) U slučaju da postupak dodjele kapaciteta dan-unaprijed obuhvata ograničenja dodjele na interkonekcijama između zona trgovanja u skladu sa ovim zakonom, takva ograničenja se moraju uzeti u obzir prilikom dostavljanja predloga pravila nominacije iz stava 3 ovog člana.

Uslovi za učestvovanje u dugoročnoj dodjeli kapaciteta

Član 178

(1) Da bi učesnik na tržištu stekao pravo da učestvuje na aukcijama ili prenio svoja dugoročna prava prenosa mora biti registrovan na regionalnoj platformi za dodjelu i ispunjavati sve kvalifikacione zahtjeve iz harmonizovanih pravila za dodjelu iz člana 193 ovog zakona, koji su u skladu sa principima nediskriminacije i transparentnosti.

(2) Nakon što učesnik na tržištu dostavi zahtjev za registraciju, regionalna platforma za dodjelu obavještava učesnika na tržištu da li ispunjava sve kvalifikacione zahtjeve i ima li pravo da učestvuje na aukcijama i prenese svoja dugoročna prava prenosa.

(3) Učesnik na tržištu je dužan da se pridržava harmonizovanih pravila za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(4) Ako učesnik na tržištu ne izvršava svoje ugovorne obaveze iz harmonizovanih pravila za dodjelu iz člana 192 ovog zakona, regionalna platforma za dodjelu može učesniku na tržištu suspendovati ili ukinuti pravo da učestvuje na aukcijama ili prenese svoja dugoročna prava prenosa.

(5) Suspendacija ili ukidanje prava učesnika na tržištu da učestvuje u aukcijama ili prenese svoja dugoročna prava prenosa, ne oslobađa učesnika na tržištu, kao ni regionalnu platformu za dodjelu od njihovih obaveza koje proizilaze iz dodijeljenih i plaćenih dugoročnih prava prenosa prije suspendacije ili ukidanja prava.

(6) Učesnik na tržištu je dužan da redovno ažurira sve informacije o svom učestvovanju i bez odlaganja obavijesti regionalnu platformu za dodjelu o svim nastalim promjenama.

Dostavljanje ulaznih podataka regionalnoj platformi za dodjelu

Član 179

OPS je dužan da obezbijedi da se potvrđena raspodjela dugoročnog prekozonskog graničnog kapaciteta dostavi regionalnoj platformi za dodjelu prije objavljivanja specifikacije aukcije iz člana 180 ovog zakona.

Procedura dugoročne dodjele kapaciteta

Član 180

(1) Specifikacija aukcije objavljuje se na regionalnoj platformi za dodjelu najkasnije do isteka roka predviđenog harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona i sadrži najmanje sljedeće:

- 1) datum i vrijeme otvaranja i zatvaranja aukcije;
- 2) potvrđenu raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta i vrstu dugoročnih prava prenosa koja će biti ponuđena na aukciji;
- 3) format ponuda;
- 4) datum i vrijeme objavljivanja rezultata aukcije;
- 5) period u kojem se mogu osporiti rezultati aukcije.

(2) Vrijednost objavljenog dugoročnog prekozonskog kapaciteta ne može se mijenjati u toku trajanja aukcije, u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(3) Svaki učesnik na tržištu dostavlja ponude na regionalnu platformu za dodjelu prije zatvaranja aukcije i u skladu sa uslovima utvrđenim u specifikaciji aukcije.

(4) Regionalna platforma za dodjelu dužna je da obezbijedi povjerljivost dostavljenih ponuda.

Određivanje cijene dugoročnih prava prenosa

Član 181

(1) Cijena dugoročnih prava prenosa za svaku granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i vremenski okvir određuju se po principu marginalne cijene koja se izražava u eurima po megavatu.

(2) U slučaju da je tražnja za dugoročnim prekozonskim kapacitetom za granicu zone trgovanja, smjer korišćenja i vremenski okvir jednaka ili niža od ponuđenih dugoročnih prekozonskih kapaciteta, cijena će biti nula.

Finansijski zahtjevi i poravnanje

Član 182

(1) Regionalna platforma za dodjelu dužna je da sprovede proceduru fakturisanja ili poravnanja potraživanja ili dugovanja po osnovu dodjele, povrata i kompenzacije dugoročnih prava prenosa, u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(2) Učesnik na tržištu, da bi učestvovao na aukcijama, dužan je da obezbijedi kolateral za obezbjeđenje ponude i dodijeljenih dugoročnih prava prenosa u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

Sprovođenje rezervnih postupaka

Član 183

(1) U slučaju da regionalna platforma za dodjelu ne može dati rezultate, sprovodi se odlaganje dugoročne dodjele kapaciteta kao standardni rezervni postupak.

(2) OPS ima pravo da, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, pripremi i sprovede alternativni rezervni postupak.

Vraćanje dugoročnih prava prenosa

Član 184

(1) Nosioc dugoročnih prava prenosa može, preko regionalne platforme za dodjelu, vratiti dugoročna prava prenosa OPS-u za sljedeću dugoročnu dodjelu kapaciteta.

(2) U slučaju iz stava 1 ovog člana, nosilac dugoročnih prava prenosa o tome obavještava, neposredno ili posredno preko treće strane, regionalnu platformu za dodjelu, u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(3) OPS neposredno ili posredno preko treće strane, nosiocu koji vrati dugoročna prava prenosa, isplaćuje, preko regionalne platforme za dodjelu, naknadu koja je jednaka cijeni postignutoj na aukciji na kojoj su dugoročna prava prenosa ponovo dodijeljena.

Prenos dugoročnih prava prenosa

Član 185

(1) Nositelj dugoročnih prava prenosa ima pravo da prenese sva ili dio svojih dugoročnih prava na druge učesnike na tržištu u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(2) Regionalna platforma za dodjelu objavljuje uslove prenosa dugoročnih prava kao i spisak učesnika na tržištu registrovanih na regionalnoj platformi za dodjelu i kvalifikovanih za prenos dugoročnih prava prenosa.

(3) Nositelj dugoročnih prava prenosa obavještava, neposredno ili posredno preko treće strane, regionalnu platformu za dodjelu o prenosu dugoročnih prava prenosa u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(4) Učesnik na tržištu na kojeg je prenijeto dugoročno pravo prenosa potvrđuje, u skladu sa harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona, neposredno ili posredno preko treće strane, regionalnoj platformi za dodjelu obavještenje iz stava 3 ovog člana.

Dostavljanje rezultata aukcije

Član 186

(1) Regionalna platforma za dodjelu obavještava OPS, učesnike na tržištu i nosioce dugoročnih prava prenosa o rezultatima dugoročne dodjele kapaciteta u roku navedenom u specifikaciji aukcije.

(2) Regionalna platforma za dodjelu obavještava učesnike na tržištu o statusu aukcije i postignutim cijenama.

Pokretanje rezervnih postupaka

Član 187

(1) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, dužan je da sprovede rezervne postupke iz člana 183 ovog zakona, u slučaju da regionalna platforma za dodjelu ne može objaviti specifikaciju aukcije ili ne može dostaviti dio ili sve rezultate dugoročne dodjele kapaciteta u roku utvrđenom harmonizovanim pravilima za dodjelu iz člana 192 ovog zakona.

(2) Nakon što se ustanovi da nijesu dostavljeni podaci iz stava 1 ovog člana, regionalna platforma za dodjelu obavještava OPS i učesnike na tržištu da se rezervni postupci mogu sprovesti.

Objavlivanje tržišnih informacija

Član 188

(1) Na regionalnoj platformi za dodjelu objavljuju se informacije za svaku granicu zone trgovanja i smjer korišćenja:

- 1) specifikacija aukcije u skladu sa članom 180 ovog zakona;
- 2) kalendar aukcije u kojem se navodi vrsta dugoročnih prava prenosa koja će biti ponuđena i datumi na koje će dugoročna prava prenosa biti ponuđena učesnicima na tržištu;
- 3) rezultati dugoročne dodjele kapaciteta u skladu sa članom 170 ovog zakona;
- 4) broj učesnika na tržištu u svakoj aukciji;
- 5) spisak kvalifikovanih učesnika na tržištu za prenos dugoročnih prava prenosa;

6) kontakt podaci regionalne platforme za dodjelu.

(2) OPS je dužan da objavi, preko regionalne platforme za dodjelu, informacije iz stava 1 ovog člana u skladu sa vremenskim planom utvrđenim u specifikaciji aukcije i propisom kojim se uređuje dostavljanje i objavljivanje podataka od značaja za tržište električne energije.

(3) Regionalna platforma za dodjelu je dužna da obezbijedi da informacije iz stava 1 ovog člana budu dostupne za period od najmanje pet godina.

Regionalna platforma za dodjelu dugoročnih kapaciteta

Član 189

(1) OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država, je dužan da obezbijedi da regionalna platforma za dodjelu funkcioniše i ispunjava zahtjeve u pogledu funkcionisanja u skladu sa članom 190 ovog zakona, u roku od 12 mjeseci od odobrenja zahtjeva i uspostavljanja regionalne platforme za dodjelu.

(2) Agencija može, na zahtjev OPS-a, produžiti rok iz ovog stava 1 ovog člana za najviše šest mjeseci zbog kašnjenja u postupcima javnih nabavki.

(3) Dugoročna dodjela kapaciteta na jednosmjernim interkonektivnim vodovima sprovodiće se na regionalnoj platformi za dodjelu najkasnije 24 mjeseca nakon odobrenja iz stava 1 ovog člana.

(4) OPS-ovi država članica EU i trećih zemalja mogu vršiti dugoročnu dodjelu kapaciteta preko regionalne platforme za dodjelu.

(5) Za interkonekcije između ugovornih strana Zajednice i država članica Evropske unije, OPS, u saradnji sa operatorom prenosnog sistema države članice, je dužan da zaključi bilateralni sporazum kojim će se utvrditi da li će dugoročnu dodjelu kapaciteta za određenu interkonekciju vršiti preko regionalne platforme za dodjelu ili jedinstvene platforme za dodjelu uspostavljene u skladu sa ovim članom.

(6) Regionalna platforma za dodjelu će obavljati aktivnosti u saradnji sa jedinstvenom platformom za dodjelu i uskladiti svoja operativna pravila i pravila za dodjelu sa pravilima koja se primjenjuju na jedinstvenoj platformi, u koju svrhu platforme mogu zaključivati sporazume o administrativnoj saradnji.

Zahtjevi u pogledu funkcionisanja regionalne platforme za dodjelu

Član 190

(1) OPS-je dužan da, u saradnji sa OPS-ovima drugih država, dostavi Agenciji zajednički predlog zahtjeva u pogledu funkcionisanja regionalne platforme za dodjelu.

(2) Zajednički predlog iz stava 1 ovog člana, koji izrađuju OPS-ovi ili treće strane u njihovo ime, sadrži različite opcije za uspostavljanje i upravljanje regionalnom platformom za dodjelu, opšte aktivnosti regionalne platforme za dodjelu iz člana 191 ovog zakona i zahtjeve za naknadu troškova iz člana 198 ovog zakona.

(3) Zahtjevi u pogledu funkcionisanja regionalne platforme za dodjelu sadrže najmanje:

- 1) granice zone trgovanja;
- 2) tehničku raspoloživost i pouzdanost pruženih usluga;
- 3) operativne procese;

- 4) proizvode koji će biti ponuđeni;
- 5) vremenske okvire dugoročne dodjele kapaciteta;
- 6) metode i algoritme dodjele;
- 7) principe finansijskog poravnanja i upravljanja rizicima dodijeljenih proizvoda;
- 8) usaglašen okvirni ugovor sa učesnicima na tržištu;
- 9) interfejsne za razmjenu podataka.

Zadaci regionalne platforme za dodjelu

Član 191

OPS će koristiti regionalnu platformu za dodjelu radi:

- 1) registracije učesnika na tržištu;
- 2) pružanja učesnicima na tržištu jedinstvene adrese za komunikaciju;
- 3) sprovođenja postupaka aukcije;
- 4) finansijskog poravnanja dodijeljenih dugoročnih prava prenosa sa učesnicima na tržištu, uključujući upravljanje kolateralima;
- 5) saradnje sa klirinškim društvom, ako to zahtijevaju opšta pravila za sprovođenje finansijskih prava prenosa – obaveze iz člana 175 ovog zakona;
- 6) sprovođenje rezervnog postupka u skladu sa čl. 183 i 187 ovog zakona;
- 7) omogućavanja vraćanja dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 184 ovog zakona;
- 8) poboljšanja prenosa dugoročnih prava prenosa u skladu sa članom 185 ovog zakona;
- 9) objavljivanja tržišnih informacija u skladu sa članom 188 ovog zakona;
- 10) obezbjeđivanja i upravljanja interfejsima za razmjenu podataka sa učesnicima na tržištu.

Uvođenje harmonizovanih pravila za dodjelu

Član 192

(1) OPS primjenjuje harmonizovana pravila za dodjelu dugoročnih prava prenosa iz člana 193 ovog zakona.

(2) Zahtjevi za funkcionisanje regionalne platforme za dodjelu će, nakon donošenja uz odobrenje Agencije, imati prednost u primjeni u odnosu na opšte zahtjeve utvrđene harmonizovanim pravilima za dodjelu.

(3) Ako dođe do izmjene opštih zahtjeva harmonizovanih pravila za dodjelu iz stava 1 ovog člana i njihovog dostavljanja nadležnim regulatornim tijelima na odobrenje, OPS će, u saradnji sa OPS-ovima regiona proračuna kapaciteta, ako je potrebno, dostaviti Agenciji na odobrenje izmijenjene zahtjeve za funkcionisanje regionalne platforme za dodjelu.

Zahtjevi za harmonizovana pravila za dodjelu

Član 193

Harmonizovana pravila za dodjelu dugoročnih prava prenosa moraju biti usklađena sa ovim zakonom, osim za interkonekcije sa trećim zemljama.

Opšte odredbe o garantovanju dodijeljenog prekozonskog kapaciteta

Član 194

(1) OPS ima pravo da ograniči dugoročna prava prenosa, prije garantnog roka za dan-unaprijed, kako bi obezbijedio da rad sistema ostane u granicama operativne sigurnosti.

(2) Ako OPS ograniči dugoročna prava prenosa, dužan je da o tome obavijesti Agenciju i objavi razloge koji su doveli do ograničenja.

(3) OPS na granici zone trgovanja u kojoj su ograničena dugoročna prava prenosa isplaćuje naknadu nosiocima ograničenih dugoročnih prava prenosa u iznosu razlike između tržišnih cijena.

Ograničenje naknade

Član 195

(1) OPS, u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država na granici zone trgovanja, može predložiti ograničenje naknade koja treba da se isplati nosiocima ograničenih dugoročnih prava prenosa u određenoj kalendarskoj godini ili određenom kalendarskom mjesecu u slučaju jednosmjernih interkonektivnih vodova.

(2) Naknada ograničena u skladu sa stavom 1 ovog člana ne smije biti manja od ukupnog iznosa prihoda od zagušenja koji su OPS-ovi ostvarili na granici zone trgovanja u određenoj kalendarskoj godini.

(3) U slučaju jednosmjernih interkonektivnih vodova, OPS u saradnji sa OPS-ovima drugih država na granici zone trgovanja, može ograničiti naknadu iz stava 1 ovog člana na iznos koji nije manji od ukupnog iznosa prihoda od zagušenja koje su OPS-ovi ostvarili na granici zone trgovanja u određenom kalendarskom mjesecu.

(4) U slučaju da na istoj granici zone trgovanja postoji nekoliko interkonektivnih vodova kojima upravljaju različiti OPS-ovi i koji su predmet različitih regulatornih režima pod nadzorom regulatornih tijela, ukupni prihodi od zagušenja koji se koriste za obračun iznosa ograničenja naknade u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana mogu se podijeliti na pojedinačne interkonektivne vodove.

(5) Podjelu iz stava 4 ovog člana predlaže OPS u saradnji sa OPS-ovima na granici zone trgovanja, a odobravaju Agencija i nadležna regulatorna tijela na granici zone trgovanja.

Pravila za kompenzaciju

Član 196

OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država na granici zone trgovanja, utvrđuje pravila za kompenzaciju koja će uključivati i kompenzaciju u slučaju ograničenja naknade iz člana 195 ovog zakona.

Garancija u slučaju više sile

Član 197

(1) OPS, u slučaju više sile može ograničiti dugoročna prava prenosa uz saglasnost OPS-ova drugih država pogođenih višom silom.

(2) OPS koji se poziva na višu silu objavljuje obavještenje u kojem opisuje prirodu više sile i moguće trajanje iste.

(3) Kod ograničenja u slučaju više sile, OPS koji se poziva na višu silu, za period tajanja više sile, isplaćuje naknadu pogođenim nosiocima dugoročnih prava prenosa, koja je jednaka iznosu koji je već plaćen za dugoročna prava prenosa u postupku aukcije.

(4) OPS ulaže sve moguće napore u cilju otklanjanja uzroka više sile i njenih posljedica.

(5) Agencija na zahtjev OPS-a utvrđuje da li se određeni događaj može kvalifikovati kao viša sila.

Naknada troškova

Član 198

(1) Agencija je dužna da odobri troškove koje OPS ima po osnovu obaveza iz ovog zakona, ako se u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda utvrdi da su isti razumni i proporcionalni.

(2) Na zahtjev Agencije, OPS je dužan da dostavi informacije neophodne za procjenu i odobravanje troškova iz stava 1 ovog člana.

Troškovi uspostavljanja, rada i razvoja regionalne platforme za dodjelu

Član 199

(1) OPS u saradnji sa ostalim OPS-ovima koji nude dugoročna prava prenosa preko regionalne platforme za dodjelu zajednički snose troškove uspostavljanja, rada i razvoja regionalne platforme za dodjelu.

(2) OPS u saradnji sa ostalim OPS-ovima iz stava 1 ovog člana dužni su da donesu metodologiju za raspodjelu troškova iz stava 1 ovog člana, koji moraju biti opravdani, efikasni, srazmjerni i zasnovani na načelima iz ovog zakona.

Troškovi uspostavljanja i funkcionisanja koordinisanog proračuna kapaciteta

Član 200

(1) OPS snosi troškove koji proizilaze iz obaveze dostavljanja ulaznih podataka potrebnih za proračun kapaciteta.

(2) OPS, zajedno sa OPS-ovima u regionu proračuna kapaciteta zajednički snosi troškove uspostavljanja i spajanja pojedinačnih modela mreže, kao i troškove uspostavljanja i rada koordinatora proračuna kapaciteta.

Troškovi garantovanja prekozonskih kapaciteta i naknade za dugoročna prava prenosa

Član 201

(1) Troškovi garantovanja prekozonskih kapaciteta uključuju troškove nastale po osnovu mehanizama naknade u vezi sa garantovanjem prekozonskih kapaciteta, kao i troškove redispečinga, trgovine u suprotnom smjeru i odstupanja, koje snosi OPS, u mjeri u kojoj je to moguće, u skladu sa ovim zakonom.

(2) Agencija je dužna da prilikom određivanja ili odobravanja tarifa za prenos ili drugog odgovarajućeg mehanizma, odobri troškove OPS-u iz stava 1 ovog člana, ako se utvrdi da su isti razumni i proporcionalni.

Delegiranje aktivnosti

Član 202

(1) OPS može delegirati trećoj strani sve ili dio aktivnosti, koje proizilaze iz ovog zakona, pod uslovom da treća strana može obavljati te aktivnosti efikasno kao i OPS.

(2) OPS koji delegira aktivnosti u skladu sa stavom 1 ovog člana, odgovoran je za ispunjavanje obaveza iz ovog zakona, uključujući obezbjeđenje informacija neophodnih za nadzor koji vrši Agencija.

(3) Prije delegiranja, treća strana mora dokazati OPS-u da je sposobna da izvršava aktivnosti koje su predmet delegiranja.

(4) Prije delegiranja aktivnosti u skladu sa ovim članom, OPS je dužan da sa trećom stranom zaključi sporazum o povjerljivosti podataka.

Nadzor

Član 203

(1) Sekretarijat vrši nadzor nad dugoročnom dodjelom kapaciteta i uspostavljanjem regionalne platforme za dodjelu u skladu sa ovim zakonom, koji naročito obuhvata sljedeće:

- 1) napredak i moguće probleme u sprovođenju dugoročne dodjele kapaciteta, uključujući pravičan i transparentan pristup dugoročnim pravima prenosa za učesnike na tržištu;
- 2) efektivnost metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta u skladu sa članom 159 ovog zakona;
- 3) izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta u skladu sa članom 167 ovog zakona;
- 4) efikasnost rada regionalne platforme za dodjelu i dugoročne dodjele kapaciteta.

(2) Učesnici na tržištu, druga lica i organizacije na koja se odnose aktivnosti dugoročne dodjele kapaciteta dostavljaju Sekretarijatu, na zahtjev OPS-a, informacije neophodne za nadzor iz stava 1 ovog člana.

XV. BALANSIRANJE SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Smjernice za balansiranje sistema električne energije

Član 204

(1) Balansiranje sistema električne energije (u daljem tekstu: balansiranje) su radnje i postupci u svim vremenskim okvirima, kroz koje operatori prenosnog sistema kontinuirano obezbjeđuju održavanje frekvencije sistema unutar unaprijed definisanog opsega stabilnosti i usklađenost sa količinom potrebnih rezervi za traženi kvalitet.

(2) Balansiranje, uključujući uspostavljanje zajedničkih principa nabavke i poravnanja, rezervi za održavanje frekvencije, rezervi za obnavljanje frekvencije i zamjenskih rezervi vrši se u skladu sa odredbama čl. 204 do 260.

(3) Odredbe čl. 204 do 260 primjenjuju se na OPS, operatora distributivnog sistema, operatora zatvorenog distributivnog sistema, Agenciju, treće strane s delegiranim ili dodijeljenim ovlaštenjima, kao i druge učesnike na tržištu.

(4) Odredbe čl. 204 do 260 primjenjuju se na sve prenosne sisteme i interkonekcije u Crnoj Gori, osim na prenosne sisteme koji nijesu povezani sa drugim prenosnim sistemima preko interkonektivnih vodova.

- (5) Odredbe čl. 204 do 260 primjenjuju se na sva stanja sistema definisana propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.

Panevropski TCM za balansiranje

Član 205

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje sljedeći panevropski TCM i sve izmjene i dopune po odobrenju ACER-a u skladu sa ovim zakonom :
- 1) okvir za uspostavljanje evropskih platformi i njihovih modifikacija za:
    - razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom;
    - razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom;
    - proces netovanja odstupanja;
  - 2) standardne proizvode za balansiranje kapaciteta;
  - 3) metodologiju za klasifikacije za potrebe aktiviranja ponuda za trgovinu balansnom energijom;
  - 4) procjenu mogućeg povećanja minimalne količine u ponudama za trgovinu balansnom energijom koja će biti prosljeđena evropskim platformama;
  - 5) metodologije određivanja cijena balansne energije i prekozonskog kapaciteta koji se koriste za razmjenu balansne energije ili upravljanje procesom netovanja odstupanja;
  - 6) usaglašenu metodologiju procesa dodjele prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenja rezervi;
  - 7) metodologiju koordinisanog procesa dodjele prekozonskog kapaciteta;
  - 8) pravila poravnanja za planiranu razmjenu energije između OPS-ova;
  - 9) pravila usaglašavanja osnovnih aspekata za poravnanje odstupanja;
  - 10) okvir za uspostavljanje Evropske platforme za zamjenske rezerve;
  - 11) pravila poravnanja za planiranu razmjenu energije između OPS-ova za geografsko područje koje obuhvata sve operatore prenosnog sistema koji planirano razmjenjuju energiju u sinhronoj oblasti kontinentalne Evrope;
  - 12) pravila poravnanja za neželjenu razmjenu energije za sinhronu oblast kontinentalne Evrope.

Regionalni TCM-ovi za balansiranje

Član 206

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, zajedno sa OPS-ovima iz predmetnog regiona, učestvuje u izradi i podnošenju na odobrenje Agenciji i svim nacionalnim regulatornim organima predmetne regije sljedećeg regionalnog TCM-a u skladu sa zakonom :
- 1) zajedničkih i usaglašanih pravila i procesa razmjene i nabavke balansnog kapaciteta u slučaju kada dva ili više OPS-ova razmjenjuju ili su spremni da međusobno razmjenjuju taj kapacitet;
  - 2) metodologije proračuna vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta, u slučaju da OPS-ovi razmjenjuju balansni kapacitet;
  - 3) primjene modela operator prenosnog sistema - pružalac balansne rezerve (model OPS – PUB);
  - 4) metodologije proračuna prekozonskog kapaciteta za svaki region proračuna kapaciteta;

- 5) metodologije primjene procesa dodjele prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili raspodjelu rezervi;
- 6) principa razvoja algoritama za balansiranje.

Nacionalni TCM-ovi za balansiranje

Član 207

Agencija je dužna da o sljedećim nacionalnim TCM-ovima, odluči u skladu sa ovim zakonom:

- 1) izuzeće od objavljivanja informacija o ponuđenim cijenama balansne energije ili ponuda za balansni kapacitet usljed sumnji u zloupotrebu tržišta;
- 2) metodologija dodjele troškova koji proističu iz aktivnosti preduzetih od strane ODS-ova;
- 3) uslovi balansiranja;
- 4) definicija i upotreba posebnih proizvoda;
- 5) ograničenje količine u ponudama koje se šalju evropskim platformama;
- 6) izuzeće od obaveze odvojene nabavke balansnog kapaciteta regulacijom naviše i regulacijom naniže;
- 7) dodatni mehanizam poravnanja za subjekte odgovorne za odstupanje, odvojen od obračuna odstupanja, koji služi za poravnanje troškova nabavke rezervisanja kapaciteta za balansiranje, administrativnih troškova i drugih troškova povezanih s balansiranjem;
- 8) odstupanje od odredbi iz člana 258 ovog zakona[;
- 9) troškovi koji se odnose na obaveze operatora sistema ili obaveze prenijete imenovanim trećim licima.

Naknada troškova balansiranja

Član 208

- (1) Troškove koji se odnose na obaveze operatora sistema ili koji su prenijeti na treća lica u skladu sa ovim zakonom, procjenjuje Agencija u saradnji sa drugim nacionalnim regulatornim organima.
- (2) Troškovi koje Agencija procijeni kao razumne, opravdane i srazmjerne nadoknađuju se kroz mrežne tarife ili druge odgovarajuće mehanizme, koje utvrđuje Agencija.
- (3) Na zahtjev Agencije, operatori sistema ili lica na koja su prenijete obaveze dužni su da u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva obezbijede informacije koje su neophodne kako bi se olakšala procjena nastalih troškova.
- (4) Sve troškove koji za učesnike na tržištu nastanu usljed ispunjavanja uslova predviđenih ovim zakonom snose ti učesnici na tržištu.

Ciljevi i regulatorni aspekti balansiranja

Član 209

- (1) Balansiranje se sprovodi na način da za cilj ima:
  - 1) podsticanje konkurencije, nediskriminatornosti i transparentnosti na balansnim tržištima;
  - 2) unapređenje efikasnosti balansiranja, kao i efikasnost evropskih i nacionalnih balansnih tržišta;
  - 3) integracija balansnog tržišta i promovisanje mogućnosti razmjene usluga balansiranja uz istovremeno povećavanje pogonske sigurnosti;

- 4) doprinos efikasnom dugoročnom radu i razvoju elektroprenosnog sistema, kao i elektroenergetskog sektora u Zajednici uz istovremeno efikasno i pouzdano funkcionisanje dan-unaprijed, unutar dnevnog i balansnog tržišta;
  - 5) obezbjeđivanje pravedne, objektivne, transparentne i tržišno zasnovane nabavke usluga balansiranja, u cilju otklanjanja barijera novim članovima, podsticanja likvidnosti balansnog tržišta električne engerije uz sprečavanje poremećaja na unutrašnjem tržištu električne energije;
  - 6) omogućavanje lakšeg učešća u upravljanju potrošnjom, uključujući objekte za proizvodnju i skladištenje energije uz istovremeno obezbjeđenje da isti budu ravnopravno konkurentni sa drugim uslugama balansiranja i, prema potrebi, djeluju nezavisno pri pružanju usluge samo jednog potrošača;
  - 7) lakše učešće obnovljivih izvora energije i podsticanje ostvarenja ciljeva za povećanje udjela proizvodnje energije iz obnovljivih izvora.
- (2) Balansiranje u skladu sa ovim zakonom zasniva se na načelima:
- 1) proporcionalnosti i nediskriminacije;
  - 2) transparentnosti;
  - 3) optimizacije u cilju najveće ukupne efikasnosti i najmanjih ukupnih troškova za sve uključene strane;
  - 4) da OPS koristi tržišno zasnovane mehanizme u najvećoj mogućoj mjeri kako bi se osigurala sigurnost i stabilnost mreže;
  - 5) da se ne ugrozi razvoj dugoročnog tržišta, dan-unaprijed i unutar dnevnih tržišta;
  - 6) poštovanja obaveza dodijeljenih nadležnom OPS-u u pogledu održavanja sigurnosti sistema;
  - 7) konsultovanja OPS-a sa relevantnim ODS-om uzimajući u obzir mogući uticaj na svoj sistem;
  - 8) uzimanja u obzir usaglašenih evropskih standarda i tehničkih specifikacija.

Donošenje metodologija i akata za balansiranje **Član 210**

(1) OPS je dužan da o izradi i usaglašavanju TCM-ova iz čl. 206 i 207 ovog zakona, uz podršku ENTSO za električnu energiju redovno obavještava Agenciju, nadležne regulatorne organe, Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče države članice, ACER.

(2) Ukoliko se OPS pri odlučivanju o predlozima TCM-ova iz člana 206 ovog zakona ne usaglasi sa relevantnim OPS-ovima i ako predmetni region obuhvata više od pet država članica i/ili ugovornih strana, o predlozima se odlučuje kvalifikovanom većinom OPS-ova i to:

- a) oni koji čine najmanje 72% predmetnih država članica i/ili ugovornih strana; i
- b) oni koji predstavljaju države članice i/ili ugovorne strane koje obuhvataju najmanje 65% stanovništva predmetnog područja.

Blokirajuću manjinu za odluke o TCM-ovima navedenim u članu 206 ovog zakona mora činiti barem minimalni broj OPS-ova koji predstavljaju više od 35% stanovništva uključenih država članica i/ili ugovornih strana, uz OPS-ove koji predstavljaju najmanje jednu dodatnu predmetnu državu članicu i/ili ugovornu stranu, a ako ista nije ostvarena, smatra se da je postignuta kvalifikovana većina.

(3) OPS odlučuje konsenzusom u saradnji sa operatorima prenosnih sistema drugih država o predlozima TCM-ova u skladu sa članom 206 ovog zakona, u odnosu na regione koje čine pet ugovornih strana i/ili država članica ili manje.

(4) Za odluke OPS-a o predlozima TCM-ova u skladu sa stavom 3 ovog člana, dodjeljuje se jedan glas po ugovornoj strani ili državi članici, a ako postoji više OPS-ova na teritoriji ugovorne strane ili države članice, država članica raspoređuje glasačka prava među OPS-ovima.

(5) Ukoliko ne dostave inicijalni ili izmijenjeni predlog TCM-ova nadležnim regulatornim tijelima i ACER-u, iz čl. 205, 206 i 207, u rokovima utvrđenim ovim zakonom, OPS u saradnji sa OPS-ovima drugih država dostavlja nacрте TCM-ova nadležnim regulatornim tijelima, Regulatornom odboru i ACER-u uz obrazloženje za nepostizanje sporazuma, kako bi preduzeli odgovarajuće korake u cilju donošenja potrebnih TCM-ova iz čl. 206 i 207 ovog zakona.

(6) Svaki regulatorni organ, Regulatorni odbor ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER odobrava TCM-ove, koje OPS izradi u skladu sa čl. 206 i 207 ovog zakona.

(7) Regulatorni odbor ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER, ili nadležni regulatorni organi prije odobranja TCM-ova iz čl. 206 i 207 ovog zakona prema potrebi revidiraju prijedloge nakon konsultovanja odgovarajućih OPS-ova kako bi osigurali njihovu usklađenost s ciljevima ovog zakona kao i doprinijeli integraciji tržišta, nediskriminaciji, uspješnom tržišnom nadmetanju i pravilnom funkcionisanju tržišta.

(8) Predlozi TCM-ova sadrže predložene rokove za njihovu primjenu i opis njihovog očekivanog uticaja na ciljeve ovog zakona.

(9) Rok za implementaciju ne smije biti duži od dvanaest mjeseci nakon odobrenja nadležnih regulatornih organa, osim ako svi nadležni regulatorni organi dogovore produženje roka ili ako su ovim zakonom drugačije vremenski određeni.

(10) Predlozi TCM-ova iz člana 206 ovog zakona koji su predmet odobrenja više regulatornih tijela se dostavljaju Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od sedam dana nakon njihovog dostavljanja regulatornim tijelima.

(11) Predlozi TCM-ova iz člana 207 ovog zakona koji su predmet odobrenja jednog regulatornog tijela se dostavljaju Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, u roku od mjesec dana nakon njihovog dostavljanja po odobrenju regulatornog tijela, dok se isti dostavljaju na zahtjev Regulatornog odbora ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u, ako se smatra da predlog ima prekogranični uticaj.

(12) Na zahtjev Agencije, Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER, daju mišljenje o predlozima TCM-ova u roku od tri mjeseca.

(13) Ako je za odobrenje TCM-ova u skladu sa članom 206 ovog zakona ili njihovih izmjena i dopuna u skladu sa st. 16 do 21 ovog člana potrebna odluka više regulatornih tijela, Agencija obavlja konsultacije, blisko saradjuje i usaglašeno djeluje sa regulatornim tijelima drugih država u cilju postizanja dogovora.

(14) Po potrebi, Agencija u saradnji sa regulatornim tijelima drugih država uzima u obzir mišljenje Regulatornog odbora i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a.

(15) Ako regulatorna tijela ne postignu dogovor u roku iz st. 16 do 21 ovog člana, ili na njihov zajednički zahtjev ili na zahtjev Regulatornog odbora ili, u mjeri u kojoj se to tiče

država članica, ACER-a, Regulatorni odbor ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER, donosi odluku o dostavljenim predlozima TCM-ova u roku od šest mjeseci.

(16) Ako Regulatorni odbor i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER ili sva nadležna regulatorna tijela zajedno, ili nadležna regulatorna tijela, zahtijevaju izmjene kako bi odobrili TCM-ove iz čl. 205, 206 i 207, nadležni OPS-ovi dostavljaju predlog izmijenjenih TCM-ova na odobrenje u roku od dva mjeseca nakon zahtjeva upućenog od strane Regulatornog odbora i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a ili nadležnih regulatornih tijela ili nadležnog regulatornog tijela.

(17) Ako regulatorna tijela ne postignu dogovor o TCM-ovima u roku od dva mjeseca, ili na njihov zajednički zahtjev ili na zahtjev Regulatornog odbora ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-a, Regulatorni odbor ili, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER, donosi odluku o izmijenjenim TCM-ovima u roku od šest mjeseci.

(18) Ako OPS u saradnji sa OPS-ovima drugih država ne dostavi predlog izmijenjenih TCM-ova, primjenjuju se odredbe iz čl. 205, 206 i 207 ovog zakona.

(19) ACER, Regulatorni odbor ili nadležni regulatorni organi, u domenu svoje odgovornosti za donošenje TCM-ova iz čl. 205, 206 i 207 ovog zakona mogu zahtijevati predloge izmjena tih TCM-ova kao i odrediti rok za podnošenje tih predloga.

(20) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima može da predloži izmjenu TCM-ova regulatornim organima, Regulatornom odboru i, u mjeri u kojoj se to tiče država članica, ACER-u.

(21) Prijedlozi izmjena TCM-ova dostavljaju se na javnu raspravu u skladu članom 210 ovog zakona, a odobravaju u skladu sa ovim članom.

(22) OPS je dužan da objavi na internet stranici utvrđene ili odobrene TCM-ove od strane Regulatornog odbora ili ACER-a osim ako navedeni akti sadrže povjerljive informacije.

Javna rasprava

Član 211

- (1) OPS je dužan da sprovede javnu raspravu sa zainteresovanim stranama o nacrtu predloga odredbi i uslova ili metodologija i drugih mjera, u periodu od najmanje mjesec dana.
- (2) OPS je dužan da uzme u obzir stavove zainteresovanih strana koji su rezultat javne rasprave prije nego što te predloge podnese na odobrenje.
- (3) U svim slučajevima, daje se razumno obrazloženje za uključivanje ili neuključivanje stavova koji su rezultat javne rasprave zajedno sa podnošenjem predloga i isto se blagovremeno objavljuje prije, ili istovremeno sa objavljivanjem predloga uslova i odredbi ili metodologija.

Obaveze u pogledu povjerljivosti

Član 212

- (1) Sve povjerljive informacije koje su primljene, razmijenjene ili prosljeđene u skladu sa ovim zakonom podliježu uslovima poslovne tajne.

- (2) Povjerljive informacije iz stava 1 ovog člana, koje lica ili Agencija prime tokom obavljanja svojih dužnosti ne smiju se otkriti ni jednoj drugoj osobi ni organu, ne dovodeći pritom u pitanje slučajeve obuhvaćene zakonom.
- (3) Ne dovodeći u pitanje slučajeve obuhvaćene zakonom Agencija, tijela ili osobe koji primaju povjerljive informacije u skladu s ovim zakonom, mogu ih koristiti samo u svrhu izvršavanja svojih zakonom propisanih obaveza, osim ako je data pisana saglasnost od strane primarnog vlasnika podataka.

Objavljivanje informacija

Član 213

- (1) Svi subjekti iz člana 204 stav 3 dostavljaju OPS-u sve relevantne informacije radi ispunjavanja svojih obaveza iz st. 3 do 5 ovog člana.
- (2) Svi subjekti iz člana 204 stav 3 ovog zakona osiguravaju da se informacije iz st. 3 do 5 ovog člana objavljuju pravovremeno i u obliku koji neće stvarno ili potencijalno povećati ili narušiti konkurentnost ni jednog pojedinca ili kompanije.
- (3) OPS je dužan da objavi sljedeće informacije čim one postanu dostupne:
  - 1) informacije o trenutnoj ravnoteži sistema na svojim zonama planiranja razmjene što je prije moguće, a najkasnije 30 minuta nakon realnog vremena;
  - 2) informacije o svim ponudama za balansnu energiju iz svojih zona planiranja razmjene, prema potrebi anonimne, najkasnije 30 minuta nakon završetka relevantne tržišne vremenske jedinice i te informacije moraju obuhvatati sljedeće:
    - vrstu proizvoda;
    - period validnosti;
    - ponuđene količine;
    - ponuđene cijene;
    - informacije o tome da li je ponuda proglašena neraspoloživom;
  - 3) informacije o tome da li je ponuda za balansnu energiju konvertovana iz određenog proizvoda ili iz procesa integrisanog planiranja najkasnije 30 minuta nakon isteka relevantne tržišne vremenske jedinice;
  - 4) informacije o tome kako su ponude za balansnu energiju iz određenih proizvoda ili iz procesa integrisanog planiranja konvertovane u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda najkasnije 30 minuta nakon isteka relevantne tržišne vremenske jedinice;
  - 5) zbirne informacije o ponudama za balansnu energiju najkasnije 30 minuta nakon isteka relevantne tržišne vremenske jedinice, a obuhvataju:
    - ukupan obim ponuda za balansnu energiju;
    - ukupan obim ponuda za balansnu energiju posebno po vrsti rezervi;
    - ukupan obim ponuđenih i aktiviranih ponuda za balansnu energiju posebno za standardne i specifične proizvode;
    - obim neraspoloživih ponuda posebno po vrsti rezervi;
  - 6) informacije, po potrebi anonimne, o ponuđenim količinama i ponuđenim cijenama nabavljenog balansnog kapaciteta najkasnije jedan sat nakon obavještanja ponuđača o rezultatima nabavke;
  - 7) početne odredbe i uslove koje se odnose na balansiranje iz člana 219 ovog zakona, najkasnije jedan mjesec prije njihove primjene, a sve izmjene odredbi i uslova odmah nakon što ih odobri Agencija u skladu s zakonom;

- 8) informacije o dodjeli prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi u skladu s članom 239 ovog zakona, najkasnije 24 sata nakon dodjele i šest sati prije korišćenja dodijeljenog prekozonskog kapaciteta:
- datum i vrijeme odluke o dodjeli;
  - period na koji je dodijeljen;
  - dodijeljene količine;
  - tržišne vrijednosti na kojima se zasnivao postupak dodjele;
- 9) informacije o korišćenju dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi u skladu s članom 239 ovog zakona, najkasnije nedjelju dana nakon korišćenja dodijeljenog prekozonskog kapaciteta:
- količinu dodijeljenog i iskorišćenog prekozonskog kapaciteta po tržišnoj vremenskoj jedinici;
  - količinu oslobođenog prekozonskog kapaciteta za naredna vremenska razdoblja po tržišnoj vremenskoj jedinici;
  - procjenu ostvarenih troškova i koristi primjenom postupka dodjele;
- 10)odobrene metodologije iz člana 205 ovog zakona, najkasnije mjesec dana prije njihove primjene;
- 11)opis zahtjeva za sve kreirane algoritme i njihove izmjene iz člana 255 st. 1 i 2 ovog zakona, najkasnije jedan mjesec prije njihove primjene;
- 12)zajednički godišnji izvještaj iz člana 256 ovog zakona.
- (4) OPS može uskratiti objavljivanje informacija o ponuđenim cijenama i količinama balansnog kapaciteta ili ponude balansne energije ako je to opravdano iz razloga zabrinutosti zbog zloupotrebe tržišta i ako nije štetno za efikasno funkcionisanje tržišta električne energije, u skladu sa odobrenjem iz člana 219 ovog zakona.
- (5) Neobjavljivanje informacija iz stava 4 ovog člana OPS prijavljuje najmanje jednom godišnje Agenciji u skladu sa zakonom.
- (6) Najkasnije dvije godine nakon stupanja na snagu ovog zakona, OPS je dužan da objavi informacije iz stava 3 ovog člana, u zajednički dogovorenom ili usklađenom formatu koji se primenjuje najmanje preko platforme za transparentnost informacija uspostavljene u skladu sa propisom kojim se uređuje dostavljanje podataka od značaja za tržište električne energije.

Delegiranje i dodjeljivanje dužnosti u slučaju balansiranja

Član 214

- (1) OPS može bilo koju dužnost koju vrši na osnovu ovog zakona, delegirati u cjelini ili djelimično, jednoj ili više trećih strana u slučaju da treća strana može obavljati dužnost koja je predmet delegiranja jednako efikasno kao i OPS, pri čemu je OPS koji delegira dužnost odgovoran za obezbjeđivanje usklađenosti vršenja dužnosti sa obavezama iz ovog zakona, uključujući obezbjeđivanje pristupa informacijama neophodnim za praćenje od strane Agencije u skladu s zakonom.
- (2) Treća strana iz stava 1 ovog člana, prije delegiranja, dokazuje OPS-u da može obavljati dužnosti koje se delegiraju.

- (3) Ako se trećoj strani delegira u cijelosti ili djelimično dužnost iz ovog zakona, OPS je dužan da prije delegiranja obezbijedi da su zaključeni odgovarajući sporazumi u skladu sa obavezama u pogledu povjerljivosti.
- (4) OPS je dužan da, nakon delegiranja svih ili dijela dužnosti trećoj strani iz stava 1 ovog člana, o tome obavijesti Agenciju i objavi odluku o delegiranju na svojoj zvaničnoj internet stranici.
- (5) Vlada ili gdje je primjenjivo Agencija, može trećim stranama dodijeliti samo one dužnosti ili obaveze koje OPS vrši na osnovu ovog zakona, koje ne zahtijevaju neposrednu saradnju, zajedničko odlučivanje ili stupanje u ugovorne odnose s OPS-ovima iz drugih država članica ili ugovornih strana.
- (6) Prije dodjeljivanja dužnosti iz stava 5 ovog člana, treća strana će dokazati Agenciji, da može obavljati dužnost koja joj se dodjeljuje.
- (7) U slučaju da Agencija dodjeljuje trećoj strani dužnosti i obaveze, zahtjevi iz ovog zakona kojima podliježe OPS smatraće se zahtjevima kojima podliježe treća strana kojoj se dužnosti dodjeljuju.
- (8) Agencija vrši regulatorni nadzor nad trećom stranom u pogledu izvršavanja dodijeljenih dužnosti i obaveza.

Prava i obaveze OPS-a

Član 215

- (1) OPS je odgovoran za nabavku usluga balansiranja od pružalaca usluge balansiranja radi osiguravanja pogonske sigurnosti.
- (2) OPS je dužan da primjenjuje samostalni dispečerski model za utvrđivanje rasporeda proizvodnje i potrošnje..

Saradnja s ODS-om

Član 216

- (1) ODS, OPS, pružaoci usluge balansiranja i balansno odgovorni subjekti su dužni da sarađuju u cilju obezbjeđivanja efikasnog i efektivnog balansiranja.
- (2) ODS je dužan da OPS-u dostavi sve potrebne informacije za poravnanje odstupanja u skladu sa uslovima i odredbama za balansiranje iz člana 219 ovog zakona.
- (3) OPS može zajedno sa pružaocem rezervi koji je priključen na ODS u okviru kontrolne oblasti OPS-a, razraditi metodologiju za raspodjelu troškova koji proizilaze iz radnji ODS-a u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (4) Metodologijom se mora obezbjediti pravedna raspodjela troškova uzimajući u obzir odgovornosti uključenih strana.
- (5) ODS je dužan da obavijesti OPS o svim ograničenjima određenim u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, koja mogu uticati na zahtjeve utvrđene u ovom zakonu.

Uloga pružaoca usluge balansiranja

Član 217

- (1) Pružalac usluge balansiranja će se kvalifikovati za davanje ponuda za balansnu energiju ili ponuda balansnog kapaciteta koje aktivira ili nabavlja OPS ili, u modelu OPS-PUB, OPS ugovarač.

- (2) Uspješan završetak pretkvalifikacionog postupka iz stava 1 ovog člana, koji je odgovornost OPS-a i koji se izvodi u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, smatraće se preduslovom uspješnog završetka kvalifikacionog procesa za pružaoca usluge balansiranja shodno ovom zakonu.
- (3) Svaki pružalac usluge balansiranja OPS-u dostavlja svoje ponude balansnog kapaciteta koje utiču na jednu ili više balansno odgovornih strana.
- (4) Svaki pružalac usluge balansiranja koji učestvuje u procesu nabavke balansnog kapaciteta podnosi i ima pravo da ažurira svoje ponude tog kapaciteta prije vremena zatvaranja procesa nabavke.
- (5) Svaki pružalac usluge balansiranja kroz ugovor za balansni kapacitet dostavlja svom OPS-u ponude za balansnu energiju ili ponude unutar integrisanog sistema planiranja koje odgovaraju količini, proizvodima i drugim zahtjevima utvrđenim u ugovoru o balansnom kapacitetu.
- (6) Svaki pružalac usluge balansiranja ima pravo da svom OPS-u dostavi ponude za balansnu energiju iz standardnih ili posebnih proizvoda ili ponude unutar integrisanog sistema planiranja za koje je prošao pretkvalifikacioni postupak u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (7) Cijena ponuda za balansnu energiju ili ponuda unutar integrisanog sistema planiranja iz standardnih i posebnih proizvoda u skladu sa stavom 5 ovog člana ne smije biti unaprijed određena u ugovoru o balansnom kapacitetu.
- (8) OPS može predložiti izuzeće od pravila iz stava 7 ovog člana u predlogu uslova i odredbi u pogledu organizacije balansiranja u skladu s članom 220 ovog zakona, koje se primjenjuje samo na posebne proizvode u skladu s članom 228 stav 3 tačka 2 ovog zakona i prilaže mu se obrazloženje kojim se dokazuje njegova veća ekonomičnost.
- (9) Ne smije biti diskriminacije između ponuda za balansnu energiju ili ponuda unutar integrisanog sistema planiranja dostavljenih u skladu sa stavom 5 ovog člana i ponuda za balansnu energiju ili ponuda unutar integrisanog sistema planiranja dostavljenih u skladu sa stavom 6 ovog člana.
- (10) Jedinica ili grupa koja obezbjeđuje rezervu, postrojenje kupca ili treća strana i povezani balansno odgovorni subjekti shodno članu 219 stav 4 tačka 4 ovog zakona, za bilo koji proizvod balansne energije ili balansni kapacitet moraju pripadati istom području planiranja razmjene.

Uloga balansno odgovornih subjekata

Član 218

- (1) U realnom vremenu, svaki balansno odgovorni subjekt je dužan da održi balans ili doprinese da elektroenergetski sistem bude izbalansiran u skladu sa zahtjevima definisanim u predlozima uslova i odredbi u pogledu organizacije balansiranja u skladu s članom 219 ovog zakona.
- (2) Balansno odgovorni subjekat je finansijski odgovoran za odstupanja koja se izmiruju sa OPS-om priključenja.
- (3) Balansno odgovorni subjekat može prije unutar dnevnog zatvaranja prekozonskog tržišta mijenjati rasporede potrebne za izračunavanje svoje pozicije u skladu s članom 251 ovog zakona.

- (4) OPS-ovi koji primjenjuju centralni dispečerski model mogu utvrditi posebne uslove i posebna pravila za promjenu rasporeda balansno odgovornog subjekta u uslovima i odredbama u pogledu organizacije balansiranja u skladu s članom 219 ovog zakona.
- (5) Balansno odgovorni subjekt, nakon vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta, može mijenjati unutrašnje komercijalne rasporede potrebne za izračunavanje svoje pozicije u skladu s članom 251 ovog zakona, prema pravilima iz člana 219 ovog zakona.

Uslovi i odredbe za balansiranje

Član 219

- (1) U roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona OPS izrađuje predlog:
  - 1) uslova i odredbi za pružaoca usluge balansiranja;
  - 2) uslova i odredbi za balansno odgovorne subjekte.
- (2) Uslovi i odredbe u skladu sa stavom 1 ovog člana obuhvataju pravila za suspenziju, ponovno pokretanje tržišnih aktivnosti kao i pravila poravnanja u slučaju suspenzije tržišta, u skladu sa propisom kojim se uređuje rad sistema u havarijskom i stanju oporavka sistema.
- (3) Prilikom izrade predloga uslova i odredbi za pružaoce usluge balansiranja i balansno odgovorne subjekte OPS je dužan da:
  - 1) koordinira sa OPS-ovima i ODS-ovima na koje ti uslovi i odredbe mogu uticati;
  - 2) poštuje okvire za uspostavljanje evropskih platformi za razmjenu balansne energije i proces netovanja odstupanja u skladu s članom 205, i čl. 220 do 223 ovog zakona;
  - 3) uključi druge ODS-ove i zainteresovane strane u kompletni proces izrade predloga uzimajući u obzir njihove stavove ne dovodeći u pitanje javnu raspravu iz člana 211 ovog zakona.
- (4) Uslovi i odredbe za pružaoce usluge balansiranja treba da:
  - 1) definišu razumne i opravdane zahtjeve za pružanje usluga balansiranja;
  - 2) omoguće agregaciju postrojenja kupca, postrojenja za skladištenje energije i postrojenja za proizvodnju energije u oblasti planiranja razmjene, da bi se ponudile usluge balansiranja pod uslovima navedenim u stavu 5 tačka 3 ovog člana;
  - 3) omoguće vlasnicima postrojenja kupca, trećim licima i vlasnicima postrojenja za proizvodnju električne energije iz konvencionalnih ili obnovljivih izvora, kao i vlasnicima postrojenja za skladištenje energije da postanu pružaoци usluge balansiranja;
  - 4) zahtijevaju da se svaka ponuda za balansnu energiju od pružaoca usluga balansiranja dodijeli jednom ili više balansno odgovornih subjekata najmanje kako bi se omogućio obračun korekcije odstupanja u skladu s članom 246 ovog zakona.
- (5) Uslovi i odredbe za pružaoce usluge balansiranja sadrže:
  - 1) pravila kvalifikacionog postupka na osnovu kojeg se postaje pružalac usluge balansiranja u skladu s članom 217 ovog zakona;
  - 2) pravila, zahtjeve i rokove za nabavku i prenos balansnog kapaciteta u skladu s čl. 233 do 235 ovog zakona;
  - 3) pravila i uslove za agregaciju postrojenja kupca, postrojenja za skladištenje energije i postrojenja za proizvodnju električne energije unutar zone planiranja razmjene da mogu postati pružaoци usluge balansiranja;
  - 4) zahtjeve za podatke i informacije koji se moraju dostavljati OPS-u i, prema potrebi, ODS-u, u toku pretkvalifikacionog postupka i rada balansnog tržišta;

- 5) pravila i uslove dodjele za svaku ponudu balansne energije od strane pružaoca usluge jednom ili više balansno odgovornim subjektima u skladu sa stavom 4 tačka 4 ovog člana;
  - 6) zahtjeve za podatke i informacije koje je potrebno dostaviti OPS-u priključenja i, prema potrebi, ODS-u priključenja radi evaluacije pružanja usluga balansiranja u skladu sa članom 154 st. 1 i 8, članom 158 stav 1 tačka 5, članom 158 stav 4 tačka 2, članom 161 stav 1 tačka 6, i članom 161 stav 4 tačka 2 propisa kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema;
  - 7) definiciju lokacije za svaki standardni i posebni proizvod uzimajući u obzir stav 5 tačku 3 ovog člana;
  - 8) pravila za određivanje količine balansne energije za koju se sprovodi obračun kod pružaoca usluge balansiranja u skladu s članom 242 ovog zakona;
  - 9) pravila poravnanja pružaoca usluge balansiranja definisana u skladu s čl. 242 do 246 i čl.anom 253 i 254 ovog zakona;
  - 10) najduži period za finalizaciju poravnanja balansne energije sa pružaocem usluge balansiranja u skladu s članom 242 ovog zakona, za svaki period obračuna odstupanja;
  - 11) posljedice u slučaju nepoštovanja uslova i odredbi koje se primjenjuju na pružaoce usluge balansiranja.
- (6) Uslovi i odredbe za balansno odgovorne subjekte sadrže:
- 1) definiciju balansne odgovornosti za svaki priključak koja ne smije imati nikakva preklapanja ili praznine u balansnoj odgovornosti učesnika na tržištu koji pružaju usluge tom priključku;
  - 2) zahtjeve koje treba ispuniti da bi se postao balansno odgovorni subjekat;
  - 3) zahtjev da svi balansno odgovorni subjekti moraju biti finansijski odgovorni za svoja odstupanja i da se za ta odstupanja vrši obračun sa OPS-om priključenja;
  - 4) zahtjeve za podatke i informacije koje se dostavljaju OPS-u priključenja radi obračuna odstupanja;
  - 5) pravila prema kojima balansno odgovorni subjekti, mogu mijenjati svoje rasporede prije i nakon vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta za trgovinu energijom u skladu s članom 218 st. 3 i 4 ovog zakona;
  - 6) pravila poravnanja balansno odgovornih subjekata definisana u skladu s čl. od 249 do 252 ovog zakona;
  - 7) razgraničenje oblasti odstupanja u skladu s članom 251 stav 2 ovog zakona i oblasti definisanja cijene odstupanja;
  - 8) najduži period za finalizaciju poravnanja odstupanja sa balansno odgovornim subjektima za svaki period poravnanja odstupanja u skladu s članom 251 ovog zakona;
  - 9) posljedice u slučaju nepoštovanja uslova i odredbi koje se primjenjuju na balansno odgovorne subjekte;
  - 10) obavezu balansno odgovornih subjekata da OPS-u priključenja prijave svaku promjenu pozicije;
  - 11) pravila poravnanja u skladu s čl. 249 do 252 ovog zakona;
  - 12) ako ih ima, odredbe o isključivanju odstupanja iz poravnanja odstupanja kada su povezane s uvođenjem ograničenja promjena snage za ublažavanje determinističkih odstupanja frekvencije u skladu s propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (7) OPS može u prijedloge uslova i odredbi za pružaoce usluge balansiranja ili u predloge uslova i odredbi za balansno odgovorne subjekte uvrstiti sljedeće elemente:

- 1) zahtjev za pružaoce usluge balansiranja da dostavljaju informacije o neiskorišćenim proizvodnim kapacitetima i drugim svojim resursima za balansiranje nakon vremena zatvaranja tržišta dan unaprijed i nakon vremena zatvaranja prekozonskog unutar dnevnog tržišta;
- 2) gdje je to opravdano, zahtjev pružiocima usluge balansiranja da ponude neiskorišćeni proizvodni kapacitet ili druge resurse za balansiranje kroz ponude za balansnu energiju ili unutar integrisanog sistema planiranja na balansnim tržištima nakon vremena zatvaranja tržišta dan-unaprijed, ne dovodeći pritom u pitanje mogućnost da pružaoци usluge balansiranja mijenjaju svoje ponude za balansnu energiju prije roka za dostavljanje ponuda za balansnu energiju ili roka za ponude unutar integrisanog sistema planiranja zbog trgovanja na unutar dnevnom tržištu;
- 3) gdje je to opravdano, zahtjev pružiocima usluge balansiranja da ponude neiskorišćeni proizvodni kapacitet ili druge resurse za balansiranje kroz ponude za balansnu energiju ili unutar integrisanog sistema planiranja na balansnim tržištima nakon vremena zatvaranja prekozonskog unutar dnevnog tržišta;
- 4) posebne zahtjeve s obzirom na poziciju balansno odgovornih subjekata koja je dostavljena nakon vremenskog okvira tržišta dan-unaprijed kako bi se osiguralo da je zbir njihovih eksternih i internih planova komercijalne trgovine jednak zbiru planova fizičke proizvodnje i potrošnje, uzimajući, prema potrebi, u obzir gubitke električne energije;
- 5) izuzeće od obaveze objavljivanja informacija o ponuđenim cijenama balansne energije ili ponuda balansnog kapaciteta zbog sumnji u zloupotrebu tržišta u skladu s članom 213 stav 4 ovog zakona;
- 6) izuzeće za posebne proizvode definisane članom 227 stav 3 tačka 2 ovog zakona da se unaprijed odredi cijena ponuda za balansnu energiju iz ugovora o balansnom kapacitetu u skladu sa članom 217 stav 9 ovog zakona;
- 7) prijavu za korišćenje sistema dvostrukih cijena za sva odstupanja, te metodologiju za primjenu sistema dvostrukih cijena.
- (8) OPS koji primjenjuje centralni dispečerski model u uslove i odredbe za balansiranje moraju uvrstiti i sljedeće elemente:
  - 1) vrijeme zatvaranja za ponude unutar integrisanog sistema planiranja u skladu s članom 225 stav 5 ovog zakona ;
  - 2) pravila za ažuriranje ponuda unutar integrisanog sistema planiranja nakon vremena zatvaranja za ponude unutar integrisanog sistema planiranja u skladu s članom 225 stav 6 ovog zakona;
  - 3) pravila za korišćenje ponuda unutar integrisanog sistema planiranja prije vremena zatvaranja za ponude balansne energije u skladu s članom 225 stav 7 ovog zakona;
  - 4) pravila za pretvaranje ponuda unutar integrisanog sistema planiranja u skladu s članom 228 ovog zakona.
- (9) OPS je dužan da prati da li se ispunjavanju zahtjevi utvrđeni uslovima i odredbama za balansiranje unutar svoje zone planiranja razmjene.

Evropska platforma za razmjenu balansne energije iz zamjenskih rezervi

Član 220

U roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog zakona , OPS je dužan da implementira i stavi u funkciju evropsku platformu za razmjenu energije i putem evropske platforme uspostavljene u skladu sa članom 205 ovog zakona:

- 1) dostavi sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za zamjensku rezervu ;
- 2) razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za zamjensku rezervu , osim neraspoloživih ponuda u skladu s članom 230 stav 14 ovog zakona;
- 3) nastoji da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz zamjenskih rezervi.

Evropska platforma za razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom
Član 221

U roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog zakona, OPS je dužan da implementira i stavi u funkciju evropsku platformu za razmjenu energije i putem evropske platforme, uspostavljene u skladu sa članom 205 ovog zakona:

- 1) dostavi sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom;
- 2) razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, osim neraspoloživih ponuda u skladu s članom 230 stav 14 ovog zakona;
- 3) nastoji da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom.

Evropska platforma za razmjenu balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom
Član 222

U roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog zakona, OPS koji sprovodi ponovno uspostavljanje nazivne frekvencije automatskom aktivacijom u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, uspostavljene u skladu sa članom 205 ovog zakona, dužan je da:

- 1) dostavi sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom;
- 2) razmjenjuje sve ponude za balansnu energiju iz svih standardnih proizvoda za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom, osim neraspoloživih ponuda u skladu s članom 230 stav 14 ovog zakona;
- 3) nastoji da zadovolji sve svoje potrebe za balansnom energijom iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom.

Evropska platforma za proces razmjene odstupanja
Član 223

U roku od jedne godine od stupanja na snagu ovog zakona, OPS koji sprovodi proces obnavljanja nazivne frekvencije u skladu s propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, je dužan da koristi evropsku platformu uspostavljenu u skladu sa članom 205 ovog zakona, u sprovođenju procesa razmjene odstupanja, najmanje za sinhronu oblast kontinentalne Evrope.

**Raspodjela troškova između OPS-ova u različitim državama članicama i
ugovornim stranama
Član 224**

- (1) OPS dostavlja Agenciji godišnji izvještaj u kojem su obrazloženi troškovi rada evropskih platformi iz čl. 220 do 223 ovog zakona.
- (2) Troškovi iz stava 1 ovog člana dijele se na:
  - 1) zajedničke troškove koji proističu iz koordinisanih aktivnosti svih OPS-ova koji učestvuju na pojedinim platformama;
  - 2) regionalne troškove koji proističu iz aktivnosti nekoliko, ali ne svih, OPS-ova koji učestvuju na pojedinim platformama;
  - 3) nacionalne troškove koji proističu iz aktivnosti OPS-ova u određenoj državi članici koji učestvuju na pojedinim platformama.
- (3) Zajedničke troškove iz stava 2 tačka 1 dijele se između OPS-ova u državama članicama i ugovornim stranama koje učestvuju na evropskim platformama, a iznos koji je potrebno platiti izračunava se u skladu sa troškovima zbog primjene evropskih platformi iz člana 205.
- (4) Da bi se uzele u obzir promjene zajedničkih troškova ili promjene u pogledu OPS-ova koji učestvuju na platformama, obračun zajedničkih troškova će se redovno prilagođavati.
- (5) OPS u saradnji sa OPS-ovima u regionu zajedno dogovara predloge raspodjele regionalnih troškova u skladu sa stavom 2 tačka 2 ovog člana koje zatim pojedinačno odobrava Agencija.
- (6) Principi raspodjele troškova primjenjuju se na troškove uspostavljanja, mijenjanja i vođenja evropskih platformi nakon odobrenja prijedloga odgovarajućih implementacionih okvira iz člana 205 ovog zakona.
- (7) U slučaju da se kroz implementacione okvire predloži da se postojeći projekti razviju u evropsku platformu, svi OPS-ovi koji učestvuju u postojećim projektima mogu predložiti da se udio troškova koji su nastali prije usvajanja predloga implementacionih okvira, a direktno vezani za razvoj i realizaciju tog projekta i ocijenjeni opravdanim, efikasnim i srazmjernim, smatra dijelom zajedničkih troškova u skladu sa stavom 2 tačka 1 ovog člana.

**Rok za dostavljanje ponuda balansne energije
Član 225**

- (1) OPS je dužan da u saradnji sa drigum OPS-ovima uskladi rok za dostavljanje ponude balansne energije za standardne proizvode sa rokom za dostavljanje ponude balansne energije na nivou Zajednice, najmanje za svaki od sljedećih procesa:
  - 1) zamjenske rezerve;
  - 2) rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom;
  - 3) rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom;
- (2) Rok za dostavljanje ponude balansne energije:
  - 1) mora biti što bliži realnom vremenu;
  - 2) ne smije biti prije roka zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta;

- 3) obezbjeđuje dovoljno vremena za neophodne procese balansiranja.
- (3) Nakon isteka roka za ponude balansne energije, pružaocima usluge balansiranja neće biti dozvoljeno dostavljanje ili ažuriranje ponude za balansnu energiju.
- (4) Nakon isteka roka za ponude balansne energije pružaoci usluge balansiranja bez nepotrebnog odlaganja prijavljuju OPS-u priključenja, sve neraspoložive količine iz ponuda balansne energije u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroenergetskog sistema, a ako pružalac usluge balansiranja ima mjesto priključenja na ODS i ako to zahtijeva ODS, on bez nepotrebnog odlaganja obavještava i ODS o svim neraspoloživim količinama iz ponuda balansne energije.
- (5) OPS koji primjenjuje centralni dispečerski model dužan je da dvije godine od stupanja na snagu ovog zakona definiše najmanje jedan rok za ponude unutar integrisanog sistema planiranja koji:
- 1) pružaocima balansnih usluga omogućava da ažuriraju ponude unutar integrisanog sistema planiranja što je moguće bliže realnom vremenu;
  - 2) nije duži od osam sati prije realnog vremena;
  - 3) je prije roka OPS-a za dostavljanje ponuda balansne energije
- (6) Nakon isteka svakog roka za ponude unutar integrisanog sistema planiranja, ponude se mogu mijenjati samo u skladu s pravilima definisanim od strane OPS-a priključenja u uslovima i odredbama za pružaoce balansnih usluga utvrđenim u skladu sa članom 219 ovog zakona.
- (7) Pravila iz stava 6 ovog člana moraju se uvesti prije nego što se OPS uključi u bilo kakve procese za razmjenu balansne energije i ona omogućavaju pružaocima balansnih usluga da, u mjeri u kojoj je to moguće, ažuriraju ponude unutar integrisanog sistema planiranja do roka zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta, a da se pritom obezbijedi:
- 1) ekonomska efikasnost integrisanog sistema planiranja;
  - 2) pogonska sigurnost;
  - 3) konzistentnost u svim iteracijama integrisanog sistema planiranja;
  - 4) pravično i nediskriminatorno postupanje prema svim pružaocima balansne usluge u zonama planiranja razmjene;
  - 5) da nema negativnog uticaja na integrisani sistem planiranja.
- (8) OPS koji primjenjuje centralni dispečerski model je dužan da utvrdi pravila za korišćenje ponuda unutar integrisanog sistema planiranja prije roka za dostavljanje ponuda balansne energije u skladu s članom 219 stav 8 tačka 3 ovog zakona, kako bi se:
- 1) obezbijedilo da OPS ispunjava svoje zahtjeve u pogledu kapaciteta rezerve u realnom vremenu;
  - 2) obezbjedili dovoljni resursi za uklanjanje unutrašnjih zagušenja;
  - 3) obezbjedila mogućnost izvodljivog dispečiranja proizvodnih objekata i postrojenja kupca u realnom vremenu.

Zahtjevi za standardne proizvode

Član 226

- (1) Standardni proizvodi za balansnu energiju primjenjuju se u okviru implementacije evropskih platformi iz čl. 205, 220, 221 i 222 ovog zakona.
- (2) OPS koristi standardne i, gdje je opravdano, posebne proizvode balansne energije radi održavanja balansa u sistemu u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (3) U roku od jedne godine od stupanja na snagu ovog zakona OPS je dužan da primijeni listu standardnih proizvoda za balansni kapacitet za ponovno uspostavljanje frekvencije iz zamjenske rezerve, iz člana 225 ovog zakona.
- (4) Standardni proizvodi za balansnu energiju i balansni kapacitet:
  - 1) obezbjeđuju efikasnu standardizaciju, podstiču prekozonsku konkurenciju i likvidnost i izbjegavaju nepotrebno dijeljenje tržišta;
  - 2) olakšavaju učešće vlasnicima objekta kupca, trećim stranama i vlasnicima objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora kao i vlasnicima jedinica za skladištenje energije u svojstvu pružaoca balansne usluge.

Zahtjevi za posebne proizvode

Član 227

- (1) U cilju implementacije evropskih platformi iz čl. 205, 220, 221 i 222 ovog zakona, OPS može izraditi predlog za definisanje i korišćenje posebnih proizvoda za balansnu energiju i balansni kapacitet, koji obuhvata najmanje:
  - 1) definiciju posebnih proizvoda i period u kojem će se oni koristiti;
  - 2) dokaz da standardni proizvodi nisu dovoljni da obezbijede pogonsku sigurnost i efikasno održavanje balansa u sistemu ili dokaz da određeni resursi za balansiranje ne mogu da učestvuju na balansnom tržištu preko standardnih proizvoda;
  - 3) opis predloženih mjera za minimizaciju upotrebe posebnih proizvoda u zavisnosti od ekonomske efikasnosti;
  - 4) gdje je primjenjivo, pravila za pretvaranje ponude za balansnu energiju iz posebnih proizvoda u ponude balansne energije iz standardnih proizvoda;
  - 5) gdje je primjenjivo, informacije o postupku pretvaranja ponuda balansne energije iz posebnih proizvoda u ponude balansne energije iz standardnih proizvoda i informacije na kojoj zajedničkoj listi ekonomskog prvenstva će se izvršiti pretvaranje;
  - 6) dokaz da posebni proizvodi ne uzrokuju značajnu neefikasnost i poremećaje na balansnom tržištu unutar i izvan zone planiranja razmjene.
- (2) OPS koji koristi posebne proizvode najmanje jednom u dvije godine preispituje neophodnost korišćenja posebnih proizvoda u skladu s kriterijumima iz stava 1 ovog člana.
- (3) Posebni proizvodi se uvode uporedo sa uvođenjem standardnih proizvoda, a nakon upotrebe posebnih proizvoda, OPS alternativno može:
  - 1) pretvoriti ponude za balansnu energiju iz posebnih proizvoda u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda;
  - 2) aktivirati ponude za balansnu energiju iz posebnih proizvoda lokalno bez njihove razmjene.
- (4) Pravila za pretvaranje ponuda za balansnu energiju iz posebnih proizvoda u ponude za balansnu energiju iz standardnih proizvoda u skladu sa stavom 1 tačka 4 ovog člana:

- 1) moraju biti pravična, transparentna i nediskriminatorna;
- 2) ne smiju stvarati prepreke pri razmjeni usluga balansiranja;
- 3) moraju osigurati finansijsku neutralnost OPS-a.

Pretvaranje ponuda u centralnom dispečerskom modelu **Član 228**

- (1) OPS koji primjenjuje centralni dispečerski model je dužan da koristi ponude unutar integrisanog sistema planiranja za razmjenu usluga balansiranja ili za dijeljenje rezervi.
- (2) OPS koji primjenjuje centralni dispečerski model je dužan da koristi ponude unutar integrisanog sistema planiranja koje su raspoložive za upravljanje sistemom u realnom vremenu za pružanje usluga balansiranja drugim OPS-ovima, poštujući pritom ograničenja pogonske sigurnosti.
- (3) OPS koji primjenjuje centralni dispečerski model je dužan da pretvara što je više moguće ponuda unutar integrisanog sistema planiranja u skladu sa stavom 2 ovog člana, u standardne proizvode, uzimajući pritom u obzir pogonsku sigurnost.
- (4) Pravila za pretvaranje ponuda unutar integrisanog sistema planiranja u standardne proizvode:
  - 1) moraju biti pravična, transparentna i nediskriminatorna;
  - 2) ne smiju stvarati prepreke pri razmjeni usluga balansiranja;
  - 3) moraju osigurati finansijsku neutralnost OPS-a.

Rezervni postupci **Član 229**

- (1) OPS je dužan da obezbijedi rezervne postupke u slučaju neuspješno sprovedenih postupaka iz st. 2 i 3 ovog člana.
- (2) U slučaju neuspješne nabavke usluga balansiranja OPS je dužan da ponovi postupke nabavke, i o tome u najkraćem roku, obavijesti učesnike na tržištu o primjeni rezervnih postupaka.
- (3) U slučaju neuspješne koordinisane aktivacije balansne energije, OPS može da odstupa od aktiviranja zajedničke liste ekonomskog prvenstva i o tome što je prije moguće obavijesti učesnike na tržištu.

Aktivacija ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva **Član 230**

- (1) Radi održavanja balansa u sistemu u skladu s propisom kojim se uređuje rad elektrorenog sistema, OPS je dužan da koristi ekonomične ponude za balansnu energiju koje su dostupne za isporuku u njegovoj kontrolnoj oblasti na osnovu zajedničkih lista ekonomskog prvenstva ili drugog modela koji se primjenjuje na osnovu člana 205 ovog zakona.
- (2) OPS ne smije aktivirati ponude za balansnu energiju prije odgovarajućeg roka za dostavljanje ponude za balansnu energiju, osim u predhavariskom ili havarijskom

- stanju, kada te aktivacije pomažu u procesu oporavka stanja sistema i osim kada služe u druge svrhe osim balansiranja u skladu sa članom 205 stav 1 tačka 3 ovog zakona.
- (3) U roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona OPS je dužan da primjenjuje metodologiju za klasifikaciju svrha aktivacije ponuda za balansnu energiju usvojenu u skladu s članom 205 ovog zakona .
  - (4) Za svaku ponudu za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva, OPS pri aktivaciji ponude je dužan da odredi svrhu aktivacije na osnovu metodologije u skladu sa stavom 3 ovog člana, koja mora biti prijavljena i vidljiva svim OPS-ovima putem funkcije optimizacije aktivacije.
  - (5) Ako aktivacija ponuda za balansnu energiju odstupa od rezultata funkcije optimizacije aktivacije, OPS je dužan da objavi informacije o razlozima nastanka takvog odstupanja.
  - (6) Zahtjev da se aktivira ponuda za balansnu energiju iz funkcije optimizacije aktivacije obavezuje OPS koji je podnio zahtjev, odnosno OPS, da prihvati razmjenu balansne energije kao obavezujuću.
  - (7) OPS je dužan da obezbijedi da se aktivira ponuda za balansnu energiju koju izabere funkcija optimizacije aktivacije.
  - (8) Balansna energija obračunava se u skladu s članom 247 ovog zakona, a između OPS-a priključenja i pružaoca usluge balansiranja u skladu s članom 242 do 246 ovog zakona.
  - (9) Aktivacija ponuda za balansnu energiju zasniva se na modelu OPS-OPS sa zajedničkom listom ekonomskog prvenstva.
  - (10) OPS je dužan da dostavlja sve potrebne podatke za rad algoritma iz člana 205 ovog zakona funkcije optimizacije aktivacije u skladu s pravilima iz člana 232 stav 1 ovog zakona.
  - (11) OPS je dužan da dostavlja funkciji optimizacije aktivacije sve ponude za balansnu energiju primljene od pružaoca usluge balansiranja prije roka OPS-a za dostavljanje ponuda za balansnu energiju, uzimajući u obzir zahtjeve iz člana 227 i 228 ovog zakona.
  - (12) OPS ne smije mijenjati niti uskraćivati ponude za balansnu energiju osim za:
    - 1) ponude za balansnu energiju iz člana 227 i 228 ovog zakona;
    - 2) ponude za balansnu energiju koje su neispravne i sadrže nerealan obim isporuke;
    - 3) ponude za balansnu energiju koje nisu proslijeđene evropskim platformama u skladu sa stavom 13.
  - (13) OPS koji primjenjuje samostalni dispečerski model i posluje u okviru zone planiranja razmjene gdje je lokalno vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta nakon roka za dostavljanje ponuda za balansnu energiju u skladu s članom 225 ovog zakona, može da pripremi predlog za ograničenje količine u ponudama, koji se šalje na evropske platforme u skladu s članom 220, 221 i 222 ovog zakona.
  - (14) Ponude koje se proslijeđuju evropskim platformama uvijek su najjeftinije ponude.
  - (15) Predlog iz stava 13 ovog člana treba da sadrži:
    - 1) definiciju minimalne količine koja se mora proslijediti evropskim platformama, koja je jednaka ili veća od zbira zahtijevanog balansnog kapaciteta za kontrolni blok OPS-a,

u skladu s propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema i obavezama koje proizlaze iz razmjene balansnog kapaciteta ili dijeljenja rezervi;

- 2) pravila za objavljivanje ponuda koje nisu dostavljene evropskim platformama i definiciju trenutka kada će dotični pružaoci balansnih usluga biti obavješteni o objavljivanju svojih ponuda.
- (16) OPS je dužan da izvrši analizu uticaja ograničavanja količine ponuda koje se šalju na evropske platforme i funkcionisanje unutar dnevnog tržišta, najmanje jednom u dvije godine nakon usvajanja prijedloga iz stava 13 ovog člana od strane Agencije, pri čemu ova analiza treba da sadrži:
  - 1) procjenu OPS-a o minimalnim količinama ponuda koje se prosljeđuju evropskim platformama u skladu sa stavom 15 tačka 1 ovog člana;
  - 2) preporuku za ograničenje ponude za balansnu energiju.
- (17) Na osnovu analize iz stava 1 ovog člana, OPS daje prijedlog Agenciji za preispitivanje minimalne količine u ponudama za balansnu energiju koja se prosljeđuje evropskim platformama u skladu sa stavom 15 tačka 1 ovog člana .
- (18) OPS može zatražiti aktivaciju ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva do ukupne količine balansne energije, pri čemu ukupna količina balansne energije koju može aktivirati OPS, iz ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva, predstavlja zbir količina:
  - 1) ponuda za balansnu energiju koje podnosi OPS i koje nijesu rezultat dijeljenja rezervi ili razmjene balansnog kapaciteta;
  - 2) ponuda za balansnu energiju koje podnose OPS-ovi iz drugih država kao rezultat balansnog kapaciteta nabavljenog u ime OPS-a;
  - 3) ponuda za balansnu energiju koje su rezultat dijeljenja rezervi pod uslovom da OPS-ovi iz drugih država koji učestvuju u dijeljenju rezervi nijesu već zatražili aktivaciju tih dijeljenih količina.
- (19) U slučaju da OPS zahtijeva ponude za balansnu energiju preko ograničenja utvrđenog u stavu 12 ovog člana, o tome će biti obaviješteni svi ostali OPS-ovi.
- (20) OPS može ponude za balansnu energiju koje su prosljeđene funkciji optimizacije aktivacije, proglasiti neraspoloživima za aktivaciju drugim OPS-ovima jer su iste ograničene zbog unutrašnjeg zagušenja ili ograničenja pogonske sigurnosti unutar zone planirane razmjene OPS-a priključenja.

Određivanje cijene balansne energije i prekozonskog kapaciteta koji se koristi za razmjenu balansne energije ili sprovođenje postupka razmjene odstupanja **Član 231**

- (1) U roku od godinu dana od stupanja na snagu ovog zakona OPS je dužan da primjenjuje metodologiju, usvojenu u skladu s članom 205 ovog zakona, za određivanje cijena balansne energije kao rezultat aktivacije ponuda balansne energije, proces ponovnog uspostavljanja nazivne frekvencije, kao i za proces zamjene rezervi u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (2) Usklađena metodologija određivanja cijena definisana u stavu 1 ovog člana primjenjuje se na balansnu energiju iz svih standardnih i posebnih proizvoda u skladu s članom 227 stav 3 tačka 1 ovog zakona.

- (3) Za posebne proizvode u skladu s članom 227 stav 3 tačka 2 ovog zakona, OPS može predložiti drugačiju metodu određivanja cijena u predlogu za posebne proizvode u skladu sa članom 227 ovog zakona.
- (4) U slučaju da OPS otkrije neefikasnost u primjeni metodologije predložene u skladu sa članom 205 ovog zakona, može da zatraži izmjenu i umjesto iste predloži alternativnu metodu određivanja cijena i u tom slučaju OPS u saradnji sa OPS-ovima iz drugih država sprovodi detaljnu analizu koja pokazuje da je alternativni metod određivanja cijena efikasniji.

Funkcija optimizacije aktivacije

Član 232

- (1) OPS je dužan da primjenjuje funkciju optimizacije aktivacije uspostavljenu u skladu s članom 205 i 230 u cilju optimizovanja aktivacije ponuda za balansnu energiju sa različitih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva.
- (2) Zajedničke liste ekonomskog prvenstva sastoje se od ponuda za balansnu energiju iz standardnih proizvoda za koje OPS u saradnji sa OPS-ovima iz drugih država sastavlja zajedničke liste ekonomskog prvenstva, pri čemu ponude za balansnu energiju regulacijom naviše i regulacijom naniže moraju biti razdvojene na različitim zajedničkim listama ekonomskog prvenstva.
- (3) OPS je dužan da obezbijedi da su ponude za balansnu energiju na zajedničkim listama ekonomskog prvenstva izražene u eurima sa označenom tržišnom vremenskom jedinicom.
- (4) U zavisnosti od zahtjeva za standardnim proizvodima za balansnu energiju, OPS u saradnji sa OPS-ovima iz drugih država, može kreirati više zajedničkih lista ekonomskog prvenstva.
- (5) OPS podnosi svoje zahtjeve za aktivaciju ponuda za balansnu energiju funkciji optimizacije aktivacije.
- (6) Pružaoci aktivirane usluge balansiranja odgovorni su za isporuku tražene količine do isteka vremena isporuke.
- (7) OPS koji upravlja procesom ponovnog uspostavljanja frekvencije i procesom zamjene rezervi radi balansiranja svoje kontrolne oblasti će nastojati da iskoristi sve ponude za balansnu energiju s relevantnih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva kako bi izbalansirao sistem na najefikasniji način, uzimajući pritom u obzir pogonsku sigurnost.
- (8) OPS koji ne sprovodi proces zamjene rezerve radi balansiranja svoje kontrolne oblasti će nastojati da iskoristi sve ponude za balansnu energiju s relevantnih zajedničkih lista ekonomskog prvenstva za zamjenske rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije, kako bi izbalansirao sistem na najefikasniji način, uzimajući pritom u obzir pogonsku sigurnost.
- (9) Osim u normalnom stanju, OPS može odlučiti da balansira sistem koristeći samo ponude za balansnu energiju od pružaoca balansnih usluga iz sopstvene kontrolne oblasti ako takva odluka pomaže u oporavku stanja sistema, a za takvu odluku je dužan da bez nepotrebnog odlaganja objavi obrazloženje.

Pravila nabavke balansnog kapaciteta

Član 233

- (1) OPS je dužan da u saradnji sa drugim OPS-ovima iz kontrolnog bloka redovno, i to najmanje jednom godišnje, u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, preispita i definiše zahtjeve za kontrolni blok ili zone planiranja razmjene kontrolnog bloka koji se odnose na balansni kapacitet.
- (2) OPS sprovodi analizu o optimalnom obezbjeđenju rezervnog kapaciteta u cilju minimizacije troškova vezanih za obezbjeđivanje tog kapaciteta, uzimajući u obzir sljedeće mogućnosti:
  - 1) nabavku balansnog kapaciteta unutar kontrolne oblasti, kao i razmjenu kapaciteta sa susjednim OPS-ovima, kada je to primjenljivo;
  - 2) dijeljenje rezervi, kada je primjenljivo;
  - 3) količinu neugovorenih ponuda balansne energije za koju se očekuje, uzimajući u obzir raspoloživi prekozonski kapacitet, da će biti raspoloživa unutar kontrolne oblasti i na evropskim platformama.
- (3) OPS koji nabavlja balansni kapacitet određuje pravila nabavke tog kapaciteta u predlogu uslova i odredbi za pružaoce usluge balansiranja izrađen u skladu s članom 219 ovog zakona, kojima se moraju ispoštovati sljedeći principi:
  - 1) metoda nabavke mora biti zasnovana na tržištu najmanje za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve;
  - 2) proces nabavke se obavlja na kratkoročnom nivou, u mjeri u kojoj je to moguće i kada je ekonomski efikasno;
  - 3) ugovorena količina se može podijeliti na nekoliko ugovornih perioda.
- (4) Nabavka balansnog kapaciteta regulacijom naviše i regulacijom naniže vrši se odvojeno za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve.
- (5) OPS može podnijeti prijedlog Agenciji, kojim traži izuzeće od ovog zahtjeva, a koji sadrži:
  - 1) period tokom kojeg bi se izuzeće primjenjivalo;
  - 2) količine balansnog kapaciteta na koje bi se izuzeće primjenjivalo;
  - 3) analizu uticaja izuzeća na učešće balansnih resursa u skladu s članom 226 stav 3 tačka 2 ovog zakona;
  - 4) obrazloženje izuzeća koje pokazuje da to izuzeće dovodi do veće ekonomske efikasnosti.

Razmjena balansnog kapaciteta

Član 234

- (1) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima, sa kojima razmjenjuje ili planira da razmjenjuje balansni kapacitet, sastavlja predlog za utvrđivanje zajedničkih usaglašenih pravila i procesa za razmjenu i nabavku tog kapaciteta uz poštovanje uslova iz člana 233 ovog zakona.
- (2) Osim u slučajevima kad se primjenjuje model OPS-PUB u skladu s članom 236 ovog zakona, razmjena balansnog kapaciteta uvijek se vrši prema modelu OPS-OPS, pri čemu dva ili više OPS-ova utvrđuju metodu zajedničke nabavke tog kapaciteta uzimajući u obzir raspoloživi prekozonski kapacitet i pogonska ograničenja definisana u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.

- (3) OPS pri razmjeni balansnog kapaciteta prosljeđuje sve ponude balansnog kapaciteta iz standardnih proizvoda funkciji optimizacije nabavke kapaciteta, pri čemu OPS ne smije ni mijenjati ni zadržavati ponude balansnog kapaciteta i iste mora uključiti u proces nabavke, osim pod uslovima iz člana 227 i 228 ovog zakona.
- (4) OPS pri razmjeni balansnog kapaciteta osigurava i raspoloživost prekozonskog kapaciteta i ispunjenje zahtjeva u pogledu pogonske sigurnosti u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema, primjenom:
  - 1) metodologije za izračunavanje vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta u skladu sa stavom 6 ovog člana; ili
  - 2) metodologije za dodjelu prekozonskog kapaciteta u vremenskom okviru za balansiranje u skladu s čl. 239 do 244 ovog zakona.
- (5) U slučaju da OPS koristi metodologiju iz stava 4 tačka 1 ovog člana, obavještava druge OPS-ove unutar svog kontrolnog bloka o riziku od neraspoloživosti kapaciteta rezerve u zonama planiranja razmjene ili svoje kontrolne oblasti koji može uticati na ispunjavanje zahtjeva u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (6) OPS pri razmjeni balansnog kapaciteta za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve može da predloži metodologiju za izračunavanje vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta, u kojoj se opisuju najmanje:
  - 1) postupci za obavještavanje drugih OPS-ova unutar kontrolnog bloka;
  - 2) postupak procjene za odgovarajući period razmjene balansnog kapaciteta;
  - 3) metoda procjene rizika od neraspoloživosti prekozonskog kapaciteta zbog planiranih i neplaniranih isključenja i uslijed zagušenja;
  - 4) metoda procjene rizika od nedovoljnog kapaciteta rezerve zbog neraspoloživosti prekozonskog kapaciteta;
  - 5) zahtjeve za rezervno rješenje u slučaju neraspoloživosti prekozonskog kapaciteta ili nedovoljnog kapaciteta rezerve;
  - 6) zahtjeve za naknadno (ex post) ocjenjivanje i praćenje rizika;
  - 7) pravila kako bi se obezbijedilo poravnanje u skladu sa čl. 241 do 254 ovog zakona.
- (7) OPS ne smije povećavati marginu pouzdanosti prenosa izračunatu u skladu sa ovim zakonom, zbog razmjene balansnog kapaciteta za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i zamjenske rezerve.

Prenos balansnog kapaciteta

Član 235

- (1) OPS dozvoljava pružaocima balansnih usluga prenos svoje obaveze obezbjeđivanja balansnog kapaciteta u okviru geografske oblasti u kojoj je izvršena nabavka balansnog kapaciteta, pri čemu OPS može zatražiti izuzeće kada su ugovorni periodi za balansni kapacitet u skladu sa članom 233 stav 2 tačka 2 ovog zakona i kraći od jedne sedmice.
- (2) Prenos balansnog kapaciteta dozvoljen je do najmanje jedan sat prije početka dana isporuke.
- (3) Prenos balansnog kapaciteta dozvoljen je ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) pružalac usluga balansiranja koji preuzima obavezu je prošao kvalifikacioni postupak za balansni kapacitet za koji se vrši prenos;
- 2) ne očekuje se da će se prenosom ugroziti pogonska sigurnost;
- 3) prenosom se ne krše pogonska ograničenja utvrđena propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (4) U slučaju da prenos balansnog kapaciteta zahtijeva korišćenje prekozonskog kapaciteta, taj prenos se dopušta ako je:
  - 1) prekozonski kapacitet potreban za prenos već raspoloživ iz prethodnih postupaka dodjele u skladu sa članom 239 i 240 ovog zakona;
  - 2) prekozonski kapacitet raspoloživ na osnovu metodologije izračunavanja vjerovatnoće raspoloživog prekozonskog kapaciteta nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta u skladu s članom 234 stav 6 ovog zakona.
- (5) Ukoliko OPS ne dozvoli prenos balansnog kapaciteta, dužan je da obrazloži odbijanje.

Model OPS-PUB
Razmjena usluga balansiranja
Član 236

- (1) Dva OPS-a ili više njih mogu, na svoju inicijativu ili na zahtjev nadležnih regulatornih organa u skladu s zakonom, izraditi predlog za primjenu modela OPS-PUB.
- (2) Predlog primjene modela OPS-PUB obuhvata:
  - 1) analizu troškova i koristi izrađenu u skladu s članom 258 ovog zakona, kojom se utvrđuju pozitivni učinci primjene tog modela najmanje na zone planiranja razmjene uključenih OPS-ova;
  - 2) traženi period primjene;
  - 3) opis metodologije kojom se osigurava dovoljni prekozonski kapacitet u skladu s članom 234 stav 6 ovog zakona.
- (3) U slučaju da se primjenjuje model OPS-PUB, OPS i pružaoci usluge balansiranja koji u njemu učestvuju mogu se izuzeti od primjene zahtjeva iz člana 217 st. 3, 5 i 6 i člana 230 stav 9 ovog zakona, za odgovarajuće procese.
- (4) U slučaju da se primjenjuje model OPS-PUB, OPS dogovara tehničke i ugovorne zahtjeve i o razmjeni informacija za aktivaciju ponuda balansne energije, pri čemu OPS i pružalac usluge balansiranja zaključuju ugovorne aranžmane na osnovu modela OPS-PUB.
- (5) Model OPS-PUB za razmjenu balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije može se primijeniti samo u slučaju da se primjenjuje i model OPS-PUB za razmjenu balansnog kapaciteta za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije.
- (6) Model OPS-PUB za razmjenu balansne energije iz zamjenskih rezervi može se primjenjivati u slučaju da se primjenjuje model za razmjenu balansnog kapaciteta za zamjenske rezerve ili kada jedan od dva OPS-a ne koristi zamjenske rezerve za potrebe regulacije frekvencije i snage razmjene u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.
- (7) U roku od jedne godine od stupanja na snagu ovog zakona sve razmjene balansnog kapaciteta se moraju zasnivati na modelu OPS-OPS, pri čemu se ovaj zahtjev se ne primjenjuje na model OPS-PUB za zamjenske rezerve ako jedan od dva OPS-a ne koristi zamjenske rezerve za potrebe regulacije frekvencije i snage razmjene u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema.

Korišćenje prekozonskog kapaciteta

Član 237

- (1) OPS je dužan da koristi raspoloživi prekozonski kapacitet izračunat u skladu sa članom 238 st. 2 i 3 ovog zakona, za razmjenu balansne energije ili za realizaciju procesa netovanja odstupanja.
- (2) OPS koji razmjenjuje balansni kapacitet može koristiti prekozonski kapacitet za razmjenu balansne energije kad je prekozonski kapacitet:
  - 1) raspoloživ u skladu s članom 234 stav 6 ovog zakona;
  - 2) objavljen u skladu s članom 239 st. 8 i 9 ovog zakona;
  - 3) dodijeljen u skladu sa odredbama iz člana 205 ovog zakona .

Proračun prekozonskog kapaciteta

Član 238

- (1) Nakon zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta, OPS je dužan da kontinuirano ažurira raspoloživost prekozonskog kapaciteta za razmjenu balansne energije ili za sprovođenje procesa netovanja odstupanja, pri čemu se prekozonski kapacitet ažurira svaki put kad se iskoristi dio tog kapaciteta ili kad se vrši ponovni proračun prekozonskog kapaciteta.
- (2) Prije primjene metodologije proračuna prekozonskog kapaciteta u skladu sa stavom 3 ovog člana, OPS je dužan da koristi prekozonski kapacitet koji je preostao nakon vremena zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta.
- (3) U roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona, OPS u saradnji sa OPS-ovima u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da izradi metodologiju za proračun prekozonskog kapaciteta, unutar vremenskog okvira za balansiranje, za razmjenu balansne energije ili sprovođenje procesa netovanja odstupanja.
- (4) Metodologijom iz stava 3 ovog člana izbjegavaju se poremećaji na tržištu i ista mora biti u skladu sa metodologijom za proračun prekozonskog kapaciteta, koja se primjenjuje za unutardnevni period i koja je u skladu sa članom 88 ovog zakona .

Opšti zahtjevi za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi

Član 239

- (1) OPS, u saradnji sa najmanje jednim OPS-om može, na svoju inicijativu ili na zahtjev nadležnih regulatornih organa, izraditi predlog za primjenu jednog od sljedećih procesa iz člana 205 ovog zakona:
  - 1) kooptimizovanog procesa dodjele;
  - 2) tržišno zasnovanog procesa dodjele;
  - 3) procesa dodjele na osnovu analize ekonomske efikasnosti.
- (2) Predlog za primjenu procesa dodjele sadrži:
  - 1) granice zone trgovanja, vremenski okvir tržišta, trajanje primjene i metodologiju koja se primjenjuje;
  - 2) ako je riječ o procesu dodjele na osnovu analize ekonomske efikasnosti, količinu dodijeljenog prekozonskog kapaciteta i aktuelnu analizu ekonomske efikasnosti koja opravdava efikasnost dodjele.
- (3) U roku od godinu dana od stupanja na snagu ovog zakona OPS je dužan da primjenjuje usaglašenu metodologiju za proces dodjele prekozonskog kapaciteta za

razmjenu balansnog kapaciteta ili za dijeljenje rezervi po vremenskom okviru u skladu sa procesima definisanim članom 205 ovog zakona .

- (4) Prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi koristiće se isključivo za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ručnom aktivacijom, rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije automatskom aktivacijom i zamjenske rezerve.
- (5) Za upravljanje rezervama za ponovno uspostavljanje frekvencije i njihovu razmjenu koristi se margina pouzdanosti prenosa izračunata u skladu sa ovim zakonom, osim na interkonektivnim vodovima jednosmjerne struje za koje se prekozonski kapacitet za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije i njihovu razmjenu može dodijeliti i u skladu sa stavom 1 ovog člana.
- (6) OPS može dodijeliti prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi samo ako je izračunat u skladu s metodologijama proračuna kapaciteta izrađenima u skladu sa ovim zakonom.
- (7) OPS je dužan da uključi prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi kao već dodijeljen kapacitet u proračunima prekozonskog kapaciteta.
- (8) Ako nosioci prava na fizički prenos koriste prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta, kapacitet se smatra nominovanim isključivo u svrhu njegovog izuzimanja iz primjene principa “iskoristi ili prodaj”.
- (9) OPS koji razmjenjuje balansni kapacitet ili dijeli rezervu, redovno procjenjuje da li prekozonski kapacitet koji je dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi je i dalje potreban u tu svrhu.
- (10) Kad se primjenjuje proces dodjele na osnovu analize ekonomske efikasnosti, ta procjena se vrši bar jednom godišnje.
- (11) U slučaju da prekozonski kapacitet koji je dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi, više nije potreban, biće oslobođen u najkraćem roku i vraćen u sljedeće vremenske okvire za dodjelu kapaciteta, pri čemu takav prekozonski kapacitet više neće biti uključen kao već dodijeljeni prekozonski kapacitet u proračunima prekozonskog kapaciteta.
- (12) U slučaju da prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi nije iskorišćen za povezanu razmjenu balansne energije, on se oslobađa za razmjenu balansne energije s kraćim vremenima aktivacije ili za sprovođenje procesa netovanja odstupanja.

Korišćenje prekozonskog kapaciteta od strane pružaoca usluge balansiranja **Član 240**

- (1) Pružaoci usluge balansiranja koji s OPS-om imaju ugovor o balansnom kapacitetu na osnovu modela OPS-PUB u skladu s članom 236 ovog zakona, imaju pravo da koriste prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta ako su nosioci prava na fizički prenos.
- (2) Pružaoci usluge balansiranja koji koriste prekozonski kapacitet za razmjenu balansnog kapaciteta na osnovu modela OPS-PUB, u skladu s članom 236 ovog zakona, dužni

su da nominuju svoja prava fizičkog prenosa u cilju razmjene balansnog kapaciteta nadležnim OPS-ovima.

- (3) Pravo fizičkog prenosa u cilju razmjene balansnog kapaciteta obezbjeđuje nosiocu pravo da nominuje razmjenu balansne energije nadležnim OPS-ovima, zbog čega se izuzima iz primjene principa "iskoristi ili prodaj".
- (4) Prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta u skladu sa stavom 2 ovog člana, uzima se pri proračunima prekozonskog kapaciteta kao već dodijeljeni prekozonski kapacitet.

Principi finansijskog poravnanja

Član 241

- (1) Postupkom finansijskog poravnanja:
  - 1) utvrđuju se odgovarajući ekonomski signali koji odražavaju stanje sistema u trenutku odstupanja;
  - 2) obezbjeđuje se da se odstupanja obračunavaju po cijeni koja odražava vrijednost energije u realnom vremenu;
  - 3) podstiču se balansno odgovorni subjekti da održavaju balans ili pomognu ponovni povratak balansa sistema;
  - 4) olakšava se harmonizovanje mehanizama za poravnanje odstupanja;
  - 5) podstiče se OPS na ispunjavanje obaveza u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema;
  - 6) izbjegavaju se pogrešni podsticaji balansno odgovornih subjekata, pružaoca usluge balansiranja i OPS-a;
  - 7) podržava se konkurencija među učesnicima na tržištu;
  - 8) podstiču se pružaoci usluga balansiranja da ponude i pruže usluge balansiranja OPS-u priključenja;
  - 9) osigurava se finansijska neutralnost OPS-a.
- (2) Agencija u skladu sa zakonom u regulatornom periodu koji je odredila, obezbjeđuje da OPS nema ekonomskih koristi ni gubitaka na osnovu finansijskog rezultata poravnanja u skladu s čl. 242 do 252 ovog zakona, kao i da se svaki pozitivni ili negativni finansijski rezultat poravnanja u skladu s čl. 247 do 252 ovog zakona prenese na korisnike mreže u skladu sa zakonom.
- (3) OPS može izraditi predlog dodatnog mehanizma poravnanja odvojen od poravnanja odstupanja, za finansijsko poravnanje troškova nabavke balansnog kapaciteta u skladu sa čl. 253 i 254 ovog zakona, administrativnih troškova i drugih troškova u vezi sa balansiranjem.
- (4) Dodatni mehanizam poravnanja iz stava 3 ovog člana primjenjuje se na balansno odgovorne subjekte, a po mogućnosti se to postiže uvođenjem funkcije određivanja cijena manjka.
- (5) U slučaju da OPS ne izabere mehanizam iz stava 3 ovog člana, već neki drugi mehanizam, potrebno je da to obrazloži u predlogu koji dostavlja Agenciji na odobrenje.
- (6) Svako injektiranje u zonu planiranja razmjene određenog OPS-a ili povlačenje iz te zone obračunava se u skladu sa čl. 247 i 248 odnosno čl. 248 do 251 ovog zakona.

Obračun balansne energije

Član 242

- (1) Za potrebe poravnanja balansne energije za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije i zamjenske rezerve, OPS utvrđuje proceduru za:
  - 1) izračunavanje aktivirane količine balansne energije na osnovu zahtijevane ili izmjerene aktivacije,
  - 2) zahtijevanje preračunavanja aktivirane količine balansne energije.
- (2) OPS obračunava aktiviranu količinu balansne energije u skladu s postupcima iz stava 1 tačka 1 ovog člana, naročito za:
  - 1) svaki period poravnanja odstupanja;
  - 2) svoju oblast odstupanja;
  - 3) svaki smjer, pri čemu negativni predznak ukazuje na relativno povlačenje od strane pružaoca usluge balansiranja, dok pozitivni predznak ukazuje na relativno injektiranje od strane pružaoca usluge balansiranja.
- (3) OPS vrši poravnanje sa pružiocima usluge balansiranja za aktiviranu količinu balansne energije, obračunatu u skladu sa stavom 2 ovog člana.

Balansna energija za proces održavanja frekvencije

Član 243

- (1) OPS može izvršiti obračun i poravnanje na ime aktivirane količine balansne energije za proces održavanja frekvencije sa pružiocima usluge balansiranja u skladu s članom 242 stav 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Cijena aktivirane količine balansne energije, koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, za proces održavanja frekvencije određuje se plaćanje za svaki smjer kako je definisano:
  - 1) Za balansnu energiju sa pozitivnim predznakom i cijenom sa pozitivnim predznakom od OPS-a ka PUB-u;
  - 2) Za balansnu energiju sa pozitivnim predznakom i cijenom sa negativnim predznakom od PUB-a ka OPS-u;
  - 3) Za balansnu energiju sa negativnim predznakom i cijenom sa pozitivnim predznakom od PUB-a ka OPS-u;
  - 4) Za balansnu energiju sa negativnim predznakom i cijenom sa negativnim predznakom od OPS-a ka PUB-u.

Balansna energija za ponovnog uspostavljanje frekvencije

Član 244

- (1) OPS vrši obračun i poravnanje na ime aktivirane količine balansne energije za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije sa pružiocem usluge balansiranja u skladu s članom 242 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Cijena, koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, aktivirane količine energije balansiranja za proces ponovnog uspostavljanja frekvencije određuju se za svaki smjer u skladu sa članom 231 kao i plaćanjima iz člana 243 ovog zakona .

Balansna energija za proces zamjenske rezerve

Član 245

- (1) OPS vrši obračun i poravnanje na ime aktivirane količine balansne energije za proces zamjenske rezerve kod pružalaca usluga balansiranja u skladu sa članom 242 st. 1 i 2 ovog zakona.
- (2) Cijena aktivirane količine balansne energije, koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, za proces zamjenske rezerve određuje se za svaki smjer u skladu sa članom 231 kao i plaćanjima iz člana 243 ovog zakona.

Korekcija odstupanja za balansno odgovornog subjekta

Član 246

- 1) OPS je dužan da za svaku aktiviranu ponudu balansne energije obračuna korekciju odstupanja koja se primjenjuje na predmetne balansno odgovorne subjekte.
- 2) Za oblast odstupanja za koju se, u skladu s članom 251 stav 3 ovog zakona, obračunava nekoliko završnih pozicija za jednog balansno odgovornog subjekta, korekcija odstupanja može se izračunati za svaku poziciju.
- 3) Za svaku korekciju odstupanja, OPS utvrđuje aktiviranu količinu balansne energije obračunatu u skladu s članom 242 ovog zakona i svaku količinu aktiviranu u svrhe koje ne spadaju u usluge balansiranja.

Planirane razmjene energije između OPS-ova

Član 247

- (1) OPS je dužan da primjenjuje zajednička pravila poravnanja koja se primjenjuju na sve planirane razmjene energije u skladu sa propisom kojim se uređuje rad elektroprenosnog sistema u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Funkcija poravnanja OPS-OPS sprovodi se u skladu sa pravilima iz člana 205 stav 1 tačka 8 ovog zakona.
- (3) OPS koji planirano razmjenjuje energiju unutar sinhronne oblasti kontinentalne Evrope je dužan da primjenjuje zajednička pravila poravnanja za planirane razmjene energije u skladu s članom 205 stav 1 tačka 11 ovog zakona , u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) OPS, u saradnji sa drugim OPS-ovima, je dužan da uspostavi usklađeni mehanizam za korekcije međusobnih poravnanja.

Neplanirane razmjene energije

Član 248

U roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona OPS, u saradnji sa OPS-ovima unutar sinhronne oblasti kontinentalne Evrope, je dužan da primjenjuje zajednička pravila poravnanja koja se primjenjuju na sve neplanirane razmjene energije u skladu s članom 205 stav 1 tačka 12 ovog zakona.

Poravnanje odstupanja

Član 249

- (1) OPS ili treća strana, unutar zone planiranja razmjene, prema potrebi, sa balansno odgovornim subjektom, za svaki period poravnanja odstupanja u skladu s članom 250 ovog zakona, je dužan da vrši poravnanje za sva odstupanja obračunata u skladu s čl. 246 i 251 ovog zakona, prema odgovarajućoj cijeni odstupanja koja se obračunava u skladu s članom 252 ovog zakona.
- (2) OPS je dužan da primjenjuje usklađene odredbe o glavnim karakteristikama poravnanja odstupanja koje predlaže ENTSO za električnu energiju, a odobrava ACER.

Period poravnanja odstupanja

Član 250

OPS je dužan da primjenjuje period poravnanja odstupanja od 15 minuta u zoni planiranja razmjene i pritom obezbijedi da se tržišne vremenske jedinice poklapaju sa periodima poravnanja odstupanja u svim okvirima.

Obračun odstupanja

Član 251

- (1) OPS je dužan da obračuna unutar zone planiranja razmjene konačnu poziciju, dodijeljenu količinu, korekciju odstupanja i odstupanje:
  - 1) za svakog balansno odgovornog subjekta;
  - 2) za svaki period poravnanja odstupanja;
  - 3) u svojoj oblasti odstupanja.
- (2) Oblast odstupanja mora biti jednaka zoni planiranja razmjene, osim u slučaju centralnog dispečerskog modela kad oblast odstupanja može biti dio zone planiranja razmjene.
- (3) Do početka primjene člana 249 stav 2 ovog zakona, OPS je dužan da obračunava konačnu poziciju balansno odgovornog subjekta koristeći jedan od sljedećih pristupa:
  - 1) balansno odgovorni subjekat ima jednu konačnu poziciju koja je jednaka zbiru njegovih prekograničnih i internih tržišnih planova trgovanja;
  - 2) balansno odgovorni subjekat ima dvije konačne pozicije od kojih je prva jednaka zbiru njegovih prekograničnih i internih tržišnih planova proizvodnje, a druga zbiru njegovih prekograničnih i internih tržišnih planova potrošnje;
  - 3) u centralnom dispečerskom modelu balansno odgovorni subjekat može imati nekoliko konačnih pozicija prema oblasti odstupanja koje su jednake planovima proizvodnje objekata za proizvodnju električne energije ili planovima potrošnje objekata kupca.
- (4) OPS je dužan da utvrdi pravila za:
  - 1) obračun konačne pozicije;
  - 2) određivanje dodijeljene količine;
  - 3) utvrđivanje korekcije odstupanja u skladu s članom 246 ovog zakona;
  - 4) zahtijevanje ponovnog obračuna odstupanja od strane balansno odgovornog subjekta.
- (5) Dodijeljena količina se ne obračunava balansno odgovornom subjektu koji ne pokrije injektirane ili preuzete količine.
- (6) Odstupanje predstavlja vrijednost i smjer transakcije poravnanja između balansno odgovornog subjekta i OPS-a, a može imati:
  - 1) negativan predznak, što označava manjak balansno odgovornog subjekta;
  - 2) pozitivan predznak, što označava višak balansno odgovornog subjekta.

Cijena odstupanja

Član 252

- (1) OPS je dužan da utvrdi pravila obračuna cijene odstupanja, koja može biti pozitivna, jednaka nuli ili negativna, kojima se određuje plaćanje za svaki smjer kako je definisano:
  - 1) Za pozitivno odstupanje sa cijenom odstupanja sa pozitivnim predznakom od OPS-a ka BOS-u;
  - 2) Za pozitivno odstupanje sa cijenom odstupanja sa negativnim predznakom od BOS-a ka OPS-u;
  - 3) Za negativno odstupanje sa cijenom odstupanja sa pozitivnim predznakom od BOS-a ka OPS-u;
  - 4) Za negativno odstupanje sa cijenom odstupanja sa negativnim predznakom od OPS-a ka BOS-u.
- (2) Pravila iz stava 1 ovog člana obuhvataju definiciju vrijednosti neizvedene aktivacije balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve.
- (3) OPS je dužan da određuje cijenu odstupanja za:
  - 1) svaki period poravnanja odstupanja;
  - 2) svoju oblast definisanja cijene odstupanja;
  - 3) svaki smjer odstupanja.
- (4) Cijena odstupanja za negativno odstupanje ne može biti manja od:
  - 1) ponderisane prosječne cijene pozitivne aktivirane balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve; ili
  - 2) vrijednosti neizvedene aktivacije balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve, ukoliko u periodu poravnanja odstupanja nije došlo do aktiviranja balansne energije ni u jednom pravcu.
- (5) Cijena odstupanja za pozitivno odstupanje ne može biti veća od:
  - 1) ponderisane prosječne cijene negativne aktivirane balansne energije iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve ; ili
  - 2) vrijednosti neizvedene aktivacije balansne energije iz rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve, ukoliko u periodu poravnanja odstupanja nije došlo do aktiviranja balansne energije ni u jednom pravcu.
- (6) U slučaju da su i pozitivna i negativna balansna energija iz za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve aktivirane u istom periodu poravnanja odstupanja, cijena odstupanja za pozitivno i negativno odstupanje utvrđuje se na osnovu najmanje jednog od principa iz st. 4 i 5 ovog člana.

Poravnanje balansnog kapaciteta

Nabavka unutar zone planiranja razmjene

Član 253

- (1) OPS unutar zone planiranja razmjene koristi ponude balansnog kapaciteta i utvrđuje pravila poravnanja najmanje za rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenskih rezervi u skladu sa zahtjevima iz člana 233 ovog zakona.
- (2) OPS iz stava 1 ovog člana obračunava najmanje sve nabavljene rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije ili zamjenske rezerve u skladu sa zahtjevima iz člana 233 ovog zakona.

Nabavka izvan zone planiranja razmjene

Član 254

- (1) OPS koji razmjenjuje balansni kapacitet, utvrđuje pravila poravnanja za nabavljeni balansni kapacitet u skladu s čl. 234 i 236 ovog zakona.
- (2) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima razmjenjuje balansni kapacitet i izmiruje isti koristeći funkciju poravnanja OPS-OPS u skladu sa članom 234 ovog zakona, a u slučaju da OPS razmjenjuje balansni kapacitet na osnovu modela OPS-PUB, isti se izmiruje u skladu s članom 236 ovog zakona.
- (3) OPS u saradnji sa drugim OPS-ovima razmjenjuje balansni kapacitet i utvrđuje pravila poravnanja za dodjelu prekozonskog kapaciteta u skladu s čl. 239 do 240 ovog zakona.
- (4) OPS koji razmjenjuje balansni kapacitet izmiruje dodijeljeni prekozonski kapacitet u skladu s čl. 239 do 240 ovog zakona.

Algoritmi balansiranja

Član 255

- (1) Predlog iz člana 234 sadrži algoritme pomoću kojih se sprovode funkcije optimizacije nabavke kapaciteta, koji će:
  - 1) minimizovati ukupne troškove nabavke svih zajednički nabavljenih balansnih kapaciteta;
  - 2) gdje je primjenjivo, uzeti u obzir raspoloživost prekozonskog kapaciteta, uključujući moguće troškove za njegovo obezbjeđivanje.
- (2) Svi algoritmi razvijeni u skladu sa ovim članom će:
  - 1) poštovati ograničenja pogonske sigurnosti;
  - 2) uzeti u obzir tehnička i mrežna ograničenja;
  - 3) gdje je primjenjivo, uzimati u obzir raspoloživi prekozonski kapacitet.

Evropski izvještaj o integraciji tržišta balansiranja

Član 256

- (1) Izvještaj o integraciji tržišta balansiranja sadrži i rezime na engleskom jeziku za izvještaj OPS-a o balansiranju u skladu s članom 257 ovog zakona.
- (2) Izvještaji treba da sadrže raščlanjene podatke i indikatore za svaku zonu planiranja razmjene, svaku granicu zone namdetanja ili svaki kontrolni blok.

Izveštaj OPS-a o balansiranju

Član 257

- (1) OPS je dužan da najmanje jednom u dvije godine objavljuje izvještaj o balansiranju kojim obuhvata prethodne dvije kalendarske godine, poštujući povjerljivost informacija u skladu s članom 212 ovog zakona.
- (2) Izvještaj o balansiranju sadrži:
  - 1) informacije o količinama raspoloživih, nabavljenih i iskorišćenih posebnih proizvoda, kao i obrazloženje posebnih proizvoda koji podliježu uslovima iz člana 227 ovog zakona;
  - 2) zbirnu analizu dimenzionisanja rezervnog kapaciteta uključujući objašnjenje i obrazloženje zahtjeva koji se odnose na izračunati rezervni kapacitet;
  - 3) zbirnu analizu optimalnog obezbjeđenja rezervnog kapaciteta uključujući obrazloženje količine balansnog kapaciteta;
  - 4) analizu troškova i koristi kao i mogućih neefikasnosti i poremećaja zbog posebnih proizvoda u smislu konkurentnosti i rascjepkanosti tržišta, učešća u upravljanju potrošnjom i energije iz obnovljivih izvora, integracije balansiranja tržišta kao i prpratnih pojava na drugim tržištima električne energije;
  - 5) analizu mogućnosti razmjene balansnog kapaciteta i dijeljenja rezervi;
  - 6) objašnjenje i obrazloženje nabavke balansnog kapaciteta bez razmjene balansnog kapaciteta ili dijeljenja rezervi;
  - 7) analizu efikasnosti funkcija optimizacije aktivacije za balansnu energiju iz rezervi za ponovno uspostavljanje frekvencije i, ako je primjenjivo, za balansnu energiju iz zamjenskih rezervi.
- (3) Izvještaj o balansiranju mora biti na engleskom jeziku ili će barem sadržati rezime na engleskom jeziku.
- (4) Agencija ima pravo na osnovu prethodno objavljenih izvještaja da zahtijeva izmjene u strukturi i sadržaju sledećeg izvještaja OPS-a o balansiranju.

Analiza troškova i koristi

Član 258

- (1) OPS utvrđuje kriterijume i metodologije za analizu troškova i koristi, u skladu s ovim zakonom i dostavlja ih Agenciji, u roku od šest mjeseci prije početka izrade analize, a Agencija u saradnji sa ostalim nadležnim regulatornim tijelima ima pravo da zahtijeva izmjenu kriterijuma i metodologije.
- (2) Analiza troškova i koristi u obzir uzima najmanje:
  - 1) tehničku izvodljivost;
  - 2) ekonomsku efikasnost;
  - 3) uticaj na konkurenciju i integraciju tržišta balansiranja;
  - 4) troškove i koristi od implementacije;
  - 5) uticaj na evropske i nacionalne troškove balansiranja;
  - 6) potencijalni uticaj na cijene na evropskom tržištu električne energije;
  - 7) sposobnost OPS-a i balansno odgovornih subjekata da ispunjavaju svoje obaveze;
  - 8) uticaj na učesnike na tržištu u smislu dodatnih tehničkih ili informatičkih zahtjeva procijenjenih u saradnji sa zainteresovanim stranama kojih se to tiče.
- (3) OPS dostavlja Agenciji rezultate analize troškova i koristi s obrazloženjem predloga za rješavanje eventualnih problema koji se utvrde analizom.

Odstupanja

Član 259

- (1) Agencija može, na zahtjev OPS-a ili na sopstvenu inicijativu, odobriti OPS-u odstupanje od jedne ili više odredbi ovog zakona u skladu sa st. 2 do 12 ovog člana.
- (2) OPS može zatražiti odstupanje od sljedećih zahtjeva:
  - 1) rokova kada će OPS početi sa primjenom evropske platforme u skladu s članom 220 stav 5, članom 221 stav 6, članom 222 stav 6 i članom 223 stav 5 ovog zakona;
  - 2) definisanja roka za ponude unutar integrisanog sistema planiranja u centralnom dispečerskom modelu u skladu s članom 225 stav 5 ovog zakona i mogućnosti izmjene ponuda unutar integrisanog sistema planiranja u skladu s članom 225 stav 6 ovog zakona;
  - 3) maksimalne količine prekozonskog kapaciteta dodijeljenog putem tržišno zasnovanog procesa ili procesa zasnovanog na analizi ekonomske efikasnosti u skladu s članom 205 ovog zakona;
  - 4) usklađivanja perioda poravnanja odstupanja iz člana 250 stav 1 ovog zakona;
  - 5) implementacije zahtjeva u skladu s čl. 242 do 248 i 251 do 254 ovog zakona.
- (3) Proces odobravanja odstupanja mora biti transparentan, nediskriminatoran, nepristrasan, potkrijepljen dokumentima i utemeljen na obrazloženom zahtjevu.
- (4) OPS podnosi pisani zahtjev za odstupanje Agenciji najkasnije šest mjeseci prije dana primjene odredbi od kojih se odstupanje traži.
- (5) Zahtjev za odstupanje sadrži sljedeće informacije:
  - 1) odredbe od kojih se traži odstupanje;
  - 2) traženi period odstupanja;
  - 3) detaljan plan i vremenski okvir u kojem se navodi način na koji će se vršiti implementacija predmetnih odredbi ovog zakona nakon isteka perioda odstupanja;
  - 4) procjenu posljedica zatraženog odstupanja na susjedna tržišta;
  - 5) procjenu mogućih rizika za integraciju balansnih tržišta u Evropi izazvanih traženim odstupanjem.
- (6) Agencija donosi odluku o svakom zahtjevu za odstupanje iz stava 4 ovog člana u roku od šest mjeseci od dana prijema zahtjeva.
- (7) Rok iz stava 2 tačka 1 ovog člana može se produžiti za tri mjeseca prije njegovog isteka kada Agencija zatraži dodatne informacije od OPS-a koji zahtijeva odstupanje, a dodatni period počinje da teče od momenta prijema potpunih informacija.
- (8) OPS koji zahtijeva odstupanje dostavlja sve dodatne informacije koje zatraži Agencija u roku od dva mjeseca od prijema tog zahtjeva, a ako OPS ne dostavi tražene informacije u datom roku, smatraće se da je zahtjev povučen osim ako prije isteka roka:
  - 1) Agencija odluči da odobri produženje;
  - 2) OPS obavijesti Agenciju obrazloženim dopisom da je zahtjev za odstupanje potpun.
- (9) Agencija će prilikom ocjene zahtjeva za odstupanje ili prije nego što odobri odstupanje na sopstvenu inicijativu, razmotriti sljedeće aspekte:
  - 1) poteškoće u vezi s sprovođenjem predmetnih odredbi;
  - 2) rizike i posljedice predmetnih odredbi u pogledu pogonske sigurnosti;
  - 3) radnje preduzete radi lakšeg sprovođenja predmetnih odredbi;

- 4) uticaj nesprovođenja predmetnih odredbi u smislu nediskriminacije i konkurencije sa drugim učesnicima na evropskom tržištu, posebno u pogledu upravljanja potrošnjom i energijom iz obnovljivih izvora;
  - 5) uticaje na sveukupnu ekonomsku efikasnost i infrastrukturu pametne mreže;
  - 6) uticaje na druge zone planiranja razmjene i opšte posljedice na proces integracije evropskog tržišta.
- (10) Agencija donosi obrazloženu odluku o zahtjevu za odstupanje ili o odstupanju odobrenom na sopstvenu inicijativu, a kada Agencija odobri odstupanje, dužna je da odredi i njegovo trajanje.
  - (11) Odstupanje se može odobriti samo jednom i na period od najduže dvije godine, osim odstupanja iz stava 2 tač. 3 i 4 ovog člana koja se mogu odobriti do 1. januara 2030. godine.
  - (12) Agencija o odluci iz stava 10 ovog člana obavještava OPS, Regulatorni odbor i Sekretarijat i objavljuje je na svojoj internet stranici.
  - (13) Agencija vodi registar svih odstupanja koje je odobrila ili odbila i najmanje jednom u šest mjeseci dostavlja Regulatornom odboru ažurirani i konsolidovani registar, pri čemu se jedan primjerak dostavlja ENTSO-u za električnu energiju.
  - (14) Registar iz stava 13 ovog člana naročito sadrži:
    - 1) odredbe za koje je odstupanje odobreno ili odbijeno;
    - 2) sadržaj odstupanja;
    - 3) razloge za odobrenje ili odbijanje odstupanja;
    - 4) posljedice odobrenih odstupanja.

Praćenje Član 260

- (1) Sekretarijat prati sprovođenje ovog zakona od strane ugovornih strana.
- (2) OPS dostavlja Sekretarijatu informacije potrebne za obavljanje dužnosti iz stava 1 ovog člana.
- (3) Učesnici na tržištu i druge relevantne organizacije za integraciju balansnih tržišta električne energije iz ugovornih strana dostavljaju Sekretarijatu informacije potrebne za praćenje u skladu sa stavom 1 ovog člana, osim informacija koje je Agencija već pribavila u skladu sa zakonom.

XVI. HAVARIJSKA STANJA I OPORAVAK SISTEMA

Smjernice za havarijska stanja i oporavak sistema Član 261

- (1) U cilju zaštite operativne stabilnosti, sprječavanja širenja ili pogoršanja incidenata, da bi se izbjegli poremećaji većih razmjera i prekidi napajanja električnom energijom i omogućila efikasna i brza sanacija elektroenergetskog sistema nakon vanrednih situacija ili prekida napajanja električnom energijom, propis Vlade iz člana 68, stav 1, tačka 3 ovog zakona, utvrđuje uslove koji moraju biti ispunjeni u pogledu:
  - 1) upravljanja OPS-om u vanrednim stanjima, stanjima prekida napajanja električnom energijom i stanjima sanacije;
  - 2) usklađenosti rada sistema u vanrednim stanjima, stanjima prestanka napajanja električnom energijom i stanjima sanacije u okviru Zajednice;

- 3) simulacija i testova u cilju garantovanja pouzdane, efikasne i brze sanacije međusobno povezanih sistema prenosa nakon vanrednih stanja ili stanja prestanka napajanja električnom energijom;
- 4) opreme i objekata koji bi osigurali pouzdanu, efikasnu i brzu sanaciju međusobno povezanih sistema prenosa nakon vanrednih stanja ili stanja prestanka napajanja električnom energijom;
- 5) drugih uslova čije ispunjavanje ima za cilj održavanje operativne sigurnosti u kriznim situacijama i sanaciju elektroenergetskog sistema.

Nacionalni TCM za havarijska stanja i oporavak sistema

Član 262

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da dostavi sljedeće predloge nacionalnih TCM-ova na odobrenje Agenciji usaglašene sa propisom iz člana 68, stav 1 tačka 3 ovog zakona:
  - 1) odbrambeni plan sistema;
  - 2) plan oporavka sistema;
  - 3) listu značajnih korisnika mreže;
  - 4) pravila i uslove za isključenje i ponovno uključanje značajnih korisnika mreže;
  - 5) pravila za obustavljanje i ponovno pokretanje aktivnosti;
  - 6) pravila poravnania odstupanja u slučaju obustavljanja tržišnih aktivnosti;
  - 7) plan testiranja opreme i kapaciteta od značaja za sprovođenje planova iz tač. 1 i 2 ovog stava.

Naknada troškova u havarijskom stanju i stanju oporavka

Član 263

- (1) Agencija je dužna da izvrši procjenu troškova koje snose operatori prenosnog sistema, a koji podliježu regulativi mrežnih tarifa, u skladu sa obavezama koje su definisane pravilima iz člana 68 stav 1 tačka 3 ovog zakona.
- (2) Troškovi koji budu procijenjeni kao razumni, opravdani i srazmjerni nadoknadiće se kroz mrežne tarife ili druge odgovarajuće mehanizme.
- (3) Na zahtjev Agencije, operatori sistema iz stava 1 ovog člana dužni su da u roku od tri mjeseca od podnošenja ovog zahtjeva obezbijede informacije neophodne kako bi se olakšala procjena nastalih troškova.

XVII. RAD PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Pravila za rad sistema u interkonekciji

Član 264

Radi očuvanja operativne sigurnosti, kvaliteta frekvencije i efikasnog korišćenja sistema i resursa u interkonekciji, pravilima iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona uređuju se:

- (1) zahtjevi i načela operativne sigurnosti;
- (2) pravila i odgovornosti za koordinaciju i razmjenu podataka među operatorima prenosnog sistema, između OPS-a i ODS-a, između OPS-a i značajnih korisnika mreže u procesu operativnog planiranju i radu u vremenu bliskom realnom;

- (3) pravila za obuku i sertifikaciju zaposlenih u operatoru prenosnog sistema;
- (4) zahtjevi u vezi sa koordinacijom isključenja;
- (5) zahtjevi za planiranje razmjene između kontrolnih oblasti OPS-ova; i
- (6) pravila koja imaju za cilj uspostavljanje zajedničkog za regulaciju frekvencije i snage razmjene, kao i rezerve snage.

Panevropski TCM za rad sistema

Član 265

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da primjenjuje panevropski TCM i sve izmjene i dopune po odobrenju ACER-a u skladu sa ovim zakonom i pravilima iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona, koje se odnose na:
  - 1) ključne organizacione uslove, uloge i odgovornosti u pogledu razmjene podataka koji se tiču operativne sigurnosti;
  - 2) metodologiju izgradnje zajedničkih mrežnih modela;
  - 3) metodologiju koordinacije analize operativne sigurnosti;
  - 4) metodologiju definisanja minimalne inercije za sinhronu oblast kontinentalne Evrope;
  - 5) metodologiju procjene značaja sredstava za koordinisanje prekida u snabdijevanju električnom energijom, minimum po sinhronoj oblasti;
  - 6) metodologije, uslove i vrijednosti obuhvaćene operativnim ugovorima za sinhronu oblast koje se tiču:
    - parametara za definisanje kvaliteta frekvencije i ciljnih parametara kvaliteta frekvencije;
    - pravila za dimenzionisanje rezerve za održavanje frekvencije;
    - dodatnih odlika rezerve za održavanje frekvencije;
    - minimalnog perioda aktivacije koji su provajderi rezerve za održavanje frekvencije za sinhronu oblast dužni da osiguraju;
    - pretpostavki i metodologije za analizu troškova i koristi za sinhronu oblast;
    - limita u razmjeni rezerve za održavanje frekvencije između OPS-ova, ako je to primjenljivo;
    - limita u količini razmjene rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije između sinhronih oblasti limita u količini u kojoj se rezerva za ponovno uspostavljanje frekvencije dijeli između sinhronih oblasti;
    - limita u količini razmjene zamjenske rezerve između sinhronih oblasti i limita u količini u kojoj se zamjenska rezerva dijeli između sinhronih oblasti;
  - 7) ako oblast za kontrolu opterećenja frekvencije čine područja za kontrolu opterećenja država članica i ugovornih strana, metode i uslove obuhvaćene operativnim ugovorima o oblastima za kontrolu opterećenja frekvencije koji se tiču:
    - ograničenja promjene snage za aktivnu izlaznu snagu;
    - koordinacionih aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije;
    - mjera u cilju smanjenja mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije traženjem promjena u proizvodnji aktivne snage ili potrošnji električne energije modula za proizvodnju energije i jedinica potrošnje;
    - pravila za dimenzionisanje rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije;
  - 8) korektivne mjere po sinhronoj oblasti.

Regionalni TCM za rad prenosnog sistema električne energije

Član 266

- (1) Operator prenosnog sistema dužan je da, zajedno sa OPS-ovima iz regiona kojem pripada, učestvuje u izradi i podnošenju na odobrenje Agenciji i svim nacionalnim regulatornim organima predmetnog regiona sljedećih nacionalnih TCM-ova u skladu sa pravilima iz člana 68, stav 1 tačka 1 ovog zakona, i to:
  - 1) opštih odredbi za svaku regiju proračuna kapaciteta za koordinisanje regionalne operativne sigurnosti;
  - 2) ako oblast za kontrolu opterećenja frekvencije čine samo područja za kontrolu opterećenja frekvencije ugovornih strana, metodologija i uslova obuhvaćenih operativnim ugovorima o oblastima za kontrolu opterećenja frekvencije koji se tiču:
    - ograničenja promjene snage za aktivnu izlaznu snagu;
    - koordinacionih aktivnosti u cilju smanjenja mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije;
    - mjera u cilju smanjenja mogućnosti greške u kontroli obnove frekvencije traženjem promjena u proizvodnji aktivne snage ili potrošnji električne energije modula za proizvodnju energije i jedinica potrošnje;
    - pravila za dimenzionisanje rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije;
  - 3) korektivnih mjera za svaku oblast za kontrolu frekvencije;
  - 4) zajedničkog predloga za utvrđivanje oblasti za kontrolu frekvencije.

Nacionalni TCM za rad prenosnog sistema električne energije

Član 267

- (1) Agencija odlučuje o sljedećem nacionalnom TCM-u u skladu sa članom 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona u odnosu na:
  - 1) obim razmjene podataka sa operatorom distributivnog sistema i značajnim korisnicima mreže;
  - 2) dodatne usloveima za grupe pružalaca rezerve za održavanje frekvencije;
  - 3) isključivanje grupe pružalaca rezerve za održavanje frekvencije iz procesa obezbjeđivanja rezerve za održavanje frekvencije;
  - 4) predlog o minimalnom privremenom periodu aktivacije koji su pružaoci rezerve za održavanje frekvencije dužni da osiguraju;
  - 5) tehničke uslove za rezervu za ponovno uspostavljanje frekvencije utvrđene od strane operatora prenosnog sistema;
  - 6) neprihvatanje obezbjeđivanja rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije od strane grupa pružalaca rezerve za ponovno uspostavljanje frekvencije;
  - 7) tehničke uslove za priključivanje jedinica za obezbjeđivanje zamjenske rezerve i za grupe pružalaca zamjenske rezerve, koji su utvrđeni od strane operatora prenosnog sistema;
  - 8) neprihvatanje obezbjeđivanja zamjenske rezerve od strane grupa pružalaca zamjenske rezerve.

Naknada troškova rada prenosnog sistema električne energije

Član 268

- (1) Agencija vrši procjenu troškova OPS-a koji proističu iz primjene propisa iz člana 68 stav 1 tačka 1 ovog zakona.
- (2) Troškovi koji budu procijenjeni kao razumni, opravdani i srazmjerni nadoknadiće se kroz mrežne tarife ili druge odgovarajuće mehanizme.

- (3) Na zahtjev Agencije, OPS je dužan da, u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva, obezbijedi informacije neophodne za procjenu nastalih troškova.

XVIII. PRIKLJUČENJE OBJEKATA NA PRENOSNI SISTEM ELEKTRIČNE ENERGIJE

Priključenje objekata kupaca

Član 269

- (1) Propisom kojim se uređuje priključenje objekata kupaca iz člana 68 stav 1 tačka 2 ovog zakona propisuju se uslovi za priključenje na prenosni sistem, sledećih kategorija objekata:
- 1) objekata kupaca za priključenje na prenosni sistem;
  - 2) objekata distributivnog sistema, uključujući zatvorene distributivne sisteme;
  - 3) jedinica koje koristi objekat kupca ili zatvoreni distributivni sistem, u cilju obezbjeđivanja usluga upravljanja potrošnjom relevantnim operatorima sistema i relevantnim OPS-ovima.

Priključenje proizvodnih jedinica

Član 270

- (1) Propisom kojim se uređuje priključenje proizvodnih jedinica na prenosnu odnosno distributivnu mrežu iz člana 68 stav 1 tačka 2 ovog zakona propisuju se uslovi za priključenje na mrežu objekata za proizvodnju električne energije na elektroenergetski sistem.
- (2) Objekti za proizvodnju električne energije iz stava 1 ovog člana su elektrane, kao i sinhorne proizvodne jedinice, jedinice elektroenergetskog parka i offshore jedinice elektroenergetskog parka, u okviru elektrane.
- (3) Propisom iz stava 1 ovog člana propisuju se obaveze kojima se obezbjeđuje adekvatna transparentna i nediskriminatorna upotreba kapaciteta objekata za proizvodnju električne energije od strane operatora sistema, u cilju obezbjeđivanja jednakih uslova u okviru Zajednice.

Priključenje sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka

Član 271

- (1) Propisom kojim se uređuje priključenje sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka na sistem iz člana 68 stav 1 tačka 2 ovog zakona propisuju se uslovi za priključenje sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka na prenosni sistem.
- (2) Propisom iz stava 1 ovog člana propisuju se obaveze kojima se obezbjeđuje adekvatna transparentna i nediskriminatorna upotreba sistema jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka na prenosni sistem od strane operatora sistema, u cilju obezbjeđivanja jednakih uslova u okviru Zajednice.

XIX. USLOVI ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ZA PREKOGRANIČNU RAZMJENU GASA

Potvrđivanje odluke o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa

Član 272

- (1) Ispunjenost uslova za sertifikaciju utvrđuje i odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa donosi Agencija na način utvrđen zakonom kojim se uređuju energetske djelatnosti.
- (2) Agencija bez odlaganja dostavlja Sekretarijatu privremenu odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa, radi dobijanja mišljenja.
- (3) Agencija je dužna da, u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom, uzme u obzir mišljenje Sekretarijata.
- (4) Agencija će u roku od dva mjeseca, od dana dostavljanja mišljenja, odnosno isteka roka za dostavljanje mišljenja Sekretarijata donijeti odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa.
- (5) Operator prenosnog sistema gasa i energetski subjekti koji obavljaju djelatnost proizvodnje i/ili snabdijevanja gasom dužni su da, na zahtjev Sekretarijata i/ili regulatornih organa država članica, bez odlaganja dostave informacije, koje su potrebne za davanje mišljenja iz stava 2 ovog člana.
- (6) Odluku o sertifikaciji sa mišljenjem Sekretarijata Agencija objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“.
- (7) Ako odluka o sertifikaciji prenosnog sistema gasa odstupa od mišljenja Sekretarijata, Agencija sa tom odlukom objavljuje i obrazloženje za odstupanje.

Sertifikacija operatora prenosnog sistema gasa druge članice Zajednice

Član 273

- (1) Agencija učestvuje u postupku davanja mišljenja na odluku o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa druge članice Zajednice.
- (2) Agencija može, u bilo kojoj fazi davanja mišljenja iz stava 1 ovog člana, da zatraži potrebne informacije od operatora prenosnog sistema i/ili energetskog subjekta koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja.
- (3) Agencija je dužna da čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija do kojih dođe u postupku iz stava 2 ovog člana.
- (4) Ako u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja odluke iz stava 1 ovog člana ne da mišljenje, Agencija ne može podnijeti prigovor na tu odluku.

Međunarodna saradnja operatora prenosnog sistema gasa

Član 274

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da podržava operativnu saradnju radi osiguranja optimalnog upravljanja sistemom Zajednice, razmjene gasa, koordinisane dodjele prekograničnih kapaciteta putem nediskriminatornih rješenja zasnovanih na tržišnim principima, vodeći računa o značaju kratkoročnih implicitnih aukcija za dodjelu prekograničnih kapaciteta u okviru energetskih transakcija i integracije mehanizama za balansiranje.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da saraduje sa operatorima prenosnih sistema gasa članica Zajednice.

- (3) Radi promocije uspostavljanja i omogućavanja funkcionisanja regionalnog i tržišta gasa Zajednice, prekogranične trgovine, kao i obezbjeđenja optimalnog upravljanja, koordiniranog rada i tehničkog razvoja crnogorskog i sistema za prenos gasa država članica i Ugovornih strana, operator prenosnog sistema gasa dužan je da usaglasi svoje djelovanje sa propisima ENTSO za gas.
- (4) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da saraduje sa ENTSO za gas u skladu sa ciljevima utvrđenim zakonom i strateškim dokumentima iz oblasti energetike.

Pravila za rad prenosnog sistema gasa u interkonekciji

Član 275

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi rad sistema u interkonekciji u skladu sa posebnim propisima, kojima se uređuje:
  - 1) sigurnost i pouzdanost sistema za prenos gasa;
  - 2) priključenje na prenosni sistem gasa;
  - 3) pristup treće strane;
  - 4) razmjena podataka;
  - 5) interoperabilnost;
  - 6) operativni postupci u hitnim slučajevima;
  - 7) dodjela kapaciteta i pravila o upravljanju zagušenjima;
  - 8) trgovanje u vezi sa operativnim pružanjem usluga pristupa sistemu i balansiranja sistema;
  - 9) transparentnost;
  - 10) balansiranje sistema;
  - 11) usklađenost tarifnih struktura za prenos, uključujući i lokacijske signale i pravila o naknadi između operatora prenosnih sistema;
  - 12) energetska efikasnost sistema za prenos gasa.
- (2) Korisnici sistema za prenos gasa dužni su da postupaju u skladu sa propisima iz stava 1 ovog člana.
- (3) Propise iz stava 1 ovog člana u skladu sa potvrđenim međunarodnim sporazumima, pravilima, uputstvima za rad sistema u interkonekciji ENTSOG i nadležnih organa Zajednice donosi Ministarstvo.

Cijene za korišćenje prenosnog sistema gasa

Član 276

- (1) Radi obezbjeđenja uslova za rad prenosnog sistema gasa u interkonekciji, Agencija je, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom, dužna da metodologije koje utvrđuje uskladi sa zajedničkim regulatornim pristupom Zajednice i obezbijedi da cijene za korišćenje prenosnog sistema gasa:
  - 1) budu zasnovane na potrebi sigurnog rada sistema;
  - 2) odražavaju stvarne troškove, u mjeri u kojoj oni odgovaraju troškovima efikasnog, strukturno uporedivog operatora prenosnog sistema;
  - 3) uključuju adekvatan povrat na investicije, uz odgovarajuće uporedne analize;
  - 4) olakšavaju efikasnu trgovinu gasom i konkurenciju;
  - 5) onemogućavaju unakrsne subvencije korisnika sistema;
  - 6) podstiču ulaganje u razvoj, održavanje ili stvaranje uslova za interoperabilnost prenosnih sistema;
  - 7) ne ograničavaju likvidnost tržišta i ne ugrožavaju prekograničnu trgovinu.
- (2) Cijene iz stava 1 ovog člana utvrđuju se posebno za svaku ulaznu i izlaznu tačku prenosnog sistema gasa.

- (3) Cijene iz stava 1 ovog člana su transparentne i primjenjuju se na nediskriminatoran način.
- (4) Izuzetno od stava 1 ovog člana, po odobrenju Agencije, cijene se mogu formirati na tržišnim principima.
- (5) Utvrđivanje cijena iz stava 1 ovog člana direktnim ugovaranjem nije dozvoljeno.
- (6) U slučaju da razlike u cijenama ili balansni mehanizmi ometaju trgovinu, operator prenosnog sistema gasa i Agencija će aktivno učestvovati u harmonizaciji cijena i principa naplate na nivou Zajednice.

Usluge pristupa prenosnom sistemu gasa **Član 277**

- (1) Operator prenosnog sistema gasa je dužan da:
  - 1) osigura nediskriminatorno pružanje usluga svim korisnicima sistema;
  - 2) pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema;
  - 3) pruža usluge korišćenja sistema sa mogućim prekidima, po cijenama primjerenim vjerovatnoći prekida;
  - 4) korisnicima sistema ponudi dugoročne i kratkoročne usluge;
- (2) Prilikom pružanja usluga iz stava 1 tačka 1 ovog člana, operator prenosnog sistema gasa dužan je da istu uslugu različitim korisnicima ponudi pod jednakim uslovima, na osnovu standardnih ugovora o prenosu ili prema pravilima o radu sistema koja odobrava Agencija.
- (3) Datum početka i vrijeme trajanja ugovora o prenosu ne može proizvoljno uticati na cijenu korišćenja prenosnog sistema gasa, a cijena mora odražavati tržišnu vrijednost usluge.
- (4) Operator prenosnog sistema gasa može usloviti pristup sistemu odgovarajućom garancijom, u zavisnosti od boniteta korisnika.
- (5) Garancija iz stava 4 ovog člana ne može biti neopravdana prepreka za ulazak na tržište i mora biti nediskriminatorna, transparentna i srazmjerna vrijednosti usluge.
- (6) Vrste usluga iz stava 1 ovog člana i bliži način njihovog pružanja, utvrđuju se propisom Agencije.

Usluge pristupa TPG terminalima i sistemima za skladištenje **Član 278**

- (1) Operatori TPG terminala i sistema za skladištenje dužni su da:
  - 1) pod jednakim uslovima ponude usluge pristupa sistemu svim korisnicima, pružaju usluge koje se mogu uskladiti s korišćenjem povezanih prenosnih sistema gasa i olakšavaju pristup TPG terminalu odnosno sistemu za skladištenje;
  - 2) objavljuju podatke o korišćenju i raspoloživosti usluga, u vremenskom okviru koji se može uskladiti sa razumnim komercijalnim potrebama korisnika.
- (2) Objavljivanje informacija iz stava 1 tačka 2 ovog člana kontroliše Agencija.
- (3) Operator sistema za skladištenje dužan je da korisnicima sistema:
  - 1) pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema za skladištenje;
  - 2) pruža usluge korišćenja sa mogućim prekidima po cijenama koje odražavaju vjerovatnoću prekida;
  - 3) ponudi dugoročne i kratkoročne usluge;
  - 4) ponudi paket usluga ili pojedinačno usluge čuvanja, unošenja i iznošenja gasa.
- (4) Datum početka primjene i rok na koji se zaključuje ugovor o pristupu ne može proizvoljno uticati na ugovorenu cijenu, a cijena mora odražavati tržišnu vrijednost usluge korišćenja TPG terminala ili sistema za skladištenje.

- (5) Ugovorna ograničenja minimalnog kapaciteta TPG terminala i skladišnog prostora treba da budu zasnovana na tehničkim ograničenjima i ne mogu da spriječe pristup uslugama manjim korisnicima.
- (6) Operatori TPG terminala i sistema za skladištenje mogu pod jednakim uslovima pristup korisnika usloviti deponovanjem sredstava obezbjeđenja ili bankarskom garancijom, srazmjernom vrijednosti usluge za ugovoreni period, koja neće predstavljati neopravdanu prepreku za ulazak na tržište gasa.
- (7) Vrste usluga iz st. 1 i 3 ovog člana i bliži način njihovog pružanja, utvrđuju se propisom Agencije.

Dodjela raspoloživih prenosnih kapaciteta

Član 279

- (1) Dodjela raspoloživih kapaciteta za prenos i skladištenje gasa vrši se na osnovu pravila koja donosi operator prenosnog sistema u skladu sa smjernicama o upravljanju i dodjeli raspoloživih prekograničnih prenosnih kapaciteta.
- (2) Smjernice iz stava 1 ovog člana utvrđuju se propisom Vlade.

Postupak dodjele prenosnih kapaciteta i upravljanja zagušenjima

Član 280

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalan tehnički raspoloživi kapacitet, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema, na svim relevantnim tačkama.
- (2) Relevantne tačke iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija, nakon pribavljanja mišljenja korisnika sistema.
- (3) Postupak dodjele kapaciteta za prenos gasa utvrđen pravilima iz člana 279 ovog zakona treba da obezbijedi:
  - 1) ekonomske signale za efikasno i maksimalno korišćenje tehničkih kapaciteta, koji će olakšati ulaganje u novu infrastrukturu i prekograničnu razmjenu gasa;
  - 2) usklađenost sa tržišnim mehanizmima, uključujući kratkoročna („spot“) tržišta, trgovačka čvorišta i sposobnost prilagođavanja uslovima tržišta;
  - 3) usklađenost sa uslovima za pristup prenosnim sistemima gasa država članica i ugovornih strana.
- (4) Postupak upravljanja zagušenjima utvrđen pravilima iz stava 3 ovog člana, treba da omogući lakšu prekograničnu trgovinu gasom i zasnovan je na sledećim principima:
  - 1) operator prenosnog sistema dužan je da u slučaju zagušenja ponudi na primarnom tržištu neiskorišćeni kapacitet najmanje kao negarantovani kapacitet i najkasnije na dan koji prethodi danu njegovog korišćenja;
  - 2) korisnik sistema može preprodati ili dati u podzakup svoj ugovoreni, a neiskorišćeni kapacitet na sekundarnom tržištu, o čemu je dužan da obavijesti operatora prenosnog sistema.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da upravlja fizičkim zagušenjima na nediskriminatoran i transparentan način u skladu sa pravilima iz člana 279 ovog zakona.
- (6) Prilikom planiranja novih ulaganja u prenosni sistem, operator prenosnog sistema dužan je da uzme u obzir potrebe tržišta za dodatnim prenosnim kapacitetima i sigurnost snabdijevanja gasom.

Dodjela kapaciteta TPG terminala i sistema za skladištenje

Član 281

- (1) Operator TPG terminala, odnosno operator sistema za skladištenje dužan je da stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalni tehnički raspoloživi kapacitet

sistema za skladištenje i TPG terminala, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema.

- (2) Postupak dodjele kapaciteta za skladištenje gasa utvrđen pravilima iz člana 279 ovog zakona treba da obezbijedi:
  - 1) emitovanje adekvatnih ekonomskih signala efikasnog i maksimalnog korišćenja kapaciteta sistema, koji će olakšati ulaganje u novu infrastrukturu;
  - 2) kompatibilnost sa tržišnim pravilima i prilagodljivost promjenljivim tržišnim uslovima; i
  - 3) kompatibilnost sa postupcima koji se primjenjuju u povezanim prenosnim sistemima.
- (3) Operator sistema dužan je da na primarnom tržištu ponudi neiskorišćeni garantovani i negarantovani kapacitet TPG terminala i sistema za skladištenje, najkasnije na dan koji prethodi danu njegovog korišćenja.
- (4) Korisnici TPG terminala i sistema za skladištenje imaju pravo da prenesu dobijeni kapacitet na treće lice.

Trgovina pravima na kapacitete

Član 282

- (1) Operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala dužan je da omogući slobodnu trgovinu pravima na kapacitete za prenos i skladištenje gasa na transparentan način i pod jednakim uslovima.
- (2) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da primjenjuje standardne ugovore o prenosu gasa, korišćenju TPG terminala i skladištenju i postupke na primarnom tržištu, kojima se olakšava sekundarna trgovina kapacitetima.
- (3) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da prizna prenos prava na kapacitete stečenih na primarnom tržištu, kada ga o tome obavijesti korisnik sistema.
- (4) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da dostavi Agenciji na odobravanje ugovore i pravila o postupcima iz stava 2 ovog člana.

Pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa

Član 283

- (1) Pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa donose se po postupku utvrđenom zakonom kojim se uređuju energetske djelatnosti.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi da pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa odražavaju stvarne potrebe sistema i budu prilagođena resursima koji su na raspolaganju operatoru i zasnovana na tržišnim principima.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi korisnicima raspoložive informacije u obračunskim periodima o njihovoj uravnoteženosti i odstupanjima, utvrđenim u skladu sa pravilima iz stava 1 ovog člana, koje su im potrebne za pravovremeno i pouzdano samostalno preduzimanje korektivnih mjera.
- (4) Operator prenosnog sistema gasa ne može obračunati korisnicima posebnu naknadu za pružanje informacija iz stava 3 ovog člana.
- (5) Troškove balansiranja prenosnog sistema gasa nastale po osnovu primjene pravila iz stava 1 ovog člana, operatoru prenosnog sistema gasa nadoknađuju korisnici sistema.
- (6) Pojedinačno učešće korisnika sistema u naknadi troškova iz stava 5 ovog člana, u granicama tehničkih mogućnosti, odražava:
  - 1) troškove balansiranja sistema koje ima operator sistema; i
  - 2) primjerene podsticaje korisnicima sistema da održavaju sopstveni balans.
- (7) Zabranjeno je međusobno subvencionisanje korisnika sistema i sprečavanje ulaska novih učesnika na tržište gasa.
- (8) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da pravila iz stava 1 ovog člana i sve cijene koje se na osnovu njih proračunavaju, objavljuje na svojoj internet stranici.

Odstupanja i izuzeća

Član 284

Odredbe čl. 275 do 283 ovog zakona ne primjenjuju se na objekte gasne infrastrukture i sisteme za prenos gasa za koje su utvrđena izuzeća zakonom kojim se uređuju energetske djelatnosti.

XX. DOSTAVLJANJE I OBJAVLJIVANJE PODATAKA OD ZNAČAJA ZA TRŽIŠTE GASA

Transparentnost djelatnosti prenosa gasa

Član 285

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da, radi obezbjeđenja transparentnosti objavi:
  - 1) detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža te usluge, uključujući i tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema;
  - 2) podatke o tehničkim, ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema, na standardizovan način, prilagođen korisnicima;
  - 3) podatke o planiranoj i realizovanoj ponudi i potražnji, zasnovane na prijavama, dostupnim prognozama i ostvarenim veličinama;
  - 4) informacije o mjerama preduzetim za potrebe balansiranja sistema, koje obuhvataju i ostvarene troškove i prihode.
- (2) Relevantne tačke prenosnog sistema iz stava 1 tačka 2 ovog člana, utvrđuje operator prenosnog sistema gasa, a odobrava Agencija, po pribavljanju mišljenja korisnika sistema.
- (3) Agencija kontroliše izvršenje obaveza iz stava 1 ovog člana.
- (4) Agencija je dužna da, u cilju obezbjeđivanja transparentnih, objektivnih i nediskriminatornih cijena i naknada za korišćenje prenosnog sistema gasa, objavi podatke i metodologiju za utvrđivanje cijena i naknada.
- (5) Učesnici na tržištu i energetski subjekti dužni su da operatoru prenosnog sistema gasa dostavljaju ažurirane podatke o stepenu iskorišćenosti kapaciteta koje koriste i druge podatke određene ugovorom.

Transparentnost djelatnosti skladištenja gasa

Član 286

- (1) Operator sistema za skladištenje gasa, odnosno TPG terminala dužan je da, radi obezbjeđenja transparentnosti, objavi:
  - 1) detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža usluge, uključujući tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema;
  - 2) podatke o tehničkim, ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema, na standardizovan način, prilagođen korisnicima;
  - 3) podatke o količini gasa u skladišnim postrojenjima ili TPG terminalima, zbirno ili pojedinačno, zavisno od načina na koji se nude korisnicima, ulaznim i izlaznim tokovima, kao i raspoloživim kapacitetima, za sve svoje sisteme za skladištenje i TPG terminale, koji obuhvataju i podatke o količinama koje su izuzete od pristupa treće strane.

- (2) Operator sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala dužan je da informacije iz stava 1 ovog člana dostavlja operatoru prenosnog sistema gasa, radi zajedničkog objavljivanja sa informacijama i podacima iz člana 285 stav 1 ovog zakona.
- (3) Informacije iz stava 1 tačka 3 ovog člana ažuriraju se najmanje jedanput dnevno.
- (4) Ako sistemom za skladištenje gasa upravlja samo jedan korisnik, taj korisnik može podnijeti Agenciji obrazloženi zahtjev za zaštitu povjerljivosti podataka iz stava 1 tačka 3 ovog člana.
- (5) Ako utvrdi da je zahtjev iz stava 4 ovog člana opravdan, Agencija može da oslobodi operatora sistema za skladištenje od obaveze objavljivanja podataka iz stava 1 tačka 3 ovog člana na period do godinu dana.
- (6) Opravdanost zahtjeva iz stava 4 ovog člana Agencija cijeni naročito u odnosu na negativni uticaj objavljivanja podataka na cjelokupnu poslovnu strategiju korisnika sistema za skladištenje i uticaj neobjavljivanja na konkurentnost tržišta gasa.
- (7) Korisnik sistema je dužan i u slučaju iz stava 5 ovog člana da dostavi podatke operatoru prenosnog sistema gasa.
- (8) Operator prenosnog sistema gasa je dužan da podatke iz stava 7 ovog člana objavi u okviru zbirnih podataka, osim kada su zbirni podaci identični sa podacima čije je neobjavljivanje Agencija odobrila.
- (9) Agencija je dužna da, radi obezbjeđivanja transparentnih, objektivnih i nediskriminatornih cijena i naknada za korišćenje sistema za skladištenje i TPG terminala, objavi podatke i metodologiju za utvrđivanje tih cijena i naknada.

Čuvanje podataka i informacija **Član 287**

- (1) Operator prenosnog sistema gasa, operator sistema za skladištenje gasa, odnosno operator TPG terminala dužan je da sve podatke i informacije iz čl. 285 i 286 ovog zakona, kao i druge informacije potrebne za primjenu smjernica iz člana 279 ovog zakona, čuva najmanje pet godina od dana nastanka.
- (2) Podatke iz stava 1 ovog člana nadležni operator dužan je da dostavi na zahtjev Agencije, nezavisnog organa nadležnog za poslove zaštite konkurencije i Sekretarijata.

XXI. MJERE ZA OBEZBJEĐENJE SIGURNOSTI SNABDIJEVANJA GASOM

Preventivne i mjere u slučaju poremećaja snabdijevanja **Član 288**

- (1) Radi obezbjeđenja sigurnog snabdijevanja gasom energetski subjekti koji obavljaju djelatnosti snabdijevanja, prenosa, skladištenja, distribucije gasa, upravljanja postrojenjem i trgovine na veliko i snabdijevanjem TPG dužni su da sprovode naročito:
  - 1) u slučaju ugrožavanja sigurnog snabdijevanja gasom, mjere kojima se obezbjeđuje odgovarajuće i neprekidno funkcionisanje tržišta gasa, kada ono nije u stanju da obezbijedi potrebne količine gasa;
  - 2) jasno definisanje i podjelu odgovornosti između subjekata za gas u pogledu preventivnih aktivnosti i mjera u slučaju poremećaja snabdijevanja;
  - 3) transparentne postupke koordinacije planiranja i postupanja u vanrednim situacijama.
- (2) Mjere iz stava 1 ovog člana utvrđuju se propisom Vlade.
- (3) Mjere iz stava 1 ovog člana utvrđuju se i sprovode u skladu sa procjenom rizika u snabdijevanju gasom koju vrši Ministarstvo.

Aktivnosti za obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja gasom

Član 289

Tehnički uslovi koje treba da ispunjavaju objekti za prenos, distribuciju i skladištenje gasa, postupci izuzeća, standardi snabdijevanja, način procjene rizika, sadržaj interventnog plana za snabdijevanje gasom, nivo rizika, način razmjene informacija, tržišne i netržišne mjere za sigurnost snabdijevanja gasom, način i uslovi saradnje u pogledu utvrđivanja i sprovođenja vanrednih mjera u okviru Zajednice u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom utvrđuju se propisom Vlade.

Preventivni akcioni i interventni plan

Član 290

Ministarstvo na osnovu procjene rizika u snabdijevanju gasom utvrđuje preventivni akcioni plan i interventni plan, sprovodi mjere za implementaciju tih planova, prati sigurnost snabdijevanja i saraduje sa nadležnim organima i organizacijama radi sprječavanja prekida snabdijevanja i ograničenja šteta u slučajevima prekida snabdijevanja.

XXII. USKLAĐENOST POSLOVANJA I SARADNJA

Usklađenost poslovanja

Član 291

Agencija kontroliše usklađenost poslovanja energetske subjektata sa ovim zakonom na način propisan zakonom kojim se uređuju energetske djelatnosti.

Saradnja sa drugim organima

Član 292

Agencija radi ispunjavanja ciljeva ovog zakona saraduje sa regulatornim organima drugih država članica, Sekretarijatom i Regulatornim odborom.

XXIII. KAZNE ODREDBE

Novčane kazne

Član 293

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 eura do 20.000 eura, kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
- 1) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne saraduje sa drugim operatorima prenosnih sistema u okviru ENTSO-E, u cilju promocije uspostavljanja i omogućavanja funkcionisanja regionalnog tržišta i tržišta električne energije Zajednice, prekogranične trgovine, kao i obezbjeđenja optimalnog upravljanja, koordiniranog rada i odgovarajućeg tehničkog razvoja crnogorskog i evropskog elektroprenosnog sistema (član 8 stav 1);
  - 2) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne uspostavlja regionalnu saradnju u okviru ENTSO-E i ne promoviše operativne dogovore na regionalnom nivou, u cilju obezbjeđenja optimalnog upravljanja sistemom, razvoja razmjene

električne energije, integracije mehanizama balansiranja sistema i obezbjeđenja systemske rezerve, kao i koordinirane dodjele prekograničnih kapaciteta pod jednakim uslovima na tržišnim principima, uzimajući u obzir značaj kratkoročne dodjele prekograničnih kapaciteta u okviru energetske transakcija (član 10);

- 3) kao operator prenosnog sistema, ne plati naknadu troškova za korišćenje sistema drugih operatora prenosnih sistema za potrebe domaćih korisnika (član 11 stav 2);
- 4) kao operator prenosnog sistema, korisnicima ne učini dostupnim maksimalan mogući prenosni kapacitet, u skladu sa sigurnosnim standardima sigurnog funkcionisanja sistema (član 16 stav 1);
- 5) kao operator prenosnog sistema, na transparentan i nediskriminatoran način, ponovo ne ponudi prenosni kapacitet čije korišćenje nije potvrđeno u skladu sa članom 16 stav 2 ovog zakona, i/ili zahtjeve za prekograničnim prenosom energije u suprotnim smjerovima ne kombinuje u mjeri u kojoj je to tehnički moguće, kako bi kapacitet bio iskorišćen u maksimalno mogućoj mjeri i/ili ne odobri zahtjev za prekogranični prenos električne energije koji umanjuje zagušenje u prenosnom sistemu, ako se tim prenosom ne ugrožava sigurnost sistema (član 16 stav 3);
- 6) kao investitor, pravila za upravljanje i dodjelu raspoloživih kapaciteta iz člana 19 stav 1 tačka 4 ovog zakona ne dostavi operatoru prenosnog sistema, radi davanja mišljenja (član 19 stav 3);
- 7) kao operator prenosnog sistema, na svojoj internet stranici, ne objavi standarde sigurnosti, rada i planiranja razvoja prenosnog sistema koje koristi i/ili metodologiju obračuna ukupnog prenosnog kapaciteta i/ili granice pouzdanosti prenosnog kapaciteta zasnovane na električnim i fizičkim karakteristikama sistema i/ili procjenu raspoloživog prenosnog kapaciteta na dnevnom nivou, prije početka dana prenosa i rezervisani prenosni kapacitet, procjene za sedmicu i mjesec unaprijed, kao i kvantitativnu indikaciju pouzdanosti raspoloživog prenosnog kapaciteta i/ili podatke o prognoziranoj i stvarnoj potrošnji, raspoloživosti i stvarnoj upotrebi proizvodnih jedinica i jedinica potrošnje, dostupnosti i korišćenju sistema i interkonektora, kao i o balansnoj energiji i systemskoj rezervi u snazi (član 22 stav 2);
- 8) kao energetski subjekat koji posjeduje ili upravlja proizvodnim jedinicama, od kojih najmanje jedna ima instalisani kapacitet od najmanje 250 MW, ne čuva podatke u satnoj rezoluciji za sva postrojenja, kao dokaz o operativnim isporukama, strategiji ponude kod kupoprodaje energije, aukcija za dodjelu prekograničnih kapaciteta, tržišta pomoćnih usluga i vanberzanskih tržišta, najmanje pet godina od dana nastanka (član 22 stav 5);
- 9) kao energetski subjekat ne dostavi na zahtjev Agencije i/ili organa nadležnog za zaštitu konkurencije i/ili Sekretarijata podatke iz člana 22 stav 5 ovog zakona (član 22 stav 6);
- 10) kao energetski subjekat koji posjeduje ili upravlja proizvodnim jedinicama električne energije, ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o instalisanim jedinicama, planiranoj i ostvarenoj proizvodnji i planiranom ostvarenom prekidu proizvodnje, kao i druge podatke o proizvodnim jedinicama koji su od značaja za postizanje pouzdanosti sistema (član 23 stav 1 tačka 1);
- 11) kao operator distributivnog sistema, ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o planiranoj ostvarenoj distributivnoj potrošnji i druge podatke o potrošnji krajnjih korisnika, koji su od značaja za uspostavljanje pouzdanosti sistema (član 23 stav 1 tačka 2);
- 12) kao potrošač električne energije snage veće od 100 MW, ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o planiranoj i realizovanoj potrošnji i prekidima u radu i druge podatke koji su od značaja za uspostavljanje pouzdanosti sistema (član 23 stav 1 tačka 3);

- 13) kao energetski subjekat koji vrši dodjelu kapaciteta, ne stavi na raspolaganje operatoru prenosnog sistema podatke o procijenjenim i ponuđenim prekograničnim prenosnim kapacitetima sa ostvarenim cijenama i prihodima po osnovu upravljanja zagušenjima (član 23 stav 1 tačka 4);
- 14) kao operator balansnog tržišta, operatoru prenosnog sistema ne učini dostupnim podatke koji su od značaja za obezbjeđivanje balansne energije i cijene odstupanja (član 23 stav 1 tačka 5);
- 15) kao operator prenosnog sistema gasa, ne podržava operativnu saradnju u cilju osiguranja optimalnog upravljanja sistemom Zajednice, razmjene gasa, koordinisane dodjele prekograničnih kapaciteta putem nediskriminatornih rješenja zasnovanih na tržišnim principima vodeći računa o značaju kratkoročnih implicitnih aukcija za dodjelu prekograničnih kapaciteta, kao i integracije mehanizama za balansiranje (član 27 stav 1);
- 16) kao operator prenosnog sistema gasa, ne saraduje sa operatorima prenosnih sistema gasa državnih članica ili ugovornih strana (član 27 stav 2);
- 17) kao operator prenosnog sistema gasa, ne osigura nediskriminatorno pružanje usluga svim korisnicima sistema i/ili ne pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema i/ili ne pruža usluge korišćenja sistema sa mogućim prekidima, po cijenama primjerenim vjerovatnoći prekida i/ili korisnicima sistema ne ponudi dugoročne i kratkoročne usluge i/ili ne ponudi korisnicima sistema paket usluga ili pojedinačno usluge čuvanja, unošenja i iznošenja gasa (član 30 stav 1);
- 18) kao operator TPG terminala i sistema za skladištenje, pod jednakim uslovima ne ponude usluge pristupa sistemu svim korisnicima i/ili ne pružaju usluge koje se mogu uskladiti sa korišćenjem povezanih prenosnih sistema gasa i olakšavaju pristup TPG terminalu, odnosno sistemu za skladištenje (član 31 stav 1 tačka 1);
- 19) kao operator sistema za skladištenje, korisnicima sistema ne pruža usluge garantovanog neprekidnog korišćenja sistema za skladištenje i/ili ne pruža usluge korišćenja sa mogućim prekidima po cijenama koje odražavaju vjerovatnoću prekida i/ili ne ponudi dugoročne i kratkoročne usluge i/ili ne ponudi paket usluga ili pojedinačno usluge čuvanja, unošenja i iznošenja gasa (član 31 stav 3);
- 20) kao operator prenosnog sistema gasa, ne stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalan tehnički raspoloživi kapacitet, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema, na svim relevantnim tačkama (član 33 stav 1);
- 21) kao operator prenosnog sistema, prilikom planiranja novih ulaganja u prenosni sistem, ne uzme u obzir potrebe tržišta za dodatnim prenosnim kapacitetima i sigurnost snabdijevanja gasom (član 33 stav 6);
- 22) kao operator TPG terminala, odnosno operator sistema za skladištenje, ne stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu maksimalni tehnički raspoloživi kapacitet sistema za skladištenje i TPG terminala, vodeći računa o integritetu i efikasnosti rada sistema (član 34 stav 1);
- 23) kao operator sistema ne ponudi, najkasnije dan unaprijed, na primarnom tržištu, neiskorišćeni garantovani i negarantovani kapacitet TPG terminala i sistema za skladištenje (član 34 stav 3);
- 24) kao operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala, ne omogući slobodnu trgovinu pravima na kapacitete za prenos i skladištenje gasa na transparentan način i pod jednakim uslovima (član 35 stav 1);
- 25) kao operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje, odnosno TPG terminala, ne primjenjuje standardne ugovore o prenosu gasa, korišćenju TPG

- terminala i skladištenju i postupke na primarnom tržištu, kojima se olakšava sekundarna trgovina kapacitetima (član 35 stav 2);
- 26) kao operator prenosnog sistema gasa, sistema za skladištenje odnosno TPG terminala, ne prizna prenos prava na kapacitete stečenih na primarnom tržištu, kada ga o tome obavijesti korisnik sistema (član 35 stav 3);
- 27) kao operator prenosnog sistema gasa, ne obezbijedi da pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa odražavaju stvarne potrebe sistema i budu prilagođena resursima koji su na raspolaganju operatoru (član 36 stav 2);
- 28) kao operator prenosnog sistema gasa, ne obezbijedi korisnicima raspoložive informacije u obračunskim periodima o njihovoj uravnoteženosti i odstupanjima utvrđenim u skladu sa pravilima za balansiranje prenosnog sistema gasa iz člana 36 stav 1 ovog zakona, koje su im potrebne za pravovremeno i pouzdano samostalno preduzimanje korektivnih mjera (član 36 stav 3);
- 29) kao operator prenosnog sistema gasa, korisnicima naplaćuje naknadu za obezbjeđivanje informacija iz člana 36 stav 3 ovog zakona (član 36 stav 4);
- 30) kao operator prenosnog sistema gasa, ne objavljuje na svojoj internet stranici pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa iz člana 36 stav 1 ovog zakona i/ili sve cijene koje se na osnovu njih proračunavaju (član 36 stav 8);
- 31) kao operator prenosnog sistema gasa, u cilju obezbjeđenja transparentnosti ne objavi detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža te usluge, uključujući i tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema i/ili podatke o tehničkim, ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema na standardizovani način koji je prilagođen korisnicima i/ili podatke o planiranoj i realizovanoj ponudi i potražnji, zasnovane na prijavama, dostupnim prognozama i ostvarenim veličinama i/ili informacije o mjerama preduzetim za potrebe balansiranja sistema koje obuhvataju i ostvarene troškove i prihode (član 38 stav 1);
- 32) kao učesnik na tržištu i energetski subjekat ne dostavi operatoru prenosnog sistema gasa ažurirane podatke o stepenu iskorišćenosti kapaciteta koje koriste, i druge informacije utvrđene ugovorom (član 38 stav 5);
- 33) kao operator sistema za skladištenje gasa, odnosno TPG objekta, u cilju obezbjeđenja transparentnosti ne objavi detaljne informacije o uslugama i uslovima pod kojima pruža usluge, uključujući tehničke podatke potrebne korisnicima za efikasno korišćenje sistema i/ili podatke o tehničkim ugovorenim i raspoloživim kapacitetima za sve relevantne tačke sistema na standardizovani način koji je prilagođen korisnicima i/ili podatke o količini gasa u skladišnim postrojenjima ili TPG terminalima, zbirno ili pojedinačno, zavisno od načina na koji se nude korisnicima, ulaznim i izlaznim tokovima, kao i raspoloživim kapacitetima, za sve svoje sisteme za skladištenje i TPG terminale, koji obuhvataju i podatke o količinama koje su izuzete od pristupa treće strane (član 39 stav 1);
- 34) kao energetski subjekat, koji obavlja djelatnost snabdijevanja, prenosa, skladištenja, distribucije gasa, upravljanja postrojenjem i trgovine na veliko i snabdijevanjem TPG, radi obezbjeđenja sigurnog snabdijevanja gasom, ne sprovodi mjere kojima se obezbjeđuje odgovarajuće i neprekidno funkcionisanje tržišta gasa, kada ono nije u stanju da obezbijedi potrebne količine gasa (član 41 stav 1 tačka 1);
- 35) kao energetski subjekat, koji obavlja djelatnost snabdijevanja, prenosa, skladištenja, distribucije gasa, upravljanja postrojenjem i trgovine na veliko i snabdijevanjem TPG, radi obezbjeđenja sigurnog snabdijevanja gasom, ne sprovodi jasno definisanje i podjelu odgovornosti između subjekata za gas u pogledu preventivnih aktivnosti i mjera u slučaju poremećaja snabdijevanja i/ili transparentne postupke koordinacije planiranja i postupanja u vanrednim situacijama (član 41 stav 1 tačke 2 i 3);

- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 250 eura do 2.000 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 750 eura do 6.000 eura.

XXIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prelazne odredbe

Član 294

- (1) Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Prvi plan spremnosti za rizike iz člana 9 ovog zakona Ministarstvo donosi i objavljuje do 5. januara 2025. godine.
- (3) Planovi i propisi iz čl. 288 i 289 ovog zakona donijeće se u roku od godinu dana od usvajanja investicione odluke o izgradnji gasne infrastrukture na teritoriji Crne Gore.
- (4) Operator prenosnog sistema utvrđuje prvu procjenu vrijednosti neisporučene energije iz člana 17 ovog zakona najkasnije do 30.6.2026. godine.
- (5) Vlada utvrđuje standard pouzdanosti iz člana 18 ovog zakona najkasnije do 31. decembra 2026. godine.
- (6) Ugovorni periodi iz člana 25 stav 20, do 1. januara 2026. godine mogu biti do šest mjeseci.
- (7) Agencija će do 1. januara 2028. godine izvještavati Sekretarijat i Regulatorni odbor o udjelu ukupnog kapaciteta obuhvaćenog ugovorima sa trajanjem ili periodom nabavke dužim od jednog dana.
- (8) Odredba člana 27 stav 4 primjenjivaće se od 1. jula 2025. godine, pri čemu Agencija može odobriti derogaciju, imajući u vidu da od 1. januara 2027. godine, period poravnjenja odstupanja neće biti duži od 30 minuta, pod uslovom da su izuzeće odobrili svi regulatorni organi u okviru sinhronne oblasti.
- (9) Minimalni kapacitet iz člana 33 stav 2 ovog zakona biće dostignut do 31. decembra 2027. godine.
- (10) Pan-evropski i regionalni TCM-ovi koji važe na dan stupanja na snagu ovog zakona primjenjuju se do donošenja novih.
- (11) Predlog dodatnih aukcija, iz člana 127 stav 1 ovog zakona, se može dostaviti, najkasnije u roku od 18 mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona i isti mora biti u skladu sa članom 120 stav 1 ovog zakona.
- (12) Agencija donosi odluku iz člana 171 stav 1 ovog zakona u roku od šest mjesecid dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (13) OPS će dostaviti metodologije iz člana 109 stav 1 ovog zakona u roku od 16 mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona
- (14) OPS, u saradnji sa OPS-ovima drugih država u regionu proračuna kapaciteta, je dužan da pripremi predlog iz člana 110stav 1 ovog zakona u roku od 16 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona
- (15) Ako OPS ne zaključi sporazum iz člana 189 stav 5 ovog zakona, aktivnosti regionalne platforme za dodjelu koje se odnose na interkonekciju iz člana 189 stava 4 biće prenijete na jedinstvenu platformu za dodjelu do u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

- (16) Prekozonski kapacitet dodijeljen za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi prije stupanja na snagu ovog zakona iz člana 239 stav 1 mogu se nastaviti koristiti u tu svrhu do isteka ugovornog perioda.
- (17) Izmjene i dopune ugovora i opštih uslova i odredbi koje se odnose na balansiranje: Sve relevantne klauzule u ugovorima i opštini uslovima i odredbama OPS-a, ODS-ova, BOS-ova, PUB-ova koje se odnose na balansiranje električne energije moraju se uskladiti sa zahtjevima na način i u rokovima propisanim ovim zakonom. U tu svrhu, ti ugovori i opšti uslovi i odredbe se moraju prikladno izmijeniti.
- (18) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da sprovede prvu procjenu adekvatnosti resursa na nacionalnom nivou iz člana 16 ovog zakona u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (19) Operator prenosnog sistema električne energije, u saradnji sa Agencijom i organom uprave nadležnim za poslove statistike, dužan je da utvrdi prvu jedinstvenu procjenu vrijednosti neisporučene energije iz člana 17 ovog zakona u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (20)

Regioni za proračun kapaciteta

Član 295

(1) Operator prenosnog sistema, zajedno sa ostalim operatorima prenosnog sistema regiona rada sistema, podnosi Agenciji i drugim relevantnim regulatornim organima predlog za uspostavljanje regiona za proračun kapaciteta.

(2) Predlog iz stava 1 ovog člana podrazumijeva regionalne koordinacione centre u Evropskoj uniji za granice zone trgovanja između država članica i ugovornih strana, osim ako svi zainteresovani susjedni operatori prenosnog sistema Evropske unije ne pristanu da Regionalni koordinacioni centar bude u jednoj od ugovornih strana.

(3) Operator prenosnog sistema, zajedno sa operatorima prenosnog sistema svog regiona rada sistema, saraduje sa operatorima prenosnog sistema drugih regiona rada sistema i konsultuje se posebno sa onim operatorima prenosnog sistema kod kojih se regioni rada sistema preklapaju sa regionima za proračun kapaciteta.

(4) Ako nije drugačije utvrđeno u postupku utvrđenom ovim zakonom, region proračuna kapaciteta jugoistočne Evrope (Shadow SEE CCR) obuhvata granice zona trgovanja između ugovornih strana:

— Bosna i Hercegovina – Srbija (BA - RS), Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Elektromreža Srbije AD (EMS)

— Crna Gora – Bosna i Hercegovina (ME - BA), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH)

— Crna Gora – Albanija (ME - AL), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Operatori i Sistem te Transmetimit sh.a. (OST)

— Albanija – Sjeverna Makedonija (AL - MK), Operatori i Sistem te Transmetimit sh.a. (OST) i Makedonski Elektroprenosni Sistem Operator AD (MEPSO)

— Srbija – Sjeverna Makedonija (RS - MK), Elektromreža Srbije AD (EMS) i Makedonski Elektroprenosni Sistem Operator AD (MEPSO)

— Crna Gora – Srbija (ME - RS), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Elektromreža Srbije AD (EMS)

- Crna Gora – Kosovo (ME - KS), Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT)
- Albanija – Kosovo (AL - KS), Operatori i Sistemit te Transmetimit sh.a. (OST) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT)
- Sjeverna Makedonija – (MK - KS), Makedonski Elektroprenosen Sistem Operator AD (MEPSO) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT)
- Srbija – Kosovo (RS - KS), Elektromreža Srbije AD (EMS) i Operator sistemi, transmisioni dhe tregu Sh.A. (KOSTT).

Svi operatori prenosnih sistema regiona proračuna kapaciteta jugoistočne Evrope (Shadow SEE CCR), u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, zaključuju sporazum sa operatorima prenosnih sistema regiona proračuna kapaciteta jugoistočne Evrope iz Evropske unije (EU SEE CCR), koji predstavlja osnov saradnje operatora prenosnih sistema država članica i ugovornih strana u regionu proračuna kapaciteta jugoistočne Evrope (Shadow SEE CCR). Sporazum se odnosi na sljedeće operatore prenosnih sistema za sljedeće granice:

- Hrvatska – Bosna i Hercegovina (HR - BA), Hrvatski operator prenosnog sistema (HOPS) i Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH)
- Hrvatska – Srbija (HR - RS), Hrvatski operator prenosnog sistema (HOPS) i Elektromreža Srbije AD (EMS)
- Mađarska – Srbija (HU - RS), Mađarski nezavisni operator prenosnog sistema (MAVIR) i Elektromreža Srbije AD (EMS)
- Rumunija – Srbija (RO - RS), Compania Națională de Transport al Energiei Electrice “Transelectrica” S.A. i Elektromreža Srbije AD (EMS)
- Bugarska – Srbija (BG - RS), Elektroenergien Sistemen Operator EAD (ESO) i Elektromreža Srbije AD (EMS)
- Bugarska – Sjeverna Makedonija (BG - MK), Elektroenergien Sistemen Operator EAD (ESO) i Makedonski Elektroprenosen Sistem Operator AD (MEPSO)
- Grčka – Sjeverna Makedonija (BG - MK), Nezavisni operator prenosnog sistema (IPTO) i Makedonski Elektroprenosen Sistem Operator AD (MEPSO)
- Grčka – Albanija (GR - AL), Nezavisni operator prenosnog sistema (IPTO) i Operatori i Sistemit te Transmetimit sh.a. (OST)

(5) Ako nije drugačije utvrđeno u postupku propisanom ovim zakonom, region proračuna kapaciteta na granici Italija – Crna Gora (ITME CCR) obuhvata granicu zone trgovanja između Italije i Crne Gore (IT - ME), TERNA Rete Elettrica Nazionale S.p.A (TERNA) i Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES).

Usklađivanje poslovanja

Član 296

Energetski subjekti, koji na dan stupanja na snagu ovog zakona obavljaju energetske djelatnosti, uskladiće svoje poslovanje sa ovim zakonom u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja zakona Član 297

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa ("SLCG", br. 42/2016 od 11.7.2016. godine).

Stupanje na snagu zakona Član 298

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“, a primjenjivaće se do dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

* U ovaj zakon preneseni su sljedeći propisi Evropske unije:

Regulativa (EU) 2019/943 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019 o unutrašnjem tržištu električne energije (Službeni list L158 od 14.6.2019, str. 54–124, CELEKS 32019R0943),

Regulativa (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o pripravnosti za rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ (Službeni list L158 od 14.6.2019, str. 1–21, CELEKS 32019R0941),

Regulativa (EU) 2019/942 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o osnivanju Agencije Evropske unije za saradnju energetske regulatora (Službeni list L158 od 14.6.2019, str. 22-53, CELEKS 32019R0942),

Regulativa Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima (Službeni list L197 od 25.07.2015, str. 24-72, CELEKS 32015R1222),

Regulativa Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (Službeni list L259 od 27.09.2016, str. 42-68, CELEKS 32016R1719),

Regulativa Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za balansiranje električne energije (Službeni list L312 od 28.11.2017, str. 6-53, CELEKS 32017R2195),

Regulativa Komisije (EU) 2017/1485 od 2. avgusta 2017. o uspostavljanju smjernica za rad prenosnog sistema električne energije (Službeni list L220 od 25.08.2017, str. 1-120, CELEKS 32017R1485),

Regulativa Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnih pravila za havarijske situacije i ponovno uspostavljanje rada elektroenergetskog sistema (Službeni list L312 od 28.11.2017, str. 54-85, CELEKS 32017R2196),

Regulativa EZ 715/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. o uslovima za pristup prenosnim sistemima prirodnog gasa (Službeni list L211 od 14.08.2009, str. 36-54, CELEKS 32009R0715),

Regulativa EZ 994/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. oktobra 2010. o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja gasom (Službeni list L2951 od 12.11.2010, str. 1-22, CELEKS 32010R0994),

Regulativa Komisije (EU) 2013/543 od 14. juna 2013. o dostavljanju i objavljivanju podataka na tržištima električne energije (Službeni list L163 od 15.06.2013, str. 1-12, CELEKS 32013R0543),

Regulativa Komisije (EU) 2010/838 od 23. septembra 2010. o uspostavljanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prenosa (Službeni list L250 od 24.09.2010, str. 5-11, CELEKS 32010R0838),

Regulativa Komisije (EU) 2016/1388 od 17. avgusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključenje objekta kupca (Službeni list L223 od 18.08.2016, str. 10-54, CELEKS 32016R1388),

Regulativa Komisije (EU) 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila o zahtjevima za priključenje proizvodnih objekata električne energije na mrežu (Službeni list L112 od 27.04.2016, str. 1-68, CELEKS 32016R0631),

Regulativa Komisije (EU) 2016/1447 od 26. avgusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila o zahtjevima za priključenje na mrežu sistema za prenos jednosmjernom strujom visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka (Službeni list L241 od 08.09.2016, str. 1-65, CELEKS 32016R1447).

OBRAZLOŽENJE

I. USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u odredbi člana 16 stav 1 tačka 5 Ustava Crne Gore, kojom je propisano da se zakonom, u skladu sa Ustavom, uređuju i druga pitanja od interesa za Crnu Goru, u koja spadaju i pitanja iz oblasti energetike i prekogranične saradnje u oblasti energetike.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Savjet ministara Energetske zajednice je u novembru 2021. godine donio odluku D/2021/13/MC-EnC, kojom je članicama Energetske zajednice utvrđena obaveza transponovanja Regulative (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o pripravnosti za rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ. Takođe, Savjet ministara Energetske zajednice je u decembru 2022. godine donio odluku D/2022/03/MC-EnC kojom je članicama Energetske zajednice utvrđena obaveza transponovanja EU propisa iz oblasti energetike i to: Regulative (EU) 2019/942, Regulative (EU) 2019/943, Regulative (EU) 2015/1222, Regulative (EU) 2016/1719, Regulative (EU) 2017/2195, Regulative (EU) 2017/2196 i Regulative (EU) 2017/1485. S tim u vezi, Crna Gora ima obavezu da donese novi zakon kojim će se uspostaviti pravni okvir u ovoj oblasti.

Propisom će se omogućiti dalja integracija crnogorskog tržišta električne energije u jedinstveno evropsko tržište.

Ovim zakonom će se, kroz transponovanje navedenih propisa Evropske Unije urediti uslovi za pristup prenosnim sistemima za prekograničnu razmjenu električne energije i prirodnog gasa, međunarodna saradnja u sprečavanju, pripremi za i upravljanju elektroenergetskom krizom, način obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja gasom i transparentnosti tržišta električne energije i gasa, dodjela prekozonskog kapaciteta i upravljanje zagušenjima na dan-unaprijed i unutar dnevnim tržištima, dodjela prekozonskih kapaciteta električne energije na dugoročnim tržištima, balansiranje sistema, rad elektroprenosnog sistema u interkonekciji, tehnički uslovi za priključenje na prenosni sistem objekata kupaca, proizvodnih jedinica i sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, kao i rad sistema u havarijskom stanju i stanju oporavka.

Imajući u vidu broj i obim neophodnih izmjena važećeg Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa ("Službeni list CG", br.42/19), došlo se do zaključka da je potrebno donijeti novi zakon.

III. USAGLAŠENOST SA PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Donošenjem novog Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa izvršiće se dalje usklađivanje zakonodavstva Crne Gore sa pravnom tekovinom EU u oblasti energetike. Odredbe Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa i podzakonski akti koji će biti doneseni na osnovu istog usklađivaće se sa Regulativom (EU) 2019/941, Regulativom (EU) 2019/942, Regulativom (EU) 2019/943, Regulativom (EU)

2015/1222, Regulativom (EU) 2016/1719, Regulativom (EU) 2017/2195, Regulativom (EU) 2017/2196 i Regulativom (EU) 2017/1485.

Koristeći prednosti integrisanog tržišta, transponovanjem ovih regulativa kroz novi zakon će se stvoriti preduslovi za povezivanje crnogorskog tržišta električne energije sa organizovanim tržištima iz susjedstva, prevashodno sa tržištem Italije, kao već povezanim tržište u jedinstveno tržište električne energije Evropske Unije. Ovaj iskorak trebao bi da donese sasvim novi kvalitet investicionog i operativnog ambijenta u crnogorskoj energetici, pružajući stabilan i pouzdan okvir za rad i dalji razvoj.

Transponovanjem propisa će se utvrditi načini saradnje Crne Gore sa državama članicama Evropske unije i članicama Energetske zajednice, u cilju stvaranja međusobno povezanog unutrašnjeg tržišta električne energije, gdje se podstiče integracija energije iz obnovljivih izvora, slobodna tržišna konkurencija i sigurnost snabdijevanja. Ključne novine koje se transponovanjem ovih regulativa uvode u ovaj zakon odnose se mehanizme međunarodne saradnje u sprečavanju, pripremi za i upravljanju elektroenergetskom krizom, definisanje prekozonskog kapaciteta, način njegovog utvrđivanja, dodjele i upravljanja zagušenjima na dan-unaprijed i unutar dnevnom nivou, dugoročna dodjela prekozonskih kapaciteta električne energije, balansiranje sistema, rad elektroprenosnog sistema u interkonekciji, tehnički uslovi za priključenje na prenosni sistem objekata kupaca, proizvodnih jedinica i sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, kao i rad sistema u havarijskom stanju i stanju oporavka.

IV. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Ovim zakonom utvrđuje se prekogranična razmjena električne energije i gasa u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima. Osnovni principi na kojima počivaju osnovni pravni instituti u zakonu su povećanje konkurentnosti tržišta električne energije i gasa dodjelom raspoloživih prekozonskih kapaciteta uz primjenu postupaka za utvrđivanje naknade za prekogranične tokove, uspostavljanju funkcionalnog i transparentnog veleprodajnog tržišta električne energije i gasa, sa visokim nivoom sigurnosti snabdijevanja, sigurnost snabdijevanja električnom energijom i prirodnim gasom, transparentnosti, efikasno postizanje ciljeva Energetske zajednice, a posebno klimatskog i energetskog okvira za 2030. godinu.

Rokovi u ovom zakonu koji su duži od rokova utvrđenih zakonom kojim se uređuje upravni postupak usklađeni su sa rokovima iz regulativa koje će se implementirati ovim zakonom ili su određeni kao nužni zbog kompleksnosti postupka i obima dokumentacije koju je potrebno pregledati, kao i proračuna i analiza koje je potrebno izvršiti.

Predlog zakona sastoji se od XXIV poglavlja i 298 članova.

1. U Glavi I Osnovne odredbe, uređeni su: predmet zakona, principi razmjene energije u interkonekciji, primjena zakona kojim se uređuje način obavljanja energetskih djelatnosti na pitanja prekogranične razmjene električne energije i prirodnog gasa, kao i značenja pojedinih izraza koji su upotrebljeni u zakonu.

2. U Glavi II SPREMNOST ZA RIZIKE I UPRAVLJANJE RIZICIMA, utvrđuje se nadležni organ za spremnost za rizik, te propisuju procjena rizika po sigurnost snabdijevanja električnom energijom, regionalni scenariji elektroenergetske krize, nacionalni scenariji elektroenergetske krize, planovi spremnosti za rizik, rano upozorenje i proglašenje elektroenergetske krize, bilateralna i regionalna saradnja i pomoć, usklađenost sa tržišnim pravilima, naknadna evaluacija kao i postupanje sa povjerljivim informacijama.

3. U Glavi III. ADEKVATNOST RESURSA uređuju se: Evropska procjena adekvatnosti resursa, Nacionalna procjena adekvatnosti resursa, vrijednost neisporučene

energije, standard pouzdanosti, praćenje adekvatnosti resursa, opšti principi za mehanizme kapaciteta, pPrincipi projektovanja mehanizama kapaciteta, Prekogranično učešće u mehanizmima kapaciteta

4. U Glavi IV. OPŠTA PRAVILA ZA TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE uređuju se : principi u vezi sa funkcionisanjem tržišta električne energije, balansna odgovornost, balansno tržište, dan-unaprijed i unutardnevna tržišta, dugoročna tržišta, tehnička ograničenja trgovanja, dispečiranje proizvodnje i odgovora potrošnje, kao i redispečiranje

5. U Glavi V. PRISTUP MREŽI I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM uređuju se: preispitivanje zone trgovanja, akcioni planovi, opšti principi dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem i dodjela prekozonskog kapaciteta po vremenskim okvirima;

6. U Glavi VI. PRISTUP MREŽI I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM – MREŽNE NAKNADE I PRIHODI OD ZAGUŠENJA uređuju se: naknade za pristup mrežama, korišćenje mreža i pojačanje i prihod od zagušenja

7. U Glavi VII. MEĐUNARODNA SARADNJA OPERATORA PRENSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE uređuju se: evropska mreža operatora prenosnog sistema za električnu energiju, troškovi, regionalna saradnja operatora prenosnog sistema električne energije, regionalni koordinacioni centri, zadaci regionalnih centara za koordinaciju, saradnja unutar i između regionalnih koordinacionih centara, koordinisane radnje i preporuke regionalnih koordinacionih centara, upravljački odbor regionalnog koordinacionog centra, organizaciona struktura i odgovornost, mehanizam naknade između operatora prenosnih sistema, ugovor o mehanizmu naknade, dostavljanje informacija, vrste informacija i odgovornost primarnih vlasnika podataka,

8. U Glavi VIII. USLOVI ZA KORIŠĆENJE PRENSNOG SISTEMA ZA PREKOGRANIČNU RAZMJENU ELEKTRIČNE ENERGIJE uređuju se: uslovi za prekogranični prenos električne energije, potvrđivanje odluke o sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije, kao i učešće Agencije u sertifikaciji operatora prenosnog sistema električne energije drugih država

9. U Glavi IX. RAD DISTRIBUTIVNOG SISTEMA uređuju se: grupa za koordinaciju aktivnosti operatora distributivnih sistema, kao i saradnja između operatora distributivnog sistema i operatora prenosnog sistema,

10. U Glavi X. NOVI INTERKONEKTORI uređuju se: novi interkonektori, odobravanje izuzeća za novi interkonektor, saradnja sa nadležnim organima drugih država u postupku odobravanja izuzeća, saradnja sa ACER-om u postupku odobravanja izuzeća, te izmjena odluke o izuzeću,

11. U Glavi XI. REGIONALNA SARADNJA ZAINTERESOVANIH STRANA U SEKTORU ENERGETIKE uređuju se: saradnja zainteresovanih strana u energetskom sektoru na prekograničnim pitanjima, zahtjevi, mišljenja, preporuke i odluke ACER-a, zahtjevi, mišljenja, preporuke i odluke Regulatornog odbora, pravo žalbe, opšti poslovi Agencije na integraciji regionalnog tržišta električne energije, opšti zadaci operatora prenosnog sistema i NEMO-a vezani za integraciju regionalnog tržišta električne energije,

12. U Glavi XII. PRAVILA ZA FUNKCIONISANJE PRENSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE U INTERKONEKCIJI uređuju se: pravila za rad operatora prenosnog sistema u interkonekciji, odredbe, uslovi i metodologije (TCM),

13. U Glavi XII. DODJELA KAPACITETA I UPRAVLJANJE ZAGUŠENJEM uređuju se: smjernice za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjem, ciljevi saradnje prilikom dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjima, prava, obaveze i odgovornosti NEMO, podnošenje zahtjeva za imenovanje NEMO, odlučivanje o zahtjevu , uslovi za imenovanje NEMO, gubitak

statusa nominovanog operatora tržišta električne energije, aktivnosti operatora prenosnih sistema koje se odnose na jedinstveno povezivanje dan unaprijed i unutarдневно povezivanje, donošenje metodologija i akata, svakodnevno upravljanje jedinstvenim povezivanjem dan unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem, javna rasprava o TCM-ovima za upravljanje zagušenjima, obaveza čuvanja poslovne tajne, vremenski periodi proračuna kapaciteta, regioni proračuna kapaciteta, metodologija za dostavljanje informacija o proizvodnji i opterećenju, scenariji, pojedinačni model mreže, uvođenje metodologije za proračun kapaciteta zasnovane na tokovima snaga, metodologija za proračun kapaciteta, metodologija za određivanje granice pouzdanosti, metodologija za određivanje granica operative sigurnosti, nepredviđenih događaja i ograničenja prilikom dodjele, metodologija promjene proizvodnje, metodologija za remedijalne mjere prilikom proračuna kapaciteta, metodologija potvrđivanja prekozonskog kapaciteta, postupak proračuna kapaciteta, spajanje u zajednički model mreže, potvrđivanje i isporuka prekozonskog kapaciteta, dvogodišnji izvještaj o proračunu i dodjeli kapaciteta, preispitivanje postojećih konfiguracija zona trgovanja, redovno izvještavanje o postojećoj konfiguraciji zona trgovanja, koordinisani redišpečing i kontra-trgovina, izrada algoritama, ciljevi algoritma za cjenovno povezivanje tržišta, ulazni podaci i rezultati algoritma za cjenovno povezivanje tržišta, prihvaćeni proizvodi trgovine električnom energijom u jedinstveno dan unaprijed tržište, maksimalne i minimalne cijene, određivanje cijene prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed, metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan unaprijed, uspostavljanje rezervnih postupaka, dostavljanje ulaznih podataka za jedinstveno dan unaprijed povezivanje, funkcionisanje jedinstvenog povezivanja dan unaprijed, dostavljanje rezultata, proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog povezivanja dan unaprijed, pokretanje rezervnih postupaka, ciljevi algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja, rezultati algoritma uparivanja kontinuiranog trgovanja, prihvaćeni proizvodi trgovine električnom energijom u jedinstveno unutarдневно tržište, određivanje cijene unutar dnevnog kapaciteta, metodologija za proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog unutar dnevnog povezivanja, dostavljanje ulaznih podataka za jedinstveno unutarдневно povezivanje, funkcionisanje jedinstvenog unutar dnevnog povezivanja, dostavljanje rezultata, proračun planiranih razmjena po osnovu jedinstvenog unutar dnevnog povezivanja, objavljivanje tržišnih informacija, dodatne regionalne aukcije, finansijsko poravnanje i plaćanje za jedinstveno povezivanje dan unaprijed i unutarдневно povezivanje, rok za garantovanje validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed, garancija validnosti dodijeljenog prekozonskog kapaciteta za dan unaprijed i ograničenja prilikom dodjele, garancija unutar dnevnog kapaciteta, validnost dodijeljenog prekozonskog kapaciteta u slučaju više sile ili vanrednih situacija, metodologija za raspodjelu prihoda od zagušenja po osnovu jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, metodologija za raspodjelu troškova redišpečinga i kontra-trgovine po osnovu jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, troškovi uspostavljanja, izmjene i funkcionisanja jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, troškovi finansijskog poravnanja i plaćanja, troškovi uspostavljanja i funkcionisanja koordinisanog proračuna kapaciteta, troškovi obezbjeđenja garancija validnosti prekozonskog kapaciteta, raspodjela troškova između NEMO i operatora prenosnih sistema u drugim državama članicama i ugovornim stranama, delegiranje aktivnosti, te praćenje sprovođenja jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutar dnevnog povezivanja.

14. U Glavi XIV. DUGOROČNA DODJELA PREKOZONSKIH PRENOSNIH KAPACITETA uređuju se : smjernice za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije, panevropski TCM za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije, regionalni TCM-ovi za dugoročnu dodjelu prekozonskih prenosnih kapaciteta električne energije, nadoknada troškova dugoročne alokacije, ciljevi dugoročne dodjele kapaciteta, javna rasprava o dugoročnoj dodjeli kapaciteta , obaveza čuvanja poslovne tajne iz oblasti dugoročne dodjele kapaciteta , regioni proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu, vremenski okviri proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu, metodologija za proračun kapaciteta za dugoročnu dodjelu, metodologija za određivanje granice pouzdanosti kapaciteta za dugoročnu dodjelu, metodologija za

određivanje margina operativne sigurnosti za dugoročnu dodjelu , metodologija za određivanje promjene proizvodnje za dugoročnu dodjelu, metodologija za utvrđivanje remedijalnih mjera prilikom dugoročne dodjele, metodologija za potvrđivanje prekozonskog kapaciteta za dugoročnu dodjelu, metodologija za raspodjelu dugoročnog prekozonskog kapaciteta za dugoročnu dodjelu, scenariji za dugoročnu dodjelu, pojedinačni model mreže za dugoročnu dodjelu, postupak proračuna kapaciteta za dugoročnu dodjelu, izrada zajedničkog modela mreže za dugoročnu dodjelu, regionalni proračuni dugoročnih prekozonskih kapaciteta , potvrđivanje, dostavljanje i raspodjela prekozonskog kapaciteta, zone trgovanja za dugoročnu dodjelu, principi dugoročne dodjele kapaciteta , ulazni podaci i rezultati dodjele kapaciteta, opcije smanjenja rizika prekozonskog prenosa, regionalni koncept dugoročnih prava prenosa, fizička prava prenosa, finansijska prava prenosa – opcije, finansijska prava prenosa – obaveze, principi isplate naknade za dugoročna prava prenosa, postupak nominacije fizičkih prava prenosa, uslovi za učestvovanje u dugoročnoj dodjeli kapaciteta, dostavljanje ulaznih podataka regionalnoj platformi za dodjelu, procedura dugoročne dodjele kapaciteta, određivanje cijene dugoročnih prava prenosa , sprovođenje rezervnih postupaka, vraćanje dugoročnih prava prenosa, prenos dugoročnih prava prenosa, dostavljanje rezultata aukcije, regionalna platforma za dodjelu dugoročnih kapaciteta, zahtjevi u pogledu funkcionisanja regionalne platforme za dodjelu, zadaci regionalne platforme za dodjelu, uvođenje harmonizovanih pravila za dodjelu, zahtjevi za harmonizovana pravila za dodjelu, opšte odredbe o garantovanju dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, pravila za kompenzaciju, garancija u slučaju više sile, nadoknada troškova , troškovi uspostavljanja, rada i razvoja regionalne platforme za dodjelu , troškovi uspostavljanja i funkcionisanja koordinisanog proračuna kapaciteta , troškovi garantovanja prekozonskih kapaciteta i naknade za dugoročna prava prenosa i monitoring,

15. U Glavi XV. BALANSIRANJE SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE uređuju se: smjernice za balansiranje sistema električne energije, panevropski TCM za balansiranje , regionalni TCM-ovi za balansiranje, nacionalni TCM-ovi za balansiranje, nadoknada troškova balansiranja, donošenje metodologija i akata za balansiranje, javna rasprava, obaveze u pogledu povjerljivosti, objavljivanje informacija, delegiranje i dodjeljivanje dužnosti u slučaju balansiranja, prava i obaveze OPS-a, saradnja s ODS-om, uloga pružaoca usluge balansiranja, uloga balansno odgovornih subjekata, uslovi i odredbe za balansiranje, evropska platforma za razmjenu balansne energije iz zamjenskih rezervi, evropska platforma za razmjenu balansne energije iz rezervi za obnavljanje/vraćanje frekvencije ručnom aktivacijom, evropska platforma za razmjenu balansne energije iz rezervi za obnavljanje frekvencije automatskom aktivacijom, evropska platforma za proces razmjene odstupanja, raspodjela troškova među OPS-ovima u različitim državama članicama i ugovornim stranama, rok za dostavljanje ponuda balansne energije, zahtjevi za standardne proizvode, zahtjevi za posebne proizvode, pretvaranje ponuda u centralnom dispečerskom modelu, rezervni postupci, aktivacija ponuda za balansnu energiju sa zajedničke liste ekonomskog prvenstva, određivanje cijene balansne energije i prekozonskog kapaciteta koji se koristi za razmjenu balansne energije ili sprovođenje postupka razmjene odstupanja, funkcija optimizacije aktivacije, pravila nabavke balansnog kapaciteta, razmjena balansnog kapaciteta, prenos balansnog kapaciteta, razmjena usluga balansiranja, korišćenje prekozonskog kapaciteta, proračun prekozonskog kapaciteta, opšti zahtjevi za razmjenu balansnog kapaciteta ili dijeljenje rezervi, korišćenje prekozonskog kapaciteta od strane pružaoca usluge balansiranja, principi finansijskog poravnanja, obračun balansne energije, balansna energija za proces održavanja frekvencije, balansna energija za obnavljanje frekvencije, balansna energija za proces zamjenske rezerve, korekcija odstupanja (debalansa) za balansno odgovornog subjekta, planirane razmjene energije između OPS-ova, neplanirane razmjene energije, poravnanje odstupanja, period poravnanja odstupanja, obračun odstupanja, cijena odstupanja, nabavka unutar zone planiranja razmjene, nabavka izvan zone planiranja razmjene, algoritmi balansiranja, evropski izvještaj o integraciji tržišta balansiranja, Izvještaj OPS-a o balansiranju, analiza troškova i koristi, odstupanja i praćenje,

16. U Glavi XVI. HAVARIJSKA STANJA I OPORAVAK SISTEMA uređuju se : smjernice za havarijska stanja i oporavak sistema , nacionalni TCM za havarijska stanja i oporavak sistema, Nadoknada troškova u havarijskom stanju i stanju oporavka.

17. U Glavi XVII. RAD PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE uređuju se: pravila za rad sistema u interkonekciji, panevropski TCM za rad sistema, regionalni TCM za rad sistema, nacionalni TCM za rad sistema, naknada troškova rada Sistema.

18. U Glavi XVIII. PRIKLJUČENJE OBJEKATA NA PRENOSNI SISTEM ELEKTRIČNE ENERGIJE uređuju se: priključenje objekta kupca, priključenje proizvodnih jedinica, priključenje sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka.

19. U Glavi XIX. USLOVI ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ZA PREKOGRANIČNU RAZMJENU GASA uređuju se : potvrđivanje odluke o sertifikaciji operatora prenosnog sistema gasa, međunarodna saradnja operatora prenosnog sistema gasa , pravila za rad prenosnog sistema gasa u interkonekciji, cijene za korišćenje prenosnog sistema gasa, usluge pristupa prenosnom sistemu gasa, usluge pristupa TPG objektima i sistemima za skladištenje, dodjela raspoloživih prenosnih kapaciteta, prilikom planiranja novih ulaganja u prenosni sistem, operator prenosnog sistema dužan je da uzme u obzir potrebe tržišta za dodatnim prenosnim kapacitetima i sigurnost snabdijevanja gasom., trgovina pravima na kapacitete, pravila za balansiranje prenosnog sistema gasa,

20. U Glavi XX. DOSTAVLJANJE I OBJAVLJIVANJE PODATAKA OD ZNAČAJA ZA TRŽIŠTE GASA uređuju se : transparentnost djelatnosti prenosa gasa, transparentnost djelatnosti skladištenja gasa, čuvanje podataka i informacija,

21. U Glavi XXI. MJERE ZA OBEZBJEĐENJE SIGURNOSTI SNABDIJEVANJA GASOM uređuju se : mjere kojima se obezbjeđuje odgovarajuće i neprekidno funkcionisanje tržišta gasa, kada ono nije u stanju da obezbijedi potrebne količine gasa; podjela odgovornosti između subjekata za gas u pogledu preventivnih aktivnosti i mjera u slučaju poremećaja snabdijevanja I transparentni postupci koordinacije planiranja i postupanja u vanrednim situacijama.

22. U Glavi XXII. USKLAĐENOST POSLOVANJA I SARADNJA uređuju se: usklađenost poslovanja sa odredbama zakona i saradnja sa drugim organima

23. U Glavi XXIII. KAZNENE ODREDBE uređuju se: novčane kazne za prekršaje utvrđene ovim zakonom,

24. U Glavi XXIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE definišu se: odredbe u kojima su dati rokovi za donošenje podzakonskih propisa, planova, programa i drugih akata koji se zahtijevaju ovim zakonom, kao i rokovi za zaključivanje predviđenih ugovora. Takođe, dati su rokovi za implementaciju određenih rješenja predviđenih ovim zakonom. U ovom poglavlju uređuje se vođenje postupaka započetih prije stupanja na snagu ovog zakona, prestanak važenja ranije donijetog zakona, kao i stupanje na snagu ovog zakona.

V. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nijesu potrebna finansijska sredstva iz Budžeta Crne Gore.

